

Juridiskā analīze

Pierādījumu un ticamības novērtēšana Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā

*EASO Professional Development Series
for members of courts and tribunals*

Sagatavojusi *IARLJ-Europe* saskaņā ar
līgumu ar *EASO*

2018

Sadarbojoties ar tiesu locekļiem, ir sagatavoti *EASO* profesionālās pilnveides materiāli par šādām tēmām:

- vispārīga informācija par Kopējo Eiropas patvēruma sistēmu tiesām;
- kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES);
- patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips;
- pierādījumu un ticamības novērtēšana Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā;
- Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts;
- izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants;
- starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants;
- izcelsmes valsts informācija.

Profesionālās pilnveides sērija ietver juridisko analīzi, apmācītāju tiesu jomā norādījumus un judikatūras apkopojumus par katru attiecīgo tēmu, izņemot izcelsmes valsts informāciju, kas ietver praktiskus norādījumus tiesām, kā arī judikatūras apkopojumu. Visi materiāli ir izstrādāti angļu valodā. Vairāk informācijas par publikācijām, tostarp par tulkojumu dažādās valodās pieejamību skatiet vietnē www.easo.europa.eu/training-quality/courts-and-tribunals.

Juridiskā analīze

Pierādījumu un ticamības
novērtēšana
Kopējās Eiropas
patvēruma sistēmas
kontekstā

***EASO profesionālās attīstības sērija
tiesu un tribunālu pārstāvjiem***

Atruna

Kompetentās valsts iestādes nav pārbaudījušas šā tulkojuma kvalitāti. Ja konstatējat, ka tulkojums neatbilst attiecīgajai terminoloģijai valsts līmenī, aicinām sazināties ar [EASO](#).

Manuskripts pabeigts 2017. gada novembrī.

Ne Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*), ne personas, kas rīkojas *EASO* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2018

Vāka ilustrācija: ©baldyrgan/Shutterstock.com

Print ISBN 978-92-9487-139-8 doi:10.2847/343305 BZ-05-17-173-LV-C

PDF ISBN 978-92-9487-138-1 doi:10.2847/75202 BZ-05-17-173-LV-N

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2018

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko *EASO* nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ir Eiropas Savienības aģentūra, kurai ir būtiska nozīme Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas konkrētā attīstībā. Tas tika izveidots, lai stiprinātu praktisko sadarbību patvēruma jomā un palīdzētu dalībvalstīm pildīt to Eiropas līmeņa un starptautiskos pienākumus – aizsargāt cilvēkus, kuriem tas ir nepieciešams.

EASO dibināšanas regulas 6. pantā (*) ir norādīts, ka birojs izveido un izstrādā apmācības, kas pieejamas visu valstu tiesu locekļiem. Tādēļ *EASO* izmanto akadēmisko iestāžu un citu attiecīgo organizāciju pieredzi un ņem vērā pastāvošo Eiropas Savienības sadarbību minētajā jomā, pilnībā ievērojot valstu tiesu neatkarību.

Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija

Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija (*IARLJ*) ir starpnacionāla bezpeļņas asociācija, kuras mērķis ir veicināt, lai tiktu atzīts, ka aizsardzība pret vajāšanu rases, reliģijas, tautības, piederības kādai noteiktai sociālajai grupai vai politiskās nostājas dēļ ir personas tiesības, kas noteiktas starptautiskos tiesību aktos, un ka bēgļa statusa noteikšana un tā izbeigšana būtu jāpakļauj tiesiskumam. Kopš tās dibināšanas 1997. gadā asociācija ir ļoti nopietni iesaistījusies to tiesnešu apmācībā, kuri visā pasaulē izskata ar patvērumu saistītās lietas. *IARLJ* Eiropas nodaļa (*IARLJ-Europe*) ir reģionālā pārstāvniecība tiesnešiem Eiropā. Viens no konkrētiem *IARLJ-Europe* mērķiem saskaņā ar tās konstitūciju ir “veicināt zināšanas un prasmes un veikt tiesnešu viedokļu un pieredzes apmaiņu par visiem materiāliem saistībā ar Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas piemērošanu un darbību”.

(*) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (2010. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju (OV L 132/11, 29.5.2010., 11.–28. lpp.).

Līdzstrādnieki

Šī juridiskā analīze izstrādāta procesā, kuru veidoja divas komponentes: tiesnešu un tiesu locekļu redakcijas komanda (RK), kura ir kopumā atbildīga par galarezultātu, un projekta izstrādes ekspertu komanda.

Lai nodrošinātu tiesu neatkarības principa integritāti un to, lai *EASO* tiesu locekļu profesionālās pilnveides sērija tiktu izstrādāta un nodrošināta tiesas vadībā, RK, kuru veidoja jomā strādājoši tiesneši un tiesu locekļi ar plašu pieredzi un zināšanām patvēruma likumu jomā, tika izvēlēta apvienotā uzraudzības grupas (AUG) aizgādībā. AUG veido līgumslēdzēju pušu pārstāvji, *EASO* un *IARLJ-Europe*. RK izskatīja projektus, sniedza projekta izstrādes grupai detalizētus norādījumus, gatavoja grozījumus un bija galīgais lēmuma pieņēmējs saistībā ar darba jomu, struktūru, saturu un noformējumu. RK darbs tika organizēts, tiekoties klātienē Oslo 2016. gada maijā, Valletā 2017. gada janvārī un Amsterdamā 2017. gada aprīlī, kā arī regulāri sazinoties elektroniski un pa tālruni.

Tiesnešu un tiesu locekļu redakcijas komanda

Šīs juridiskās analīzes RK tiesneši un tiesu locekļi bija: **Hugo Storey** (Apvienotā Karaliste, priekšsēdētājs), **Hilkka Becker** (Īrija), **Johan Berg** (Norvēģija), **Jakub Camrda** (Čehijas Republika), **Bernard Dawson** (Apvienotā Karaliste), **Katelijne Declerck** (Beļģija), **Harald Dörig** (Vācija), **Florence Malvasio** (Francija), **Liesbeth Steendijk** (Nīderlande) un **Boštjan Zalar** (Slovēnija). RK darbu atbalstīja un palīdzību sniedza koordinācijas vadītāja **Clara Odofin**.

Projekta izstrādes ekspertu komanda

Projekta izstrādes komandu veidoja vadošais eksperts tiesnesis **James Latter** (Administratīvāirstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta), Londona, Apvienotā Karaliste), **Dr. Céline Bau-loz** (Globālās migrācijas centrs, Starptautisko un attīstības studiju institūts (*Global Migration Centre, Graduate Institute of International and Development Studies*), Ženēva, Šveice), **Laurent Dufour** (Nacionālā patvēruma tiesa, Montrē (*Montreuil*), Francija), **Dr. Jane Herlihy** (Emociju un tiesību studiju centrs (Centre for the Study of Emotion and Law), Apvienotā Karaliste), **Dr. Otto Mallmann** (Tiesas priekšsēdētājs (pensijā), Federālā administratīvā tiesa, Leipciģa, Vācija) un **Elise Russcher** (Valsts padome, Hāga, Nīderlande). Rediģēšanas atbalstu nodrošināja **Claire Thomas** (konsultants) un **Frances Nicholson** (konsultants).

Pateicības

Tika saņemti komentāri no Eiropas Savienības Tiesas (EST) tiesneša *Lars Bay Larsen* un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) tiesneša *Ledi Bianku* viņu kompetences robežās. Par teksta projektu savu viedokli izteica arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*UNHCR*), Starptautiskās aizsardzības nodaļa.

Komentāri saņemti arī no šādiem *EASO* tiesu locekļu *EASO* tīkla dalībniekiem un *EASO* konsultatīvā foruma dalībniekiem: tiesnesis *Dobroslav Rukov*, Sofijas Pilsētas administratīvā tiesa, Bulgārija; tiesnesis *Jacek Chlebny*, Augstākā administratīvā tiesa, Polija; *Anne Kneer*, Šveices Federālās Administratīvās tiesas IV patvēruma departamenta juriste; *Binh Tschan*, Šveices Federālās Administratīvās tiesas V Patvēruma departamenta jurists; *Anders Bengtsson*, vecākais jurists (*föredragande jurist*), Gēteborgas Administratīvā tiesa, Zviedrija; *Maria Déhn*, tiesnese (*rådman*), Gēteborgas Administratīvā tiesa, Zviedrija; *John Panofsky*, vecākais jurists (*föredragande jurist*), Gēteborgas Administratīvā tiesa, Zviedrija; pensionēts tiesnesis *John Barnes*, Apvienotā Karaliste; pensionēts tiesnesis *Allan Mackey*, Jaunzēlande un Apvienotā Karaliste; *Debora Singer*, Patvēruma atbalsta/Migrantu resursu centrs, Apvienotā Karaliste; Patvēruma izpētes konsultācijas (*Asylum Research Consultancy (ARC)*); *Stinne Østergaard Poulsen*, juriskonsulte, Dānijas Bēgļu padome; *Hana Lupačová*, sabiedriskā cilvēktiesību aizstāve, Čehijas Republika; *Gábor Gyulai*, Bēgļu programmas direktors, Ungārijas Helsinku komiteja; Spīdzināšanas upuru starptautiskā rehabilitācijas padome (*International Rehabilitation Council for Torture Victims (IRCT)*); *S. Chelvan*, advokāts (*Barrister*), *No 5 Chambers*, Apvienotā Karaliste.

Gatavojot tekstu galīgajai publikācijai, RK visus šos komentārus ņēma vērā. RK locekļi un *EASO* ir pateicīgi visiem, kas snieguši komentārus, jo tie bija ļoti noderīgi analīzes galīgās redakcijas sagatavošanai.

Metodoloģija, kas izmantota šīs analīzes sagatavošanai, ir izklāstīta [C pielikumā](#).

EASO šo juridisko analīzi atjauninās pēc vajadzības saskaņā ar *EASO* tiesu locekļu profesionālās pilnveides sērijas metodoloģiju.

Saturs

Ievads	13
Galvenie jautājumi	15
1. daļa Ievads pierādījumu un ticamības novērtēšanā patvēruma kontekstā	16
1.1. Struktūra un darbības joma	16
1.2. Terminoloģijas lietojums	17
1.2.1. Kas ir lēmuma pieņēmējs?	17
1.2.2. Kas ir pierādījums?	18
1.2.3. Kas ir "sastāvdaļas"?	18
1.2.4. Kas ir būtiskie fakti?	18
1.2.5. Kas ir izcelsmes valsts informācija un valsts informācija?	19
1.2.6. Kas ir pierādījumu iegūšana?	19
1.2.7. Kas ir pierādījumu novērtēšana?	19
1.2.8. Kas ir ticamības novērtēšana?	19
2. daļa Pierādījumu novērtēšanas ES tiesiskais regulējums	21
3. daļa Tiesu locekļu uzdevumu definēšana	23
3.1. Faktu un tiesību jautājumu pārbaude tiesā	23
3.1.1. Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību	23
3.1.2. Faktu konstatēšana tiesās	25
3.1.2.1. Pierādījumi, kas pieejami tiesu locekļiem, un pilnvaras iegūt pierādījumus <i>proprio motu</i>	27
3.2. Tikai juridiskā pamatojuma pārbaude	29
3.3. Izaicinājumi	30
3.3.1. Atšķirība no parastajiem krimināltiesību un civiltiesību uzstādījumiem	30
3.3.2. Rakstiskā un mutiskā tulkošana	31
3.3.3. Kultūras atšķirība un ģeogrāfiskais attālums	31
3.3.4. Faktori, kas ietekmē pieteikuma iesniedzēju un tiesas locekli	32
3.3.4.1. Faktori, kas ietekmē pieteikuma iesniedzēju	32
3.3.4.2. Faktori, kas ietekmē tiesas locekli	34
3.4. Iztiesāšanas tiesās īstenošanas principu un standartu atbilstība	34
3.4.1. Iztiesāšana un lēmuma pieņēmēja attieksme/izturēšanās	34
3.4.2. Emocijas mutvārdu iztiesāšanā	36
3.4.3. Lēmumu pieņemšanas veids	36
3.4.4. Satraucoša materiāla vērā ņemšanas ietekme	37
4. daļa Īpaši principi un standarti, kas piemērojami pierādījumu un ticamības novērtēšanai	38
4.1. Ievads par KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu	38
4.2. Pieteikuma pamatojums	41
4.2.1. Pieteikuma iesniedzēja pienākums pamatot pieteikumu	41
4.2.2. Pieteikuma iesniedzēja pienākums "pēc iespējas ātrāk" pamatot pieteikumu	43

4.2.3.	Atbildīgās iestādes pienākums saistībā ar pieteikuma iesniedzēja pieteikuma pamatošanu	45
4.2.4.	Iesniedzamie pierādījumi vai sastāvdaļas	47
4.2.5.	Informācijas iegūšana par izcelsmes valsti un par tranzīta valstīm	50
4.2.6.	Sastāvdaļu, ar ko pamato pieteikumu, iegūšana – personiskā intervija	51
4.2.7.	Pieklūve ekspertu liecībām	58
4.2.8.	Informācijas vākšana par individuāliem gadījumiem un konfidencialitāte	60
4.3.	Faktu un apstākļu novērtēšanas principi	61
4.3.1.	Individuāls novērtējums	61
4.3.2.	Objektīvs un taisnīgs novērtējums	65
4.3.3.	Stingra pārbaude	67
4.3.4.	Principi, ka izmantotā informācija ir jāatklāj	68
4.3.5.	Novērtēšanai jābalstās uz būtiskām sastāvdaļām	70
4.3.6.	Novērtēšanai jāpamatojas uz būtiskiem faktiem	71
4.3.6.1.	Melu ietekme	72
4.3.7.	Pierādījumu novērtēšana un paziņojumu apstiprināšana (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts)	72
4.3.7.1.	Patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu	74
4.3.7.2.	Visu pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošo sastāvdaļu iesniegšana un skaidrojums par citu būtisku sastāvdaļu neesamību	74
4.3.7.3.	Saskanīgi un ticami apgalvojumi, kas nav pretrunā ar pieejamo specifisko un vispārīgo informāciju	74
4.3.7.4.	Pieteikums iesniegts pēc iespējas ātrāk	75
4.3.7.5.	Ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties	75
4.3.8.	Novērtēšana šaubu gadījumā	76
4.3.9.	Pierādījumu apjoms/pārlicības līmenis	77
4.4.	Pieteikuma iesniedzēja paziņojumu un dokumentāro un/vai citu pierādījumu ticamības novērtēšanas metodes	80
4.5.	Ticamības rādītāji	81
4.5.1.	Iekšējā konsekvence	83
4.5.2.	Ārējā konsekvence	84
4.5.3.	Pietiekama detalizētība	85
4.5.4.	Ticamība	86
4.5.5.	Izturēšanās	88
4.5.6.	Uzticamības rādītāji aplūkoti kopumā	89
4.5.7.	Citi faktori, kas var būt būtiski fakti novērtēšanai	89
4.5.8.	Procedūras standartu ievērošana	90
4.6.	Dokumentāro pierādījumu vērtēšanas standarti	91
4.6.1.	Būtiskums	92
4.6.2.	Pastāvēšana un forma	92
4.6.3.	Saturs, būtība un autors	93
4.7.	Ekspertu liecību vērtēšanas standarti	94
4.7.1.	Vispārējie standarti	94
4.7.2.	Medicīniskie pierādījumi un medicīnas eksperti	96
4.7.3.	Izcelsmes valsts informācija un ekspertu liecības	99
4.7.4.	Valodas/lingvistiskie pierādījumi	100

4.8.	Izcelsmes valsts informācijas izvērtēšanas standarti	100
4.8.1.	Juridiskās prasības ņemt vērā IVI	100
4.8.2.	IVI veidi	104
4.8.3.	Izvērtēšanas kritēriji	106
4.8.3.1.	Izvērtēšanas kritēriji ES tiesību aktos	106
4.8.3.2.	Izvērtēšanas kritēriji ECT judikatūrā	106
4.8.3.3.	IARLJ tiesu kontrolsaraksts	108
4.8.4.	IVI izmantošana tiesās	111
4.8.4.1.	IVI iegūšana un vienādas iespējas	111
4.8.4.2.	IVI novērtēšana un apstiprināšana	112
4.8.4.3.	Atsauce uz avotu spriedumā	113
4.9.	Vajāšanas vai būtiska kaitējuma pagātnē un nākotnē izvērtēšana (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts)	113
5.	daļa Atlasīti īpašie aspekti saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu	117
5.1.	Pierādījumu saistībā ar apstrīdētu pilsonību vai bezvalstniecību novērtēšana	117
5.1.1.	Pieteikuma iesniedzēja valstspiederības pamatojums	119
5.1.2.	Ar valstspiederību saistītu pierādījumu novērtēšana	122
5.2.	Pierādījumu un ticamības novērtēšana gadījumos, kad ir iesaistītas nepilngadīgas personas	122
5.2.1.	Bērna intereses	123
5.2.2.	Vecuma noteikšana	124
5.2.3.	Pieteikuma pamatojums	126
5.2.4.	Pierādījumu un ticamības novērtēšana: īpaši faktori, kas jāņem vērā nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju gadījumā	129
5.3.	Pierādījumu novērtēšana, piemērojot iekšējās aizsardzības koncepciju	132
5.4.	Ģimenes attiecības un pierādījumu novērtēšana	133
5.5.	Izslēgšana un pierādījumu novērtēšana	135
5.5.1.	Definīcijas	135
5.5.2.	Pierādīšanas pienākums un individuālās novērtēšanas pienākums	135
5.5.3.	Pierādījumu apjoms	137
5.6.	Aizsardzības atsaukšana un pierādījumu novērtēšana	139
5.6.1.	Pierādīšanas pienākums un individuālās novērtēšanas pienākums	139
5.6.2.	Sastāvdaļu iegūšana, lai pierādītu starptautiskās aizsardzības atņemšanas iemeslus	141
5.6.3.	Īpašas pazīmes, kas ietekmē pierādījumu un ticamības novērtēšanu	142
5.6.3.1.	Izbeigšanas klauzulas	142
5.6.3.2.	Starptautiskās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to atjaunot izslēgšanas, sagrozīšanas vai noklusēšanas dēļ	145
5.6.3.3.	Apdraudējums dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai	146
5.7.	Turpmāki pieteikumi un jaunu pierādījumu novērtēšana	147
5.7.1.	Turpmākā pieteikuma pieņemamība: jauni elementi un konstatējumi	147
5.7.2.	Turpmākā pieteikuma izvērtēšana pēc būtības	150
5.7.3.	Tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret secinājumu, ka turpmākais pieteikums ir nepieņemams	150

5.8.	Dublinas III regula un pierādījumu novērtēšana	152
5.8.1.	Pierādījumu iegūšana un novērtēšana saistībā ar atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritēriju piemērošanu	152
5.8.1.1.	Procesuālās garantijas	152
5.8.1.2.	Pierādījumu režīms	154
5.8.1.3.	Pierādījumu novērtēšana	156
5.8.2.	Pierādījumu iegūšana un novērtēšana saistībā ar 3. panta 2. punkta otro daļu	157
5.9.	Pierādījumu novērtēšana, piemērojot drošas valsts koncepcijas	159
5.9.1.	Drošas valsts koncepciju piemērošanas pamatošana	160
5.9.2.	Pieteikuma iesniedzēja iespēja atspēkot pieņemumu par izcelsmes valsts vai trešās valsts drošību	161
5.9.3.	Pierādījumu apjoms un drošas valsts koncepcijas	162
6.	daļa Daudzdisciplināra pieeja pierādījumu un ticamības novērtēšanai	164
6.1.	Atmiņa: pieteikuma iesniedzēju ticamība un konsekvence	165
6.2.	Traumatiskas pieredzes ietekme	169
6.3.	Atklāšana	170
6.4.	Kultūras atšķirības	171
6.5.	Dzimums	173
6.6.	Seksuālā orientācija un dzimumidentitāte	174
6.7.	Neaizsargātība	176
6.8.	Stereotipi	177
A	pielikums. KontROLSaraksti	178
B	pielikums. Primārie avoti	186
C	pielikums. Metodoloģija	206
D	pielikums. Bibliogrāfija	208

Saīsinājumu saraksts

Bēgļu konvencija	Konvencija par bēgļu statusu (1951), ar grozījumiem, kas veikti saskaņā ar tās protokolu (1967) [ES ar patvērumu saistītos tiesību aktos minēta, kā “Ženēvas konvencija”]
CREDO projekts	CREDO – Uzlabots uzticamības novērtējuma ES patvēruma procedūrās projekts, kuru vada Ungārijas Helsinku komiteja [<i>Hungarian Helsinki Committee</i>] ar projekta partneriem UNHCR, IARLJ un <i>Asylum Aid</i> (Apvienotā Karaliste)
DSSH	Atšķirība, stigma, kauns, kaitējums [<i>Difference, stigma, shame, harm</i>]
Dublinas III regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta [redakcija])
EASO	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ECTK	Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (1950)
EDAL	Eiropas Patvēruma tiesību aktu datubāze
ES	Eiropas Savienība
ES Harta	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
EST	Eiropas Savienības Tiesa
EWCA	Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste)
Ģimenes atkalapvienošanās direktīva	Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu
IARLJ	Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija
IASFM	Piespiedu migrācijas izpētes starptautiskā asociācija
IEHC	Īrijas Augstā tiesa
IJRL	<i>Starptautiskais Bēgļu tiesību aktu žurnāls</i>
IVI	Izcelsmes valsts informācija
KD	Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
KD (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija)
KEPS	Kopējā Eiropas patvēruma sistēma
LES	Līgums par Eiropas Savienību
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
LGBTI	Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas, interseksuāļi

NVO	Nevalstiska organizācija
OFPRA	<i>Office français de protection des réfugiés et apatrides</i> (Francijas bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs)
PPD	Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu
PPD (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija)
PTSS	Posttraumatiskā stresa sindroms
RAIO	<i>Refugee, Asylum and International Operations Directorate</i> (Bēgļu, patvēruma un starptautiskās darbības direktorāts) (Amerikas Savienotās Valstis)
RCD (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)
SP	Stambulas protokols (Rokasgrāmata par spīdzināšanas un citu nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidu efektīvas izmeklēšanas un dokumentēšanas pamācība)
UKAIT	<i>United Kingdom Asylum and Immigration Tribunal</i> (Apvienotās Karalistes Patvēruma un imigrācijas tiesa)
UKIAT	<i>United Kingdom Immigration Appeal Tribunal</i> (Apvienotās Karalistes Imigrācijas lietu apelācijas tiesa)
UKUT	<i>United Kingdom Upper Tribunal</i> (Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā)
UNHCR	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos

Ievads

Ciešā sadarbībā ar dalībvalstu tiesām, kā arī citiem būtiskiem dalībniekiem, Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ir sācis izstrādāt profesionālās pilnveides sēriju, lai pakāpeniski nodrošinātu tiesām pilnīgu pārskatu par Kopējo Eiropas patvēruma sistēmu. Pēc apspriešanās ar *EASO* tiesu locekļu tīklu, ieskaitot *IARLJ-Europe*, kļuva skaidrs, ka ir būtiska nepieciešamība tiesām nodrošināt mācību materiālus par noteiktiem būtiskiem jautājumiem, ar kuriem tās ikdienā saskaras lēmumu pieņemšanā. Tika atzīts, ka tik būtisku materiālu izstrādes procesam vajadzētu atvieglot tiesas un citu ekspertu iesaisti tādā veidā, kas pilnībā ievēro tiesas neatkarības principu, kā arī paātrina kopējo profesionālās pilnveides sēriju izstrādi.

Šī juridiskā analīze sagatavota *IARLJ-Europe* un *EASO* kopīgā projektā, un tā ir daļa no *EASO* tiesu locekļu profesionālās pilnveides sērijas.

Analīze galvenokārt ir paredzēta ES dalībvalstu tiesu locekļiem, kuri izskata apelācijas sūdzības vai pārskata lēmumus par starptautiskās aizsardzības piemērošanu. Mērķis ir izpētīt, kā KEPS kontekstā tiesu locekļiem jāpārbauda atbildīgās iestādes (vai zemākas instances tiesas) veiktais pierādījumu un ticamības novērtējums vai patstāvīgi jāveic pierādījumu un ticamības novērtēšana. Tās nolūks nodrošināt juridisko analīzi, kas var būt noderīga gan tiem, kuriem nav iepriekšējas pieredzes (vai tā ir ierobežota) lēmumu pieņemšanā KEPS jomā, gan tiem, kuri ir pieredzējuši vai ir sājā jomā specializējušies tiesneši. Tāpēc tās mērķis ir būt noderīgam atsauces punktam visiem tiesu locekļiem, kuri ir iesaistīti lietās vai darbībās, kurām ir piemērojama KEPS. Tāpēc tās struktūra, saturs un noformējums veidots, ņemot vērā plašo auditoriju. Tā nodrošina:

- vispārīgu informāciju par pierādījumu un ticamības novērtēšanu patvēruma kontekstā, tostarp šīs analīzes uzbūvi un apjomu un terminoloģijas lietošanu (1. daļa);
- pārskatu par attiecīgo ES tiesisko regulējumu (2. daļa);
- pārskatu par juridisko kontekstu, nosakot dažādus tiesu locekļu uzdevumus un izklāstot attiecīgās problēmas (3. daļa);
- īpašu principu un standartu analīzi attiecībā uz pierādījumu un ticamības novērtējumu, ņemot vērā ES tiesību aktus un attiecīgo judikatūru (4. daļa);
- īpašu aspektu analīzi attiecībā uz pierādījumu un ticamības novērtēšanu (5. daļa);
- daudznozaru faktoru apraksts, kuri jāņem vērā, novērtējot pierādījumus un ticamību (6. daļa).

Analīze ir papildināta ar vairākiem pielikumiem, tostarp virkni kontrolesarakstu, kuri atspoguļo nodaļu saturu un ir paredzēti, lai palīdzētu tiesu locekļiem panākt strukturētu pieeju pierādījumu un ticamības novērtēšanai (**A pielikums**) ⁽¹⁾. Vēl tā papildināta ar būtiskāko avotu sarakstu,

⁽¹⁾ Kopumā ES tiesību akti ir paralēli un lielā mērā atbilst starptautiskajām normām, kā arī standartiem un norādījumiem, kurus *IARLJ* un *UNHCR* nodrošina savā starptautiskajā darbībā. Skat. *IARLJ, A structured approach to the decision making process in refugee and other international protection claims* ieskaitot: *A flowchart using established judicial criteria and guidance, The IARLJ international judicial guidance for the assessment of credibility, The IARLJ, judicial checklist for COI*, 2016. gada jūnijs.

ietverot ne tikai ES primāros un sekundāros tiesību aktus un Eiropas Savienības Tiesas (EST) un ES dalībvalstu tiesu svarīgāko judikatūru, bet arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) judikatūru un attiecīgos pasaules un reģionālā mēroga starptautiskos nolīgumus (B pielikums). Lai nodrošinātu to, ka attiecīgie tiesību akti un judikatūra lasītājiem ir viegli un ātri pieejami, ir izmantotas hipersaites. C pielikumā ir izklāstīta izmantotā metodoloģija, un D pielikumā ir ietverts izvēlēts oficiālo dokumentu un publikāciju saraksts, it īpaši būtiskās *IARLJ* un *UNHCR* publikācijas ⁽²⁾. Visbeidzot kā atsevišķs dokuments ir nodrošināts arī judikatūras apkopojums, kurā uzskaitīti izraksti no būtiskajiem spriedumiem un lēmumiem par pierādījumu un ticamības novērtēšanu KEPS kontekstā.

Mērķis ir skaidri un lietotājam draudzīgā veidā izklāstīt esošo tiesību aktu stāvokli. Šajā publikācijā KEPS tiesību akti ir analizēti tādi, kādi tie bija 2017. gada 30. jūlijā. Ir jāuzsver, ka līdz ar citām juridiskajām analizēm profesionālās pilnveides sērijās šī analīze pēc nepieciešamības periodiski tiks aktualizēta. Tomēr lasītājam ir jāpārlicinās, vai tiesību aktos nav notikušas izmaiņas. Analīzē ir ietverta virkne atsauču uz avotiem, kuri lasītājam palīdzēs to izdarīt.

Citas analīzes, kuras ir vai tiek izstrādātas kā daļa no profesionālās pilnveides sērijas, aplūko citas konkrētas KEPS jomas papildus vispārējai iepazīstināšanai ar KEPS ⁽³⁾.

⁽²⁾ Skat. attiecīgi 2.2. un 2.3. sadaļā D pielikumā Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos (*UNHCR*) un Starptautiskās bēgļu tiesību tiesnešu asociācijas (*IARLJ*) publikācijas. Šī analīze veidota, balstoties uz *IARLJ* darbu saistībā ar šo tēmu, ņemot vērā *UNHCR* vadlīnijas un citus pētījumus. Saistībā ar ticamības novērtēšanu mums palīdzēja "CREDO projekta", kuru īsteno Ungārijas Helsinku komiteja, lietderīgie pētījumi un konstatējumi. Projekta partneri bija *UNHCR*, *IARLJ* un *Asylum Aid* (Apvienotā Karaliste). Projektu līdzfinansēja Eiropas Komisija. Šajā projektā minētās publikācijas var atrast D pielikumā.

⁽³⁾ Skat.: EASO, *The Implementation of Article 15(c) QD in EU Member States*, 2015. gada jūlijs; EASO, *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive (2011/95/EU) – A Judicial Analysis*, 2016. gada janvāris; EASO, *Ending International Protection: Articles 11, 14, 16 and 19 Qualification Directive (2011/95/EU) – A judicial analysis*, 2016. gada decembris; EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A Judicial Analysis*, 2016. gada augusts; EASO, *Qualification for International Protection (Directive 2011/95/EU) – A judicial analysis*, 2016. gada decembris; un EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018.

Galvenie jautājumi

Šīs juridiskās analīzes mērķis ir sniegt atbildes uz šādiem galvenajiem jautājumiem:

1. Ko pierādījumu un ticamības novērtēšana nozīmē patvēruma kontekstā (1. daļa)?
2. Kādi principi un kādas ES primāro un sekundāro tiesību aktu normas pārvalda pierādījumu un ticamības novērtēšanu (2. daļa)?
3. Kādi ir tiesu uzdevumi saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu (3.1. un 3.2. sadaļa), ar kādām problēmām tām varētu nākties saskarties (3.3. sadaļa), un kādi principi, standarti un faktori jāņem vērā, veicot tiesvedību tiesā (3.4. sadaļa)?
4. Kādi ir specifiskie principi un standarti, kas piemērojami pierādījumu un ticamības novērtēšanai (4. nodaļa)?
5. Ko faktu un apstākļu novērtēšana paredz saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu (4.1. sadaļa) un kā starptautiskās aizsardzības pieteikums jāpamato saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. un 2. punktu (4.2. sadaļa)?
6. Kādi ir pierādījumu novērtējuma vispārējie principi un standarti (4.3. sadaļa)?
7. Kādas ir metodes pieteikuma iesniedzēju paziņojumu un iesniegto dokumentu vai citu pierādījumu ticamības novērtēšanai (4.4. sadaļa) un kādi ir ticamības rādītāji (4.5. sadaļa)?
8. Kādi ir specifiskie standarti turpmāk minētā novērtēšanai: dokumentālie pierādījumi (4.6. sadaļa); ekspertu pierādījumi (4.7. sadaļa); un izcelsmes valsts informācija (4.8. sadaļa)?
9. Kā saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punktu ir jāvērtē pierādījumi par vajāšanas vai būtiska kaitējuma pagātnes un nākotnes risku (4.9. sadaļa)?
10. Kā pierādījumi un ticamība jāvērtē specifiskākā kontekstā saistībā ar:
  - pieteikuma iesniedzēja valstspiederības noteikšanu (5.1. sadaļa);
  - lietām, kurās iesaistītas nepilngadīgas personas (5.2. sadaļa);
  - iekšējās aizsardzības koncepcijas piemērošanu (5.3. sadaļa);
  - ģimenes attiecību noteikšanu (5.4. sadaļa);
  - izslēgšanu no starptautiskās aizsardzības (5.5. sadaļa);
  - aizsardzības atsaukšanu (5.6. sadaļa);
  - turpmākiem pieteikumiem (5.7. sadaļa);
  - tās dalībvalsts noteikšana, kas ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar Dublinas III regulu (5.8. sadaļa); un
  - drošas valsts koncepcijas piemērošanu (5.9. sadaļa)?
11. Kuri daudznozaru faktori varētu būt jāņem vērā, novērtējot pierādījumus un ticamību (6. nodaļa)?

1. daļa

Levads pierādījumu un ticamības novērtēšanā patvēruma kontekstā

1.1. Struktūra un darbības joma

Šī juridiskā analīze attiecas uz pierādījumu un ticamības novērtēšanu saskaņā ar Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas instrumentiem, it īpaši kvalificēšanas direktīvu (pārstrādāta redakcija) ⁽⁴⁾ (KD (pārstrādāta redakcija) un patvēruma procedūru direktīvu (pārstrādāta redakcija) ⁽⁵⁾ (PPD (pārstrādāta redakcija)) ⁽⁶⁾. Uzsvars tiek likts uz faktu un apstākļu saistībā ar pieteikumu par starptautisko aizsardzību, kas nozīmē bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta a) apakšpunkts), novērtēšanu. Konvencijas vajadzībām “bēgļa” definīcija nosaka, ka ir jābūt “pamatotām bailēm” no vajāšanas (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunkts. Savukārt, lai atbilstu “personai, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību” ir nepieciešams, lai attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, ko nevar kvalificēt, kā bēgli, “būtu sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu”, ka, ja persona atgrieztos savā izcelsmes valstī, tai “draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu” (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta f) apakšpunkts).

Eiropadome par KEPS ir norādījusi:

ir ārkārtīgi svarīgi, lai neatkarīgi no dalībvalsts, kurā personas iesniegušas patvēruma pieteikumu, tām nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz uzņemšanas apstākļiem, un vienlīdzīgu pašu attieksmi saistībā ar procedūras mehānismiem un statusa noteikšanu. Mērķim vajadzētu būt tādām, ka līdzīgas lietas izskata tādā pašā veidā un to iznākums ir viens un tas pats ⁽⁷⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) tiecas pēc iespējas vairāk tuvināt noteikumus par starptautiskās aizsardzības noteikumu atzīšanu un saturu, balstoties uz augstākiem standartiem, un PPD (pārstrādāta redakcija) nolūks ir izveidot kopīgas procedūras starptautiskās aizsardzības piešķiršanai un atsaukšanai saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) ⁽⁸⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) viens no galvenajiem mērķiem ir nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro kopējus kritērijus pieteikumu iesniedzēju, kuriem ir tiesības saņemt starptautisko aizsardzību, identificēšanai. Proti, tas ietver tādu faktu konstatēšanu, kas ir būtiski, lai kvalificētos starptautiskai aizsardzībai. Tikai tad, kad attiecīgie fakti ir konstatēti, var tikt pieņemts informēts

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta [redakcija]) [2011] OV L 337/9.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta [redakcija]) [2013] OV L 180/60.

⁽⁶⁾ Informāciju par KEPS skat. EASO, *An introduction to the CEAS for courts and tribunals – Judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē.

⁽⁷⁾ Eiropadome, Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā, 2009. gada 2. decembris, [2010] OV C 115/1, 6.2. sadaļa. Tas ir uzsvērts arī KD (pārstrādāta redakcija) 12. un 13. apsvērumā, kas cita starpā skaidro, kāds ir šīs direktīvas galvenais mērķis “(..) nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro vienotus kritērijus, lai identificētu personas, kam patiesi nepieciešama starptautiskā aizsardzība (..). To noteikumu tuvināšanai, saskaņā ar kuriem personas atzīst par bēgļiem, kā arī to noteikumu tuvināšanai, kas nosaka bēgļa statusu un alternatīvā aizsardzības statusa saturu, vajadzētu palīdzēt ierobežot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju otrreizējo kustību starp dalībvalstīm, ja šādu kustību izraisa vienīgi atšķirības tiesiskajā regulējumā”.

⁽⁸⁾ Skat. KD (pārstrādāta redakcija) 8., 10. un 12. apsvērumu, un PPD (pārstrādāta redakcija) 6. un 7. apsvērumu, kā arī 1. pantu.

lēmums par to, vai ir izpildīti kritēriji saistībā ar bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu. Tāpēc pierādījumu un ticamības novērtēšanai starptautiskās aizsardzības lietās ir būtiska nozīme.

Lai gan galvenokārt uzsvars ir uz to, lai noskaidrotu, vai pieteikuma iesniedzējs kvalificējas bēgļa statusam vai alternatīvās aizsardzības statusam, tiek sniegti arī apsvērumi, lai pierādītu novērtējumu arī citos KEPS kontekstos. Tāpēc šajā juridiskajā analīzē ir aplūkota arī pierādījumu novērtēšana lietās, kas saistītas ar Dublīnas III regulu ⁽⁹⁾ (5.8. sadaļa).

Šī juridiskā analīze uz procesuālajiem noteikumiem attiecas vienīgi ciktāl tie ietekmē pierādījumu un ticamības novērtēšanu. Plašāku izklāstu par dažiem no šiem noteikumiem lasītāji var skatīt EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement - Judicial analysis*, 2018 ⁽¹⁰⁾.

Šajā juridiskajā analīzē ir sešas daļas, kurās ir aplūkoti dažādi elementi, kas saistīti ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu (skat. tālāk 1. tabulu).

1. tabula. Šīs juridiskās analīzes struktūra

1. daļa	Ievads pierādījumu un ticamības novērtēšanā patvēruma kontekstā	16.–20. lpp.
2. daļa	Pierādījumu novērtēšanas ES tiesiskais regulējums	21.–22. lpp.
3. daļa	Tiesu locekļu uzdevumu definēšana	23.–37. lpp.
4. daļa	Īpaši principi un standarti, kas piemērojami pierādījumu un ticamības novērtēšanai	38.–116. lpp.
5. daļa	Atlasīti īpašie aspekti saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu	117.–163. lpp.
6. daļa	Daudzdisciplināra pieeja pierādījumu un ticamības novērtēšanai	164.–177. lpp.

1.2. Terminoloģijas lietojums

Šajā sadaļā ir skaidrota šajā juridiskajā analīzē lietoto vārdu un frāžu nozīme. Ja vien nav norādīts citādi, turpmāk izklāstītie skaidrojumi nav paredzēti kā juridiskas definīcijas, bet ir paredzēti vienīgi, lai šajā juridiskajā analīzē lietotajiem terminiem piešķirt konkrētu nozīmi.

1.2.1. Kas ir lēmuma pieņēmējs?

Atkarībā no konteksta, lēmuma pieņēmējs būs vai nu atbildīgā iestāde – “administratīva struktūra dalībvalstī, kas atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu un kas ir kompetenta, lai šādos gadījumos pieņemtu lēmumus pirmajā instancē” (PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta f) apakšpunkts) – vai tiesa.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (Dublīnas III regula), [2013] OV L 180, 31. lpp.

⁽¹⁰⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 2018.

1.2.2. Kas ir pierādījums?

Eiropas Savienības (ES) tiesību aktos nav vispārējas definīcijas vārdam “pierādījums”, tāpat “pierādījuma” definīcijas nav arī KD (pārstrādāta redakcija) vai PPD (pārstrādāta redakcija) ⁽¹¹⁾. KD (pārstrādāta redakcija) 4. pants atsaucas uz “faktu un apstākļu novērtēšanu” un norāda uz “sastāvdaļām [elementiem]”, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktu, tie ir “pieteikuma iesniedzēja paziņojumi un visa dokumentācija, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā”. Tomēr gan no KD (pārstrādāta redakcija) noteikumiem, gan no Eiropas Savienības Tiesas (EST) spriedumiem var secināt, ka “pierādījumi” var ietvert vairāk par pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem un dokumentāciju. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktā ir minēta situācija, kad “pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem” **vai citādiem pierādījumiem** ⁽¹²⁾. EST spriedumā lietā A, B un C atsaucas uz “paziņojumu un dokumentācijas, **vai citu pierādījumu novērtēšanu**” ⁽¹³⁾. Tātad droši var secināt, ka “pierādījums” ir plašs termins, kas ietver “jebko, kas apgalvo, apstiprina, atbalsta, atspēko vai kā citādi norāda uz attiecīgajiem faktiem” ⁽¹⁴⁾. Tāpēc šīs juridiskās analīzes nolūkos “pierādījums” var ietvert jebkuru materiālu (ieskaitot pieteikuma iesniedzēja paziņojumus, dokumentāciju vai citas izpausmes), kas atbalsta, apliecina vai atspēko attiecīgo faktu.

1.2.3. Kas ir “sastāvdaļas”?

Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktu sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ir “pieteikuma iesniedzēja paziņojumi un visa dokumentācija, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja vecumu, izcelsmi, tostarp attiecīgo radnieku datiem, personu, valstspiederību(-ām) un iepriekšējās dzīvesvietas valsti(-īm) un vietu(-ām), iepriekšējiem patvēruma pieteikumiem, ceļojumu maršrutiem, ceļošanas dokumentiem un iemesliem, kādēļ tiek iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums.” Tādējādi vārds “sastāvdaļas” ietver gan faktus, gan pierādījumus.

1.2.4. Kas ir būtiskie fakti?

Būtiskie fakti ir fakti, ar kuriem pieteikuma iesniedzējs pamato pieteikumu un kuri ir saistīti ar bēgļa vai personas, kura ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, definīcijas vienu vai vairākām prasībām. Būtiskie fakti ir tādi fakti un apstākļi, kas likumīgi ir atbilstīgi, lai varētu noteikt kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai. Pieteikuma iesniedzēja paziņojumu novērtējumam ir jābalstās uz faktiem, kas ir būtiski prasības pamatā.

⁽¹¹⁾ 22. panta 3. punkts *Dublinas III regulā*, minēts iepriekš 9. zemsvītras piezīmē, regulas vajadzībām ir definēti “tiešie un netiešie pierādījumi”. Skat. 5.8.1.2. sadaļu.

⁽¹²⁾ Izcēlums pievienots.

⁽¹³⁾ EST, 2014. gada 2. decembra spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-148/13 līdz C-150/13, A, B un C pret *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2014:2406, 54. punkts, izcēlums pievienots.

⁽¹⁴⁾ UNHCR, *Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems*, 2013. gada maijs, 28. punkts. Pierādījumu veidus skat. tālāk 4.2.4. sadaļā.

1.2.5. Kas ir izcelsmes valsts informācija un valsts informācija?

Izcelsmes valsts informācija (IVI) nav konkrēti definēta KEPS instrumentos, kaut arī KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunktu, kurā ir minēti “visi būtiskie fakti, kas attiecas uz izcelsmes valsti”, varētu uzskatīt par definīciju. Ņemot vērā materiālu, ko var saukt par IVI, daudzveidību, ir ļoti grūti sniegt precīzāku definīciju. Prasība, lai šie fakti ietvertu “izcelsmes valsts likumus un noteikumus un veidu, kādā tos piemēro”, šķiet, liecina, ka, izvērtējot starptautiskas aizsardzības nepieciešamību, analizējot situāciju izcelsmes valstī, cita starpā ir pienācīgi jāņem vērā esošais tiesiskais regulējums, kā arī tas, kā tas izcelsmes valstī tiek piemērots laikā, kad tiek izskatīts pieteikums⁽¹⁵⁾. Terminam “valsts informācija” ir plašāka nozīme, un tas attiecas uz informāciju par jebkuru valsti, tostarp, piemēram, tranzītvalstīm⁽¹⁶⁾, valstīm, kas ir atbildīgas par pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar Dublinas III regulu, un drošām “pirmā patvēruma valstīm” un “drošām trešām valstīm”.

1.2.6. Kas ir pierādījumu iegūšana?

Šajā juridiskajā analīzē pierādījumu iegūšanas process tiks dēvēts par “pierādījumu iegūšanu”⁽¹⁷⁾. Lielāko daļu pierādījumu iegūšanas pieteikuma iesniedzējs sava pieteikuma pamatošanai, un atbildīgā iestāde pirms lēmuma pieņemšanas. Taču pierādījumus var iegūt arī tiesvedības gaitā (PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkts). Sīkāku informāciju par pierādījumu iegūšanu skat. 4.2. sadaļā.

1.2.7. Kas ir pierādījumu novērtēšana?

Tā ir visu pierādījumu, kas ir iegūti saistībā ar pieteikumu, vērtību, likumību un saistību ar būtiskajiem faktiem, pārbaude. Tikai tad, kad ir konstatēti faktiskie apstākļi, var nolemt, vai ir izpildīti nosacījumi par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu. Pierādījumu novērtēšanai nedrīkst pieiet mehāniski. Atbildīgajai iestādei ir “jāmaina savas paziņojumu un dokumentu vai citu pierādījumu novērtēšanas metodes, ņemot vērā katras patvēruma pieteikuma kategorijas īpašās iezīmes, ievērojot tiesības, kuras ir garantētas saskaņā ar [Pamattiesību] hartu”⁽¹⁸⁾. Novērtēšanā jāņem vērā arī pieteikuma iesniedzēja individuālā situācija un personīgie apstākļi (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkts). Vairāk konkrētas informācijas par pierādījumu novērtēšanu skat. turpmāk 4. daļā.

1.2.8. Kas ir ticamības novērtēšana?

Termins “ticamība” nav definēts nevienā no KEPS instrumentiem. Tā izmantošana KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta e) apakšpunktā (latviešu valodā – “var uzticēties”) attiecas uz **pieteikuma iesniedzēja** ticamību, taču tas ir kontekstā ar īpašu noteikumu, kas regulē pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu aspektu neapstiprināšanu. Pierādījumu novērtēšanas plašākā kontekstā esam norūpējušies par pieteikuma iesniedzēja **paziņojumu un citu pierādījumu**

⁽¹⁵⁾ Skat. arī 4.8. sadaļu “Izcelsmes valsts informācijas novērtēšanas standarti”.

⁽¹⁶⁾ Skat. PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktu.

⁽¹⁷⁾ Termins pierādījumu “iegūšana” KD (pārstrādāta redakcija) nav atrodams. Tomēr PPD (pārstrādāta redakcija) ir izmantoti termini “iegūta” un “iegūt” 10. panta 3. punkta b) apakšpunktā, 45. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 39. apsvērumā (angļu valodā) par valsts informāciju.

⁽¹⁸⁾ EST, A, B un C, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 54. punkts. Skat. arī 2000. gada 18. decembra Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, kāda tā pieņemta 2007. gadā, [2012] OV C 326/391 (stājusies spēkā: 2009. gada 1. decembrī).

ticamību (reizēm to dēvē par pieteikuma iesniedzēja “pārskatu” vai “stāstu”). Tādējādi atbildīgās iestādes vai tiesas locekļu veikta ticamības novērtēšana attiecas uz procesu, kurā tiek noskaidrots, vai visu vai daļu pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu vai citu viņa iesniegto pierādījumu, kas attiecas uz būtiskiem faktiem⁽¹⁹⁾ var pieņemt, lai noteiktu, vai viņš ir kvalificējams starptautiskai aizsardzībai. Kā ir norādīts 4.5. sadaļā par ticamības rādītājiem, šī novērtēšana var ietvert pārbaudi, vai pieteikuma iesniedzēja apgalvojumi ir konsekventi, pietiekami detalizēti, ticami un saskan, cita starpā, ar viņa iesniegtajiem dokumentiem, IVI un jebkuriem citiem iegūtajiem pierādījumiem. Ir svarīgi norādīt, ka ticamības novērtēšana nenozīmē to, ka visos gadījumos lēmuma pieņēmējs gūs pilnīgu pārliecību par pieteikuma iesniedzēja apgalvojumiem. UNHCR ticamību ir definējis šādi: “Ticamība tiek konstatēta, ja pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis prasību, kas ir saskaņota un ticama, kas nav pretrunā ar vispārzināmiem faktiem, un tāpēc, kopumā tai var ticēt”⁽²⁰⁾.

Ticamības novērtēšana ir tikai daļa no pierādījumu novērtēšanas. Pat ja pieteikuma iesniedzēja apgalvojumi (to aspekti) saistībā ar būtiskiem faktiem nav ticami, viņa starptautiskās aizsardzības pieteikums tomēr var tikt apmierināts. Pieteikuma iesniedzējs var kvalificēties bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusam, piemēram, pamatojoties uz ārsta ziņojumu, neraugoties uz to, ka dažiem vai visiem pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu aspektiem trūkst ticamības. Pieteikuma iesniedzējiem var būt tiesības uz starptautisko aizsardzību arī tad, ja tiek konstatēts, ka viņi ir, piemēram, tādas valsts valstspiederīgie, kurā notiek ārkārtīgi liels skaits bruņoto konfliktu vai kurā visi konkrētas etniskās grupas vai klana locekļi tiek vajāti vai tiem tiek nodarīts būtisks kaitējums. Šos faktus var apliecināt arī citi pierādījumi. Tādējādi ticamības novērtēšana pati par sevi nav mērķis vai nobeigums, tas ir rīks, kā noteikt atbilstību bēgļa statusam vai alternatīvajam aizsardzības statusam.

2. tabula*. Skaidroto vārdu un frāžu kopsavilkums

Pierādījums	Jebkurš materiāls (tostarp pieteikuma iesniedzēja paziņojumi, dokumenti un citi materiāli), kuri atbalsta, apliecina vai atspēko attiecīgu faktu.
Sastāvdaļas [elementi]	Pieteikuma iesniedzēja paziņojumi un visa dokumentācija, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja vecumu, izcelsmi, tostarp attiecīgo radnieku datiem, personu, valstspiederību(-ām) un iepriekšējās dzīvesvietas valsti(-īm) un vietu(-ām), iepriekšējiem patvēruma pieteikumiem, ceļojumu maršrutiem, ceļošanas dokumentiem un iemesliem, kādēļ tiek iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums.
Būtiskie fakti	Fakti, ar kuriem pieteikuma iesniedzējs pamato pieteikumu un kas ir saistīti ar bēgļa vai personas, kura ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību un attiecībā uz kuru var noteikt starptautisko aizsardzību, definīcijas vienu vai vairākām prasībām.
Izcelsmes valsts informācija	Visi būtiskie fakti, kas saistīti ar izcelsmes valsti.
Pierādījumu iegūšana	Pierādījumu iegūšanas process.
Pierādījumu novērtēšana	Visu pierādījumu, kuri ir iegūti saistībā ar pieteikumu, vērtības, likumības un saistības ar būtiskajiem faktiem pārbaude.
Ticamības novērtēšana	Ticamības novērtēšana ir izmeklēšanas process, lai noskaidrotu, vai visi vai daļa paziņojumu un citu pierādījumu, kurus sniedzis pieteikuma iesniedzējs saistībā ar būtiskiem faktiem, ir pieņemami, lai varētu noteikt kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai.

⁽¹⁹⁾ Sīkāku informāciju par būtiskiem faktiem skat. tālāk 2. tabulā un 1.2.4. sadaļā.

⁽²⁰⁾ Skat. UNHCR, *Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims*, 1998. gada 16. decembris, 11. punkts, ko Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) ir citējusi savā Virspalātas 2016. gada 23. augusta spriedumā lietā JK un citi pret Zviedriju, pieteikums Nr. 59166/12, 53. punkts.

2. daļa

Pierādījumu novērtēšanas ES tiesiskais regulējums

ES tiesiskais regulējums, kas pārvalda pierādījumu un ticamības novērtēšanu, ir ierobežots. ES primārie tiesību akti ietver noteiktus vispārējās piemērošanas principus un tiesības, kas ietekmē pierādījumu un ticamības novērtēšanu ⁽²¹⁾. ES sekundārie tiesību akti sniedz vēl vairāk konkrētu normu saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu ⁽²²⁾. EST ir izstrādājusi vēl papildu principus, bet arī to nav samērā daudz. Kopš 1951. gada *Konvencijā par bēgļa statusu un tās 1967. gada Protokolā* (Bēgļu konvencija) ⁽²³⁾ arī trūkst nosacījumu par pierādījumu un ticamības novērtēšanas priekšmetu starptautiskās aizsardzības lietās, ir svarīgi citi norādījumu, interpretāciju un iedvesmas avoti. Saistībā ar šo virknē dalībvalstu ir plaša judikatūra par šo tēmu. Turklāt būtisks šo norādījumu avots ir ECT judikatūra ⁽²⁴⁾. Arī 52. panta 3. punkts *Eiropas Savienības pamattiesību hartā* (ES harta) ⁽²⁵⁾ liedz ES un dalībvalstu iestādēm un struktūrām attīstīt atšķirīgu cilvēktiesību judikatūru, ja ir piemērojama ES Harta un *Eiropas Cilvēktiesību konvencija* (ECTK) ⁽²⁶⁾, taču tas nedrīkst "liegt ES tiesību aktiem paredzēt plašāku aizsardzību". Arī tādi materiāli, kā Starptautiskās bēgļu tiesību tiesnešu asociācijas (*IARLJ*) publikācija par ticamības novērtēšanu, kā daļa no *CREDO* projekta ⁽²⁷⁾, Apvienoto Nāciju Organizācijas augstā komisāra (*UNHCR*) rokasgrāmata un turpmākās vadlīnijas par starptautisko aizsardzību ⁽²⁸⁾ un citas publikācijas valstu tiesām var nodrošināt vērtīgus norādījumus par pierādījumu un ticamības novērtēšanu, taču tie nav saistoši ⁽²⁹⁾.

ES primāro un sekundāro tiesību aktu dažādie noteikumi saistībā ar KEPS detalizēti ir aplūkoti publikācijā *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis* ⁽³⁰⁾. Tie, kuri varētu būt īpaši svarīgi pierādījumu un ticamības novērtēšanai, ir izklāstīti tālāk 3. tabulā ⁽³¹⁾.

⁽²¹⁾ Skat. EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gada augusts, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 2. daļa.

⁽²²⁾ Juridiskais pamats sekundāro tiesību aktu izveidei ir atvasināts no Līguma par Eiropas Savienības darbību 78. panta (LESD; konsolidētā versija ar grozījumiem saskaņā ar Lisabonas līgumu (stājies spēkā: 2009. gada 1. decembrī): [2012] OV C 326/47). Papildu informāciju par LESD 78. pantu skat. EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gada augusts, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē 1.4. un 2.1.1. sadaļa.

⁽²³⁾ Konvencija par bēgļa statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (stājās spēkā: 1954. gada 22. aprīlī) (Bēgļu konvencija); un Protokols par bēgļa statusu, 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (stājies spēkā: 1967. gada 4. oktobrī).

⁽²⁴⁾ Skat. EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gada augusts, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 3.4.1. sadaļa.

⁽²⁵⁾ ES Pamattiesību harta, minēts iepriekš 18.

⁽²⁶⁾ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS No 005, 1950. gada 4. novembris (stājās spēkā: 1953. gada 3. septembrī) (ECTK) Skat. 53. pantu.

⁽²⁷⁾ IARLJ, *Assessment of credibility in refugee and subsidiary protection claims under the EU Qualification Directive, Judicial criteria and standards, CREDO projekts*, 2013 (IARLJ, *Assessment of Credibility, CREDO projekts*), 35. lpp. Papildinformāciju par *CREDO* projektu skat. iepriekš 2. zemsvītras piezīmē. Citas projekta publikācijas bija: *UNHCR, Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē; Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual, Vol. 1*, 2013 (Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual, Vol. 1*); un Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual, 2.* sējums, 2015 (Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual, Vol. 2*).

⁽²⁸⁾ UNHCR, *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 protocol relating to the status of refugees, 1979*, atkārtoti izdots 2011. gadā (UNHCR Handbook [UNHCR Rokasgrāmata]). UNHCR publikāciju sarakstu, kas attiecas uz pierādījumu un ticamības novērtēšanu, skat. tālāk D pielikuma 2.2. sadaļa.

⁽²⁹⁾ UNHCR nostāja ir apspriesta EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gada augusts, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.3. sadaļa.

⁽³⁰⁾ Turpat.

⁽³¹⁾ Jānorāda, ka analīzes sagatavošanas laikā tika izskatīti sekundāro tiesību aktu grozījumu priekšlikumi.

3. tabula. Vispārējie principi un ES primārie un sekundārie tiesību akti saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu³²

Vispārēji principi	Tiesības uz labu pārvaldību Tiesības uz aizstāvību Tiesības tikt uzklautam
Līgums par Eiropas Savienību	19. panta 1. punkts: Efektīva tiesiskā aizsardzība
Eiropas Savienības Pamattiesību harta	1. pants: Cilvēka cieņa 7. pants: Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība 20. pants: Vienlīdzība likuma priekšā 21. pants: Nediskriminācija 24. pants: Bērnu tiesības 41. pants: Tiesības uz labu pārvaldību (ieskaitot tiesības tikt uzklautam) 47. pants: Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu 48. pants: Tiesības uz aizstāvību
Kvalificēšanas direktīva (pārstrādāta redakcija)	4. pants: Faktu un apstākļu novērtēšana
Patvēruma procedūru direktīva (pārstrādāta redakcija)	10. pants: Pieteikumu izskatīšanas prasības 11. pants: Prasības attiecībā uz atbildīgās iestādes lēmumu 14. pants: Personiskā intervija 15. pants: Prasības attiecībā uz personisko interviju 16. pants: Personiskās intervijas saturs 17. pants: Personiskās intervijas ierakstīšana un ziņojums par to 46. pants: Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību
Dublinas III regula	22. pants: Atbilde uz uzņemšanas pieprasījumu 27. pants: Tiesiskās aizsardzības līdzekļi
2003. gada ģimenes atkalapvienošanās direktīva ⁽³²⁾	5. pants: Pieteikuma iesniegšana un izskatīšana 11. pants: Citi pierādījumi

⁽³²⁾ Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu, OV L 251/12, 2003. gada 3. oktobris (ģimenes atkalapvienošanās direktīva).

3. daļa

Tiesu locekļu uzdevumu definēšana

Tiesu uzdevums ir pārbaudīt kompetento administratīvo iestāžu lēmumu vai zemākas instances tiesu lēmumu, kas apstiprina (vai dažās jurisdikcijās atceļ) kompetento iestāžu lēmumus, pareizību. Veicot šo uzdevumu, tie dažādos veidos pievērsīsies pierādījumu un ticamības novērtēšanai atkarībā no procedūras veida un savas pozīcijas valsts tiesu hierarhijā. Tādējādi tiesām var nākties pašām novērtēt pierādījumus un izdarīt savus secinājumus. Citos gadījumos tiesai var nākties tikai pārskatīt atbildīgās administratīvās iestādes vai zemākas instances tiesas veiktu novērtējumu, lai pārliecinātos, ka nav pieļauta juridiska kļūda.

Dažas šīs analīzes daļas attieksies uz procesuālajiem noteikumiem, lai palīdzētu saprast tiesu locekļu dažādās lomas saistībā ar šo. Šo noteikumu plašāks izklāsts tiks sniegts publikācijā *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis* ⁽³³⁾.

3.1. Faktu un tiesību jautājumu pārbaude tiesā

3.1.1. Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

ES Hartas 47. pants garantē tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā. PPD (pārstrādāta redakcija) satur īpašu tiesību uz efektīvu tiesisko aizsardzību garantiju apelācijas procedūru kontekstā. PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 1. punktā (ar virsrakstu "Apelācijas procedūras") vispirms ir identificēti lēmumu veidi, kuri ir pretrunā šīm tiesībām.

PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 1. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā saistībā ar:

- a) pieņemto lēmumu par to starptautiskās aizsardzības pieteikumu, tostarp lēmumu:
  - i) uzskatīt par nepamatotu pieteikumu attiecībā uz bēgļa un/vai alternatīvās aizsardzības statusu;
  - ii) uzskatīt pieteikumu par nepieņemamu saskaņā ar 33. panta 2. punktu;
  - iii) kas pieņemts pie dalībvalsts robežas vai tranzīta zonās, kā izklāstīts 43. panta 1. punktā;
  - iv) neveikt izvērtēšanu saskaņā ar 39. pantu;
- b) atteikumu atsākt pieteikuma izvērtēšanu pēc tās pārtraukšanas saskaņā ar 27. un 28. pantu;
- c) lēmumu atņemt starptautisko aizsardzību saskaņā ar 45. pantu.

⁽³³⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 6. daļa.

Iepriekš minētais liecina, ka šīs tiesības attiecas ne tikai uz lēmumiem par starptautiskās aizsardzības pieteikumu būtību, bet arī noteiktiem lēmumiem, kas pieņemti identificētās procedūrās, kurās dalībvalstīm var nebūt prasīts izvērtēt būtību.

PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkts nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkts

Lai izpildītu 1. punkta prasības, dalībvalstis nodrošina, ka ar efektīvu tiesisko aizsardzību ir nodrošināta faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES, vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā.

Šis noteikums skaidri liecina, ka apelācijas procedūrās pirmās instances tiesā šāds tiesiskās aizsardzības līdzeklis var būt efektīvs vienīgi tad, ja tas nodrošina gan faktu, gan tiesību aktu pārbaudi. Tādējādi sistēma, kurā atbildīgā iestāde ir pilnībā atbildīga par faktu noskaidrošanu un kur pirmās instances tiesās pārbauda tikai juridisko pamatojumu, šķiet, ir pretrunā PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punktam. Lietā *Samba Diouf* EST sniedza atbildi uz prejudiciālo jautājumu, vai tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību ir jāinterpretē kā tādas, kas izslēdz noteikumus, saskaņā ar kuriem nepastāv atsevišķs tiesiskās aizsardzības līdzeklis attiecībā uz atbildīgās iestādes lēmumu pieteikumu izskatīt paātrinātā procedūrā. EST ir uzskatījusi, ka:

lai šo tiesību īstenošana būtu efektīva, valsts tiesai ir jāvar pārbaudīt to iemeslu pamatotību, kuri kompetento administratīvo iestādi mudinājuši starptautiskās aizsardzības pieteikumu atzīt par nepamatotu vai ļaunprātīgu; attiecībā uz šiem iemesliem nav spēkā nekāda likumības neatspēkojamība. Šī tiesiskās aizsardzības līdzekļa ietvaros valsts tiesai, kas izskata lietu, ir jāpārbauda, vai lēmums izvērtēt patvēruma pieteikumu paātrinātās procedūras ietvaros ir ticis pieņemts, ievērojot Direktīvas 2005/85 II nodaļā – kā tas paredzēts tās 23. panta 4. punktā – minētās procedūras un pamatgarantijas ⁽³⁴⁾.

46. panta 3. punkts neliedz dalībvalstīm apelācijas procedūru iespējas, kas ļauj tiesām, papildus pirmās instances tiesām, arī veikt pilnīgu un *ex nunc* faktiskā un juridiskā pamatojuma pārbaudi.

No iepriekš minētā ir skaidrs, ka dažu tiesu locekļi, atkarībā no viņu stāvokļa dalībvalsts tiesu hierarhijā, varētu veikt ne tikai juridiskā pamatojuma pārbaudes funkciju, bet arī faktu konstatēšanas funkciju. Arī tad, ja tiesa pārbauda tikai juridisko pamatojumu, tai var nākties analizēt, vai atbildīgās iestādes vai zemākas instances tiesas veiktā pierādījumu un ticamības novērtēšana ir bijusi likumīga. Tomēr dalībvalstij nav pienākuma nodrošināt, lai tas būtu jādara ne tikai pirmās instances tiesās. Lietā *Samba Diouf* EST ir norādījusi, ka “efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips personai piešķir tiesības piekļūt tiesai, nevis vairākām tiesu instancēm.” ⁽³⁵⁾.

⁽³⁴⁾ EST, 2011. gada 28. jūlija spriedums, lieta C-69/10, *Brahim Samba Diouf* pret *Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 61. punkts.

⁽³⁵⁾ Turpat, 69. punkts.

3.1.2. Faktu konstatēšana tiesās

Saistībā ar apelācijas sūdzībām pirmās instances tiesām par lēmumiem par starptautiskās aizsardzības pieteikumu **pēc būtības**, pieteikumu iesniedzēju tiesības uz tiesisko aizsardzību saistībā ar faktiem nozīmē to, ka tiem ir jāspēj apstrīdēt atbildīgās iestādes konstatētos faktus un to pamatā esošos pierādījumus.

Precīzu “pilnīgas un *ex nunc* faktiskā un juridiskā pamatojuma pārbaudes” nozīmi EST vēl nav skaidrojusi ⁽³⁶⁾. Taču ir skaidrs, ka tiesiskās aizsardzības līdzeklim ir jāietver pilnīga un aktuāla pierādījumu un ticamības novērtēšana. Tiesības uz “pilnīgu” novērtēšanu nosaka to, ka tiesai ir jāņem vērā visi pušu līdz tam brīdim iesniegtie pierādījumi, un tās, atkarībā no valsts procedūras, var raudzīties plašāk līdz pieteikuma iesniedzēja tiesībām sniegt mutvārdu liecību un/vai tiesā izsaukt liecinieku. Lai gan *ex nunc* nozīmē “no šā brīža”, šī prasība PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punktā šķiet cēlusies tieši no iedibinātās ECT judikatūras par ECKT 3. pantu (skat. 3.1.2.1. sadaļu). Tiesības uz *ex nunc* pārbaudi nozīmē to, ka tiesa nevar paļauties vien uz pierādījumu stāvokli laikā, kad lēmumu ir pieņēmusi atbildīgā iestāde, tai jānodrošina, lai tās rīcībā būtu jebkurš būtisks pierādījums saistībā ar apstākļiem, kādi ir apelācijas sūdzības izskatīšanas laikā.

Tiesai, kurai ir jāizvērtē pierādījumi, lai konstatētu faktus, ir jānodrošina, ja ir piemērojams, lai tiktu piemēroti tie paši juridiskie kritēriji, kas noteikti KEPS instrumentos, ieskaitot KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu, kurus ir piemērojuši lēmuma pieņēmēji atbildīgajā iestādē.

PPD (pārstrādāta redakcija) ir noteikta virkne procesuālo garantiju, kuras pieteikumu iesniedzēji var izmantot apelācijas procedūrā, kā ir izklāstīts tālāk 4. tabulā.

⁽³⁶⁾ Lietā *Samba Diouf*, turpat, 57. punktā EST tomēr norādīja, ka, piemērojot PPD, lēmuma likumības pārbaude jāveic “no faktu un juridiskā viedokļa”. Skat. Valsts padome (Nīderlande), 2016. gada 13. aprīļa lēmums 201506502/1/V2 (skat. neoficiālu kopsavilkumu angļu valodā).

4. tabula. Garantijas pieteikumu iesniedzējiem saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija)³⁷

PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 2. punkts	“Attiecībā uz procedūrām, kas paredzētas V nodaļā [apelācijas procedūras], dalībvalstis nodrošina, ka visi pieteikuma iesniedzēji saņem garantijas, kas ir līdzvērtīgas tām, kuras minētas [12. panta] 1. punkta b) līdz e) apakšpunktā.”
PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta b) līdz e) apakšpunkts	<p>“Ņemot vērā procedūras, kas paredzētas III nodaļā, dalībvalstis nodrošina, ka visiem pieteikuma iesniedzējiem tiek sniegtas šādas garantijas:</p> <p>(..)</p> <p>b) iesniedzot savu lietu kompetentajām iestādēm, viņi saņem tulka pakalpojumus, kad vien tas nepieciešams. Dalībvalstis uzskata par vajadzīgu sniegt minētos pakalpojumus vismaz tādā gadījumā, ja pieteikuma iesniedzēju paredzēts intervēt, kā tas minēts 14. līdz 17. pantā un 34. pantā, un atbilstīga saziņa nevar tikt nodrošināta bez šādiem pakalpojumiem. Tādā gadījumā un citos gadījumos, kad kompetentās iestādes izsauc pieteikuma iesniedzēju, minētie pakalpojumi tiek apmaksāti no valsts līdzekļiem;</p> <p>c) viņiem neliedz iespēju sazināties ar <i>UNHCR</i> vai ar jebkuru citu organizāciju, kas saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem sniedz juridiskus padomus vai citas konsultācijas pieteikuma iesniedzējiem;</p> <p>d) viņiem un attiecīgā gadījumā viņu juridiskajiem konsultantiem vai citiem padomdevējiem saskaņā ar 23. panta 1. punktu ir piekļuve informācijai, kas minēta 10. panta 3. punkta b) apakšpunktā, un informācijai, kuru sniedz 10. panta 3. punkta d) apakšpunktā minētie eksperti, ja atbildīgā iestāde ir ņēmusi vērā minēto informāciju, lai pieņemtu lēmumu par viņu pieteikumu;</p> <p>e) viņiem savlaicīgi paziņo, kāds ir atbildīgās iestādes lēmums par viņu pieteikumu. Ja juridiskais konsultants vai cits padomdevējs juridiski pārstāv pieteikuma iesniedzēju, dalībvalsts var izvēlēties paziņot par lēmumu viņam, nevis pieteikuma iesniedzējam;”</p>
PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punkts	“[i]estādēm, kas minētas V nodaļā, ar atbildīgās iestādes vai pieteikuma iesniedzēja starpniecību vai kā citādi ir piekļuve vispārējai informācijai, kas minēta 3. punkta b) apakšpunktā un kas nepieciešama to uzdevuma izpildei” ⁽³⁷⁾ .

Turklāt PPD (pārstrādāta redakcija) 20. un 21. pants paredz bezmaksas juridisko palīdzību vismaz pirmās instances tiesās.

No ES Hartas 47. panta un PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta var secināt, ka tiesai ir arī jānodrošina, lai “pieteikumi tiek izskatīti un lēmumi tiek pieņemti individuāli, objektīvi un taisnīgi”⁽³⁸⁾. Rīkojoties citādi, tiesiskās aizsardzības līdzeklis nebūtu efektīvs un tas arī būtu pretrunā vispārējām tiesību normām, kas regulē tiesvedību, ieskaitot tiesības uz godīgu tiesu saskaņā ar ES Hartas 47. pantu. Attiecīgi, lai nodrošinātu objektīvu un taisnīgu pārbaudi, tiesa nevar automātiski atbalstīt atbildīgās iestādes konstatētos faktus. Un otrādi, tie nevar automātiski pieņemt pieteikuma iesniedzēja pierādījumus. Ja pierādījums lietā ir strīdīgs, tiesai jānodrošina, lai pieteikuma iesniedzējam būtu pienācīga iespēja skaidrot, grozīt vai pievienot savus pierādījumus un, lai abām pusēm būtu iespēja risināt ar tiem saistītos jautājumus.

⁽³⁷⁾ Pēdējā minētā pieprasa tiesām piekļūt precīzai un aktualizētai informācijai no dažādiem avotiem, piemēram, no *EASO* un *UNHCR*, un attiecīgām starptautiskām cilvēktiesību organizācijām par vispārējo situāciju, kas valda pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstīs un, vajadzības gadījumā, valstīs, caur kurām tie ir izbraukuši, un lai šāda informācija būtu pieejama darbiniekiem, kas ir atbildīgi par pieteikumu izskatīšanu un lēmumu pieņemšanu.

⁽³⁸⁾ Izskatās, ka 17. apsvēruma, kurā norādīts, ka: “Lai nodrošinātu to, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumus izskata un lēmumus par tiem pieņem objektīvi un taisnīgi, nepieciešams, lai amatpersonas, kas rīkojas saskaņā ar šajā direktīvā paredzētajām procedūrām, veiktu darbu, pienācīgi ievērojot piemērojamos profesionālās ētikas principus” attiecas arī uz tiesu locekļiem.

Tādā pašā veidā var secināt, ka tiesām, kuras pieņem lēmumus par starptautisko aizsardzību, ir jāsniedz arī savs pamatojums lēmumam. Ja tiesa savā lēmumā, neko nepaskaidrojot, vienkārši norādītu, ka tā piekrīt atbildīgās iestādes norādītajam pamatojumam, tas neatbilstu tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību.

Arī tad, ja tiesas izskata apelācijas sūdzības par jebkuru **nebūtisku** lēmumu, kas norādīts PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 1. punkta a) apakšpunktā, ir svarīgi norādīt, ka **arī** to pārbaude prasa faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi.

Attiecībā uz kompetentās iestādes lēmumu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīt paātrinātā procedūrā, spriedumā lietā *Samba Diouf* EST ir skaidri norādījusi, ka “paātrinātās procedūras ietvaros pieņemtā galīgā lēmuma likumība, proti, iemesli, kas bijuši pamats, lai kompetentā iestāde patvēruma pieteikumu noraidītu kā nepamatotu” ir “padziļināta”, valsts tiesu veikta izvērtējuma objekts, un norādīja, ka šāda lēmuma likumības pārbaude jāveic “no faktu un juridiskā viedokļa”⁽³⁹⁾. Tiesa ir uzsvērusi, ka ir svarīgi, lai iemeslus, kas pamato paātrinātās procedūras piemērošanu, varētu efektīvi apstrīdēt valsts tiesā, un tai tos ir jāvar izvērtēt prasības, kuras priekšmets ir galīgais lēmums, ietvaros⁽⁴⁰⁾.

3.1.2.1. Pierādījumi, kas pieejami tiesu locekļiem, un pilnvaras iegūt pierādījumus *proprio motu*

Tiesu locekļi, kuru uzdevums ir konstatēt faktus, var izpildīt PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkta prasību nodrošināt pilnīgu un *ex nunc* faktiskā un juridiskā pamatojuma pārbaudi, iegūstot pierādījumus no pusēm un/vai iegūstot pierādījumus paši⁽⁴¹⁾.

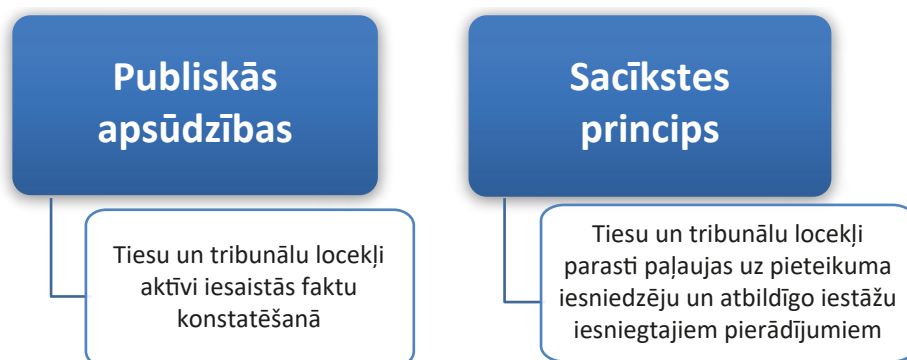
Dalībvalstu tiesas atšķiras atkarībā no tā, vai tās izmanto publiskās apsūdzības principu, sacīkstes principu vai abu principu apvienojumu (skat. 1. attēlu tālāk).

⁽³⁹⁾ EST, *Samba Diouf*, minēts iepriekš 34. zemsvītras piezīmē, 56. un 57. punkts.

⁽⁴⁰⁾ Turpat, 58. punkts. Skat. arī EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 5.1.2. un 6.1.3.1. apakšiedaļa.

⁽⁴¹⁾ Kā ir norādīts iepriekš, EST vēl nav skaidrojusi, kā ir jāinterpretē šis nosacījums. Jānorāda, ka ECT noteiktos ierobežotos apstākļos var iegūt materiālus *proprio motu* un ir norādījusi, ka pilnīga un *ex nunc* novērtēšana tiek izmantota gadījumos, kas attiecas uz *neizraidīšanas* principu. Skat. piem. ECT 2007. gada 11. janvāra spriedumu lietā, *Salah Sheekh* pret *Niderlandi*, ieteikums Nr. 1948/04, 136. punkts: “Nosakot, vai ir pierādīts, ka pieteikuma iesniedzējam, izraidīšanas gadījumā, pastāv reāls risks ciest no 3. pantā aizliegtas attieksmes, Tiesa novērtēs jautājumu, ņemot vērā visus tai iesniegtos materiālus, vai, ja ir nepieciešams, materiālus, kas iegūti *proprio motu*, it īpaši, ja pieteikuma iesniedzējs vai trešā persona Konvencijas 36. panta izpratnē sniedz pamatotus iemeslus, kas rada šaubas par atbildētājas valdības norādītās informācijas pareizību. (...) [N]ovērtējot iespējamo 3. pantā aizliegtas attieksmes pret ārvalstnieku, kuram draud izraidīšana vai izdošana, risku, jāizmanto pilnīga un *ex nunc* novērtēšana, jo situācija mērķa valstī laika gaitā var mainīties. Tā kā līgumslēdzējas valsts atbildības saskaņā ar 3. pantu būtība šādos gadījumos ir tāda, ka persona tiek pakļauta sliktas izturēšanās riskam, riska esamība ir jānovērtē galvenokārt, atsaucoties uz tiem faktiem, kas līgumslēdzējai valstij bija zināmi vai, kuriem bija jābūt zināmiem izraidīšanas laikā (...). Šajā gadījumā, ņemot vērā, ka pieteikuma iesniedzējs vēl nebija izraidīts, būtiskais brīdis ir laiks, kad Tiesa izskata lietu. Lai gan vēsturiskā pozīcija ir interesanta tiktāl, ciktāl tā var izgaismot pašreizējo situāciju un tās iespējamo attīstību, tieši pašreizējie apstākļi ir noteicošie, un tāpēc ir jāņem vērā informācija, kas nākusi gaismā pēc tam, kad valsts iestādes pieņēmušas galīgo lēmumu (...).”

1. attēls. Publiskās apsūdzības un/vai sacīkstes princips

Dalībvalstu tiesas, kuras izmanto sacīkstes principu, vairāk ir atkarīgas no pieteikumu iesniedzēju un atbildīgo iestāžu sniegtajiem pierādījumiem nekā tās, kuras izmanto publiskās apsūdzības principu.

Lai gan tai ir jāpiemēro tikai ECTK, lietā *FG pret Zviedriju* ECT cenšas identificēt valstu iestāžu un tiesu darbības noteikumus šajā sakarā. ECT pieļauj, ka pat tad, ja pieteikuma iesniedzējs izvēlas nepaļauties uz konkrētu individuālu pamatu patvēruma piešķiršanai, vai to neatklāt, atturoties to labprātīgi minēt, ja līgumslēdzēja valsts uzzina ar konkrētu individu saistītu faktu, kas viņu varētu pakļaut reālam sliktas izturēšanās riskam, iestādēm pēc savas iniciatīvas ir jāveic šī riska novērtēšana. Saskaņā ar ECT nostāju, “[i]t īpaši tas attiecas uz situācijām, kurās valsts iestādes ir bijušas informētas par faktu, ka patvēruma meklētājs ticami varētu būt tādas grupas loceklis, kura sistemātiski piedzīvo sliktu izturēšanos, un ir nopietni iemesli ticēt tam, ka šāda prakse pastāv, un tam, ka viņš vai viņa ir šādas grupas loceklis”⁽⁴²⁾.

Lai īstenotu savu pienākumu nodrošināt pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi, tiesai ir ne tikai jābūt piekļuvei visai būtiskajai informācijai, kas saistīta ar pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personiskajiem apstākļiem (skat. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktu), bet arī jābūt informētai par pierādījumu, kurus izmantoja lēmuma pieņēmējs, saturu. Tāpat tiem jābūt piekļuvei precīzai un aktuālai informācijai no dažādiem avotiem par vispārējo situāciju, kāda valda izcelsmes un tranzīta valstīs noteikšanas brīdī (PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punkts).

Dažās valstu procedūrās tiesai var būt pilnvaras uzdot vai pieprasīt vienai vai abām pusēm sniegt papildu pierādījumus, tostarp informāciju par vispārējo situāciju⁽⁴³⁾. Citās tiesu locekļiem var būt pilnvaras pašiem iegūt pierādījumus *proprio motu*⁽⁴⁴⁾. Šādā gadījumā pušu vienlīdzības princips nosaka, ka tiesai ir jāinformē puses, ka tā to ir izdarījusi, un jādod tām iespēja

⁽⁴²⁾ ECT 2016. gada 23. marta spriedums lietā *FG pret Zviedriju*, Virspalāta, pieteikums Nr. 43611/11, 126.–127. un 150.–157. punkts. Skat. arī Administrativen sad Sofia-grad (Bulgārija) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas iesniegts 2016. gada 18. novembrī lietā *Serin Alheto pret Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16 (2017/C 046/17).

⁽⁴³⁾ Itālijā tiesa nevar izmeklēt faktus, kurus nav nodrošinājušas puses (skat. Itālijas Administratīvā procesa kodeksa 63. un 64. pantu). Apvienotajā Karalistē procesuālie noteikumi paredz, ka visus pierādījumus iesniedz puses (skat. piem., 2014. gada Tiesas reglamenta 4. un 14. noteikumu).

⁽⁴⁴⁾ Skat. piem., Vācijas Administratīvās tiesas procesa kodeksa (*Verwaltungsgerichtsordnung*) 86. pantu un Bundesverwaltungsgericht (Federālās administratīvās tiesas) (Vācija), 1994. gada 10. maija spriedumu BVerwG 9 C 434.93, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 1994, 1123. lpp.; papildu informāciju skat. tālāk, 4.2.3. sadaļa. Kā papildu piemēru var minēt, ka Beļģijas Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padomei ir pilnīgas tiesības veikt pārbaudi, bet nav tiesību veikt izmeklēšanu. Tā var apstiprināt, grozīt vai atcelt lēmumu, ja uzskata, ka trūkst būtiskas informācijas, lai varētu lemt par apelācijas sūdzību, un, ja ir nepieciešama papildu izmeklēšana. Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome var arī atlikt lietas izskatīšanu un lūgt abām pusēm iesniegt papildu pierādījumus vai atjauninātu IVI (39/2. panta 1. daļa un 39/62. pants Act of 15 December 1980 on access to territory, stay, establishment and departure of foreigners [1980. gada 15. decembra aktā par ārvalstnieku piekļūvi teritorijai, uzturēšanos, apmešanos uz dzīvi un izceļošanu]).

komentēt ⁽⁴⁵⁾. Šajā kontekstā dažām tiesām pat var būt piekļuve pašiem informācijas avotiem ⁽⁴⁶⁾. Turklāt tiesu locekļi var iegūt un uzdot ekspertiem sagatavot ziņojumus, ciktāl ir nodrošināts godīgums. Papildu informāciju skat. 4.2.3. sadaļā par veidu, kādā dalībvalstis, tostarp tiesu locekļi, iegūst pierādījumus.

3.2. Tikai juridiskā pamatojuma pārbaude

Lai gan pieteikumu iesniedzējiem var būt iespēja saņemt pilnīgu un *ex nunc* gan faktiskā, gan juridiskā pamatojuma pārbaudi vismaz pirmās instances tiesā, citām (parasti augstākām) valsts tiesām var būt vienīgi pārbaudes funkcija, kas aprobežojas ar juridisko pamatojumu. Tomēr, ja šajā pozīcijā tiesas nav iesaistītas faktu konstatēšanā, tas nenozīmē, ka uz tām neattiecas pierādījumu un ticamības novērtēšanas jautājumi. Gluži pretēji, apelācijas sūdzības un pieteikumi izskatīšanai tiesā, kas iesniegti šajā līmenī, bieži vien ir saistīti ar šādas pārbaudes likumības apstrīdēšanu, kas liek tiesām izlemt, vai atbildīgās iestādes (vai zemākas instances tiesa, kuras uzdevums bija konstatēt faktus) veiktajā pierādījumu un ticamības novērtēšanā nav pieļauta kļūda tiesību piemērošanā.

Piemēram, apelācijas sūdzība par atbildīgās iestādes lēmumu, kas balstījies uz personisko interviju, kurā pieteikuma iesniedzējam nav dota iespēja paskaidrot iespējamās nesakritības viņa lietas materiālos (pretrunā PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pantam), var likt attiecīgajai tiesai secināt, ka lēmums ir spēkā neesošs un tas ir jāatceļ. Apelācijas sūdzība vai prasība, kas celta par zemākas instances tiesas lēmumu, ja tā ir uzklusijusi nepilngadīgas personas liecības, bet piegājusi tām tāpat kā pilngadīgas personas liecībām, tāpat var likt pieņemt lēmumu par šī lēmuma atcelšanu. Attiecīgi citas šīs juridiskās analīzes daļas un sadaļas var būt tikpat piemērotas tiesām, kas veic pārbaudes funkciju, kā tām, kas nodarbojas gan ar faktu noskaidrošanu, gan juridiskā pamatojuma pārbaudi.

Juridiskā pamatojuma pārbaudes funkcija var ietvert arī atbildīgās iestādes un/vai zemākas instances tiesas procedūras citus aspektus. Attiecībā uz atbildīgās iestādes īstenotu procesu PPD (pārstrādāta redakcija) II nodaļas 6.–30. pantā ir izklāstīti pamatprincipi un garantijas, kas pārvalda procedūru (skat. 4.3. sadaļu). Pārbaudes procedūrai atbildīgās iestādes līmenī ir jānotiek atbilstoši šiem principiem un garantijām (PPD (pārstrādāta redakcija) 1. panta 1. punkts). Tomēr, neatkarīgi no tā, vai tiesa uzskata, ka procedūras pārkāpumi attaisno lēmumu atcelt vai atlikt atbildīgās iestādes vai zemākas instances tiesas lēmumu, vai arī paši to pārstrādāt, parasti būs jāpierāda, ka tiem ir būtiska ietekme uz lēmumu. Skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement - Judicial analysis*, 2018 ⁽⁴⁷⁾.

Šie paši noteikumi attiecas uz tiesu locekļiem, ciktāl tie saistīti ar atbildīgās iestādes lēmuma procesuālo likumību. Lai nodrošinātu, ka tā sniedz efektīvu tiesisko aizsardzību, tiesai jābūt pārliecinātai, ka procedūrās atbildīgās iestādes līmenī nav pārkāptas PPD (pārstrādāta redakcija) noteiktās procesuālās garantijas. Procesuālo garantiju pārkāpums attiecībā uz personiskajām intervijām var, piemēram, traucēt konkrētam pieteikuma iesniedzējam, kurš atbilst bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības kritērijiem, pilnībā sniegt sava pieteikuma pamatojumu.

⁽⁴⁵⁾ Francijas Valsts padome pieprasa, lai pusēm būtu piešķirta iespēja komentēt tiesneša iegūto informāciju: Valsts padome (Francija), 2012. gada 22. oktobra spriedums, *M. C.*, Nr. 328265. 2015. gada tiesību aktu reforma Francijā ieviesa šo prasību Francijas kodeksā (*Code on the entry and stay of foreigners and asylum law* [Ārvalstnieku ieejošanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodeksa] R. 733-16. pants).

⁽⁴⁶⁾ UNHCR, *Improving Asylum Procedures: Comparative analysis and Recommendations for Law and Practice – Detailed Research on Key Asylum Procedures Directive Provisions* [Patvēruma procedūru uzlabošana – Salīdzinoša analīze un ieteikumi tiesību aktiem un praksei – Detalizēts pētījums par galvenajiem patvēruma procedūras direktīvas noteikumiem], 2010. gada marts, 464.–466. lpp.

⁽⁴⁷⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē.

Ja atbildīgās iestādes neievēro savu pienākumu norādīt pieteikuma noraidīšanas iemeslus, tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību var netikt izmantotas efektīvi. Arī citi faktori, piemēram, informācijas trūkums par procedūru, kas jāievēro (PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts) un piekļuves trūkums tulka pakalpojumiem (12. panta 1. punkta b) apakšpunkts), varētu neļaut pieteikuma iesniedzējiem veiksmīgi iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu neatkarīgi no tā, vai viņu lieta faktiski atbilst prasītajiem kritērijiem. Līdz ar to juridiskā pamatojuma pārbaudē ir jāiekļauj arī tas, vai atbildīgās iestādes pārbaudes procedūrā ar pienācīgu rūpību ir ievērojušas procesuālos principus un garantijas.

Atkarībā no valsts procedūrām dažu tiesu kompetencē var būt, ja tās nolemj (veicot juridiskā pamatojuma pārbaudi), ka atbildīgās iestādes vai zemākas instances tiesas lēmums ir juridiski nepareizs, to ne tikai atcelt, bet arī pašām veikt gan faktiskā, gan juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi tāpat, kā pirmās instances tiesā⁽⁴⁸⁾.

3.3. Izaicinājumi

3.3.1. Atšķirība no parastajiem krimināltiesību un civiltiesību uzstādījumiem

Starptautiskās aizsardzības lietās, atšķirībā no tipiskām krimināllietām un civillietām, galvenais pierādījumu un ticamības novērtēšanas mērķis ir ne tik daudz pagātnes notikumu konstatēšana, cik nākotnes riska noteikšana. Lai gan pagātnes notikumi, kuri ir notikuši izcelsmes valstī pierādījumu un ticamības novērtēšanai ir svarīgi, starptautiskās aizsardzības lietās mērķis ir noteikt iespējama nākotnes riska pastāvēšanu un apmēru⁽⁴⁹⁾.

Tā kā krimināltiesībās un civiltiesībās tiek piemērots vispārējais noteikums “ja nav pierādījumu, nav lietas”, starptautiskās aizsardzības lietās tiesu locekļiem bieži vien ir jāpamato savs lēmums ar minimāliem pierādījumiem, lai noteiktu tādas jautājumus, kā pieteikuma iesniedzēja pilsonība vai tās trūkums, kā arī to, vai pieteikuma iesniedzējam ir pamatotas bailes no vajāšanas vai viņam draud reāls būtiska kaitējuma risks, ja viņš tiktu atgriezts savā izcelsmes valstī. Turklāt starptautiskās aizsardzības lietas jārisina ar īpašu piesardzību un rūpību, paturot prātā, ka kļūdām var būt nopietnas sekas, piemēram, ja pieteikuma iesniedzējs tiek nepamatoti atgriezts savā izcelsmes valstī un līdz ar to tiek pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam⁽⁵⁰⁾.

Patvēruma lietas var arī atšķirties no krimināllietām un civillietām attiecībā uz kopīgām pierādījumu problēmām, piemēram, dokumentāru pierādījumu neesamību. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji ir atbildīgi par to, lai tiktu uzrādīti viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iemesli un viņiem jāiesniedz visi viņu rīcībā esošie apliecinātie pierādījumi. Tomēr patvēruma lietās pierādījumu, jo īpaši dokumentāru pierādījumu, var nebūt vai tie var būt nepilnīgi. Tas var būt dažādu iemeslu dēļ. Piemēram, dokumenti var būt atstāti iepriekšējā uzturēšanās vietā, pazaudēti, viltoti vai iznīcināti, vai tos nevar iegūt no izcelsmes valsts iestādēm, jo īpaši, ja pēdējās ir iespējamas vajāšanas un/vai būtiska kaitējuma dalībnieces, informācijas

⁽⁴⁸⁾ Skat. Augstākā tiesa (*Tribunal Supremo*, Spānija), Kasācija Apelācija, 2015. gada 23. februāra spriedums, apelācijas sūdzība Nr. 2944/2014.

⁽⁴⁹⁾ Skat. EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē. Jāatzīmē, ka arī civillietās var rasties jautājumi par nākotnes risku, piemēram, delikta lietā, kas saistīta ar riskiem, kas varētu īstenoties nākotnē. Skat. arī Augstā tiesa (Īrija), 2017. gada 17. janvāra spriedums lietā, *ON pret Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2017] IEHC 13, 63. punkts.

⁽⁵⁰⁾ ECT, 2011. gada 21. janvāra spriedums, pieteikums Nr. 30696/09, 293. punkts, kur Tiesa uzsvēra ECTK 3. panta nozīmi un “kaitējuma, kas var rasties, ja spīdzināšanas vai sliktas izturēšanās risks īstenotos, neatgriezenisko raksturu”.

izpaušanas par pieteikuma iesniedzēja atrašanās vietu un par to, ka pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu, riska dēļ. Tāpat dokumentālu pierādījumu var vienkārši nebūt.

3.3.2. Rakstiskā un mutiskā tulkošana

PPD (pārstrādāta redakcija) nosaka, ka, veicot personisku interviju, attiecīgajai iestādei ir jāpārlicinās, vai pieteikuma iesniedzēji spēj vispusīgi izklāstīt sava pieteikuma iemeslus. Tāpēc obligāti ir jāizvēlas tulks, kurš var nodrošināt “atbilstīgu saziņu starp pieteikuma iesniedzēju un personu, kas veic interviju” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta c) apakšpunkts). Intervijai arī jānotiek “valodā, kurai priekšroku dod pieteikuma iesniedzējs, ja vien nepastāv kāda cita valoda, kuru viņš saprot un kurā viņš ir spējīgs skaidri sazināties.” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta c) apakšpunkts). Tomēr dažās situācijās tulks var negatīvi ietekmēt pieteikuma iesniedzēju spēju sniegt paziņojumus. Piemēram, pieteikuma iesniedzēji var neuzticēties tulkiem no savas izcelsmes valsts, piemēram, tulka dzimuma, etniskās izcelsmes, reliģijas un/vai politiskās nostājas dēļ, un tāpēc var nespēt brīvi runāt par notikumiem, kuru dēļ ir iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums. Gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējam citādi varētu būt grūtības saprotami norādīt sava pieteikuma iemeslus, būtu jānodrošina tāda paša dzimuma tulks (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta c) apakšpunkts) ⁽⁵¹⁾. Turklāt noteiktās valodās tulku varētu trūkt, vai trūkt kvalificētu un kompetentu tulku. Dažās dalībvalstīs, it īpaši, ja tajās nav tulku, kuri runā gan pieteikuma iesniedzēja, gan procedūras valodā, var tikt izmantota dubultā tulkošana ⁽⁵²⁾. Lai gan dažos gadījumos tas var būt neizbēgami, tā dēļ var tikt papildus zaudēta informācija, kas diemžēl ir raksturīgi dažādos rakstiskās un mutiskās tulkošanas gadījumos.

Tāpēc lēmuma pieņēmējiem un tiesu locekļiem vienmēr jāatceras, ka pieteikuma iesniedzēju šķietami nekonsekventie paziņojumi vai neatbilstības tulkotajos dokumentos var būt saistītas ar neprecīzu mutisko vai rakstisko tulkojumu. Vēl viens izaicinājums šajā kontekstā ir tas, ka lēmuma pieņēmējiem un tiesu locekļiem var būt grūtības novērtēt mutiskā tulkojuma kvalitāti. Tāpēc ir svarīgi, lai tulka kompetence būtu profesionāli novērtēta. Reizēm var gadīties, ka tulki pārsniedz savu profesionālo kompetenci, paužot savu viedokli vai piedāvājot savus pierādījumus. Tāpat tiesu locekļiem ir jāapzinās iespēja, ka var rasties nepamatoti izaicinājumi saistībā ar mutiskās tulkošanas standartu.

3.3.3. Kultūras atšķirība un ģeogrāfiskais attālums

Papildus ar valodu saistītām problēmām jāņem vērā tas, cik lielā mērā kultūras atšķirība un ģeogrāfiskais attālums starp pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsti un valsti, kurā tiek izskatīts starptautiskās aizsardzības pieteikums, var negatīvi ietekmēt pierādījumu un ticamības novērtēšanu. Piemēram, lēmuma pieņēmējs var īsti nesaprast vai nepareizi interpretēt pieteikuma iesniedzēja uzvedību, kas saistīta ar viņa kultūru un/vai reliģiju. Turklāt sabiedrības normas konkrētā izcelsmes valstī var neatbilst Eiropas sociālajām normām, kas pazīstamas lēmuma pieņēmējiem. Atbildīgajai iestādei un tiesu locekļiem jābūt piesardzīgiem, lai negaidītu no pieteikuma iesniedzējiem noteiktu uzvedību, pamatojoties uz stereotipiem par noteiktu kultūras

⁽⁵¹⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2010. gada 30. jūnija spriedums, AN pret Iekšlietu ministriju, 9 Azs 17/2010-182.

⁽⁵²⁾ Šajā kontekstā termins “dubultā tulkošana” apraksta situāciju, kurā tiek piesaistīts starpniekvalodas tulks, jo nav pieejams tulks, kurš varētu tulkot tieši no pieteikuma iesniedzēja valodas starptautiskās aizsardzības pieteikuma pārbaudes procedūras valodā.

vai etnisko fonu, tradīcijām, reliģiju vai dzimumu⁽⁵³⁾. Ja pieteikuma iesniedzējs nav rīkojies saskaņā ar noteiktām tradīcijām vai, piemēram, tam ir attiecības ar kādu no citas cilts vai citas reliģijas, viņa paziņojums nav automātiski uzskatāms par maz ticamu. Tiesai, “izdarot negatīvus secinājumus par ticamību, tas jādara, pamatojoties uz saprātīgi izdarītiem secinājumiem, nevis tikai uz pieņēmumiem vai spekulācijām”⁽⁵⁴⁾.

Vairāk informācijas par pieteikuma iesniedzēju kultūras fona ietekmi uz pierādījumu un ticamības novērtēšanu skat. 6.4. sadaļā.

Tāpat ir svarīgi paturēt prātā, ka dažas kultūras neuzskata laiku un datumus (piemēram, dzimšanas dienas) par tik nozīmīgiem kā Rietumu sabiedrībā. Tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzēji var nespēt noteikt precīzu laiku un/vai datumu, kad notikums ir noticis. Turklāt dažas kultūras par nepieņemamu uzskata tiešu acu kontaktu ar svešinieku.

Ģeogrāfiskais attālums var nozīmēt, ka lēmumu pieņēmējiem ir ievērojamas grūtības veikt faktu noskaidrošanu attiecībā uz apstākļiem pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī. Tā kā lēmumu pieņēmēji parasti nevar viegli pārbaudīt pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus, ļoti svarīga kļūst šo apgalvojumu ticamības pārbaude, kā arī pieteikuma iesniedzēja un IVI sniegtie pierādījumi no dažādiem avotiem.

3.3.4. Faktori, kas ietekmē pieteikuma iesniedzēju un tiesas locekli

3.3.4.1. Faktori, kas ietekmē pieteikuma iesniedzēju

Ir daudz faktoru, kas var ietekmēt pieteikuma iesniedzēju spēju pamatot savu pieteikumu ar apstipriņošiem pierādījumiem. Tas ir atzīts PPD (pārstrādāta redakcija) 29. apsvērumā:

PPD (pārstrādāta redakcija) 29. apsvēruma

Dažiem pieteikuma iesniedzējiem var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas *inter alia* viņu vecuma, dzimuma, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes, invaliditātes, nopietnas saslimšanas, garīgu traucējumu dēļ vai spīdināšanas, izvarošanas vai citu smagu psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības veidu radīto seku dēļ. Pirms tiek pieņemts lēmums pirmajā instancē, dalībvalstīm būtu jācenšas noteikt, kuriem pieteikuma iesniedzējiem ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas. Minētajiem pieteikuma iesniedzējiem būtu jānodrošina atbilstīgs atbalsts, tostarp pietiekams laiks, lai radītu apstākļus, kas nepieciešami to efektīvai piekļuvei procedūrām, un lai iesniegtu elementus viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam.

⁽⁵³⁾ Skat. piem., Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2009. gada 28. jūlija spriedums LO pret Iekšlietu ministriju, 5 Azs 40/2009-74 (skat. EDAL kopsavilkumu čehu valodā un EDAL kopsavilkumu angļu valodā), kurā tiesa ir uzsvērusi, ka, izvērtējot pieteikuma iesniedzēja zināšanas par viņa izcelsmes valsti, ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja kultūras un izglītības fons. Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzējs bija no Senegālas, analfabēts, nekad nebija gājis skolā un pirms izbraukšanas no valsts nekad nebija pametis savu dzimto ciemu. Tiesa uzskatīja, ka viņam uzdotie jautājumi bija tādā līmenī, ka drīzāk būtu uzdomami cilvēkam, kurš ir mācījies vidusskolā un ir no attīstītas valsts. Tāpat ministrija nebija ņēmusi vērā kultūras atšķirības starp industrializēto pasauli un Āfrikas valsti, un atšķirības, kādas pastāv parasta pilsoņa izpratnē dažādos kultūras kontekstos (izdarīta atsauce uz PPD 13. panta 3. punkta a) apakšpunktu). Tāpat bija nesakrītības, kas izrietēja no tulkojuma (piem., atsauce uz valsts valūtu “sefa” patiesībā bija saīsinājuma “CFA” fonētiskā atveide franču valodā; “Džamakuta” patiesībā ir “Ndiamacuta”).

⁽⁵⁴⁾ Augstā tiesa (Skotija, Apvienotā Karaliste), Pirmās instances palāta, 2005. gada 8. jūnijs, *Joyce Wani, Anna Awala en Kefa Awala pret Secretary of State for the Home Department* [2005] CSOH 73, 24. punkts.

Turklāt šajā sakarā, ja liela skaita trešo valstu valstspiederīgo vai bezvalstnieku vienlaikus iesniegti starptautiskās aizsardzības pieteikumi liek dalībvalstij paredzēt, ka personisko interviju veikšanā uz laiku tiek iesaistīti citas iestādes darbinieki, šai dalībvalstij ir pienākums nodrošināt, ka “[p]ersonas, kuras (..) veic pieteikuma iesniedzēju personiskās intervijas, ir arī apguvušas vispārīgas zināšanas par problēmām, kas varētu negatīvi ietekmēt pieteikuma iesniedzēja spēju sniegt interviju – piemēram, pazīmes, ka pieteikuma iesniedzējs agrāk varētu būt bijis pakļauts spīdzināšanai” (PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 1. punkts). Piemēram, ir svarīgi ņemt vērā iespējamās bailes no varas iestādēm, kuras var rasties pieteikuma iesniedzēja negatīvās pieredzes dēļ ar iestādēm savā izcelsmes valstī. Šīs bailes no varas iestādēm var plašāk tikt attiecinātas uz personām, kuras veic personiskās intervijas ⁽⁵⁵⁾ (skat. 6.3. sadaļu).

Turklāt jāņem vērā, ka daži jautājumi, ko uzdod personiskās intervijas veicējs, var būt sensitīvi un var izraisīt atšķirīgas vai pat neapmierinošas pieteikuma iesniedzēja atbildes, ja, piemēram, tajos sniegtas neskaidras, izvairīgas vai nepārliciecināmas atbildes. Tāpat intervētāju (vai lēmumu pieņēmēju) jautājumi var izraisīt ļoti satraucošas traumatiskas atmiņas, ekstrēmās gadījumos izraisot disociāciju (skat. 6.2. sadaļu). Sensitīvi jautājumi ir tādi, kas saistīti ar vardarbību dzimuma dēļ, piemēram, izvarošanu, seksuālu vardarbību ⁽⁵⁶⁾, vardarbību ģimenē, piespiedu laulībām, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, goda noziegumiem un vardarbību seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ. Lietā *A, B un C* EST ir uzskatījusi, ka “ņemot vērā jautājumu, kas skar personas personisko jomu un tostarp viņas seksualitāti, jutību, nevar secināt, ka viņai nevar uzticēties, tikai no tā vien, ka savas atturības dēļ izpaust savas dzīves intīmos aspektus šī persona uzreiz nav paziņojusi par savu homoseksualitāti” ⁽⁵⁷⁾. Tāpēc EST uzskata, ka personai, kura veic interviju, ir jāņem vērā “personiskie un vispārējie apstākļi, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsme, dzimums, seksuālā orientācija, dzimumidentitāte vai neaizsargātība” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts) ⁽⁵⁸⁾. EST arī uzsver, ka kompetentajām iestādēm “novērtējums jāveic individuāli par katru pieteikumu, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus” (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunkts) ⁽⁵⁹⁾.

Šādi apsvērumi var būt noderīgi tiesu locekļiem, kad viņi novērtē pieteikuma iesniedzēju rakstiskās un/vai mutvārdos sniegtās liecības.

Šādi apsvērumi ne vienmēr nozīmē, ka nekonsekventi un pretrunīgi paziņojumi neietekmē pierādījumu un ticamības novērtējumu, ir tikai īpaši jāizvērtē, cik lielu nozīmi tiem piešķirt. Papildinformāciju par psiholoģiskiem faktoriem, kas ietekmē pieteikuma iesniedzēja uzvedību, skatiet tālāk 6. daļā.

⁽⁵⁵⁾ UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 198. punkts.

⁽⁵⁶⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), AN pret Iekšlietu ministriju, 9 Azs 17/2010-182., minēts iepriekš 51. zemsvītras piezīmē.

⁽⁵⁷⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 69. punkts. Skat. arī Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2017. gada 12. janvāra lēmums Nr. 180657.

⁽⁵⁸⁾ Skat. turpmākos ilustratīvos piemērus gadījumiem, kuros lēmuma pieņēmējs nav ņēmis vērā pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, piemēram, vecumu, veselības stāvokli, traumatisko pieredzi: Galvaspilsētas tiesa (Ungārija), 2011. gada 4. februāra spriedums lietā, SMR pret Imigrācijas un pilsonības biroju, 17.K.30.302/2010/18-II (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā); Augstākā tiesa (Slovēnija), 2012. gada 18. oktobra spriedums I UP 471/2012, 10.–16. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā); un *Verwaltungsgerichtshof* (Administratīvā tiesa) (Austrija), 2007. gada 17. aprīļa spriedumu lietā VwGH 2006/19/0675 (skat. EDAL kopsavilkumu latviešu valodā).

⁽⁵⁹⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 70. punkts.

3.3.4.2. Faktori, kas ietekmē tiesas locekli

Tiesu locekļiem ir jāapzinās, ka viņus var ietekmēt faktori, kas nav tieši saistīti ar tiesas procesu. Piemēram, par pieteikuma izskatīšanu atbildīgo tiesu locekļu kultūras vai reliģiskā pieredze un fons var, pat ja tikai zemapziņā, radīt noteiktus pieņēmumus par pieteikuma iesniedzēja kultūras vai reliģisko fonu. Lai gan paļaušanās uz stereotipiem ir sastopama visās cilvēku sabiedrībās, tiesu locekļiem ir jābūt īpaši piesardzīgiem un jāapzinās viņu cilvēciskā tieksme uz stereotipisku profilu veidošanu un vienmēr jācenšas ievērot absolūtu objektivitāti, lai nodrošinātu taisnīgu novērtējumu ⁽⁶⁰⁾. Jāievēro arī piesardzība, lai nodrošinātu, ka pārbaudes procesā netiek piešķirta pārmērīga nozīme tādiem personiskajiem faktoriem kā pieteikuma iesniedzēja radītais personiskais iespaids vai līdzība. Būtiski, ka gadījumos, kad tiesu locekļiem ir liels noslogojums, no tā izrietošais stress un dažreiz smagais emocionālais slogs var apgrūtināt viņu spēju pieņemt lēmumu par apelāciju vai pārskatīšanu tādas parādības, ko sauc par “līdzjūtības nogurumu” dēļ ⁽⁶¹⁾. Šajā kontekstā “līdzjūtības nogurums” ne vienmēr nozīmē līdzjūtības trūkumu pret pieteikuma iesniedzēju, tas drīzāk apraksta zemapziņas stāvokli, kas var negatīvi ietekmēt novērtējumu (skat. tālāk 3.4.4. sadaļu).

3.4. Iztiesāšanas tiesās īstenošanas principu un standartu atbilstība

Neatkarīgi no tā, vai pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz starptautisku aizsardzību, lēmumi, kas pieņemti par viņu apelācijām, vai darbības, kas veiktas pret atbildīgo iestāžu pieņemtajiem nelabvēlīgajiem lēmumiem, visticamāk, būs nozīmīgs notikums, kas būtiski ietekmēs viņu dzīvi. Ikviens tiesas locekļa pienākums ir cienīt pieteikuma iesniedzēju un patiesi ikvienu, kas iesaistīts tiesvedībā, neatkarīgi no tā, vai tā notiek rakstiski vai mutiski. Šajā sakarā ES Hartas 1. pantā ir uzsvērtā prasība respektēt un aizsargāt katra cilvēka cieņu.

3.4.1. Iztiesāšana un lēmuma pieņēmēja attieksme/izturēšanās

Neatkarīgi no tā, vai dalībvalstu tiesu locekļi veic rakstiskas vai mutiskas iztiesāšanas, ir svarīgi apzināties, ka viņu pašu pieeja viņu uzdevumam var ietekmēt viņu ticamības un pierādījumu novērtēšanu. Tāpat kā visos tiesvedības procesos, ir jāievēro tiesnešu ētikas principi. Papildus valstu ētikas kodeksiem tie ir atkārtoti vairākos starptautiskos un Eiropas dokumentos, piemēram, 2002. gada Bangaloras tiesnešu ētikas principos ⁽⁶²⁾. Šajos principos ir atgādinātas sešas galvenās vērtības uz kurām jābalsta tiesnešu ētika (skat. 5. tabulu tālāk).

⁽⁶⁰⁾ Skat. piem., Eiropas Tieslietu padomju tikla ziņojumu par juridisko ētiku, Judicial Ethics Report 2009-2010, un Bangaloras Tiesnešu ētikas principus 2002.

⁽⁶¹⁾ Līdzjūtības nogurumu var raksturot kā traumatisku stāstu iedarbības ietekmi, strādājot ar cilvēkiem, kuri cieš no traumatiska notikuma sekām. Skat. Figley, C. R. (ed.) (1995), *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized* (New York: Brunner/Mazel).

⁽⁶²⁾ Bangaloras tiesnešu ētikas principi, minēts iepriekš 60. zemsvītras piezīmē, ar ANO gādību tos pieņēma Tiesnešu grupa tiesnešu godprātības nostiprināšanas jautājumos. Viņi balstījās uz esošiem starptautiskiem un valstu kodeksiem un dokumentiem, kuri ir minēti dokumenta 9. un 10. lpp.

5. tabula. 2002. gada Bangaloras tiesnešu ētikas principu vērtības un principi

#	Vērtības	Principi
1	Neatkarība	“Tiesnešu neatkarība ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām. Tādēļ tiesnesim ir jāargā tiesu varas neatkarība gan tās individuālajā, gan institucionālajā aspektā.”
2	Objektivitāte	“Objektivitātei ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai. Tā attiecas ne vien uz pašiem lēmumiem, bet arī uz procesu, ar kuru tiek pieņemti lēmumi.”
3	Godprātība	“Godprātībai ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.”
4	Atbilstība	“Atbilstībai un priekšstatam par tiesneša atbilstību ir liela nozīme visu tiesneša pienākumu veikšanai.”
5	Vienlīdzība	“Pret visiem vienlīdzīga attieksme tiesā ir svarīgs priekšnoteikums tiesneša amata pienākumu pienācīgai izpildei.”
6	Kompetence un rūpība	“Kompetence un rūpība ir priekšnoteikumi tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.”

Ļoti līdzīgas vērtības un principi ir formulēti Eiropas Tiesnešu konsultatīvās padomes (Eiropas Padome) atzinumos ⁽⁶³⁾. Piemēram, atzinums Nr. 1, cita starpā, ir veltīts tiesu varas neatkarības (tostarp tās objektivitātes) standartiem ⁽⁶⁴⁾, Atzinums Nr. 3 attiecas uz tiesnešu ētiku ⁽⁶⁵⁾, Atzinums Nr. 6 ir par taisnīgu tiesu saprātīgā termiņā ⁽⁶⁶⁾, Atzinumā Nr. 11 ir apspriesta tiesas nolēmuma kvalitāte ⁽⁶⁷⁾, un Atzinumā Nr. 15 galvenā uzmanība pievērsta tiesnešu specializācijai ⁽⁶⁸⁾.

Papildus nepieciešamībai cienīt visas personas, kas ir iesaistītas tiesas sēdēs, kas izriet no ES tiesību normām un vērtībām un principiem, ko paudušas Eiropas un starptautiskās struktūras, tiesu locekļi likumīgi var lūgt atbalstu no ārējiem ekspertīzes avotiem, kas saistīti ar viņu apspriedēm. Lai gan šīs juridiskās analīzes mērķis nav atbalstīt kādu konkrētu pētījumu, ir jāatzīst, ka KEPS tiesību akti atzīst, ka lēmumu pieņēmējiem (tostarp tiesu locekļiem) nepieder vieduma un pieredzes monopols pierādījumu un ticamības novērtēšanas jautājumā. PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunkts nosaka, ka “darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, par medicīnu, kultūru, reliģiju, ar bērniem saistītiem jautājumiem vai dzimumu jautājumiem”.

Turklāt potenciāli atbilstoši pētījumi liecina, ka parasti pieeja, kad tiek izprastas un respektētas intervējamā vai liecinieka vajadzības, var sniegt pilnīgāku informāciju ⁽⁶⁹⁾. Īpaši būtiski tas var būt mutisku iztiesāšanu kontekstā. Iepriekšminētā pētījuma, kurā tika pētītas starptautiskās aizsardzības intervijas, rezultāti liecina, ka “piemēram, tādas intervētāju īpašības, kā empātija, pacietība, pieņemšana un nenosodoša klausīšanās, kļuva par spēcīgāko faktoru, kas veicināja informācijas izpaušanu” ⁽⁷⁰⁾.

⁽⁶³⁾ Eiropas Tiesnešu konsultatīvās padomes atzinumi angļu valodā ir pieejami:

⁽⁶⁴⁾ Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (2001), Opinion No 1 on Standards Concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges [Atzinums Nr. 1 Standarti attiecībā uz tiesu neatkarību un tiesnešu neatceļamību].

⁽⁶⁵⁾ Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (2002), Opinion No 3 on the Principles and Rules Governing Judges' Professional Conduct, in Particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality [Atzinums Nr. 3 Par principiem un noteikumiem, kas reglamentē tiesnešu profesionālo rīcību, jo īpaši saistībā ar ētiku, nesavienojamu uzvedību un objektivitāti].

⁽⁶⁶⁾ Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (2004), Opinion No 6 on Fair Trial within a Reasonable Time and Judges' Role in Trials Taking into Account Alternative Means of Dispute Settlement [Atzinums Nr. 6 par taisnīgu tiesu saprātīgā termiņā un tiesnešu lomu tiesas procesos, ņemot vērā alternatīvos strīdu izšķiršanas līdzekļus].

⁽⁶⁷⁾ Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (2008), Opinion No 11 on the Quality of Judicial Decisions [Atzinums Nr. 11 par tiesu lēmumu kvalitāti].

⁽⁶⁸⁾ Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (2012), Opinion No 15 on the Specialisation of Judges [Atzinums Nr. 15 par tiesnešu specializāciju].

⁽⁶⁹⁾ Bögner, D., Brewin, C. and Herlihy, J. (2009), 'Refugees' experiences of Home Office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information', *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 525. lpp. Skat. arī Memon, A., Meissner, C. A. and Fraser, J. (2010), 'The Cognitive Interview: A Meta-Analytic Review and Study Space analysis of the Past 25 Years', *Psychology, Public Policy, & Law*, 340.–372. lpp.

⁽⁷⁰⁾ Bögner, D., Brewin, C. and Herlihy, J., turpat, 525. lpp.

Lai gan šo pētījumu veica saistībā ar starptautiskās aizsardzības intervijām, ko Apvienotajā Karalistē veica atbildīgā iestāde, īpašības, kas ļauj labāk atklāt pieteikuma iesniedzēja lietu, jo īpaši empātija, pacietība un nenosodoša uzklauššana, šķiet, būtu tikpat labi attiecināmas gan uz tiesu locekļiem, gan administratīvo lēmumu pieņēmējiem. Tas jo īpaši attiecas uz mutisku uzklauššanu, kas ļauj tiesas loceklim radīt konkrētāku iespaidu, nekā viņš radītu, ja lieta tiktu izskatīta rakstveidā. Neatkarīgi no tā, vai tiesā procedūra tiek izskatīta rakstveidā vai mutiski, tiesas loceklis ir atbildīgs par to, lai pieteikuma iesniedzēja situācija tiktu pilnībā identificēta un ņemta vērā lietas izskatīšanā.

Tajā pašā laikā iepriekš minētās īpašības vienmēr ir jāsabalansē ar vajadzību pēc objektīva un taisnīga faktu novērtējuma (skat. 4.3.2. sadaļu) kopā ar prasību pēc stingras pieteikuma pārbaudes (skat. 4.3.3. sadaļu). Tas atbilstošos gadījumos var nozīmēt, piemēram, ka tiesai ir likumīgi atļaut īpaši stingru noprotināšanu jautājumu krustugunīs. Tas nozīmē, ka tiesas loceklis ir atbildīgs par jebkādas nepareizas vai agresīvas noprotināšanas ierobežošanu.

3.4.2. Emocijas mutvārdu iztiesāšanā

Tikpat būtisks ir pētījums par emociju un likuma tēmu ⁽⁷¹⁾. Jebkura saruna, intervija vai mutiska iztiesāšana ir mijiedarbība starp cilvēkiem, un jebkuras personas atbildes mijiedarbībā ietekmēs citus. Cilvēki ciešanas izrāda atšķirīgi (no atklāta līdz slēptam satraukumam) ⁽⁷²⁾ un reaģē atšķirīgi (piemēram, dusmas/aizkaitinājums). Šādas izpausmes var būt slikts prasības ticamības rādītājs ⁽⁷³⁾.

Attiecīgi tiesu locekļiem ir jāzina, kā mazināt disociācijas, trauksmes, dusmu un citu emociju ietekmi iztiesāšanā, kā arī jāuzņemas atbildība par savām emocionālajām reakcijām iztiesāšanā. Tas ir svarīgi neatkarīgi no tā, vai procedūra notiek tikai rakstveidā vai ietver arī mutisku izjautāšanu. Tas ir viens no aspektiem, kāpēc tiesnešiem jāveic “iespējamie pasākumi, lai saglabātu un nostiprinātu savas zināšanas, prasmes un personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai” ⁽⁷⁴⁾.

3.4.3. Lēmumu pieņemšanas veids

Līdzīgā veidā potenciāli nozīmīgi var būt arī pētījumi par lēmumu pieņemšanas veidu. Ilgstoši pētījumi par lēmumu pieņemšanu nošķir ātru, “instinktīvu” lēmumu pieņemšanu un lēnu lēmumu pieņemšanu “ar piepūli” (abi ir nepieciešami, lai virzītos uz priekšu ikdienā). Tas nozīmē, ka lēmumu pieņēmējiem, tostarp tiesu locekļiem, labi jāatpūšas, tos nekas nedrīkst novirzīt no uzdevuma, tiem jābūt labai fiziskai pašsajūtai un skaidram prātam, lai nodrošinātu, ka viņi pilnībā pārdomāti spēj pieņemt lēmumus ⁽⁷⁵⁾.

⁽⁷¹⁾ Maroney, T. (2011), ‘Emotional regulation and judicial behavior’, *California Law Review*, 1481-1551, kurš apgalvo, ka “tiesas bezkaislības kultūras priekšrakstiem” būtu jādod vieta izpratnei par emociju atpazīšanas un darba ar tām nozīmi tiesas zālē, un ierosina “emociju regulēšanas” modeli.

⁽⁷²⁾ Kaufmann, G., Drevland, G. C. B., Wessel, E., Overskeidand, G. and Magnussen, S. (2003), ‘The importance of being earnest: Displayed emotions and witness Credibility’, *Applied Cognitive Psychology*, 21–34.

⁽⁷³⁾ Skat., piemēram, turpat pētījumu, kurā lieciniekam, kurš raudāja, ziņojot par izvarošanu, ticēja drīzāk nekā lieciniekam, kurš stāstīja to pašu stāstu, bet neraudāja.

⁽⁷⁴⁾ Bangaloras principi, minēts iepriekš 60. zemsvītras piezīmē, 6.3. Skat. arī Eiropas Tiesnešu konsultatīvās padomes Opinion No 15, minēts iepriekš 68. zemsvītras piezīmē.

⁽⁷⁵⁾ Kahneman, D. (2011), *Thinking, fast and slow*, Penguin Books Ltd, skat. lietderīgu pētījuma kopsavilkumu.

Tiesu locekļi, rīkojoties, kā lēmumu pieņēmēji, var apsvērt Ungārijas Helsinku komitejas *Ticamības novērtēšanas mācību rokasgrāmatas* ⁽⁷⁶⁾ 1. sējuma VIII nodaļas “Lēmuma pieņēmējs ir cilvēciska būtne” nozīmi. Tajā ir iekļauti uzdevumi, kuri vairo lēmuma pieņēmēju zināšanas par situāciju un personiskajiem faktoriem, kuri jebkurā noteiktā gadījumā varētu ietekmēt viņu lēmuma pieņemšanu.

Savā pētījumā *Beyond proof, UNHCR* secina:

Subjektivitātei pretlīdzeklis gan individualitātē, gan domāšanas procesos ir apzināšanās. Lai novērtētu uzticamību, intervētājiem un lēmumu pieņēmējiem ir jāveic pašvērtējums, lai viņi atpazītu, cik lielā mērā viņu pašu emocionālais un fiziskais stāvoklis, vērtības, uzskati, pieņēmumi, aizspriedumi un dzīves pieredze ietekmē viņu lēmumu pieņemšanu. Ir ļoti svarīgi, lai atbildīgajām iestādēm un atsevišķiem lēmumu pieņēmējiem būtu pamata izpratne un apzināšanās par šo ietekmi, lai viņi varētu veikt pasākumus, lai pēc iespējas samazinātu subjektivitāti un neobjektivitāti ⁽⁷⁷⁾.

3.4.4. Satraucoša materiāla vērā ņemšanas ietekme

Vēl viens lēmumu pieņemšanas aspekts patvēruma tiesību jomā ir saistīts ar iespējamo ietekmi, ko var radīt tādu prasību izskatīšana, kas var ietvert apspriešanos par dažiem ļaunākajiem cilvēktiesību pārkāpumiem visā pasaulē. Tiek sagaidīts, ka lēmumu pieņēmēji lems, piemēram, vai pieteikuma iesniedzēji sniedz ticamu skaidrojumu par mokošām pieredzēm vai arī apzināti stāsta nepatiesus stāstus par vajāšanu. Atkārtotas satraucošu materiālu uzklaušīšanas sekas ir dokumentējais plašs profesionāļu loks, tostarp tiesu locekļi ⁽⁷⁸⁾ (skat. arī 3.4.4. sadaļu par “līdzjūtības nogurumu”).

Ir lietderīgi nošķirt dažādus veidus, kā satraucošs materiāls var ietekmēt lēmumu pieņēmējus. *Ticamības novērtēšanas mācību rokasgrāmatas* 1. sējumā ir aprakstītas “izdegšanas” pazīmes, kas iestājas no specifiskākas, sekundāras vai aizstājošas traumas, kas rodas, ikdienā saskaroties ar mokošu materiālu. “Izdegšana” var notikt daudzos darbos. Tomēr akadēmiskā literatūra liecina, ka ir arī specifiskas problēmas, kuras var rasties, uzklaušot citu cilvēku traumatisko pieredzi ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁶⁾ Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 129.–140. lpp.

⁽⁷⁷⁾ UNHCR (2011), *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 77. lpp. Iekšējās atsauces, kas sākotnēji bija šajā fragmentā, atsaucas uz: Thomas, R., *Administrative Justice and Asylum Appeals: A Study of Tribunal Adjudication* (Hart Publishing), p. 166; Millbank, J. (2009), “‘The Ring of Truth’: A Case Study of Credibility Assessment in Particular Social Group Refugee Determinations”, *International Journal of Refugee Law* (IJRL), vol. 21, no 1; Macklin, A., *Truth and Consequences: Credibility Determination in the Refugee Context*, International Association of Refugee Law Judges, 1998 Conference; Graycar, R. (1995), ‘The gender of judgements: an introduction’, in Thornton, M. (ed.), *Public and private: Feminist legal debates* (OUP), 267. lpp.

⁽⁷⁸⁾ Skat., piem., Rousseau, C., Crépeau, F., Foxen, P. and Houle, F. (2002), ‘*The Complexity of Determining Refugeehood: A Multidisciplinary analysis of the Decision-making Process of the Canadian Immigration and Refugee Board*’, JRS 43-70; Jaffe, P. (2003), ‘Vicarious Trauma in Judges: The Personal Challenge of Dispensing Justice’, *Juvenile and Family Court Journal* 1-9; Westaby, C. (2010), “‘Feeling like a Sponge’: The Emotional Labour Produced by Solicitors in their Interactions with Clients Seeking Asylum”, *International Journal of the Legal Profession* 153-174; Ciorciari, J. D. and Heindel, A. (2011), ‘Trauma in the courtroom’, in van Schaak, B., Reicherter, D. and Youk, C. (eds.), *Cambodia’s Hidden Scars: Trauma Psychology in the Wake of the Khmer Rouge* (Documentation Center of Cambodia); McCann, L. and Pearlman, L. A. (1990), ‘Vicarious Traumatization: A Framework for Understanding Psychological Effects of Working with Victims’, *Journal of Traumatic Stress*, 131.–149. lpp.

⁽⁷⁹⁾ Aizstājošā vai sekundārā traumatizācija ietver reakcijas, kas līdzīgas pētraumatiskajam stresam tiem, kurus tieši skārusi traumatiska pieredze. Tas var ietvert arī ilgtermiņa izmaiņas domāšanā vai uzskatos par pasauli, piemēram, izmantojot humoru, lai pasmietos par stāstīto, vai cinismu, lai tam neticētu, bez pienācīgas izvērtēšanas; kļūstot par prasītāju “glābēju” vai pārmērīgi ar tiem satuvinoties; pamanot izmaiņas savā domāšanā vai uzskatos par to, ka pasaule ir briesmīga vieta, nevienam nevar uzticēties, vai visi melo. Lietderīgs pašvērtējuma rīks ir Professional Quality of Life Measure (PROQOL), kura pamatā ir plaši psiholoģijas pētījumi un tas ir brīvi pieejams internetā. Skat. arī Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, VIII nodaļa.

4. daļa

Īpaši principi un standarti, kas piemērojami pierādījumu un ticamības novērtēšanai

4. daļā pirmo reizi minēts KD (pārstrādāta redakcija) 4. pants par “faktu un apstākļu novērtēšanu” un to, kā šis process notiek divos atsevišķos posmos. Tālāk 4.2.–4.9. sadaļā ir izklāstīti principi un standarti, kas attiecas uz faktu un apstākļu konstatēšanu un novērtēšanu.

4.1. Ievads par KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu

4. pants ir KD (pārstrādāta redakcija) galvenais noteikums saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu. Tas formulēts šādi:

KD (pārstrādāta redakcija) 4. pants

Faktu un apstākļu novērtēšana

1. Dalībvalstis var uzskatīt par pieteikuma iesniedzēja pienākumu pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Dalībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas.
2. Šā panta 1. punktā minētās sastāvdaļas ir pieteikuma iesniedzēja paziņojumi un visa dokumentācija, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja vecumu, izcelsmi, tostarp attiecīgo radnieku datiem, personu, valstspiederību(-ām) un iepriekšējās dzīvesvietas valsti(-īm) un vietu(-ām), iepriekšējiem patvēruma pieteikumiem, ceļojumu maršrutiem, ceļošanas dokumentiem un iemesliem, kādēļ tiek iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums.
3. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtējums jāveic individuāli par katru pieteikuma iesniedzēju un, to darot, jāņem vērā:
  - a) visi būtiskie fakti, kas attiecas uz izcelsmes valsti laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu; tostarp izcelsmes valsts normatīvie akti un veids, kādā tie tiek piemēroti;
  - b) attiecīgie paziņojumi un dokumentācija, ko iesniedzis pieteikuma iesniedzējs, tostarp informācija par to, vai pieteikuma iesniedzējs bijis vai var tikt pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam;
  - c) pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp tādi faktori kā izcelsme, dzimums un vecums, lai, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem, novērtētu, vai darbības, ar kādām pieteikuma iesniedzējam bija jāsaskaras vai ar kādām tam var nākties saskarties, būtu uzskatāmas par vajāšanu vai būtisku kaitējumu;
  - d) vai pieteikuma iesniedzēja darbības kopš izcelsmes valsts pamešanas bijušas saistītas tikai vai galvenokārt ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanai

nepieciešamo nosacījumu radīšanu, lai novērtētu, vai minēto darbību dēļ pieteikuma iesniedzējam būs jāsaskaras ar vajāšanu vai būtisku kaitējumu, ja tas atgrieztos minētajā valstī;

- e) vai būtu pamatoti sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs pieņemtu citas valsts aizsardzību, kurā viņš varētu pieprasīt pilsonību.
4. Fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam vai tiešiem šādas vajāšanas vai šāda kaitējuma draudiem, ir būtiska norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti.
5. Ja dalībvalstis piemēro principu saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, un, ja pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:
- a) pieteikuma iesniedzējs pielicis patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu;
  - b) visas attiecīgās sastāvdaļas, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, ir iesniegtas un ir sniegts pietiekams pamatojums attiecībā uz jebkādu citu attiecīgu sastāvdaļu neesamību;
  - c) pieteikuma iesniedzēja paziņojumi tiek uzskatīti par saskaņotiem un ticamiem un nav pretrunā specifiskai un vispārējai informācijai, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu;
  - d) pieteikuma iesniedzējs iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu pie pirmās iespējas, ja vien pieteikuma iesniedzējs nevar apliecināt, ka viņam bijuši pamatoti iemesli, kāpēc tas nav izdarīts; un
  - e) konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties.

Noteikumiem, kas paredzēti KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantā, ir gan būtiskas, gan procesuālas sekas. Kā minēts iepriekš, PPD (pārstrādāta redakcija) ir papildu noteikumi, kas skar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta priekšmetu, jo īpaši PPD (pārstrādāta redakcija) 10.–18. pants, kas attiecas uz KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu, it īpaši attiecībā uz informāciju, kas ir būtiska pieteikuma izvērtēšanai, un pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošajiem līdzekļiem pieteikuma pamatošanai.

EST pieeja 4. panta interpretācijai lietā *A, B un C* skaidri apliecina, ka tas jāinterpretē saskaņā ar ES tiesību interpretācijas metodēm, īpaši ņemot vērā tā kontekstu un nolūku ⁽⁸⁰⁾.

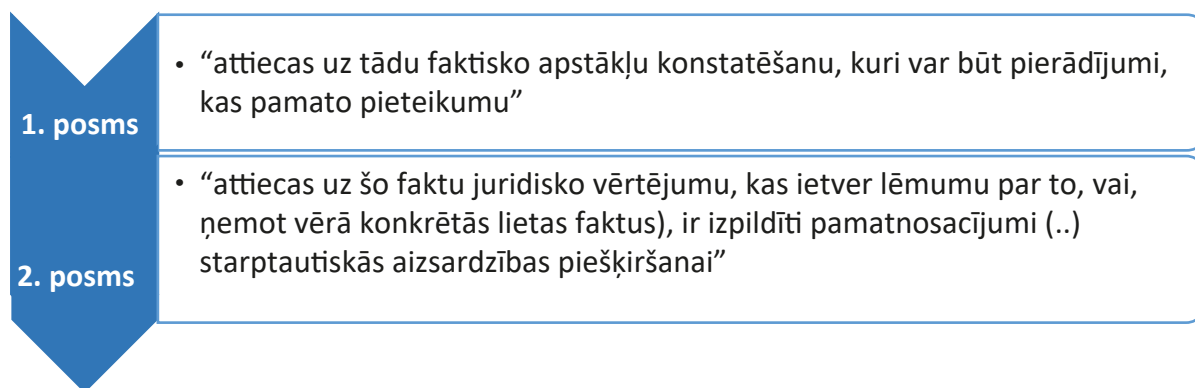
Atsauce uz “dalībvalstīm” 4. pantā ietver visus lēmumu pieņemšanas līmeņus valstī, ieskaitot tiesu ⁽⁸¹⁾. Šajā kontekstā ir jāievēro PPD (pārstrādāta redakcija) 46. pants par tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību (skat. 3.1.1. sadaļu).

⁽⁸⁰⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvirtras piezīmē. Skat. arī EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gada augusts, minēts iepriekš 3. zemsvirtras piezīmē.

⁽⁸¹⁾ Piemēram, Vācijā informācija ir sniegta saskaņā ar federālajiem tiesību aktiem, kas uzliek pienākumu tiesām, atbildīgajām iestādēm un pieteikuma iesniedzējiem (skat. it īpaši vācu valodā *Asylgesetz* (angļu valodā Patvēruma likums; iepriekš Patvēruma procedūras likums (piem., 15. sadaļu un 25. sadaļas 1. punktu). Federālā administratīvā tiesa (Vācija) ir, piem., atsaukusies uz KD 4. pantu (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 4. pants) lietā par pieteikuma iesniedzēju no Azerbaidžānas, kurš apgalvoja, ka viņu tur vajā armēņu etniskās piederības dēļ, un lūdza patvērumu Vācijā. Lieta tika nodota tālākai izskatīšanai zemākas instances tiesā, īpaši saistībā ar jautājumu, vai varēja pamatoti sagaidīt, ka iesniedzējs izmantos Armēnijas aizsardzību saskaņā ar KD 4. panta 3. punkta e) apakšpunktu, ņemot vērā Armēnijas pilsonību (2008. gada 29. maija spriedums BVerwG 10 C 11.07, BVerwG:2008:290508U10C11.07.0, 34. punkts).

Kā jau virsraksts to skaidri parāda, KD (pārstrādāta redakcija) 4. pants attiecas uz **“faktu un apstākļu novērtēšanu”**. Saskaņā ar EST spriedumu lietā *MM*, starptautiskās aizsardzības pieteikumu “novērtēšana” notiek **divos atsevišķos posmos** ⁽⁸²⁾. Šī divu posmu izvērtēšana detalizēti aprakstīta tālāk 2. attēlā.

2. attēls. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu divu posmu izvērtēšana

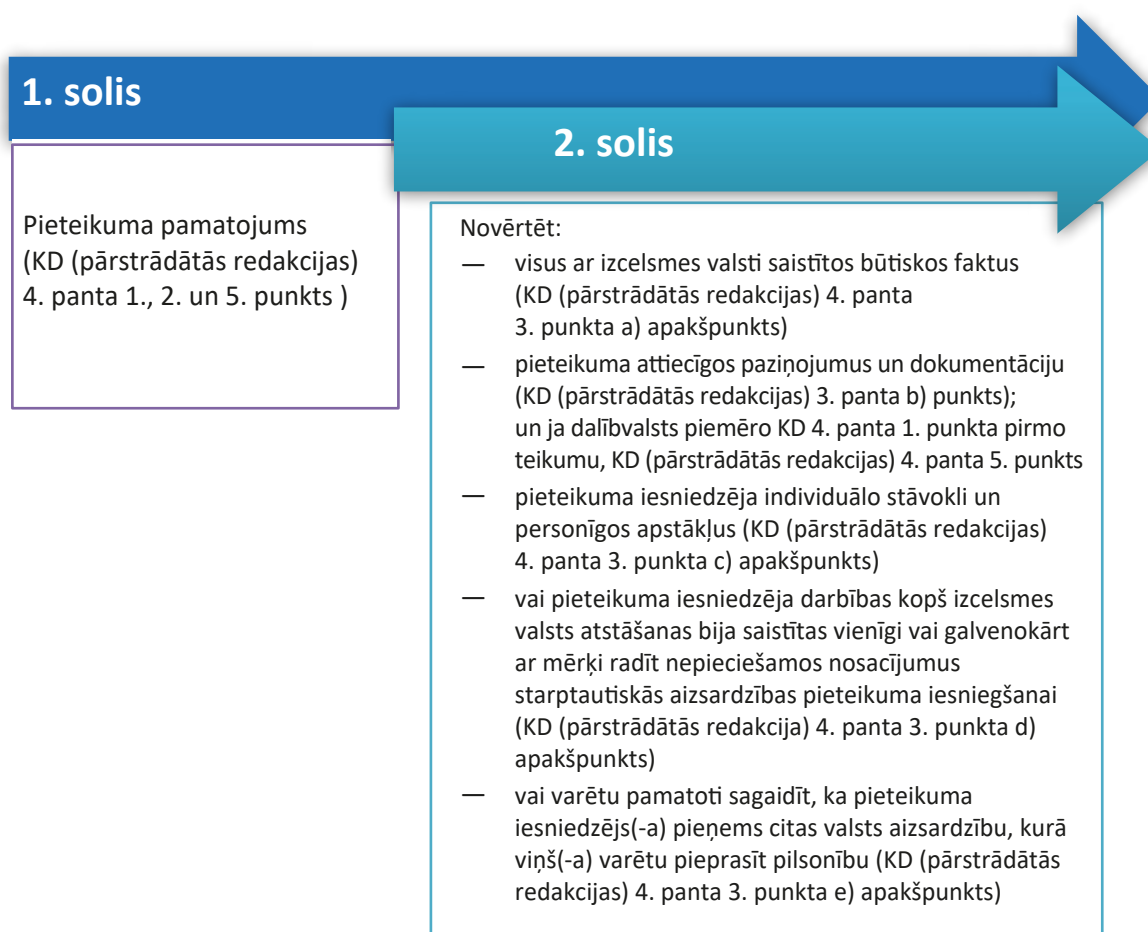
Šī juridiskā analīze galvenokārt koncentrējas uz **1. posmu**. **2. posms** tajā aplūkots tikai **pastarpināti, jo tas pamatā ir aplūkots publikācijā *Qualification for International Protection (Directive 2011/95/EU) – A judicial analysis*** [Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – Juridiskā analīze] ⁽⁸³⁾.

Pamatojoties uz KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu **1. posmu** ir iespējams sadalīt divos soļos, kā ir norādīts tālāk 3. attēlā.

⁽⁸²⁾ EST 2012. gada 22. novembra spriedums lietā *M. M. pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, lieta C-277/11, EU:C:2012:744, 64. un turpmākie punkti

⁽⁸³⁾ *EASO*, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – Juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.3.1. sadaļa.

3. attēls. Divu soļu process faktisko apstākļu noskaidrošanai (1. posms)

A pielikumā pievienotie kontrolosaraksti var sniegt papildu atbalstu, veicot šo novērtēšanu.

4.2. Pieteikuma pamatojums

4.2.1. Pieteikuma iesniedzēja pienākums pamatot pieteikumu

Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktu “dalībvalstis **var** uzskatīt par pieteikuma iesniedzēja pienākumu pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu”⁽⁸⁴⁾. Lai gan vārda “var” lietošana skaidri parāda, ka dalībvalstīm tas nav jāuzskata par pieteikuma iesniedzēja pienākumu, ja dalībvalsts to paredz, tas kļūst par obligātu pienākumu. KD (pārstrādāta redakcija) nav definēts vārds “**pamatot**”. 4. panta 1. punkta formulējums, lasot to kopā ar 4. panta 2. un 5. punktu, liek domāt, ka “pamatot” **nozīmē sniegt paziņojumus un iesniegt dokumentus vai citus pierādījumus, kuri ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, lai pamatotu pieteikumu**⁽⁸⁵⁾. Konkrētās sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu pieteikumu, ir norādītas KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktā (skat. tālāk 4.2.4. sadaļu). Ja dalībvalsts nosaka pamatošanas pienākumu, pieteikuma iesniedzējam ir jāveic lietderīgi soļi, lai savu pieteikumu pamatotu ar informāciju.

⁽⁸⁴⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁸⁵⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 85. lpp.; Dörig, H., ‘Asylum Qualification Directive 2011/95/EU (Articles 1-10)’, in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds.) (2016), *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary* (2nd edn, Beck, C. H.), p. 1134, Art. 4, no 7.

Šis pienākums tomēr **neparedz**, ka pieteikuma iesniedzējam pieteikums būtu jānoformē, kā juridiska prasība, vai jāidentificē tā pamatojums tiesību aktos.

Pienākums pamatot pieteikumu nenozīmē pienākumu sniegt dokumentārus vai citus pierādījumus, kas pamato visus pieteikuma iesniedzēja norādītos būtiskos faktus. Ir skaidri pateikts, ne tikai kvalificējot, ka pienākums pamatot attiecas vienīgi uz “dokumentiem, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā” (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punkts) (skat. tālāk 4.2.4. sadaļu), bet galvenokārt KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktā. 4. panta 5. punkts ir piemērojams, “[j]a dalībvalstis piemēro principu, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot (...) pieteikumu”, un paredz, ka “ja pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums”, ja ir izpildīti noteikti nosacījumi. Tādējādi tas atceļ (vai atvieglo) pienākumu iesniegt dokumentārus vai citus pierādījumus, kas pamato pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus. Ar to tiek atzīts fakts, ka var būt maz dokumentāru vai citu pierādījumu, kas pamatotu pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus, un ka dažus apgalvotos faktus nevar viegli pamatot ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem. Turklāt tiek atzīts, ka, piemēram, pieteikuma iesniedzēja apstākļi vai apstākļi izcelsmes valstī var padarīt neiespējamu iegūt atbilstošus dokumentārus vai citus pierādījumus. Tomēr saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktu pieteikuma iesniedzējam ir jāsniedz pietiekams paskaidrojums par jebkādu atbilstošu dokumentāru vai citu pierādījumu trūkumu (skat. tālāk 4.3.7. sadaļu).

Attiecībā uz izraidīšanas lietām ECT līdzīgi ir norādījusi, ka personām, kuras apgalvo, ka viņu izraidīšana būtu ECTK 3. panta pārkāpums, ir jāiesniedz, ciktāl praktiski iespējams, materiāli un informācija, kas ļauj attiecīgās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kā arī Tiesai, novērtēt attiecīgo risku, ko var radīt izraidīšana ⁽⁸⁶⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktā nav minēts pierādīšanas pienākums attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, tikai tas, ka dalībvalstis var uzskatīt, **ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums “pamatot” savu pieteikumu** ⁽⁸⁷⁾. Atsaucē uz pierādīšanas pienākumu ne vienmēr ir noderīga koncepcija, lai noskaidrotu pienākuma pamatot pieteikumu nozīmi. EST neizmanto vārdu “pierādījums” saistībā ar KD 4. panta 1. punktu, bet spriedumā lietā *MM* skaidri norāda, ka pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu ⁽⁸⁸⁾.

Katrā ziņā dalībvalstu judikatūrā ir pieņemti dažādi viedokļi par pierādīšanas pienākumu. Piemēram, saskaņā ar Vācijas *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa) tiesu praksi pieteikuma iesniedzējam nav nekāda procesuālā pierādīšanas pienākuma (*formelle Beweislast*) ⁽⁸⁹⁾. Tādējādi tiesām parasti ir pienākums izmeklēt lietas faktus *ex officio* ⁽⁹⁰⁾. Pieteikuma iesniedzējiem “personiski jāsadarbības lietas faktu noskaidrošanā” ⁽⁹¹⁾. Ja nepieciešamās prasības sastāvdaļas netiek apstiprinātas tiesas izvērtēšanas procedūrā, pieteikuma

⁽⁸⁶⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 92. punkts, kā arī 96.–97. punkts.

⁽⁸⁷⁾ *Dörig, H.*, minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1130. lpp., 4. pants Nr. 29.

⁽⁸⁸⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 65. punkts.

⁽⁸⁹⁾ Federālā administratīvā tiesa (Vācija), BVerwG 9 C 434.93, minēts iepriekš 44. zemsvītras piezīmē, 1123. lpp.; skat. arī *Dörig, H.*, minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1134. lpp., 4. panta 7. punkts. Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2012. gada 19. jūlija spriedumā BVerwG 10 C 2.12, *Neue Juristische Wochenschrift* 2012, 3461 nolēma, ka pat tad, ja procesa dalībnieki neapšauba zemākas instances tiesas konstatētos faktus, augstākajai tiesai var būt pienākums veikt papildu izmeklēšanu (šeit: par attiecīgā ārvalstnieku tiesību akta prasībām, kas tika uzskatītas par faktu konstatēšanu šajā kontekstā).

⁽⁹⁰⁾ Vācijas Administratīvās tiesas procedūras kodekss, minēts iepriekš 44. zemsvītras piezīmē, 86. panta 1. punkts.

⁽⁹¹⁾ Vācijas Patvēruma likums, minēts iepriekš 81. zemsvītras piezīmē, 15. pants.

pamatošanas pienākums (*materielle Beweislast* ⁽⁹²⁾) gulstas uz iesniedzēju ⁽⁹³⁾. Tas nozīmē, ka pierādīšanas pienākums ir attiecināms tikai tad, ja pēc pilnīgas izmeklēšanas nevar tikt konstatēts fakts, kas ir būtisks prasības sekmīgai izpildei, lai tiesa būtu pilnībā pārliecināta. Līdzīga izpratne ir arī Polijas *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa) tiesu prakses pamatā ⁽⁹⁴⁾. Savukārt Īrijā un Apvienotajā Karalistē pierādīšanas pienākums gulstas uz pieteikuma iesniedzēju ⁽⁹⁵⁾.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 1. punktu “[d]alībvalstis pieteikuma iesniedzējiem uzliek par pienākumu sadarboties ar kompetentajām iestādēm, lai tās varētu noskaidrot viņu identitāti un citus elementus, kas minēti [KD (pārstrādāta redakcija)] 4. panta 2. punktā”. Papildus šai saistošajai prasībai PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta b) apakšpunkts nosaka, ka “dalībvalstis **var** paredzēt, ka (...) pieteikuma iesniedzējiem jāiesniedz to īpašumā esošie dokumenti, kas attiecas uz pieteikuma izskatīšanu, piemēram, pase” ⁽⁹⁶⁾. Saskaņā ar 13. panta 2. punkta d) apakšpunktu “dalībvalstis **var** paredzēt, ka (...) kompetentās iestādes var pārmeklēt pieteikuma iesniedzēju un priekšmetus, kas atrodas pie viņa” ⁽⁹⁷⁾. Ja dalībvalstis to ir paredzējušas, noteikumi kļūst obligāti izpildāmi. Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu dalībvalstīm ir jānodrošina, lai pieteikumu iesniedzēji tiktu informēti valodā, ko viņi saprot vai ko ir pamats uzskatīt par viņiem saprotamu, par “pienākumiem procedūras laikā, un iespējamām sekām, ja tie nepilda savus pienākumus un nesadarbojas ar iestādēm” (skat. tālāk 4.2.3. sadaļu).

Jāņem vērā arī tas, ka dalībvalstis var pieņemt, ka pieteikuma iesniedzējs ir netieši atsaucis pieteikumu vai atteicies no pieteikuma, jo īpaši, ja tiek noskaidrots, ka pieteikuma iesniedzējs nav atbildējis uz pieprasījumiem sniegt pieteikumam būtisku informāciju saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu vai nav ieradies uz personisko interviju, ja vien pieteikuma iesniedzējs saprātīgā termiņā nepierāda, ka tam par iemeslu bijuši apstākļi, kurus viņš nevar ietekmēt (PPD (pārstrādāta redakcija) 28. panta 1. punkta a) apakšpunkts). Papildu informāciju skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement - Judicial analysis*, 2018 ⁽⁹⁸⁾.

4.2.2. Pieteikuma iesniedzēja pienākums “pēc iespējas ātrāk” pamatot pieteikumu

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts paredz laika noteikumu. Dalībvalsts pieteikuma iesniedzējam var uzlikt pienākumu attiecīgās sastāvdaļas iesniegt “pēc iespējas ātrāk”. Jēdziens “pēc iespējas ātrāk” jāinterpretē, ņemot vērā brīdi, kurā pieteikuma iesniedzējs, saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu tiek informēts

⁽⁹²⁾ Būtisks pierādīšanas pienākums.

⁽⁹³⁾ Skat. piem., Federālās administratīvās tiesas (Vācija), 2014. gada 13. februāra spriedumu BVerwG 10 C 6.13, BVerwG:2014:130214U10C6.13.0. Lietā par alternatīvo aizsardzību Federālā administratīvā tiesa nolēma, ka zemākās instances tiesa nebija pietiekami izpētījusi, no kuras izcelsmes valsts prasītājs bija ieradies Vācijā. Prasītājs par šo jautājumu bija jāuzklausā mutvārdu iztiesāšanās. Zemākās instances tiesa balstījās uz informāciju, ko pieteikuma iesniedzējs sniedza administratīvā procesa laikā, kuru augstāka tiesa uzskatīja par nepietiekami precīzu.

⁽⁹⁴⁾ Skat. Augstākās administratīvās tiesas (Polija), 2011. gada 20. aprīļa spriedumu II OSK 903/10, un 2014. gada 20. aprīļa spriedumu II OSK 1067/13. Skat. arī Augstākās administratīvās tiesas (Čehijas Republika), 2008. gada 30. septembra spriedumu lietā SN pret Iekšlietu ministriju, 5 Azs 66/2008-70 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁹⁵⁾ Īrijā primārais pierādīšanas pienākums gulstas uz pieteikuma iesniedzēju, un var teikt, ka lēmuma pieņēmējam ir tikai papildu pienākums. Augstākā tiesa ir norādījusi: “Šāda veida izmeklēšana (...) būtu lielākā daļa no pienākuma noskaidrot un novērtēt to, kas minēts 196. punktā UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē. (...) Tomēr šī informācija nevar aizstāt nepieciešamību apelācijas sūdzības iesniedzējam sniegt faktiskus pierādījumus par viņa reālas antisemitiskas vajāšanas gadījumiem (...). Viņam pašam ir pienākums pierādīt, ka viņam personīgi bija pamatotas bailes no vajāšanas. Tas ir definīcijas subjektīvs elements, un vērtējams to nevar nodrošināt”. Skat. Augstākās tiesas (Īrija) 2002. gada 1. marta spriedumu lietā Z pret Tieslietu vienlīdzības un tiesību reformas ministru u. c. [2002] IESC 14, 2002. Skat. arī Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 1995. gada 11. oktobra spriedumus *Sandrlingham* pret *Secretary of State for the Home Department*; *Ravichandran* pret *Secretary of State for the Home Department*, [1996] Imm AR 97; [1995] EWCA Civ 16.

⁽⁹⁶⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁹⁷⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁹⁸⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4.2.10. apakšnodaļa.

valodā, kuru viņš saprot, par pienākumu pamatot savu pieteikumu, noteikto termiņu un līdzekļiem, kādi ir viņa rīcībā, lai izpildītu šo pienākumu (skat. 4.2.3. sadaļu). Dažkārt pieteikuma iesniedzējs var neapzināties, ka kāds elements attiecas uz viņa pieteikumu. Kad lēmuma pieņēmējs ir informējis pieteikuma iesniedzēju par elementa atbilstību un/vai ir to faktiski pieprasījis, pieteikuma iesniedzēja pienākums ir to iesniegt pēc iespējas ātrāk pēc tam, kad viņš ticis informēts⁽⁹⁹⁾.

EST lietā *A, B un C*, C pirmo patvēruma pieteikumu iesniedza, pamatojot to ar citu pamatojumu, nevis savu homoseksualitāti, un atbildīgā iestāde pieteikumu noraidīja. Tad C iesniedza otru pieteikumu, pamatojot to ar savu homoseksualitāti. Atbildīgā iestāde otro pieteikumu noraidīja, pamatojot ar to, ka viņa apgalvojumi par viņa homoseksualitāti nav ticami, cita starpā, ņemot vērā to, ka C būtu vajadzējis pieminēt savu seksuālo orientāciju pirmajā pieteikumā un pārbaudes procedūrā. Savā spriedumā EST lēma, ka pienākums “pēc iespējas ātrāk” iesniegt visas sastāvdaļas ir mazināts ar kompetentajām iestādēm uzlikto prasību atbilstoši PPD 13. panta 3. punkta a) apakšpunktu (tagad PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts) un KD 4. panta 3. punktu (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punktu)

“veikt interviju, ņemot vērā personisko vai vispārējo situāciju, kas raksturo pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību, un individuāli novērtēt šo pieteikumu, ņemot vērā katra pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus. Tādējādi, uzskatot, ka patvēruma meklētājam nevar ticēt tikai tādēļ, ka viņš nav atklājis savu seksuālo orientāciju pie pirmās viņam dotās iespējas vajāšanas iemeslu izklāstīšanai, netiktu ievērota [ši] prasība”⁽¹⁰⁰⁾.

Tiesa ir norādījusi, ka “nevar secināt, ka viņai nevar uzticēties, tikai no tā vien, ka savas atturības dēļ izpaust savas dzīves intīmos aspektus šī persona uzreiz nav paziņojusi par savu homoseksualitāti”⁽¹⁰¹⁾.

Arī garīgi traucējumi, slimība un gadījumi, kad attiecīgā persona ir nepilngadīgais bez pavadības KD 2. panta i) apakšpunkta (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta l) apakšpunkts) izpratnē var būt arī pamatots iemesls nepamatot pieteikumu pēc iespējas ātrāk⁽¹⁰²⁾. Šajā sakarā jāatzīmē, ka saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 29. apsvērumu pieteikuma iesniedzējiem, kuriem var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas (*inter alia* viņu vecuma, dzimuma, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes, invaliditātes, nopietnas saslimšanas, garīgu traucējumu dēļ vai spīdzināšanas, izvarošanas vai citu smagu psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības veidu radīto seku dēļ) “jānodrošina atbilstīgs atbalsts, **tostarp pietiekams laiks, lai radītu apstākļus, kas nepieciešami to efektīvai piekļuvei procedūrām un lai iesniegtu elementus viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam**”⁽¹⁰³⁾.

Vācijā *Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Bādenes Virtsbergas Augstākā administratīvā tiesa) ir lēmusi, ka pieteikuma iesniedzējam ir jābūt iespējai pamatot savu pieteikumu

⁽⁹⁹⁾ Dörig, H., minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1135. lpp., 4. panta 10. punkts; Baldinger, D. (2013), *Rigorous Scrutiny Versus Marginal Review, Standards on Judicial Scrutiny and Evidence in International and European Asylum Law* (Wolf Legal Publishers, 354. un turpmākās lappas; un Noll, G. (2005), ‘Evidentiary Assessment and the EU Qualification Directive’, *UNHCR New Issues in Refugee Research*, Research Paper, Nr. 117, 6. lpp.

⁽¹⁰⁰⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 70. un 71. punkts.

⁽¹⁰¹⁾ Turpat, 69. un turpmākie punkti.

⁽¹⁰²⁾ Dörig, H., minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1135. lpp., 4. panta 11. punkts. Skat. arī Bögner, D., Herlihy, J. and Brewin, C. (2007), ‘The Impact of Sexual Violence on Disclosure during Home Office Interviews’, *British Journal of Psychiatry*, 75-81; un Bögner, D., Brewin, C. and Herlihy, J., ‘Refugees’ experiences of Home Office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information’, minēts iepriekš 69. zemsvītras piezīmē, 1.-17. lpp.

⁽¹⁰³⁾ Izcēlums pievienots.

arī tad, ka viņš neiesniedza attiecīgo sastāvdaļu “pēc iespējas ātrāk”, jo šādas sastāvdaļas izslēgšana viņam var radīt nopietnas sekas ⁽¹⁰⁴⁾.

Gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji ir apgalvojuši, ka viņu izraidīšana pārkāptu ECTK 3. pantu, ECT ir atzinusi faktu, ka attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem “varētu būt grūti, ja ne neiespējami, attiecīgajām personām īsā laikā iesniegt pierādījumus, it īpaši, ja šie pierādījumi jāiegūst no valsts, no kurienes viņš vai viņa apgalvo, ka ir aizbēdzis(-gusi). Tāpēc dokumentāru pierādījumu trūkums pats par sevi nevar būt izšķirošs” ⁽¹⁰⁵⁾.

Saskaņā ar *UNHCR*:

(..) Termins “pēc iespējas ātrāk” praksē tiek definēts saskaņā ar procedūras termiņu un kārtību. (..) Attiecībā gan uz paziņojumu, gan dokumentāru vai citu pierādījumu sniegšanu *UNHCR* mudina atbildīgās iestādes nodrošināt, ka procedūra ļauj un politikas norādījumi liek lēmumu pieņēmējiem ņemt vērā pieteikuma iesniedzēju individuālos un kontekstuālos apstākļus, tostarp to rīcībā esošos līdzekļus, lai vajadzības gadījumā iegūtu dokumentārus vai citus pierādījumus un tulkojumus ⁽¹⁰⁶⁾.

4.2.3. Atbildīgās iestādes pienākums saistībā ar pieteikuma iesniedzēja pieteikuma pamatošanu

Atbildīgajai iestādei ir noteikti pienākumi saistībā ar pieteikuma iesniedzēja pieteikuma pamatošanu, kā ir apkopots tālāk 6. tabulā.

6. tabula. Atbildīgās iestādes pienākumi saistībā ar pieteikuma pamatošanu

Atbildīgajai iestādei ir šādi pienākumi:	
1. pienākums	Jānodrošina, lai pieteikuma iesniedzēji būtu informēti par savu pienākumu pamatot pieteikumu, par viņu rīcībā esošajiem līdzekļiem un termiņu, kādā šis pienākums jāizpilda.
2. pienākums	Jānodrošina iespēja pieteikuma iesniedzējiem savu pieteikumu pamatot personiskajā intervijā.
3. pienākums	Jāsadarbojas ar pieteikuma iesniedzēju, nosakot atbilstīgās pieteikuma sastāvdaļas. Šajā ziņā dalībvalsts var atrasties labākā situācijā nekā pieteikuma iesniedzējs, runājot par piekļuvi noteiktiem dokumentiem.

Attiecībā uz pienākumu informēt pieteikuma iesniedzējus par viņu pienākumu pamatot pieteikumu un saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu **dalībvalstīm ir jānodrošina, ka visi pieteikuma iesniedzēji tiek informēti valodā, kuru viņi saprot vai par kuru ir pamatoti uzskatīt, ka viņi to saprot, par viņu pienākumu pamatot pieteikumu, termiņu, lai to izdarītu, to rīcībā esošajiem līdzekļiem, lai izpildītu pienākumu iesniegt KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantā minētās sastāvdaļas, kā arī par neizpildes sekām. Šī informācija pieteikuma iesniedzējiem jāsniedz laikus, lai nodrošinātu, ka viņi spēj izmantot tiesības, kas garantētas PPD (pārstrādāta redakcija), un izpildīt pienākumus, kas izklāstīti PPD (pārstrādāta redakcija) 13. pantā.**

⁽¹⁰⁴⁾ *Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Bādenes Virtsbergas Augstākā administratīvā tiesa, Vācija), 2017. gada 24. februāra spriedums, A 11 S 368/17.

⁽¹⁰⁵⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 92. punkts.

⁽¹⁰⁶⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 102. un turpmākie punkti.

Attiecībā uz pienākumu nodrošināt iespēju pamatojumu sniegt personiskā intervijā, un saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 1. punktu “[p]irms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu, **pieteikuma iesniedzējam dod iespēju tikt personiski intervētam** par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu”⁽¹⁰⁷⁾. Personiskā intervija nodrošina pieteikuma iesniedzējam galveno iespēju pamatot pieteikumu. Tādējādi, saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pantu:

Veicot personisku interviju par starptautiskās aizsardzības pieteikuma būtību, atbildīgā iestāde nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējam ir dota pienācīga iespēja izklāstīt elementus, kas vajadzīgi, lai saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)] 4. pantu pēc iespējas pilnīgāk pamatotu pieteikumu. Tas ietver iespēju sniegt paskaidrojumu par iespējami trūkstošiem elementiem un/vai jebkādām neatbilstībām vai pretrunām pieteikuma iesniedzēja apgalvojumos.

Sīkāku informāciju par prasībām PPD (pārstrādāta redakcija) 14.–17. pantā par personisko interviju skat. 4.2.6. sadaļā.

Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkta otro daļu “[d]alībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas”. Kamēr 4. panta 1. punkta pirmajai daļai ir izvēles raksturs, otrā daļa ir obligāta.

Attiecībā uz pienākumu sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju, lietā *MM EST* saskaņā ar 4. panta 1. punktu ir lēmusi, “kaut arī parasti pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu viņa pieteikumu, tomēr **attiecīgajai dalībvalstij ir jāsadarbojas ar šo pieteikuma iesniedzēju stadijā, kad tiek izvērtētas šā pieteikuma attiecīgās sastāvdaļas**”⁽¹⁰⁸⁾. Lietā *A, B un C EST* ir atkārtojusi, ka, lai gan pieteikuma iesniedzējam “sniegt pierādījumus savas dzimumorientācijas pierādīšanai ir visvieglāk, tomēr nemainīgs ir tas, ka attiecīgajai dalībvalstij ir jāsadarbojas ar šo pieteikuma iesniedzēju stadijā, kad tiek novērtētas šī pieteikuma attiecīgās sastāvdaļas”⁽¹⁰⁹⁾. Tā kā parasti nevar pieņemt, ka pieteikuma iesniedzējs zina, kādi fakti un dokumentāri vai citi pierādījumi var būt svarīgi, saskaņā ar šo pienākumu sadarboties, dalībvalstij būtu jāsniedz pieteikuma iesniedzējam atbilstīgi norādījumi un personiskajā intervijā jāizmanto atbilstoša iztaujāšana, lai noskaidrotu jebkādu būtisku sastāvdaļu.

EST papildus ir norādījusi lietā *MM*:

Šī sadarbības prasība, kas ir noteikta dalībvalstij, līdz ar to skaidri nozīmē, ka, ja kāda iemesla dēļ starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja iesniegtie fakti nav pilnīgi, aktuāli vai atbilstoši, attiecīgajai dalībvalstij šajā procedūras stadijā ir aktīvi jāsadarbojas ar pieteikuma iesniedzēju, lai ļautu viņam izpildīt visus nosacījumus šā pieteikuma atbalstīšanai⁽¹¹⁰⁾.

Šajā ziņā EST lietā *MM* ir pievērsusi uzmanību faktam, ka “**dalībvalsts var atrasties labākā situācijā nekā pieteikuma iesniedzējs, runājot par piekļuvi noteiktiem dokumentiem**”⁽¹¹¹⁾. Tiesa ir norādījusi:

⁽¹⁰⁷⁾ Izcēlums pievienots.

⁽¹⁰⁸⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 65. lpp. (izcēlums pievienots).

⁽¹⁰⁹⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 56. punkts.

⁽¹¹⁰⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 66. punkts. Par tiesu pienākumu saskaņā ar valsts tiesību aktiem apkopot pierādījumus *proprio motu*, skat. iepriekš 3.1.2.1. sadaļu.

⁽¹¹¹⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 66. lpp. (izcēlums pievienots).

[Šo] interpretāciju apstiprina [PPD] 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts [(tagad PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunkts)], saskaņā ar kuru dalībvalstis rūpējas par to, lai tiek iegūta precīza un aktualizēta informācija par vispārējo situāciju, kas valda patvēruma meklētāju izcelsmes valstīs un, vajadzības gadījumā, valstīs, caur kurām tie ir izbraukuši (¹¹²).

Tas var nozīmēt, ka pienākums pieteikuma iesniedzējam un dalībvalstij sadarboties noteiktos apstākļos tiek attiecināts uz dalībvalsti, kura iegūst sastāvdaļas, lai pamatotu pieteikumu 4. panta 1. punkta pirmās daļas izpratnē (¹¹³).

Ja atbildīgā iestāde uzskata, ka tas ir svarīgi pieteikuma izvērtēšanai saskaņā ar 4. pantu, tā organizē medicīnisko pārbaudi vai informē pieteikuma iesniedzējus, ka viņi var organizēt medicīnisko pārbaudi attiecībā uz pazīmēm, kas varētu norādīt uz iepriekš veiktu vajāšanu vai nodarītu smagu kaitējumu (PPD (pārstrādāta redakcija) 18. pants). Šajā sakarā un, piemēram, saskaņā ar Čehijas Patvēruma likuma 10. panta 5. punktu (¹¹⁴) administratīvajai iestādei (Iekšlietu ministrijai) ir pienākums informēt starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju par iespēju iziet šādu medicīnisko pārbaudi.

Ņemot vērā KD 4. panta 1. punktu, kā arī saistītos EST un UNHCR judikatūras dokumentus, EST ir norādījusi, ka “tā ir patvēruma meklētāja un imigrācijas iestāžu kopīga atbildība noskaidrot un izvērtēt visus būtiskos lietas faktus patvēruma procesā” (¹¹⁵).

Skatiet 4.2.5. un 4.8. sadaļu par dalībvalstu atšķirīgo pienākumu iegūt informāciju par izcelsmes valsti un tranzīta valstīm.

4.2.4. Iesniedzamie pierādījumi vai sastāvdaļas

Konkrētas “sastāvdaļas”, kas nepieciešamas, lai pamatotu pieteikumu saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktu ir norādītas 4. panta 2. punktā un attēlotas tālāk 7. tabulā.

7. tabula. Sastāvdaļas starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatošanai (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punkts)

Pieteikuma iesniedzēja paziņojumi un visa pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošā dokumentācija saistībā ar:	pieteikuma iesniedzēja vecumu
	izcelsmi, tostarp attiecīgo radnieku datiem
	identitāti
	valstspiederību(-ām)
	iepriekšējās dzīvesvietas valstī(-īm) un vietu(-ām)
	iepriekšējiem patvēruma pieteikumiem;
	ceļojuma maršrutiem;
	ceļošanas dokumentiem;
starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas iemesliem.	

⁽¹¹²⁾ Turpat, 67. punkts.

⁽¹¹³⁾ Par pieteikuma iesniedzēja pienākumu sadarboties skat. piem., Budapeštas Administratīvo un nodarbinātības lietu tiesas (Ungārija), 2012. gada 4. jūlija spriedumu lietā, *SN* pret Imigrācijas un pilsonības biroju, 3.K.31192/2012/6 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽¹¹⁴⁾ Čehijas Republika, Act No 325/1999 Coll. on Asylum, 1999. gada 11. novembris (ar grozījumiem).

⁽¹¹⁵⁾ ECT, *JK* un citi pret Zviedriju, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 96. punkts.

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punkta sarakstā ir iekļauti gan attiecīgie materiāli (“pieteikuma iesniedzēja paziņojumi” un “visa dokumentācija, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā”), gan fakti, ar kuriem materiāliem jābūt saistītiem. Tas ietver arī sastāvdaļas, kas ir būtiskas pieteikuma iesniedzēja ceļojuma rekonstrukcijai, kā arī tos, kas saistīti ar viņa starptautiskās aizsardzības vajadzībām.

Terminu “sastāvdaļas” un “pamatot” neitralitāte liecina, ka principā var tikt iesniegti pierādījumi, kas var liecināt par risku, jebkādā formā ⁽¹¹⁶⁾. Lai gan 4. panta 2. punkts atsaucas tikai uz pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem un dokumentiem, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, no KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta, kas atsaucas uz “dokumentāriem **vai citiem pierādījumiem**” ⁽¹¹⁷⁾ un EST sprieduma lietā *A, B un C*, kas atsaucas uz “paziņojumu un dokumentāro vai **citu pierādījumu** izvērtēšanu” ⁽¹¹⁸⁾ izriet, ka sastāvdaļas var ietvert pierādījumus, kas nav dokumentāri pierādījumi, piemēram, priekšmeti, audioieraksti un digitāli dati. Pierādījumi var ietvert jebko, kas apgalvo, apstiprina, atbalsta vai pamato attiecīgos faktus. Pierādījumi var būt verbāli vai dokumentāri, tostarp rakstiski, grafiski, digitāli vai vizuāli materiāli. Tie var ietvert arī lietiskos pierādījumus, piemēram, fiziskus priekšmetus un rētas uz ķermeņa, kā arī audio vai video ierakstus ⁽¹¹⁹⁾. Nav nozīmes tam, vai informācija tiek uzglabāta, piemēram, elektroniskos līdzekļos (piemēram, viedtālrunī, klēpj datorā utt.) vai drukāta uz papīra. Tālāk 8. tabulā ir norādīts neizsmeļošs pierādījumu veidu saraksts.

8. tabula. Pierādījumu veidi

Mutiski	<ul style="list-style-type: none"> — pieteikuma iesniedzēja paziņojumi — ģimenes locekļu paziņojumi — liecinieku paziņojumi — ekspertu paziņojumi 	
Dokumenti	<ul style="list-style-type: none"> — identifikācijas karte/pase — dzimšanas apliecība — medicīniskie ziņojumi — tiesu medicīnas eksperta ziņojums — juridiskie ziņojumi — tiesas lēmumi un spriedumi — liecinieku ziņojumi — ziņojumi par izcelsmes valsti 	<ul style="list-style-type: none"> — ziņojumi par vecuma noteikšanu — ziņojumi par valodas noteikšanu — drukātas e-pasta vēstules — vēstules — ceļošanas dokumenti — aresta orderi — (oficiāli) policijas ziņojumi — mediju ziņojumi
Vizuāli	<ul style="list-style-type: none"> — sociālie tīkli — fotogrāfijas — videomateriāli — zīmējumi 	
Audio	<ul style="list-style-type: none"> — audioieraksti 	
Lietiskie pierādījumi	<ul style="list-style-type: none"> — fiziski priekšmeti — pirkstu nospiedumi — ķermeņa rētas 	

⁽¹¹⁶⁾ Baldinger, D., minēts iepriekš 99. zemsvītras piezīmē, 349. un turpmākās lpp.

⁽¹¹⁷⁾ Izcēlums pievienots.

⁽¹¹⁸⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 54. punkts.

⁽¹¹⁹⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 90. un turpmākās lpp.

Lai gan sastāvdaļas, kas var pamatot pieteikumu, ietver plašu pierādījumu veidu klāstu, visiem ir jāatbilst Hartā garantētajām pamattiesībām, piemēram, tiesībām uz cilvēka cieņas ievērošanu, kas noteiktas Hartas 1. pantā, un tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, ko garantē tās 7. pants. Šādu pamattiesību ievērošana aizliedz, piemēram, veikt seksuālas darbības vai iesniegt video ar intīmām darbībām, lai pamatotu pieteikumu, pamatojoties uz seksuālo orientāciju ⁽¹²⁰⁾. EST ir piebildusi, ka “atļaujot vai pieņemot šāda veida pierādījumus, pārējiem pieteikuma iesniedzējiem tiktu dots pamudinājums un de facto viņiem tiktu pieprasīti šādi pierādījumi” ⁽¹²¹⁾. Vairāk informācijas par pieteikuma iesniedzēja paziņojumu un dokumentāro un/vai citu pierādījumu ticamības novērtēšanu skatiet 4.4. sadaļā.

Pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošie dokumenti ir vairāk nekā pieteikuma iesniedzēja īpašumā esošie dokumenti. Tā vietā dokuments ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, ja **var pamatoti sagaidīt, ka viņš spēs to iegūt** ⁽¹²²⁾. Šajā kontekstā ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja individuālie un kontekstuālie apstākļi, ieskaitot apstākļus izcelsmes valstī vai pastāvīgās dzīvesvietas vietā. Dokumenti, kurus viņš var pamatoti iegūt, ir jānovērtē, ņemot vērā paša pieteikuma iesniedzēja izcelsmi un apstākļus, un tos nedrīkst ietekmēt nepamatoti pieņēmumi vai aizspriedumi par to, kādiem dokumentiem vajadzētu būt pieejamiem.

Ciktāl tas attiecas uz pieteikuma iesniedzēja **identitāti un valstspiederību**, ir jāievēro PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta b) apakšpunkts. Saskaņā ar šo normu dalībvalsts var paredzēt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam “jāiesniedz to īpašumā esošie dokumenti, kas attiecas uz pieteikuma izskatīšanu, piemēram, pase”.

Eurodac regulas (pārstrādāta redakcija) 9. pants nosaka, ka katrai dalībvalstij nekavējoties jānoņem pirkstu nospiedumi ikvienam starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam, kurš ir vismaz 14 gadus vecs ⁽¹²³⁾. Lai gan ne *Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija), ne Dublinas III regula skaidri nenosaka, ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums nodot pirkstu nospiedumus, tiesas dažās dalībvalstīs ir izmantojušas PPD (pārstrādāta redakcija) noteikumus, lai interpretētu pieteikuma iesniedzēja pienākumu sniegt pirkstu nospiedumus. Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punkta i) apakšpunktu dalībvalstis var paredzēt, ka izvērtēšanas procedūras tiek paātrinātas un/vai veiktas pie robežas vai tranzīta zonās, ja “pieteikuma iesniedzējs atsakās izpildīt pienākumu nodot savu pirkstu nospiedumus” ⁽¹²⁴⁾. Daži pienākumi ir noteikti arī PPD (pārstrādāta redakcija) 13. pantā un tie var radīt sekas, ka patvēruma procedūra tiek izbeigta bez padziļinātas pārbaudes (PPD (pārstrādāta redakcija) 27., 28. un 31. pants) ⁽¹²⁵⁾. Papildu informāciju skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement - Judicial analysis*, 2018 ⁽¹²⁶⁾.

⁽¹²⁰⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 65. punkts.

⁽¹²¹⁾ Turpat, 66. punkts.

⁽¹²²⁾ Skat. Administratīvā virstiesas (Apvienotā Karaliste), 2016. gada 3. oktobra spriedumu *MW* (Valstspiederība; KD 4. pants; pamatošanas pienākums) [2016] UKUT 453 (IAC). Skat. arī UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 93. lpp.; un Garlick, M. in Grütters, C., Guild, E. and de Groot, S. (2013), *Assessment of Credibility by Judges in Asylum Cases in the EU*, Wolf Legal Publishers, 59. lpp.

⁽¹²³⁾ Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (EK) Nr. 603/2013 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (pārstrādāta versija), [2013] OV L 180/1.

⁽¹²⁴⁾ Skat. piem., Francijā, kur 2015. gada Patvēruma likums (Ārvalstnieku ieceļošanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodeksa L. 723-2. pants) paredz pieteikumu izvērtēt paātrinātā procedūrā, ja pieteikuma iesniedzējs ir atteicies nodot pirkstu nospiedumus, kā to paredz *Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija).

⁽¹²⁵⁾ Skat. piem. Vācijas Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht) 2013. gada 5. septembra spriedumu, lieta 10 C 1.13, DE:B-VerwG:2013:050913U10C1.13.0, tostarp angļu valodā. Lēmums galvenokārt attiecas uz pieteikuma iesniedzēju pienākumiem saskaņā ar PPD. Saskaņā ar Vācijas valsts tiesību aktiem, ja persona neuztur pieteikumu, iestādēm ir iespēja izbeigt patvēruma procedūru bez pieprasījuma pārbaudes pēc būtības (Vācijas Patvēruma likums, minēts iepriekš 81. zemsvītras piezīmē, 32. un 33. pants). Ja persona atsakās nodot analizējamus pirkstu nospiedumus, tas tiek uzskatīts par neieinteresētību procedūrā. Juridiski pirkstu nospiedumu nesniegšana tiek uzskatīta par atteikšanos no procedūras. Skat. 32. sadaļu, 33. sadaļas 1. punktu Vācijas Patvēruma procedūras aktā (tagad: Patvēruma likums, minēts iepriekš 81. zemsvītras piezīmē).

⁽¹²⁶⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement - Judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 3.5.2. un 4.2.9. apakšnodaļā.

Pieteikuma iesniedzēja valstspiederības noteikšana dažkārt rada grūtības. Termina “valstspiederība” nozīme KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktā nav tāda pati, kā KD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 1. punkta c) apakšpunktā par vajāšanas iemesliem ⁽¹²⁷⁾. Sīkāku informāciju skat. tālāk 5.1. sadaļā, kurā ir analizēta ar valstspiederību saistīto pierādījumu novērtēšana.

Vārdu “**ceļojumu maršruti**” iekļaušana 4. panta 2. punktā var būt svarīga gan izvērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikumu ⁽¹²⁸⁾, gan lemjot par Dublinas III regulas piemērošanu, lai noteiktu dalībvalsts atbildību par vienā no dalībvalstīm iesniegta trešās valsts valstspiederīgā pieteikuma pārbaudi (skat. tālāk 5.8. sadaļu). Piemēram, Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir lēmusi, ka patvēruma procedūru var pārtraukt saskaņā ar Vācijas administratīvā procesa likumu ⁽¹²⁹⁾, pamatojoties uz faktu, ka pieteikuma iesniedzējs nav laikus izpildījis pamatotu pieprasījumu iesniegt rakstveida pārskatu par sava ceļojuma maršrutiem pirms ierašanās Vācijā, un, ja patvēruma pieteikumi ir iesniegti arī citās valstīs ⁽¹³⁰⁾.

Sastāvdaļas ietver arī iesniedzēja paziņojumus un visu pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošo dokumentāciju saistībā ar **starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas iemesliem**. Pieteikuma iesniedzēja paziņojumi par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas iemesliem ietver paša pieteikuma iesniedzēja iesniegumus vai viņa vai viņas pārstāvja iesniegumus viņa vai viņas vārdā. Dokumentācija, kas varētu būt būtiska, ietver tādus dokumentus, kas varētu pamatot sniegto pamatinformāciju (par profesiju, politisko, reliģisko, sociālo pārliecību utt.) un tādi dokumenti, kā, piemēram, aresta orderi, policijas ziņojumi, medicīniskie izraksti, ģimenes locekļu vai citu liecinieku rakstveida vai mutiski paziņojumi par pieteikuma iesniedzējam nodarīto kaitējumu vai šāda kaitējuma draudiem. Vēl viens svarīgs pierādījumu un informācijas avots ir IVI no dažādām organizācijām, kā tas izriet no KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunkta.

4.2.5. Informācijas iegūšana par izcelsmes valsti un par tranzīta valstīm

Dalībvalstīm ir **pienākums veikt izmeklēšanu** saistībā ar informāciju, kas norādīta KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punktā, kas nav saistīts ar pieteikuma iesniedzēja pienākumu pamatot pieteikumu ⁽¹³¹⁾. 4. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka, ka, veicot starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšanu, ir jāņem vērā “visi būtiskie fakti, kas attiecas uz izcelsmes valsti laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, tostarp izcelsmes valsts normatīvie akti un veids, kādā tie tiek piemēroti” ⁽¹³²⁾. Šī norma, *inter alia*, ir piemērojama, iegūstot informāciju par **izcelsmes valsti**. Šādas informācijas iegūšana ir daļa no dalībvalsts izmeklēšanas sloga.

Turklāt, saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka “tiek iegūta **precīza un aktualizēta informācija** no dažādiem avotiem, piemēram, no *EASO* un *UNHCR*, un attiecīgām starptautiskām cilvēktiesību organizācijām par **vispārējo situāciju, kas valda pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstīs** un, vajadzības gadījumā, valstīs, caur kurām tie ir **izbraukuši**” ⁽¹³³⁾. Šāda informācija jāpadara pieejama personālam, kurš atbildīgs par pieteikumu pārbaudi un lēmumu pieņemšanu. Tas ietver informāciju par šo valstu attiecīgajiem tiesību aktiem un noteikumiem “un veidu, kādā tie tiek piemēroti”

⁽¹²⁷⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punkta un 11. panta 1. punkta c) apakšpunkta tulkojumā vācu un itāliešu valodā ir izmantots termins ‘Staatsangehörigkeit(en)/‘cittadinanza’ (pilsonība), bet 10. panta 1. punkta c) apakšpunktā termins ‘Nationalität/‘nazionalità’.

⁽¹²⁸⁾ Informācija par ceļojuma maršrutiem varētu ielcināt par to, kad pieteikuma iesniedzējs ir izbraucis no savas izcelsmes valsts.

⁽¹²⁹⁾ Skat. 32. sadaļu, 33. sadaļas 1. punktu Vācijas Patvēruma procedūras aktā (tagad: Patvēruma likums, minēts iepriekš 81. zemsvītras piezīmē).

⁽¹³⁰⁾ Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2014. gada 17. jūnija spriedums, BVerwG, 10 C 7.13, BVerwG:2014:170614U10C7.13.0, tostarp angļu valodā.

⁽¹³¹⁾ Noll, G., minēts iepriekš 99. zemsvītras piezīmē, 5. lpp.

⁽¹³²⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta pilns teksts ir citēts 4.1. sadaļas sākumā.

⁽¹³³⁾ Izcēlums pievienots.

(KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunkts). PPD (pārstrādāta redakcija) 39. apsvērumā ir uzsvērts, cik svarīgi ir iegūt precīzu un aktuālu informāciju no attiecīgajiem avotiem, “nosakot, vai pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī situācija joprojām ir nedroša”.

PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir atspoguļota apzināšanās, ka noteikti pierādījumu veidi pieteikuma iesniedzējam var nebūt pieejami. Šī tiesību norma nodrošina, lai attiecīgo pierādījumu par apstākļiem valstī nepalaistu garām lēmuma pieņemējs. Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta d) apakšpunktu, pieteikuma iesniedzējiem un attiecīgā gadījumā viņu juridiskajiem konsultantiem vai citiem padomdevējiem “ir piekļuve informācijai, kas minēta 10. panta 3. punkta b) apakšpunktā (..), ja atbildīgā iestāde ir ņēmusi vērā minēto informāciju, lai pieņemtu lēmumu par viņu pieteikumu”.

Turklāt (un īpaši būtiski jebkurai juridiskajai analīzei), saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punktu tiesām “ar atbildīgās iestādes vai pieteikuma iesniedzēja starpniecību vai kā citādi ir piekļuve vispārējai informācijai, kas minēta PPD (pārstrādāta redakcija) 3. punkta b) apakšpunktā un kas nepieciešama to uzdevuma izpildei”. Sīkāku informāciju īpaši saistībā ar tiesu piekļuvi IVI skat. 4.8.4.1. sadaļā.

Nepieciešamība iegūt saistīto IVI ir atzīta arī dalībvalstu tiesību aktos un vadlīnijās, ECT judikatūrā, starptautiskos avotos, piemēram, IARLJ kontrolsarakstā par IVI (¹³⁴), un UNHCR un Ungārijas Helsinku komitejas materiālos (¹³⁵).

IVI jāiegūst saskaņā ar 4.3. sadaļā izklāstītajiem pierādījumu novērtēšanas principiem. Saistībā ar IVI novērtēšanas standartiem skat. 4.8. sadaļu.

4.2.6 Sastāvdaļu, ar ko pamato pieteikumu, iegūšana – personiskā intervija

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta b) apakšpunktu starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšana ietver to, ka jāņem vērā “attiecīgie paziņojumi un dokumentācija, ko iesniedzis pieteikuma iesniedzējs, tostarp informācija par to, vai pieteikuma iesniedzējs bijis vai var tikt pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam”.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 1. punktu pirms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu, pieteikuma iesniedzējam dod iespēju tikt personiski intervētam par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Pieteikuma iesniedzēja **mutiskajai liecībai** gandrīz vienmēr ir izšķiroša nozīme.

Personiskā intervija ir galvenā iespēja pieteikuma iesniedzējam sniegt paziņojumus par, *inter alia*, starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas iemesliem, un atbildīgajai iestādei noskaidrot un identificēt visus būtiskos faktus. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja spēja izpildīt savu pienākumu sniegt šādus paziņojumus un atbildīgās iestādes spēja apzināt būtiskus faktus, kā arī jebkuru turpmāku būtisku sastāvdaļu, kas pamatotu pieteikumu, būs atkarīga no personiskās intervijas, kas veikta saskaņā ar pārstrādātas PPD nosacījumiem. Personiskā intervija ir svarīga arī tāpēc, ka ES sekundārie tiesību akti skaidri negarantē pieteikuma iesniedzējam

⁽¹³⁴⁾ IARLJ, A Structured Approach to the Decision-Making Process, minēts iepriekš 1. zemsvītras piezīmē, ar ‘Judicial criteria for assessing country of origin information (COI): a Checklist and Explanation [Tiesaskritēriji izcelsmes valsts informācijas (IVI) novērtēšanai: kontrolsaraksts un skaidrojums]’ ko sagatavojuši Mackey, A. un Treadwell, M., 2015/17, 33. lpp.

⁽¹³⁵⁾ Gyulai, G. (2011), Country information in asylum procedures – Quality as a legal requirement in the EU [Valsts informācija patvēruma procedūrās – Kvalitāte, kā juridiska prasība ES], Ungārijas Helsinku komiteja.

tiesības uz mutisku uzklauššanu tiesu iestādē. EST starptautiskās aizsardzības kontekstā vēl nav interpretējusi ES Hartas 47. pantā ietverto terminu “taisnīga tiesa”. Arī tad, ja valstu tiesību akti paredzētu tiesām noteiktās situācijās īstenot mutisku uzklauššanu, ņemot vērā PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punktu, nevar izslēgt, ka tiesvedība tiesā varētu notikt tikai rakstiski.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta f) apakšpunktu kompetentās iestādes var ierakstīt pieteikuma iesniedzēja mutiskos paziņojumus ar noteikumu, ka viņš par to iepriekš ir informēts. Šī prasība nav obligāta, tāpat kā citas PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta prasības. Tāpēc ir jāņem vērā attiecīgie dalībvalstu tiesību akti, ar kuriem noteiktā valsts kontekstā tiek transponētas normas saistībā ar pieteikumu iesniedzēju pienākumiem.

Prasība dot pieteikuma iesniedzējam iespēju piedalīties **personiskā intervijā** saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 14.–17. pantu par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikuma būtību ir ļoti būtiska, lai nodrošinātu procesa, kura rezultātā tiek pieņemts administratīvs lēmums, procesuālo taisnīgumu.

Šāda intervija saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 1. punktu ir jāveic atbildīgās iestādes personālam. Taču dalībvalstis var nodrošināt, ka liela skaita vienlaikus iesniegtu pieteikumu gadījumā īslaicīgi šādu interviju veikšanā var tikt iesaistīts citas iestādes personāls.

Turklāt PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punktā ir noteikts:

PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkts

Personisko interviju par pieteikuma būtību var neveikt, ja:

- a) atbildīgā iestāde var pieņemt pozitīvu lēmumu attiecībā uz bēgļa statusu, pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem; vai
- b) atbildīgā iestāde uzskata, ka pieteikuma iesniedzēja stāvoklis nav piemērots tam, lai viņu intervētu, vai viņu nav iespējams intervēt sakarā ar pastāvīgiem apstākļiem, ko viņš nekontrolē. Šābu gadījumā atbildīgā iestāde konsultējas ar medicīnas speciālistu, lai noteiktu, vai stāvoklis, kas padara pieteikuma iesniedzēju par nepiemērotu intervijas sniegšanai vai nespējīgu sniegt interviju, ir īslaicīgs vai ilgstošs.

Ja personiska intervija saskaņā ar 14. panta 2. punkta b) apakšpunktu netiek veikta vai, attiecīgā gadījumā, ar apgādājamo jāveic “atbilstīgi pasākumi, lai ļautu pieteikuma iesniedzējam vai apgādājamajam iesniegt turpmāku informāciju” (PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkts). Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 3. punktu “personiskās intervijas neveikšana saskaņā ar šo pantu nekavē atbildīgo iestādi pieņemt lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu.”

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 15. pantu:

PPD (pārstrādāta redakcija) 15. pants

1. Personiskā intervija parasti notiek bez ģimenes locekļu klātbūtnes, ja vien atbildīgā iestāde neuzskata, ka atbilstīgai izvērtēšanai ir nepieciešama citu ģimenes locekļu klātbūtne.
2. Personiskā intervija notiek apstākļos, kas nodrošina attiecīgu konfidencialitāti.
3. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu. Šajā aspektā dalībvalstis:
  - a) nodrošina, ka persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi, dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti vai neaizsargātību [skat. arī PPD (pārstrādāta redakcija) 32. apsvērumu];
  - b) ja vien iespējams, nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēju intervē tā paša dzimuma persona, ja pieteikuma iesniedzējs to pieprasa, ja vien atbildīgajai iestādei ir pamats uzskatīt, ka šāda pieprasījuma iemesli nav saistīti ar grūtībām, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs nevarētu saprotami izklāstīt sava pieteikuma iemeslus;
  - c) izvēlas tulku, kas spēj nodrošināt atbilstīgu saziņu starp pieteikuma iesniedzēju un personu, kas veic interviju. Saziņa notiek valodā, kurai priekšroku dod pieteikuma iesniedzējs, ja vien nepastāv kāda cita valoda, kuru viņš saprot un kurā viņš ir spējīgs skaidri sazināties. Ja vien iespējams, dalībvalstis nodrošina tā paša dzimuma tulku, ja pieteikuma iesniedzējs to pieprasa, ja vien atbildīgajai iestādei ir pamats uzskatīt, ka šāda pieprasījuma iemesli nav saistīti ar grūtībām, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs nevarētu saprotami izklāstīt sava pieteikuma iemeslus;
  - d) nodrošina, ka persona, kas veic interviju par starptautiskās aizsardzības pieteikuma būtību, nav militārā vai tiesībaizsardzības formas tērpā;
  - e) nodrošina, ka intervijas ar nepilngadīgajiem notiek bērniem piemērotā veidā.
4. Dalībvalstis var paredzēt noteikumus par trešo personu klātbūtni personiskajā intervijā.

PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pants tālāk paredz:

PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pants

Veicot personisku interviju par starptautiskās aizsardzības pieteikuma būtību, atbildīgā iestāde nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējam ir dota pienācīga iespēja izklāstīt elementus, kas vajadzīgi, lai saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)] 4. pantu pēc iespējas pilnīgāk pamatotu pieteikumu. Tas ietver iespēju sniegt paskaidrojumu par iespējami trūkstošiem elementiem un/vai jebkādam neatbilstībām vai pretrunām pieteikuma iesniedzēja apgalvojumos.

Tāpēc atbildīgajai iestādei ir jānodrošina, lai izjautāšana personiskās intervijas laikā dotu pieteikuma iesniedzējam iespēju pilnībā paskaidrot pieteikuma iesniegšanas iemeslus un izskaidrot sastāvdaļu trūkumu un/vai jebkuras nesakritības vai pretrunas ⁽¹³⁶⁾.

Ņemot vērā to, ka dalībvalstīm ir “jārūpējas, lai tās nepamatotos uz tādu [sekundāro tiesību aktu instrumenta] interpretāciju, kas būtu konfliktā ar [ES] tiesību sistēmā aizsargātajām pamattiesībām” ⁽¹³⁷⁾, PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pantu var uzskatīt par ES tiesību vispārējā principa par tiesībām uz aizstāvību un tiesībām tikt uzklautam, kas ir raksturīgs šim principam, atspoguļojumu ⁽¹³⁸⁾. Šis princips ir atspoguļots iedibinātajā ECT judikatūrā ⁽¹³⁹⁾. Saskaņā ar EST, tiesības tikt uzklautam ir piemērojamas visās procedūrās, kuru dēļ var tikt pieņemts personai nelabvēlīgs lēmums ⁽¹⁴⁰⁾. Tiesības tikt uzklautam ir jāievēro pat tad, ja piemērojamajā tiesiskajā regulējumā šāda prasība nav skaidri paredzēta ⁽¹⁴¹⁾.

Konkrētāk, šīs tiesības tikt konfrontētam ar trūkstošām sastāvdaļām vai to nekonsekvenci vai pretrunīgumu nozīmē, kā EST ir norādījusi lietā *M*:

Attiecīgā gadījumā kompetentajai iestādei ir jāņem vērā arī sniegtie paskaidrojumi par pierādījumu neesamību un pieteikuma iesniedzēja vispārējā ticamība. Tātad tiesībām tikt uzklautam pirms lēmuma par alternatīvās aizsardzības pieteikumu pieņemšanas ir jāļauj pieteikuma iesniedzējam izklāstīt savu viedokli par šiem visiem elementiem, lai pamatotu savu pieteikumu un ļautu administrācijai, pilnībā pārzinot lietu, veikt individuālu faktu un apstākļu, kas paredzēti [KD] 4. pantā, novērtējumu (..) ⁽¹⁴²⁾.

Šajā kontekstā EST min iespēju pieteikuma iesniedzējam savam pieteikumam pievienot dokumentāru pierādījumu ⁽¹⁴³⁾. Turklāt “šāds procesuālais mehānisms, ar nosacījumu, ka tas atstāj pietiekamu rīcības brīvību pieteikuma iesniedzējam izteikt savu viedokli un ka tas pēc vajadzības var izmantot atbilstošu atbalstu, ļauj pieteikuma iesniedzējam detalizēti izteikties par elementiem, kuri kompetentajai iestādei ir jāņem vērā, un, ja tas to uzskata par lietderīgu, izklāstīt informāciju vai novērtējumus, kuri atšķiras no kompetentajai iestādei jau iesniegtās informācijas un novērtējumiem brīdī, kad tā izskata viņa patvēruma pieteikumu” ⁽¹⁴⁴⁾. “(..) pieteikuma iesniedzēja tiesības izteikties rakstveidā par iemesliem, kas var pamatot viņa pieteikumu, tam sniedz iespēju izklāstīt savu viedokli par novērtējumu, ko veikusi kompetentā iestāde, lai pieņemtu lēmumu par viņa patvēruma pieteikumu” ⁽¹⁴⁵⁾. Tas nozīmē, ka tiesību uz aizstāvību kontekstā pats par sevi nav nepieciešams, lai atbildīgā iestāde personiskā intervijā sniegtu pieteikuma iesniedzējam iespēju izskaidrot trūkstošās sastāvdaļas un/vai nesakritības vai pretrunas. To var nodrošināt rakstveidā.

⁽¹³⁶⁾ Skat. Gijoras [*Győr*] Administratīvās un darba lietu tiesas (Ungārija), 2016. gada 24. jūnija spriedums, 17.K.27.132/2016/6; Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2013. gada 6. maija spriedums, Nr. 102472, 2013. gada 17. maija spriedums, Nr. 103053. Skat. arī Francijas Ārvalstnieku iecelšanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodeksa R 733-16. pantu, no kura var secināt, ka, ja tiesa konstatē pretrunu starp pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem un IVI, IVI ir jāiekļauj procedūrā, lai pieteikuma iesniedzējs varētu sniegt skaidrojumu par neatbilstību.

⁽¹³⁷⁾ EST, MM, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 93. punkts; skat. *mutatis mutandis*, EST, 2014. gada 5. jūnija spriedums, *Mahdi pret Administrativen sad Sofia-grad* (Bulgārija), C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 45.–46., 50., 55. punkts.

⁽¹³⁸⁾ EST, MM, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 81. punkts.

⁽¹³⁹⁾ ECT Virspalātas spriedums lietā *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 93. punkts. “Ņemot vērā īpašo situāciju, kādā bieži atrodas patvēruma meklētāji, bieži vien ir jāaiztaupa šaubas, novērtējot viņu paziņojumu un to pamatojumam iesniegto dokumentu ticamību. Taču, ja iesniegtā informācija rada nopietnu iemeslu apšaubīt patvēruma meklētāja iesniegto materiālu patiesumu, attiecīgajai personai jāsniedz pieņemams skaidrojums par iesniegto materiālu iespējamo neprecizumu”.

⁽¹⁴⁰⁾ EST, MM, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 85. punkts; EST, 2017. gada 9. februāra spriedums, lieta C-560/14, *M pret Minister for Justice and Equality Ireland and the Attorney General*, EU:C:2014:1320, 31. punkts.

⁽¹⁴¹⁾ EST, MM, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 86. punkts; EST, M, minēts iepriekš 140. zemsvītras piezīmē, 26. punkts.

⁽¹⁴²⁾ EST, M, minēts iepriekš 140. zemsvītras piezīmē, 36.–37. punkts.

⁽¹⁴³⁾ Turpat, 39. punkts.

⁽¹⁴⁴⁾ Turpat, 40. punkts.

⁽¹⁴⁵⁾ Turpat, 45. punkts; skat. arī 48. un 50. punktu.

Tomēr, neraugoties uz to, ka lietās *MM* un *M EST* ir norādījusi, ka tiesībām tikt uzklausītām jābūt “pilnībā nodrošinātām”⁽¹⁴⁶⁾, vēl ir jāaplūko PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pants. Attiecībā uz šī panta kontekstuālo interpretāciju, “tādas pamattiesības kā tiesības uz aizstāvību nav absolūta priekšrocība, bet var ietvert ierobežojumus ar nosacījumu, ka tie reāli atbilst vispārējas nozīmes interesēm, uz ko ir vērsts konkrētais pasākums, ja attiecībā uz izvirzīto mērķi tie nav pārmērīga un nepieņemama ierobežojuma, kas pašā būtībā aizskar šādi garantētās tiesības”⁽¹⁴⁷⁾. Tādējādi, ne katrs pārkāpums tiesību uz aizstāvību ievērošanā administratīvā procedūrā pieņemto lēmumu padarīs prettiesisku⁽¹⁴⁸⁾. Lai tiktu konstatēta nelikumība, valsts tiesai ir jāpārbauda, ja tā uzskata, ka ir izdarīts pārkāpums, kas skar tiesības tikt uzklausītam, vai atbilstīgi lietās īpašajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem attiecīgajam administratīvajam procesam varētu būt cits rezultāts, ja attiecīgā persona būtu varējusi sniegt informāciju⁽¹⁴⁹⁾.

Izjautāšanai jābūt arī piemērotai, lai noskaidrotu visus būtiskos faktus un pārbaudītu to ticamību. Šajā ziņā *EST* ir skaidri norādījusi lietā *A, B un C*, ka, lai gan jautājumi, kas balstīti uz stereotipiem, var būt noderīgs novērtēšanas elements kompetento iestāžu rīcībā, novērtējums, pamatojoties tikai uz stereotipiem, kas šajā gadījumā saistīti ar homoseksuāļiem, neatbilst vai nu prasībai ņemt vērā “pieteicēja individuālo stāvokli un personiskos apstākļus” vai tam, ka “personai, kas vada interviju, jābūt kompetentai, lai ņemtu vērā ar pieteikumu saistītos personiskos un vispārējos apstākļus”⁽¹⁵⁰⁾. Tāpēc iztaujāšana ir jāpielāgo personiskajiem un vispārējiem apstākļiem, kas saistīti ar pieteikumu. *EST* papildus ir norādījusi:

[L]ai gan valsts iestādes var attiecīgā gadījumā veikt iztaujāšanu, lai novērtētu faktus un apstākļus attiecībā uz patvēruma meklētāja apgalvoto dzimumorientāciju, iztaujāšana par šī pieteikuma iesniedzēja seksuālo darbību detaļām ir pretrunā Hartā garantētajām pamattiesībām un tostarp tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir noteiktas tās 7. pantā⁽¹⁵¹⁾.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 1. punktu dalībvalstis “nodrošina, ka par katru personisko interviju tiek sagatavots vai nu visaptverošs un ar faktiem pamatots ziņojums, kurā ietilpst visi būtiskie elementi, vai protokols”. Stenogramma nav nepieciešama.

Kā ir norādīts PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 2. punktā, dalībvalstis var nodrošināt arī personiskās intervijas audio vai audiovizuālo ierakstu. Šajā kontekstā ir jānorāda, ka, saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta f) apakšpunktu “kompetentās iestādes var ierakstīt pieteikuma iesniedzēja mutiskās liecības, ar noteikumu, ka viņš ir iepriekš par to informēts”.

⁽¹⁴⁶⁾ *EST, MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 91. punkts; *EST, M*, minēts iepriekš 140. zemsvītras piezīmē, 26. punkts.

⁽¹⁴⁷⁾ Skat. *mutatis mutandis*, *EST*, 2014. gada 11. decembra spriedums, lieta C-249/13, *Khaled Boudjlida pret Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, EU:C:2014:2431, 43. punkts.

⁽¹⁴⁸⁾ Skat. *mutatis mutandis*, *EST*, lieta C-383/13 PPU, *MG un NR pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2013:533, 39.–41. punkts.

⁽¹⁴⁹⁾ Turpat, 40. punkts.

⁽¹⁵⁰⁾ *EST, A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 60.–62. punkts, šis prasības ir izklāstītas attiecīgi tagadējā KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā un PPD 15. panta 3. punkta a) apakšpunktā.

⁽¹⁵¹⁾ Turpat, 64. punkts.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 3. punktu:

PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 3. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējam personiskās intervijas beigās vai noteiktā laikposmā līdz atbildīgās iestādes lēmuma pieņemšanai ir iespēja mutiski un/vai rakstiski izteikt piezīmes un/vai sniegt precizējumus attiecībā uz jebkādiem kļūdainiem tulkojumiem vai pārpratumiem ziņojumā vai protokolā. Šajā nolūkā dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējs ir pilnībā informēts par ziņojuma saturu vai protokola būtiskajiem elementiem, vajadzības gadījumā ar tulka palīdzību. (..)

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 5. punktu “[p]ieteikuma iesniedzējiem un to juridiskajiem konsultantiem vai citiem padomdevējiem, kā noteikts 23. pantā, ir piekļuve ziņojumam vai protokolam un attiecīgā gadījumā ierakstam, pirms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu”.

Pārskatā vai protokolā, visticamāk, būs ietverti galvenie elementi, kas pamato pieteikumu. Tā kā, piemēram, ir iespējama kļūdaina pieteikuma iesniedzēja paziņojumu ierakstīšana vai tulkošana, ir svarīgi, lai pieteikuma iesniedzējam būtu reāla iespēja pārskatīt personiskās intervijas ziņojumu.

Galvenās prasības saistībā ar personisko interviju veikšanu saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) ir apkopotas tālāk 9. tabulā. Tāpēc tiesām, novērtējot pieteikuma iesniedzēja paziņojumus un citus personiskajā intervijā iegūtos pierādījumus, būtu jāpārbauda, vai atbildīgā iestāde ir veikusi personisko interviju saskaņā ar šīm prasībām (skat. iepriekš 3. daļu).

9. tabula. Galvenās prasības, veicot personiskās intervijas saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija)

<p>Pieteikumu iesniedzēju obligāto personisko interviju vispārējie principi (PPD (pārstrādāta redakcija) 14. pants)</p>	<p>→ Tā jāveic atbildīgās iestādes darbiniekam, izņemot gadījumus, kad starptautiskās aizsardzības pieteikumus vienlaikus iesniedz liels skaits pieteikumu iesniedzēju, kas to padara praktiski neiespējamu (PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 1. punkts), nodrošina, ka:</p>	<p>“a) (..) persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi, dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti vai neaizsargātību” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts)</p>
		<p>“b) ja vien iespējams, nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēju intervē tā paša dzimuma persona, ja pieteikuma iesniedzējs to pieprasa, ja vien atbildīgajai iestādei ir pamats uzskatīt, ka šāda pieprasījuma iemesli nav saistīti ar grūtībām, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs nevarētu saprotami izklāstīt sava pieteikuma iemeslus” (15. panta 3. punkta b) apakšpunkts)</p>
		<p>“c) izvēlas tulku, kas spēj nodrošināt atbilstīgu saziņu starp pieteikuma iesniedzēju un personu, kas veic interviju (..)” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta c) apakšpunkts)</p>
		<p>“d) (..) persona, kas veic interviju par starptautiskās aizsardzības pieteikuma būtību, nav militārajā vai tiesībaizsardzības formas tērpā” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta d) apakšpunkts)</p>
		<p>“e) (..) intervijas ar nepilngadīgajiem notiek bērniem piemērotā veidā” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta e) apakšpunkts)</p>
<p>Izņēmumi obligātajai personiskajai intervijai, ja: (PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkts)</p>	<p>→ “Personiskā intervija parasti notiek bez ģimenes locekļu klātbūtnes, ja vien atbildīgā iestāde neuzskata, ka atbilstīgai izskatīšanai ir nepieciešama citu ģimenes locekļu klātbūtne” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 1. punkts).</p>	
	<p>→ “Personiskā intervija notiek apstākļos, kas nodrošina attiecīgu konfidencialitāti” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 2. punkts).</p>	
	<p>→ “Dalībvalstis nodrošina, ka par katru personisko interviju tiek sagatavots vai nu visaptverošs un ar faktiem pamatots ziņojums, kurā ietilpst visi būtiskie elementi, vai protokols” (PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 1. punkts); ka “pieteikuma iesniedzējs ir pilnībā informēts par ziņojuma saturu vai protokola būtiskajiem elementiem, vajadzības gadījumā ar tulka palīdzību” un “personiskās intervijas beigās vai noteiktā laikposmā līdz atbildīgās iestādes lēmuma pieņemšanai ir iespēja mutiski un/vai rakstiski izteikt piezīmes un/vai sniegt precizējumus attiecībā uz jebkādiem kļūdainiem tulkojumiem vai pārpratumiem ziņojumā vai protokolā” (PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 3. punkts); un, ka “[p]ieteikuma iesniedzējiem un to juridiskajiem konsultantiem (..) ir piekļuve ziņojumam vai protokolam un attiecīgā gadījumā ierakstam, pirms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu” (PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 5. punkts).</p>	
	<p>→ “Dalībvalstis var nodrošināt personiskās intervijas audio vai audiovizuālo ierakstīšanu” (PPD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 2. punkts), ar noteikumu, ka “viņš ir iepriekš par to informēts” (PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta f) apakšpunkts).</p>	

4.2.7. Piekļuve ekspertu liecībām

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka darbiniekiem, “kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, par medicīnu, kultūru, reliģiju, ar bērniem saistītiem jautājumiem vai dzimumu jautājumiem”⁽¹⁵²⁾. Atkarībā no valsts tiesu procedūrām tiesai var būt piekļuve šādām ekspertu liecībām ar atbildīgās iestādes vai pieteikuma iesniedzēja starpniecību vai, piemēram, pasūtot eksperta liecības vai izmantojot šādas liecības no citas lietas pēc savas iniciatīvas⁽¹⁵³⁾.

Ekspertu liecības var būt nepieciešamas saistībā ar pieteikumu, apelāciju vai darbību, ja ir būtiski jautājumi, kuriem nepieciešama īpaša pieredze, kas citādi pusēm vai lēmumu pieņēmējiem var nebūt pieejama. Pamats ekspertu liecību iegūšanai var izrietēt, *inter alia*, no KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta), PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkta b) apakšpunkta, 18. panta 1. punkta, 24. panta un 25. panta 5. punkta⁽¹⁵⁴⁾.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunktu, lai nodrošinātu pienācīgu pieteikuma pārbaudi, atbildīgajai iestādei var būt jāpieprasa **medicīnas eksperta konsultācija**. Medicīniskie pierādījumi var būt nepieciešami, lai pamatotu virkni pieteikuma iesniedzēja prasības aspektu, piemēram, ja tas varētu pamatot norādes par vajāšanu pagātnē vai būtisku kaitējumu (PPD (pārstrādāta redakcija) 18. panta 1. punkts)⁽¹⁵⁵⁾.

Medicīniskie pierādījumi varētu būt nepieciešami arī, lai noteiktu, vai pieteikuma iesniedzējam ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas un/vai īpaša uzņemšana (PPD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkta b) apakšpunkts, 24. pants un 25. panta 5. punkts). Tostarp var būt nepieciešamība iegūt medicīnisko konsultāciju, ja ir aizdomas par garīgu saslimšanu, lai nodrošinātu, ka pieteikuma novērtēšana notiek individuāli un tiek ņemts vērā pieteikuma iesniedzēja stāvoklis un personīgie apstākļi saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktu)⁽¹⁵⁶⁾. Papildu informāciju par medicīnisku pierādījumu novērtēšanu skat, 4.7.2. sadaļā.

Patvēruma gadījumos eksperti bieži vien tiek pieaicināti, lai nodrošinātu neatkarīgu **valstīm raksturīgo informāciju**⁽¹⁵⁷⁾. Ekspertam var, piemēram, jautāt, vai pieteikuma iesniedzēja izvirzītie faktiskie apgalvojumi atbilst kontekstam, no kura tie izriet. Jautājumus var uzdot arī par

⁽¹⁵²⁾ Izcēlums pievienots.

⁽¹⁵³⁾ Vācijas tiesu praksē ekspertu pierādījumi, kas saņemti patvēruma procedūrās, tiek kopīgoti ar citiem tiesas tiesnešiem. Teksti attiecībā uz pieteikumu iesniedzējiem ir anonimizēti. Gadu gaitā tiesas ir ieguvušas ievērojamus materiālu resursus saistībā ar apstākļiem izcelsmes valstīs un citiem ar patvērumu saistītiem jautājumiem. Turklāt tīmekļa vietnēs ir pieejami tiesu nolēmumi un citi saistīti materiāli (sīkāku informāciju par piekļuvi attiecīgajām datubāzēm skat. Tiedemann, P. (2014), *Flüchtlingsrecht: Die materiellen und verfahrensrechtlichen Grundlagen* (Springer), 175. un turpmākās lpp.). Informācijas un dokumentācijas centrs Vīsbādenē, papildus citai informācijai, nodrošina tiesnešiem piekļuvi aptuveni 160 000 dokumentu, *inter alia*, virknei patvēruma procedūru ziņojumu, tostarp Ārlietu ministrijas uzziņām un stāvokļa ziņojumiem atsevišķās lietās, liecinieku un ekspertu liecību izrakstiem, rakstiskiem ekspertu atzinumiem un NVO paziņojumiem. Pamatojoties uz šādu informāciju, tiesnešiem ir vieglāk meklēt atbilstošus ekspertus. Skat. Stanek, H., ‘Die Informations- und Dokumentationsstelle für Asyl- und Ausländerverfahren und ihre Datenbank asyfact’, Akademie der Diözese Rottenburg-Stuttgart, 2014. gada 20. novembris.

⁽¹⁵⁴⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunkts nosaka, ka pieteikuma novērtējums jāveic individuāli un, to darot, jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, ieskaitot tādas faktorus, kā izcelsme, dzimums un vecums; PPD (pārstrādāta redakcija) 18. panta 1. punkts ir attiecināms, kad atbildīgā iestāde nozīmē pieteikuma iesniedzēja medicīnisko pārbaudi; PPD (pārstrādāta redakcija) 24. pants attiecas uz pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas; un PPD (pārstrādāta redakcija) 25. pants attiecas uz garantijām nepilngadīgām personām bez pavadoniem.

⁽¹⁵⁵⁾ Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2013. gada 2. jūlija lēmums, Nr. 106216.

⁽¹⁵⁶⁾ Skat. piem., Administratīvā virstiesa [Upper Tribunal] (Apvienotā Karaliste), 2016. gada 4. februāra spriedumu *OO* (Homoseksuāls vīrietis) Alžīrija Valsts vadlīnijas [2016] UKUT 00065 (IAC), kurā Administratīvajai virstiesai bija piekļuve konsultējošā psihiatra sagatavotajai liecībai par pieteikuma iesniedzēja garīgo veselību.

⁽¹⁵⁷⁾ Piem., skat. Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), 2015. gada 1. oktobra spriedums, *AA* (15. panta c) apakšpunkts) Irāka Valsts vadlīnijas [2015] UKUT 00544 (IAC), 6.–29. punkts, kurā Administratīvajai virstiesai ir piekļuve gan rakstiskām, gan mutiskām eksperta liecībām par apstākļiem Irākā; Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), 2015. gada 2. jūnija spriedums, *BM* un citi (atgrieztās personas – noziedznieki un ne noziedznieki) Kongo Demokrātiskā Republika (Valsts vadlīnijas) [2015] UKUT 293 (IAC), kurā Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), *inter alia*, veica eksperta liecības par Kongo Demokrātisko Republiku detalizētu analīzi un novērtēšanu.

konstatēto faktu sekām. Tomēr ekspertu liecībām būtu jāattiecas tikai uz jautājumiem, par kuriem ekspertam ir atbilstošas zināšanas, un tie nedrīkst pārkāpt faktu noskaidrotāja lomu, kura uzdevums ir izlemt, vai pieteikuma iesniedzēja stāstījums ir ticams ⁽¹⁵⁸⁾.

Lai ilustrētu valsts eksperta liecības izmantošanu, lietā, kas attiecās uz vajāšanas risku, ar ko saskaras homoseksuāls vai biseksuāls vīrietis, atgriežoties Alžīrijā, Apvienotās Karalistes Administratīvajai virstiesai (*UKUT*) bija pieejami divu Alžīrijas ekspertu gan rakstiskas, gan mutiskas liecības ⁽¹⁵⁹⁾. Viņu liecības attiecās uz tādām problēmām Alžīrijā, kā:

- vajāšana homoseksuālas uzvedības dēļ;
- Šariata likuma ietekme;
- homoseksuālu vīriešu aresti;
- policijas mērķtiecīgu vai patvaļīgu uzbrukumu vai ļaunprātīgas izturēšanās risks;
- vardarbība pret homoseksuāliem vīriešiem;
- attieksme pret homoseksualitāti;
- diskriminācija;
- piespiedu laulības;
- dzīve valstī, kā homoseksuālam vīrietim.

Jautājumi, kuros ekspertu liecības var būt noderīgas, saistīti arī ar reliģiju. Piemēram, lai gan ir skaidrs, ka vajāšana **religīso uzskatu** dēļ ir uzskatāma par pamatu bēgļa statusa iegūšanai, uz reliģiju balstītu patvēruma pieteikumu novērtēšana ir sarežģīta un izaicinoša reliģijas un pārliecības iekšējā un personiskā rakstura dēļ. To pastiprina fakts, ka vajāšana reliģijas vai pārliecības dēļ ietver plašu cilvēktiesību pārkāpumu loku un ir saistīta ar sarežģītu kopienu identitātes, politikas, konfliktu un organizāciju dinamiku. Šādā kontekstā bieži vien noderīgas ir ekspertu liecības ⁽¹⁶⁰⁾. Piekļuvei attiecīgai eksperta liecībai par apstākļiem pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī ir izšķiroša nozīme.

Uz dzimumu balstītu patvēruma pieteikumu kontekstā (piemēram, ja sievietes un meitenes savā izcelsmes valstī piedzīvo vardarbību dzimuma dēļ), ekspertiem bieži ir ļoti nozīmīga loma, skaidrojot vardarbību dzimuma dēļ, sniedzot informāciju un atzinumu par šīs vardarbības politisko, sociālo, kultūras, ģimenes un ekonomisko kontekstu (par dzimumu skat. 6.5. sadaļā) ⁽¹⁶¹⁾. Piemēram, gadījumā, kas saistīts ar sievietes, kura cietusi no cilvēku tirdzniecības, vajāšanas risku, atgriežoties Albānijā, *UKUT* bija pieejamas antropologa, kurš specializējas cilvēku tirdzniecības un Albānijas jautājumos, klīniskā psihologa, kurš specializējas vardarbības pret sievietēm jautājumos, un konsultējošā psihiatra liecības ⁽¹⁶²⁾.

Kā turpmāk ir izvērtēts 4.7. un 5.2. sadaļā, piekļuve ekspertu liecībām, ieskaitot medicīniskos izmeklējumus, var būt būtiska gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji ir nepilngadīgie, it īpaši, lai, šaubu gadījumā, noteiktu viņu vecumu (skat. PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 5. punktu).

⁽¹⁵⁸⁾ Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2017. gada 14. februāra lēmums, Nr. 182265.

⁽¹⁵⁹⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), *OO* (Homoseksuāls vīrietis) Alžīrija Valsts vadlīnijas, minēts iepriekš 156. zemsvītras piezīmē, 15.–94. punkts, kurā *UKUT* bija pieejamas gan rakstiskas, gan mutiskas valsts eksperta liecības par Alžīriju, kā arī eksperta, kurš specializējas Ziemeļāfrikas un Vidējo Austrumu politikas un drošības jautājumos, rakstiskas un mutiskas liecības.

⁽¹⁶⁰⁾ Attiecībā uz Apvienoto Karalisti skat.: Asylum Advocacy Group and All Party Parliamentary Group for International Freedom of Religion or Believe, *Fleeing Persecution: Asylum Claims in the United Kingdom and Religious Freedom Grounds*, 2016.

⁽¹⁶¹⁾ Skat. Harris, L. M. (2012), 'Expert evidence in gender-based asylum cases: cultural translation for the court', *Benders Immigration Bulletin* 1811-1826; sīkāku informāciju saistībā ar KD (pārstrādāta redakcija) 9. panta 2. punkta f) apakšpunktu attiecībā uz darbībām saistībā ar dzimumu vai bērniem, skat. Dörig, H., minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1180. lpp., 9. panta 50. punkts.

⁽¹⁶²⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), 2010. gada 18. marta spriedums, *AM un BM* (Sievietes, kas cietušas no cilvēku tirdzniecības) Albānija Valsts vadlīnijas [2010] *UKUT* 80 (IAC). Skat. arī Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2013. gada 26. februāra lēmums, Nr. 97865 par sievieti islāmā un homoseksualitāti Sudānā.

4.2.8. Informācijas vākšana par individuāliem gadījumiem un konfidencialitāte

PPD (pārstrādāta redakcija) 30. un 48. pantā ir norādīti noteikumi par **informācijas konfidencialitāti** individuālos gadījumos. Konfidencialitātes princips ir īpaši svarīgs neaizsargātās situācijas dēļ, kurā atrodas daudzi pieteikuma iesniedzēji. Šis princips minētajos pantos ir regulēts, kā obligāts.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 30. pantu:

PPD (pārstrādāta redakcija) 30. pants

Lai izskatītu individuālus gadījumus, dalībvalstis:

- a) neatklāj informāciju par individuāliem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem vai faktu, ka pieteikums ir ticis sagatavots, iespējamiem vajātājiem vai personām, kas nodarījušas smagu kaitējumu;
- b) neiegūst informāciju no iespējamiem vajātājiem vai personām, kas nodarījušas smagu kaitējumu tādā veidā, lai šādas personas tiktu tieši informētas par faktu, ka konkrētais pieteikuma iesniedzējs ir sagatavojis pieteikumu, kā arī, ja šādi tiktu kaitēts pieteikuma iesniedzēja vai viņa apgādājamo fiziskajai veselībai vai to viņa ģimenes locekļu brīvībai un drošībai, kas joprojām dzīvo izcelsmes valstī.

Šo prasību mērķis ir patvēruma procedūras laikā aizsargāt pieteikuma iesniedzēju, viņa apgādājamos vai ģimenes locekļus no briesmām, ko izraisījis iespējamais(-ie) vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieks(-i). UNHCR uzskata, ka “valsts atbildība šajā gadījumā ir attiecināma ne tikai uz tiešu, bet arī netiešu atklāšanu iespējamajiem vajāšanas [vai būtiska kaitējuma] dalībniekiem”⁽¹⁶³⁾. Par atklāšanu skat. arī 6.3. sadaļā.

Tas pats attiecas uz PPD (pārstrādāta redakcija) 48. pantu. Tas nosaka, ka “dalībvalstis nodrošina, ka iestādes, kas īsteno šo direktīvu, ievēro konfidencialitātes principu, kā tas noteikts valsts tiesību aktos, saistībā ar jebkuru informāciju, ko tās iegūst sava darba gaitā”. Principā tas nozīmē, ka jāatsaucas ir uz dalībvalsts tiesību aktu. Tomēr ir jāņem vērā augstāka līmeņa **ES tiesību aktu datu aizsardzības un privātuma aizsardzības kontekstā**, kas pēdējā laikā ir kļuvuši attīstītāki, nozīme⁽¹⁶⁴⁾. Tostarp ir tiesības, kas garantētas ES Hartā (skat. arī KD (pārstrādāta redakcija) 16. apsvērumu). Īpaši būtisks var būt Hartas 7. pants (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) un 8. pants (personas datu aizsardzība).

⁽¹⁶³⁾ UNHCR, UNHCR Provisional Comments on the Proposal for a Council Directive on Minimum Standards on Procedures in Member States for Granting and Withdrawing Refugee Status, 2005. gada 10. februāris, 27. lpp. Turklāt UNHCR ir uzskatījis, ka “tāpēc iestādēm iepriekš ir jāsaņem patvēruma meklētāja rakstveida piekrišana veikt viņu personas datu pārbaudi izcelsmes valstī (skat. UNHCR, Advisory Opinion on the Rules of Confidentiality Regarding Asylum Information, 2005. gada 31. marts, 8. punkts).

⁽¹⁶⁴⁾ Skat. Simitis, S. (2014), *Bundesdatenschutzgesetz* (8th edn, Nomos), 189. un turpmākās lpp. un 1116. un turpmākās lpp., kurās *inter alia* atsaucas uz EST, 2014. gada 13. maija spriedums, Virspalāta, lieta C-131/12, *Google Spain SL un Google Inc. pret Agencia Española de Protección de Datos (AEPS) un Mario Costeja González*, EU:C:2014:317; skat. arī, 2014. gada 17. jūlija spriedums, apvienotās lietas C-141/12 un C-372/12, *YS pret Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, un Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel pret M un S*, EU:C:2014:2081. Šajā kontekstā ir jāievēro arī Vispārīgā datu aizsardzības regula, ar kuru Eiropas Komisija vēlas stiprināt un padarīt vienotu personu datu aizsardzību ES (Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula), OV L 119/1, 2016. gada 4. maijs).

4.3. Faktu un apstākļu novērtēšanas principi

Principi, kas izklāstīti šajā sadaļā un uzskaitīti tālāk 10. tabulā, attiecas uz visu starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanu, tostarp nākotnes riska novērtēšanu. Tie attiecas uz pieteikumu izskatīšanu visās procedūrās administratīvā līmenī, tostarp paātrinātās procedūrās un procedūrās uz robežas ⁽¹⁶⁵⁾, kā arī uz apelāciju vai prasību izskatīšanu tiesās.

10. tabula. Faktu un apstākļu novērtēšanas principi

1	Individuāls novērtējums
2	Objektīvs un taisnīgs novērtējums
3	Stingra pārbaude
4	Izmantotās informācijas atklāšana
5	Novērtēšana, pamatojoties uz attiecīgajām sastāvdaļām
6	Novērtēšana, pamatojoties uz būtiskiem faktiem
7	Nav vispārīgu prasību, ka pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem jābūt pamatotiem ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem
8	Novērtēšana šaubu gadījumā
9	Pierādījumu apjoms/pārlicības līmenis

4.3.1. Individuāls novērtējums

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkts ⁽¹⁶⁶⁾ nosaka, ka **starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšana jāveic individuāli.**

Katra pieteikuma nepieciešamo individualitāti skaidri nosaka prasība, ka lēmuma pieņemējam jāņem vērā KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a)–e) apakšpunktā norādītie faktori. Izņemot a) apakšpunktu, tie nosaka uz pieteikuma iesniedzēju personiski attiecināmus jautājumus. Piemēram, 4. panta 3. punkta b) apakšpunkts nosaka, ka ir jāņem vērā “attiecīgie paziņojumi un dokumentācija, ko iesniedzis pieteikuma iesniedzējs, tostarp informācija par to, vai pieteikuma iesniedzējs bijis vai var tikt pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam”. Tālāk 4. panta 3. punkta c) apakšpunkts nosaka, ka “pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp tādi faktori kā izcelsme, dzimums un vecums, lai, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem, novērtētu, vai darbības, ar kādām pieteikuma iesniedzējam bija jāsaskaras vai ar kādām tam var nākties saskarties, būtu uzskatāmas par vajāšanu vai būtisku kaitējumu”.

Tas ietver individuālo subjektīvo faktoru ņemšanu vērā kā pieteikuma iesniedzēja individuālā stāvokļa un personisko apstākļu aspektu, ja tie ir būtiski, lai noteiktu riska līmeni, kuram viņš tiks pakļauts savā izcelsmes valstī. Piemēram, lietā *Y un Z EST* ir norādījusi, ka subjektīvie apstākļi, ka noteiktas reliģiskas prakses piekropšana publiski, kas bija īpaši nozīmīga pieteikuma iesniedzējam reliģiskās identitātes saglabāšanas nolūkā, ir bijis atbilstošs faktors, kas jāņem vērā, novērtējot līmeni riskam, kādam pieteikuma iesniedzējs tiktu pakļauts izcelsmes valstī

⁽¹⁶⁵⁾ PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punkts dod iespēju dalībvalstīm piemērot paātrināto pārbaudes procedūru un PPD (pārstrādāta redakcija) 43. pants ļauj nodrošināt procedūras uz dalībvalstu robežas vai tranzīta zonās, lai izlemtu par pieteikuma pieņemamību un/vai pieteikuma būtību.

⁽¹⁶⁶⁾ PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka pieteikumi tiek izskatīti un lēmumi tiek pieņemti individuāli.

savas reliģijas dēļ, pat ja šādas reliģiskās prakses piekoptšana nav uzskatāma par attiecīgās reliģiskās kopienas centrālo elementu ⁽¹⁶⁷⁾.

Kā jau ir norādīts iepriekš 4.1. sadaļā, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā **izcelsme** ir identificēta kā faktors, kas jāņem vērā. Tas ietver pieteikuma iesniedzēja personīgo vēsturi un viņa kultūras, izglītības un reliģijas fonu, kas var būt būtisks, novērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikuma ticamību ⁽¹⁶⁸⁾.

Dzimums arī ir identificēts, kā faktors, kas jāņem vērā, vērtējot faktus un apstākļus ⁽¹⁶⁹⁾. Tā nozīmība ir uzsvēta PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunktā, kurā ir paredzētas starptautiskās aizsardzības ieteikumu pārbaudes prasības un ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka “darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, (...) dzimumu jautājumiem”. Sīkāku informāciju par šiem jautājumiem skat. tālāk 6.5. sadaļā.

Attiecībā uz personisko interviju, PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka, ka dalībvalstis “veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu”, tostarp “nodrošina, ka persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja (...), dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti (...)”;

EST līdz šim vēl nav bijusi iespēja skaidrot dzimuma nozīmi ES tiesību aktu par starptautisko aizsardzību kontekstā ⁽¹⁷⁰⁾, bet zināmu skaidrību par dzimuma nozīmi konkrētas sociālās grupas kontekstā rada KD (pārstrādāta redakcija) 30. apsvēruma, kas nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 30. apsvēruma

Lai definētu noteiktu sociālo grupu, būtu pienācīgi jāņem vērā jautājumi, kas izriet no pieteikuma iesniedzēja dzimuma, tostarp dzimuma identitāte un seksuālā orientācija, kas var būt saistītas ar noteiktām tiesību tradīcijām un ieražām, kuru dēļ tiek kropļoti dzimumorgāni, notiek piespiedu sterilizācija vai aborts, ciktāl šie jautājumi ir saistīti ar pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas.

⁽¹⁶⁷⁾ EST, Virspalātas 2012. gada 5. septembra spriedums, apvienotās lietas C-71/11 līdz C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland pret Y un Z*, EU:C:2012:518, 70. punkts. Skat. EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.5.2.2. sadaļa.

⁽¹⁶⁸⁾ Skat. piem., Bēgļu padome (Polija), 2013. gada 29. augusta lēmums, RdU-246-1/S/13 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā), lieta par lingvistisko analīzi, kurā padome norādīja, ka atsevišķas neprecizitātes detaļās faktiski piešķir liecībai ticamību un ka tas ir acīmredzams, jo īpaši, ja ņem vērā to, ka ārvalstniece ir vienkārša persona bez jebkādas izglītības. Skat. arī Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), *LO pret Iekšlietu ministriju*, minēts iepriekš 53. zemsvītras piezīmē, sīkāku informāciju skatīt sadaļā par lietu.

⁽¹⁶⁹⁾ Skat. UNHCR, *Guidelines on international protection no 1: Gender-related persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees* [Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 1: ar dzimumu saistīta vajāšana 1951. gada konvencijas 1. panta A daļas 2) punkta un/vai tās 1967. gada protokola par bēgļu statusu kontekstā] (2002. gada 7. maijs) UN Doc HCR/GIP/02/01.

⁽¹⁷⁰⁾ EST ir aplūkojusi dzimuma nozīmi, izvērtējot vienlīdzīgas attieksmes pret vīriešiem un sievietēm principu saistībā ar nodarbinātības apstākļiem saskaņā ar Direktīvu 76/207/EEK [1976] OV L 39/40. Lemjot, *inter alia*, par to, vai transseksuālas personas atļaušana dzimuma maiņas dēļ ir uzskatāma par direktīvas pārkāpumu, EST nolēma, ka ir. Tā secinot, Tiesa tikai netieši balstījās uz dzimuma jēdzienu, kā tas tiek saprasts pašlaik, nolemjot, ka “direktīvas darbības joma nevar aprobežoties tikai ar diskrimināciju, pamatojoties uz faktu, ka persona ir viena vai otra dzimuma”, bet ir piemērojama arī dzimuma maiņas gadījumā. Skat. EST, 1996. gada 30. aprīļa spriedums, lieta C-13/94, *P pret S* un Kornvolas apgabala padomi, EU:C:1996:170CJEU, 20. punkts. Kā valstu judikatūras piemēru skat., Augstākās administratīvās tiesas (Čehijas Republika) 2015. gada 29. jūlija spriedumu *KB pret Iekšlietu ministriju*, 4 Azs 114/2015-27, kur tiesa konstatēja, ka musulmaņu sievietēm, kuras laulībā ir dzemdējušas bērnu, kura tēvs nav viņu vīrs, ir kopīga iezīme, kuru nevar mainīt (bērns no ārvalstnieka attiecībām) KD 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta nozīmē, un ka tajā pašā laikā apkārtējā, galvenokārt musulmaņu, sabiedrībā viņas var tikt uztvertas kā atsevišķa grupa un kļūt par noraidījuma vai diskriminācijas objektu. Tāpēc Augstākā administratīvā tiesa ir secinājusi, ka precētas musulmaņu sievietes, kurām ir ārvalstnieka bērns, kas noteiktos apstākļos var būt saistīts ar situāciju izcelsmes valstī, var tikt uzskatītas, kā sociālā grupa iepriekš minētā KD noteikuma izpratnē.

Kā iepriekš ir minēts, PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka ne tikai to, lai persona, kura veic interviju, ņemtu vērā pieteikuma iesniedzēja dzimumu, bet arī viņa **“seksuālo orientāciju” [un/vai] “dzimumidentitāti”**.

Jogjakartas principi [*Yogyakarta Principles*] par seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti, kurus 2007. gadā izstrādāja grupa starptautisko cilvēktiesību ekspertu, sniedz seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes definīciju, kā ir izklāstīts tālāk 11. tabulā.

11. tabula. 2007. gada Jogjakartas principu definīcijas⁽¹⁷¹⁾

Seksuālā orientācija	... “attiecas uz personas spēju uz dziļu emocionālu, romantisku un seksuālu tiesmi pret – un intīmām un seksuālām attiecībām ar – citas dzimtes, savas dzimtes vai vairāk nekā vienas dzimtes personām.”
Dzimumidentitāte	...“attiecas uz katras personas dziļi izjusto iekšējo un individuālo dzimuma pieredzi, kas var gan atbilst, gan neatbilst dzimumam, kurš cilvēkam piešķirts piedzimstot, tostarp uz priekšstatu par savu ķermeni (kas brīvas izvēles gadījumā var ietvert ķermeņa veidola vai funkciju pārveidošanu, izmantojot medicīniskus, ķirurģiskus vai citus līdzekļus) un citām dzimumizpausmēm, tostarp apģērbu, runas veidu un izturēšanos.”

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā kā būtisks faktors ir minēts arī **vecums**. Ir īpašas aizsardzības un procesuālās garantijas nepilngadīgajiem, kuras aplūkotas 5.2.1., 5.2.2. un 5.2.3. sadaļā, bet jautājumi par pierādījumu un ticamības novērtējumu lietās, kurās ir iesaistīti nepilngadīgie, ir aplūkotas 5.2.4. sadaļā. Tāpat ir svarīgi ņemt vērā, ka slikta izturēšanās, kas pieaugušā gadījumā var netikt uzskatīta par vajāšanu, gadījumā ar bērnu par tādu varētu tikt uzskatīta, ņemot vērā bērna vecumu, tas, ka bērns nav nobriedis un ir neaizsargāts, ietekmēs to, kā bērns piedzīvo kaitējumu vai baidās no tā⁽¹⁷²⁾. Arī liels vecums pieteikuma iesniedzēju padara neaizsargātu un tam ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas. Liels vecums var būt būtisks faktors arī novērtējot pieteikuma iesniedzēja paziņojumu un nepieciešamību reāli apzināties, cik ir sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs zinās vai atcerēsies (vairāk skat. tālāk 6.1. sadaļā).

PPD (pārstrādāta redakcija) 24. pants nosaka, ka dalībvalstīm ir jāizvērtē, vai pieteikuma iesniedzējam ir nepieciešamas procesuālās garantijas. PPD (pārstrādāta redakcija) 29. apsvērumā neizsmeļošā uzskaitījumā ir norādīts, ka šādas garantijas var būt nepieciešamas *“inter alia* viņu vecuma, dzimuma, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes, invaliditātes, nopietnas saslimšanas, garīgu traucējumu dēļ vai spīdzināšanas, izvarošanas vai citu smagu psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības veidu radīto seku dēļ”.

Tādējādi individuālā novērtējumā ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja **neaizsargātība**. Tas ietver, bet ne tikai, jautājumus, kas izklāstīti 29. apsvērumā (vairāk skat. 6.7. sadaļā). Neaizsargātības jēdziens ietver dzimumu un seksuālo orientāciju/dzimumidentitāti, kas plašāk analizētas tālāk 6.5. un 6.6. sadaļā, un traumatiskās pieredzes ietekmi, kas plašāk aplūkota 6.2. sadaļā, kam ir īpaša nozīme, novērtējot spīdzināšanas, izvarošanas vai citu smagu vardarbības formu upuru paziņojumus.

⁽¹⁷¹⁾ *Yogyakarta Principles on the application of international human rights law in relation to sexual orientation and gender identity*, 2007. gada marts. Skat. arī UNHCR, *Guidelines on international protection no 9: Claims to refugee status based on sexual orientation and/or gender identity within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the status of refugees* [Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 9: Prasības piešķirt bēgļa statusu pamatojoties uz seksuālo orientāciju un/vai dzimumidentitāti 1951. gada konvencijas 1. panta A daļas 2) punkta un/vai tās 1967. gada protokola par bēgļu statusu kontekstā], (2012. gada 23. oktobris), UN Doc HCR/GIP/12/09.

⁽¹⁷²⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), 2016. gada 24. novembra spriedums, *JA* (bērns un vajāšanas risks) *Nigērija* [2016] UKUT 560, 16. punkts.

Invaliditāte, smaga slimība un garīgi traucējumi un jebkura cita neaizsargātība⁽¹⁷³⁾, ja tiek konstatēta, ir jāņem vērā arī novērtējot prasību, jo tas var ietekmēt veidu un apjomu, kādā pieteikuma iesniedzējs ir spējīgs sniegt konsekvētu un saskaņotu paziņojumu, pamatojoties uz savu prasību, personiskajā intervijā vai jebkuros turpmākajos paziņojumos, tādējādi arī ietekmēt ticamības novērtējumu. Piemēram, Čehijas Republikas Augstākā administratīvā tiesa ir spriedusi, atsaucoties uz UNHCR vadlīnijām par vajāšanu dzimuma dēļ, ka vajāšanas dzimuma dēļ upuriem ir nepieciešama īpaša attieksme un palīdzība, it īpaši, ja tie ir piedzīvojuši smagas fiziskas un/vai psiholoģiskas traumas. Tiesa uzskatīja, ka tiem varētu būt bail no amatpersonām vai no viņu ģimenes vai apkārtējās sabiedrības nosodījuma. Seksuālās vai līdzīgas vardarbības upuru gadījumā var būt nepieciešams veikt otru vai pat trešo interviju, tā radot noteiktu uzticēšanās līmeni starp pieteikuma iesniedzēju un amatpersonu, kura veic interviju, lai iegūtu visu nepieciešamo informāciju. Tāpat ir svarīgi paturēt prātā iespējamo emocionālo spriedzi, piedzīvotās traumas un kultūras atšķirības. Intervijas, kura koncentrējas uz liecību par izvarošanu vai citu seksuālo vardarbību, mērķis nav uzzināt visus sīkumus par vardarbīgo notikumu, bet gan koncentrēties uz notikumiem pirms un pēc vardarbīgā notikuma un saistītajiem apstākļiem. Jāņem vērā, ka bieži vien personas nezina iemeslus, kāpēc ir kļuvušas par seksuālās vardarbības upuriem. Tiesa secināja, ka gadījumā, ja liecība par traumatiskiem notikumiem tiek sniegta vilcinoties, tā ir nepilnīga vai sniegta ar zināmu atrunu, tā nav vērtējama par sliktu pieteikuma iesniedzējam⁽¹⁷⁴⁾.

Lietā *JL* (medicīniskie ziņojumi – ticamība)⁽¹⁷⁵⁾, *UKUT* atsaucās uz *Joint Presidential Guidance*, kas jāievēro Apvienotās Karalistes patvēruma tiesās par neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju pierādījumu novērtēšanu, un tajos sniegts šāds padoms:

Pierādījumi jāņem vērā, pieļaujot, ka var atšķirties liecinieku un [ieteikuma iesniedzēju] izpratne salīdzinot ar tiem, kuri nav neaizsargāti, citu personu, kuras ir saistītas ar [ieteikuma iesniedzēju] pierādījumu un pamata pierādījumu, kas ir jūsu rīcībā, kontekstā. Ja ir acīmredzamas nesakritības mutiskajās liecībās, ņemiet vērā apmēru, kādā liecinieka vecums, neaizsargātība vai jutīgums var ietekmēt šādu nesakritību vai skaidrības trūkumu.

Lēmumā būtu jāfiksē, vai tiesa ir secinājusi, ka [ieteikuma iesniedzējs] (vai liecinieks) ir bērns, neaizsargāts vai jutīgs, kāda tiesas ieskatos ir bijusi neaizsargātības ietekme, novērtējot tai iesniegtos pierādījumus, un līdz ar to, vai tiesa ir pārliecinājusies, vai [ieteikuma iesniedzējs] bija pierādījis savu liecību atbilstoši attiecīgajam pierādījumu apjomam. Patvēruma apelācijas pieteikumu gadījumā nozīme būtu jāpiešķir objektīvām riska pazīmēm, nevis tikai garastāvoklim⁽¹⁷⁶⁾.

Tāpēc ir svarīgi apzināt, vai pieteikuma iesniedzējs ir neaizsargāts un cik lielā mērā tas ietekmē lietisko pierādījumu novērtējumu⁽¹⁷⁷⁾.

Fakts, ka pieteikums jāizskata individuāli, ne vienmēr prasa, lai pieteikuma iesniedzēji būtu ticami izklāstījuši visas savas prasības sastāvdaļas⁽¹⁷⁸⁾. Piemēram, neraugoties uz viņu paziņojumu

⁽¹⁷³⁾ Papildinformāciju par neaizsargātām grupām un praktiskus rīkus administratīvo lēmumu pieņēmējiem skatiet šeit EASO Tool for Identification of Persons with Special Needs [Rīks personu ar īpašajām vajadzībām apzināšanai], 2016.

⁽¹⁷⁴⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), *KB pret Iekšlietu ministriju*, minēts iepriekš 170. zemsvītras piezīmē.

⁽¹⁷⁵⁾ Administratīvā pirmstiesa (Apvienotā Karaliste), 2013. gada 28. janvāra spriedums, *JL* (medicīniskie ziņojumi-ticamība) [2013] *UKUT* 145, 26. punkts.

⁽¹⁷⁶⁾ United Kingdom Tribunals Judiciary, *Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010, Child, Vulnerable Adult and Sensitive Appellant Guidance*.

⁽¹⁷⁷⁾ Skat. Valsts Padome (Nīderlande), 2012. gada 7. marta spriedums, 201007907/1/V3, ECLI:NL:RVS:BV9262; *Cour nationale du droit d'asile* (Valsts patvēruma tiesa, Francija), Virspalāta, 2017. gada 30. marta spriedums, *Mme F*, lēmums Nr. 16015058.

⁽¹⁷⁸⁾ ECT, 2005. gada 26. jūlija spriedums, *N pret Somiju*, iesniegums Nr. 38885/02, 154.–157. punkts, kur pieteikuma iesniedzēja liecība tika aprakstīta, kā izvairīga, bet, ņemot vērā vispārējos pierādījumus, viņa pierādījumu aspekti tika atzīti par pietiekami ticamiem, lai liecinātu par reālu risku pēc atgriešanas. Pieeja ir atkārtota ECT lēmumā *JK* un citi pret *Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 93. punkts.

ticamības trūkumu, var būt medicīniskais ziņojums, kas uzskatāms par izšķirošu ⁽¹⁷⁹⁾. Līdzīgi, pat ja viņu stāstījums par notikumiem viņu izcelsmes valstī, kuru dēļ viņi aizbraukuši, var tikt noraidīts kā neuzticams vai neticams, kad lēmuma pieņēmējs novērtē konstatētos faktus, viņu prasība tomēr var būt sekmīga novērtējuma otrajā posmā, ja viņi ir pierādījuši, ka viņi ir tādas grupas locekļi, par kuru kopumā ir zināms, ka pastāv reāls būtiska kaitējuma risks ⁽¹⁸⁰⁾.

Prasība, ka novērtējums jāveic individuāli, nenozīmē, ka pieteikuma iesniedzējiem vienmēr ir jāpierāda, ka viņi ir bijuši mērķis vai īpaši izcelti. Noteiktos gadījumos var būt pietiekami konstatēt, ka pieteikuma iesniedzējs vienkārši pārstāv klasi (piem., civiliedzīvotāji valstīs, kur ir ārkārtīgi augsts bruņoto konfliktu līmenis) ⁽¹⁸¹⁾ vai grupu (piem., vajātās minoritātes), ja grupas joprojām tiek izvēlētas, kā mērķis. Šādos gadījumos joprojām ir nepieciešama individuāla novērtēšana, taču tas ir daudz vienkāršāk, jo vienīgais, kas ir jāpierāda, ir piederība noteiktai klasei vai grupai ⁽¹⁸²⁾. Tomēr visos gadījumos, ņemot vērā attiecīgās personas personīgos apstākļus, joprojām ir jāapsver, vai personai ir pamatotas bailes no vajāšanas vai tai draud reāls risks ciest būtisku kaitējumu ⁽¹⁸³⁾.

4.3.2. Objektīvs un taisnīgs novērtējums

PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta a) apakšpunkts

Dalībvalstis nodrošina, ka atbildīgās iestādes ⁽¹⁸⁴⁾ lēmumi par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tiek pieņemti pēc atbilstīgas izskatīšanas. Tālab dalībvalstis nodrošina, ka:

a) pieteikumi tiek izskatīti un lēmumi tiek pieņemti individuāli, objektīvi un taisnīgi[.]

PPD (pārstrādāta redakcija) 17. apsvēruma nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 17. apsvēruma

Lai nodrošinātu to, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumus izskata un lēmumus par tiem pieņem objektīvi un taisnīgi, nepieciešams, lai amatpersonas, kas rīkojas saskaņā ar šajā direktīvā paredzētajām procedūrām, veic darbu, pienācīgi ievērojot piemērojamos profesionālās ētikas principus.

⁽¹⁷⁹⁾ ECT, 2013. gada 5. septembra spriedums, *I pret Zviedriju*, pieteikums Nr. 61204/09, 59.–69. punkts; 2013. gada 19. septembra spriedums, *RJ pret Franciju*, pieteikums Nr. 10466/11, 41.–43. punkts (pieejams tikai franču valodā). ECT atklāja, ka medicīniskajā ziņojumā, kuru pieteikuma iesniedzējam ierodoties, nekavējoties sagatavoja Ruasi (Roissy) lidostas medicīnas vienība, bija aprakstīti 14 nesen gūti apdegumi. Tā bija būtiska lietas sastāvdaļa, jo to būtības, smaguma un nesenā rakstura dēļ ievainojumi jāva pārliecinoši prezumēt, ka pieteikuma iesniedzējs savā izcelsmes valstī ir ticis pakļauts attieksmei, kas ir pretrunā ECTK 3. pantam. Patvēruma pieteikums tika noraidīts gan administratīvajā, gan tiesas stadijā bez provizoriska novērtējuma par šo brūču izcelsmi vai riskiem, ko tie varētu atklāt, un ECT uzskatīja, ka atbildētāja valdība, atsaucoties tikai uz nepilnībām pieteikuma iesniedzēja liecībā, neizklaidēja nopietnās aizdomas par brūču izcelsmi.

⁽¹⁸⁰⁾ ECT, *Salah Sheekh pret Ārīdriju*, minēts iepriekš 41. zemsvītras piezīmē, 148. un 149. punkts par Ašrafu Somālijā. Papildu apsvērumus par melu pieteikuma iesniedzēja paziņojumos ietekmi skat. 4.3.6.1. sadaļu.

⁽¹⁸¹⁾ EST, 2009. gada 17. februāra spriedums, lieta C-465/07, *Meki Elgafaji un Noor Elgafaji pret Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2009:94. Skat. arī UNHCR, Guidelines on international protection no 12: claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the Regional Refugee Definitions [Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 12: Prasības piešķirt bēgļa statusu saistībā ar bruņota konflikta un vardarbības situāciju saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A daļas 2) punktu un/vai tās 1967. gada protokolu par bēgļu statusu un reģionālā bēgļa definīcijām], 2016. gada 2. decembris, HCR/GIP/16/12.

⁽¹⁸²⁾ Skat. EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 3.1.2. sadaļa.

⁽¹⁸³⁾ EST, *Y un Z*, minēts iepriekš 167. zemsvītras piezīmē, 72. punkts; EST, *M*, minēts iepriekš 181. zemsvītras piezīmē.

⁽¹⁸⁴⁾ Definēta PPD 2. panta f) apakšpunktā, kā "jebkura ar tieslietām saistīta vai administratīva struktūra dalībvalstī, kas atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu un kas ir kompetenta, lai šādos gadījumos pieņemtu lēmumus pirmajā instancē".

Tāpēc tiesu uzdevums ir pārlicināties, vai atbildīgā iestāde ir veikusi pienācīgu pārbaudi un vai lēmumi ir pieņemti individuāli, objektīvi un taisnīgi.

Pats par sevi saprotams, ka lēmumu pieņēmējam nevajadzētu pieiet lietai ar aizspriedumiem vai izskatīt pierādījumus, tajos neiedziļinoties. Nevajadzētu pastāvēt pieņēmumiem ne par ticamību, ne par meliem. **Objektivitātes** prasība attiecas uz to, kā attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas un to pamatošanai iesniegtie pierādījumi (ieskaitot jautājumus, kas izklāstīti KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a)–e) apakšpunktā) ir jānovērtē. Jāatzīmē, ka, ja pierādījums netiek analizēts objektīvi, tad arī pieņemtais lēmums var netikt uzskatīts par objektīvu. Pieteikums ir jānovērtē kopumā, ņemot vērā visus faktorus, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēju, ieskaitot vecumu, dzimumu, kultūras, izglītības un valodas fonu, invaliditāti, veselības problēmas, traumas, seksuālo orientāciju, kaunu vai stigmatu⁽¹⁸⁵⁾ līdz ar visiem citiem saistītajiem pierādījumiem. Ir jāveic objektīva pierādījumu novērtēšana, liekot malā spekulācijas, intuīciju un subjektīvus vai nepamatotus pieņēmumus⁽¹⁸⁶⁾.

Objektivitāte nozīmē arī to, ka lēmumu pieņēmējs apzinās aizspriedumus un pieņēmumus par cilvēku uzvedību. Ja pierādījumiem netic tikai tāpēc, ka lēmuma pieņēmējs uzskata, ka tie apraksta notikumu izcelsmes valstī, kas nebūtu varējis notikt vai nenotiktu uzņēmējā valstī, šāda neticība var norādīt uz objektivitātes trūkumu. Notikums ir jānovērtē pierādījumu kopuma kontekstā un it īpaši, ņemot vērā pierādījumus saistībā ar pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsti. Var būt labs pamats secināt, ka šie pierādījumi ir noraidāmi, taču šim secinājumam ir jābūt balstītam uz pilnīgu pierādījumu analīzi. Skat. arī 3.3.3. sadaļu par kultūru atšķirībām un ģeogrāfisko attālumu, un 6.4. sadaļu par kultūru atšķirībām.

Spekulatīva argumentācija, kas atspoguļo lēmuma pieņēmēja personīgo teoriju par to, kā pieteikuma iesniedzējs varēja rīkoties vai kā viņam vajadzēja rīkoties, vai kā konkrēti notikumi varēja notikt vai tiem vajadzēja notikt, pārkāpj objektivitātes principu, ja vien tā nav balstīta uz neatkarīgiem, uzticamiem un objektīviem avotiem⁽¹⁸⁷⁾.

Lietā *A, B un C* EST ir īpaši ņemusi vērā jautājumu par “stereotipiskiem priekšstatiem” attiecībā uz homoseksuāļu uzvedību, uz ko paļaujas kompetentās iestādes, lai pārbaudītu pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju. Tā sprieda, ka “pieteikumu par bēgļa statusa piešķiršanu novērtēšana tikai uz stereotipisku priekšstatu, kas tiek asociēti ar homoseksuāļiem, pamata (..) neļauj šīm iestādēm ņemt vērā attiecīgā patvēruma meklētāja individuālo un personisko situāciju⁽¹⁸⁸⁾”.

Lai gan PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkts attiecas uz atbildīgajā iestādēm, **objektivitāte** un **taisnīgums** ir arī pamatprasības jebkurai apelācijas pierādījumu izvērtēšanai tiesā.

⁽¹⁸⁵⁾ Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 48. lpp. Sk. arī 6.6. sadaļu.

⁽¹⁸⁶⁾ Turpat, 47. lpp. Skat. arī Herlihy, J., Gleeson, K. and Turner, S. (2010), ‘What Assumptions about Human Behaviour Underlie Asylum Judgments’, *IJRL*, 351.-366. lpp.

⁽¹⁸⁷⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), *SN* pret Iekšlietu ministriju, 5 Azs 66/2013-70, minēts iepriekš 94. zemsvītras piezīmē, kur tiesa norādīja, ka lēmuma pieņēmējs nevar atteikties pieņemt apgalvotos faktus tikai tādēļ, ka ir iespējama cita notikumu gaita vai citāds skaidrojums, kas atšķiras no pieteikuma iesniedzēja sniegtā. Skat. arī Augstā tiesa (Īrija), 2014. gada 21. marta spriedums, *ME* pret *Refugee Appeals Tribunal* u. c., [2014] IEHC 145, kurā tika nolemts, ka ticamības noraidīšana, pamatojoties uz spekulācijām, rada prettiesisku ticamības konstatējumu, kas ir negodīgi pret prasītāju; Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2014. gada 16. decembra spriedums, *MA* (Eritreja) pret *Secretary of State for the Home Department* [2014] EWCA Civ 1608, 17. punkts: “[Tiesnesim] būtu bijis grūti izdarīt turpmākus secinājumus no pieejamajiem pierādījumiem, lai viņam netiktu pārņemta spekulācija, ņemot vērā materiālu trūkumu, kad tika uzskatīts, ka MA liecība nav ticama”; Augstā tiesa (Skotija, Apvienotā Karaliste), *Wani* u. c. pret *Secretary of State for the Home Department*, minēts iepriekš 54. zemsvītras piezīmē, 24. punkts “(..) tiesai, izdarot negatīvus secinājumus par ticamību, tas jādara, tikai pamatojoties uz saprātīgi izdarītiem secinājumiem, nevis tikai uz pieņēmumiem vai spekulācijām. Secinājumiem par pierādījumu ticamību ir jābalstās uz šiem pierādījumiem (..), kā arī nav pieņemami, ka faktu konstatētājs veido savu hipotēzi par notikumu attīstību.” Citas atsauces ietver UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 77. punkts, un Herlihy, J., Gleeson, K. and Turner, S., minēts iepriekš 186. zemsvītras piezīmē.

⁽¹⁸⁸⁾ *EST, A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 62. punkts. Vairāk informācijas par šo sprieduma punktu skat. iepriekš 150. zemsvītras piezīmē.

Taisnīguma prasība ir noteikta ES Hartas 47. pantā, kas prasa “taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā”⁽¹⁸⁹⁾.

4.3.3. Stingra pārbaude

PPD (pārstrādāta redakcija) 34. apsvēruma nosaka, ka “[p]rocedūrām, lai pārbaudītu starptautiskās aizsardzības nepieciešamību, vajadzētu būt tādām, lai kompetentās iestādes varētu **veikt starptautiskās aizsardzības pieteikumu rūpīgu izskatīšanu**”⁽¹⁹⁰⁾. Frazēoloģija, kuru EST ir izmantojusi, lai aprakstītu nepieciešamās pārbaudes standartu, ir līdzīga, tomēr nav identiska.

Lietā *Abdulla* EST ir lēmusi, ka patvēruma lietās “riska lieluma vērtējums katrā ziņā jāveic uzmanīgi un rūpīgi, jo runa ir par jautājumiem, kas ir saistīti ar personas neaizskaramību un ar individuālām brīvībām, proti, par jautājumiem, kas ir saistīti ar Savienības pamatvērtībām”⁽¹⁹¹⁾. Lietā *Samba Diouf* tā ir lēmusi, ka pieteikuma iesniedzējam vajadzētu būt tiesībām uz galīgā lēmuma, kas pieņemts paātrinātā procedūrā, likumības, un it īpaši iemeslu, kas bijuši pamats, lai kompetentā iestāde patvēruma pieteikumu noraidītu kā nepamatotu “padziļinātu, valsts tiesas veiktu izvērtējumu”⁽¹⁹²⁾. Lietā *Y un Z* riska novērtēšanas kontekstā Tiesa citēja lietu *Abdulla*⁽¹⁹³⁾ un vēlreiz atsaucās uz uzmanību un rūpību⁽¹⁹⁴⁾.

EST uzsvēra, ka ikvienas personas tiesības tikt uzklautai pirms jebkura individuāla pasākuma, kuram var būt negatīvas sekas, ir piemērojamas arī alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūrās (šāda procedūra tiek aplūkota šajā lietā) un apstiprināja tiesību tikt uzklautam nozīmi un to ļoti plašo darbības jomu ES tiesību sistēmā. Tiesa ir lēmusi, ka tas liek iestādēm veltīt pienācīgu uzmanību attiecīgās personas iesniegtajiem apsvērumiem “rūpīgi un objektīvi izvērtējot visus atbilstošos elementus konkrētajā gadījumā un detalizēti pamatojot savu lēmumu”⁽¹⁹⁵⁾.

KEPS tiesību aktos ir arī paredzēts īpašs noteikums par tiesībām uz tiesu iestāžu uzraudzību pār atbildīgās iestādes lēmumiem. PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 1. punkts nosaka, ka dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā saistībā ar pieņemto lēmumu par to starptautiskās aizsardzības pieteikumu⁽¹⁹⁶⁾. 46. panta 3. punktā noteikts, ka, lai izpildītu šo prasību, jāparedz noteikumi faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgai un *ex nunc* pārbaudei⁽¹⁹⁷⁾ (šajā kontekstā skat. 3.1.1. sadaļu par efektīvu tiesisko aizsardzību).

ECT judikatūra attiecas uz rūpīgu pārbaudi un stingru izvērtēšanu. Tiesa lieto frāzi “rūpīga pārbaude” attiecībā uz valsts iestādēm. Lietā *Shamayev* tā ir norādījusi, ka pieteikuma iesniedzēja sūdzība, apgalvojot, ka viņa izraidīšana pakļautu viņu sliktai attieksmei pretrunā ECTK 3. pantā noteiktajam, “obligāti jāpakļauj “valsts iestādes” veiktai rūpīgai pārbaudei”⁽¹⁹⁸⁾. Apsverot standartu, kas jāievēro, kā daļa no efektīvas tiesiskās aizsardzības, ECT lieto frāzi “stingra

⁽¹⁸⁹⁾ Skat. arī Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 10. pantu, Ģenerālās asamblejas rezolūcija, 217 A, 1948. gada 10. decembris.

⁽¹⁹⁰⁾ Izcēlums pievienots. Skat. Valsts padomes (Griekija) 2011. gada 29. augusta pieteikumu Nr. 2512/2011 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽¹⁹¹⁾ EST, 2010. gada 2. marta spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla un citi pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2010:105, 90. punkts.

⁽¹⁹²⁾ EST, *Samba Diouf*, minēts iepriekš 34. zemsvītras piezīmē, 56. punkts.

⁽¹⁹³⁾ EST, *Abdulla* un citi, minēts iepriekš 191. zemsvītras piezīmē, 90. punkts.

⁽¹⁹⁴⁾ EST, *Y un Z*, minēts iepriekš 167. zemsvītras piezīmē, 77. punkts.

⁽¹⁹⁵⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 88. punkts.

⁽¹⁹⁶⁾ Rūpīgas pārskatīšanas nepieciešamības nozīme ir uzsvērtā Valsts padomes (Niederlande) 2016. gada 13. aprīļa lēmumā 201506502/1/V2, minēts iepriekš 36. zemsvītras piezīmē, ka starptautiskās aizsardzības prasības ticamības novērtējuma tiesas pārbaude būs intensīvāka par iepriekšējo praksi. Vairāk informācijas skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018. gads, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 6.1. sadaļa.

⁽¹⁹⁷⁾ Jāņem vērā norāde 46. panta 3. punktā par “vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā”.

⁽¹⁹⁸⁾ ECT, 2005. gada 12. aprīļa spriedums, *Shamayev* un citi pret Gruziju un Krieviju, pieteikums Nr. 36378/02, 448. punkts un ECT, *JK* un citi pret Zviedriju, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 77. punkts.

novērtēšana”. Pārbaudes, kas jāveic apelācijas iestādēm, intensitātei jābūt tādai, ka “reāla riska pastāvēšanas novērtēšanai noteikti jābūt stingrai” ⁽¹⁹⁹⁾.

4.3.4. Princips, ka izmantotā informācija ir jāatklāj

PPD (pārstrādāta redakcija) 23. panta 1. punktā ir noteikts vispārējs princips, ja juridiskais konsultants, kurš sniedz atbalstu pieteikuma iesniedzējam vai to pārstāv, “var piekļūt informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā, uz kuras pamata ir pieņemts lēmums vai tiks pieņemts lēmums”. Tālāk pantā ir izklāstīti apstākļi, kādos piekļuve var tikt liegta, ar noteikumu, ka reizē izpildās vismaz divi nosacījumi, kā ir norādīts tālāk 12. un 13. tabulā.

12. tabula. Izņēmumi, kad juridiskais konsultants nevar piekļūt informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 23. panta 1. punktu

Izņēmumi, kad juridiskais konsultants nevar piekļūt informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā, ja informācijas vai avotu atklāšana varētu:	
1	“kaitēt valsts drošībai”;
2	kaitēt “to organizāciju vai personu drošībai, kas sniedz informāciju”;
3	kaitēt “to personu drošībai, uz ko informācija attiecas”;
4	tikt kompromitētas “izmeklēšanas intereses saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ko veic dalībvalstu kompetentās iestādes”; vai
5	tikt kompromitētas “dalībvalstu starptautiskās attiecības”.

13. tabula. Divi nosacījumi, lai piemērotu izņēmumu attiecībā uz juridisko konsultantu piekļuvi informācijai saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 23. panta 1. punktu

Dalībvalstis:	
a)	“V nodaļā minētajām iestādēm [piem., attiecīgajai apelācijas struktūrai] nodrošina piekļuvi šādai informācijai vai avotiem; un”
b)	“valsts tiesību aktos paredz procedūras, ar ko garantē, ka tiek ievērotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz aizstāvību.”

Lai gan dalībvalstij pašai jāizlemj, kā tas tiek izdarīts, PPD (pārstrādāta redakcija) 23. panta 1. punkts nosaka, ka tas, it īpaši, var ietvert to, ka “piekļuvi šādai informācijai vai avotiem dalībvalstis var jo īpaši piešķirt juridiskajam konsultantam vai citam padomdevējam, kas ir izgājis drošības pārbaudi, ciktāl informācija ir saistīta ar pieteikuma izskatīšanu vai lēmuma pieņemšanu par starptautiskās aizsardzības atņemšanu”.

Šo nosacījumu var sasaistīt ar EST atzītajiem principiem ⁽²⁰⁰⁾, kas ļauj izmantot neizpaustu pierādījumu ar nosacījumu, ka neizpaušanai ir legītīms mērķis un tā ir nepieciešama ⁽²⁰¹⁾. Taču tam jābūt samērotam ar dalībvalsts pienākumu “valsts tiesību aktos paredz[ēt] procedūras,

⁽¹⁹⁹⁾ ECT, 2008. gada 17. jūlija spriedums, *NA pret Apvienoto Karalisti*, pieteikums Nr. 25904/07, 111. punkts, atsaucas uz ECT spriedumu, 1996. gada 15. novembra spriedums, Virspalāta, *Chahal pret Apvienoto Karalisti*, pieteikums Nr. 22414/93, 96. punkts, un ECT, 2008. gada 28. februāra spriedums, Virspalāta, *Saadi pret Itāliju*, pieteikums Nr. 37201/06, 128. punkts.

⁽²⁰⁰⁾ Principi vēl nav tikuši aplūkoti starptautiskās aizsardzības pieprasījumu kontekstā, bet (2013. gada 4. jūnija spiedums, lieta C-300/11, EU:C:2013:363) valsts drošības lietas kontekstā, EST ir lēmusi, ka tad, ja kompetentās valsts iestādes saskaņā ar valsts procesuālajiem noteikumiem konstatē, ka precīzas un pilnīgas izpaušanas rezultātā tiktu apdraudēta valsts drošība, valsts tiesai ir jānodrošina, lai pieteikuma iesniedzējs būtu informēts par attiecīgā lēmuma pamatojuma būtību tādā veidā, kas pienācīgi ņem vērā pierādījumu konfidencialitātes iemeslus.

⁽²⁰¹⁾ ES Hartas 52. panta 1. punkts nosaka, ka ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus Hartā atzīto tiesību un brīvību īstenošanai “drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējās nozīmes mērķiem, ko atzīnusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības”.

ar ko garantē, ka tiek ievērotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz aizstāvību” saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 23. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

ECT ir līdzīga pieeja. Lietā *A un citi pret Apvienoto Karalisti*, apelācijas sūdzībā par neizpaužamu pierādījumu izmantošanu Īpašajā komisijā imigrācijas apelāciju lietās Apvienotajā Karalistē, Tiesa atzina, ka pastāv spēcīgas un likumīgas sabiedrības intereses, lai valstis iegūtu informāciju par teroristu grupām un to līdzgaitniekiem, un saglabātu noslēpumā šādas informācijas avotus ⁽²⁰²⁾. Tomēr pieteikuma iesniedzēja tiesības uz procesuālo taisnīgumu bija jāsamēro ar šīm svarīgajām sabiedrības interesēm. Tiesa apgalvoja:

Ņemot to vērā, bija svarīgi, lai tiktu atklāts pēc iespējas vairāk informācijas par apgalvojumiem un pierādījumiem pret katru pieteikuma iesniedzēju, nekompromitējot valsts drošību vai citu personu drošību. Ja pilnīga izpaušana nebija iespējama, ECTK 5. panta 4. punkts [tiesības uz brīvību] noteica, ka tā radītās grūtības ir jālīdzsvaro tā, lai katram pieteikuma iesniedzējam joprojām būtu iespēja efektīvi apstrīdēt pret viņu izvirzītās apsūdzības ⁽²⁰³⁾.

PPD (pārstrādāta redakcija) 23. panta 1. punkts uz “informāciju pieteikuma iesniedzēja lietā” atsaucas īpaši, kā uz izpaužamu. Tomēr var būt apstākļi, kuros tiek lūgts atklāt informāciju, kas nav iekļauta lietā. Tas var būt pieprasījums pēc sīkākas informācijas par to, kā informācija tika iegūta vai no kā tā tika iegūta, ja avots ir anonīms, vai arī tas var attiekties uz informāciju, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēja prasību, kas it kā ir iestāžu rīcībā, bet nav izpausta.

Francijā *Cour nationale du droit d’asile* (Valsts patvēruma tiesa) ir atzinusi, ka anonīma avota identitāte nav jāatklāj, ņemot vērā nepieciešamību aizsargāt viņa drošību, bet ir jāsagatavo paziņojumu kopsavilkums, un tiesnesis nevar balstīt lēmumu tikai uz konfidenciālu informāciju ⁽²⁰⁴⁾. Šī judikatūra tika apstiprināta pārstrādātajā Francijas patvēruma likumā, kas pieņemts 2015. gada jūlijā. Ārvalstnieku ieceļošanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodeksa L. 733-4. pantā ir noteikts, ka gadījumos, kad *Office français de protection des réfugiés et apatrides* (Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs) (atbildīgā iestāde) izmanto anonīmu avotu, lai garantētu šī avota drošību, tai jāpamato nepieciešamība ievērot konfidencialitāti un jāsniedz šīs informācijas elementu kopsavilkums. Tiesību aktā arī ir skaidri noteikts, ka tiesneši savus spriedumus nevar balstīt tikai uz konfidenciālu informāciju.

Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā ir lēmusi, ka, lai gan starptautiskās aizsardzības prasībās valstij nav vispārēja izpaušanas pienākuma, valsts sekretāram ir pienākums nemaldināt, neizpaužot informāciju, kas bija zināma vai kurai vajadzēja būt zināmai, lai mazinātu nepieciešamību izmantot informāciju, kas balstīta uz IVI ziņojumiem vai citiem pierādījumiem. Turklāt valsts sekretāre nevarēja apgalvot, ka “fakti, kurus viņa zina, vai, kuri viņai būtu jāzina, ir kvalificēti citos materiālos, kas ir viņas kontrolē vai cita valdības departamenta rīcībā” ⁽²⁰⁵⁾. Apgalvojums par neizpaušanu ir jautājums, kas virstiesai bija jāapsver un jo īpaši tas, vai neizpaužamie materiāli bija būtiski šiem jautājumiem, vai tika iesniegta prasība par sabiedrības neaizskaramību un vai materiāls bija tik nozīmīgs, ka taisnīguma dēļ bija nepieciešams norādījums materiālu pilnībā vai daļēji atklāt ⁽²⁰⁶⁾.

⁽²⁰²⁾ ECT, 2009. gada 19. februāra spriedums, *Virspalāta, A un citi pret Apvienoto Karalisti*, pieteikums Nr. 3455/05, 202.–224. punkts.

⁽²⁰³⁾ Turpat, 218. punkts. Šis jāsālīdzina ar samērīguma principu saskaņā ar ES Hartas 52. panta 1. punktu.

⁽²⁰⁴⁾ *Cour nationale du droit d’asile* (Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, Francija), 2015. gada 27. februāra spriedums, *M. BA*, Nr. 11015942; Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2007. gada 20. jūnija spriedums, *RK* pret Iekšlietu ministriju, 6 Azs 142/2006-58, kur izdarīti līdzīgi secinājumi.

⁽²⁰⁵⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), 2013. gada 31. janvāra spriedums, *CM* (EM valsts norādījumi; izpaušana) *Zimbabwe valsts vadlīnijas* [2013] UKUT 00059, 45. punkts un skat. 23.–32. punktu par procedūru informācijas izpaušanas jautājumu noteikšanai, kas apstiprināta Apelācijas tiesā (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2013. gada 30. jūlijs, *CM* (Zimbabwe) pret *Secretary of State for the Home Department* [2013] EWCA Civ 1303.

⁽²⁰⁶⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), *CM* (EM valsts vadlīnijas; atklāšana) *Zimbabwe Valsts vadlīnijas*, minēts iepriekš 205. zemsvītras piezīmē, 29. punkts.

Lai saglabātu līdzsvaru starp valsts interesēm un pieteikuma iesniedzēja tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punktu kopsakarā ar ES Hartas 47. pantu, var būt jāparedz noteikumi par konfidenciālas informācijas izpaušanu kvalificētiem konsultantiem, kuriem ir veiktas drošības pārbaudes, par norādījumiem, kas aizliedz vai ierobežo turpmāku šādas informācijas izpaušanu, par atklātām un slēgtām sēdēm apelācijas uzklaušanās laikā un par atklātiem un slēgtiem lēmumiem ⁽²⁰⁷⁾.

4.3.5. Novērtēšanai jābalstās uz būtiskām sastāvdaļām

No jau minētajiem principiem var secināt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšanai ir jābalstās uz visiem pierādījumiem ⁽²⁰⁸⁾. Tiesības uz labu pārvaldību, efektīvu tiesisko aizsardzību un novērtēšanu, kas ir individuāla, objektīva un taisnīga, noteikti prasa novērtējumu, kurā ņemti vērā visi būtiskie aspekti.

Šī prasība ir uzsvērtā KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkta plašajā formulējumā, kas prasa, lai pieteikuma iesniedzējs iesniegtu visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas pieteikuma pamatošanai. Šīs sastāvdaļas ir izklāstītas 4. panta 2. punktā un apzīmētas kā “visa dokumentācija, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā (..)” un “iemesli, kādēļ tiek iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums” (šo sastāvdaļu pilnīgu sarakstu skat. iepriekš 7. tabulā 4.2.4. sadaļā). Aspekti, kas jāņem vērā, novērtējot pieteikumu, ir izklāstīti 4. panta 3. punktā. Šie aspekti, lai gan plaši definēti, nav izsmeļoši. Novērtējumā tie ir jāņem vērā, taču tas neizslēdz citu būtisku aspektu ņemšanu vērā.

Pierādījumu rūpīgā un taisnīgā pārbaudē ir jāaplūko visi būtiskie pierādījumu aspekti pierādījumu veseluma kontekstā, un nevienam pierādījuma aspektu nedrīkst izlaist ⁽²⁰⁹⁾.

Šajā kontekstā Īrijas Augstā tiesa ir spriedusi:

Pirmkārt, pastāv princips, ka tiesas vai kvazitiesu iestādēm ir jāņem vērā visi tajās iesniegtie pierādījumi, un tās nevar vienkārši izvēlēties pierādījumus. Lai tā rīkotos tiesiski, tai ir jāņem vērā visi tai iesniegtie pierādījumi. Ja saistībā ar pierādījumiem pastāv tāds konflikts, ka tiesa to var atrisināt vienīgi pamatotu un būtisku iemeslu dēļ, dodot priekšroku vienam nevis citam pierādījumam (..), tiesas pienākums ir katrā konkrētajā gadījumā skaidri norādīt iemeslus, kādēļ tas tiek darīts (..) Tas noteikti ir RAT [*Refugee Appeals Tribunal*] [Bēgļu jautājumu apelācijas tiesa] kompetencē un jurisdikcijā (..) dot priekšroku vienai nevis citai [izcelsmes valsts] informācijai. Tomēr kritiski ir tas, ka viņi rada iemeslu tā darīt. Tas nenozīmē, ka spriedumā ir jāatsaucas uz katru izcelsmes valsts informāciju, bet gadījumos, kad pastāv liels konflikts un ja vienas izcelsmes valsts informācijas daļas statuss salīdzinājumā ar citu (..) ir ļoti nozīmīgs lietā, tad spriedumā tas būtu jāaplūko, un, ja vienam pierādījumam tiek dota priekšroka pār citu, tam jābūt pamatotam, lai būtu skaidrs, ka tiesa nav rīkojusies patvaļīgi, bet gan rīkojusies saprātīgi, racionāli un taisnīgi ⁽²¹⁰⁾.

⁽²⁰⁷⁾ EST, ZZ, minēts iepriekš 200. zemsvītras piezīmē, 64. punkts. Skat. arī ECT, A un citi pret Apvienoto Karalisti, minēts iepriekš 202. zemsvītras piezīmē, 202.–211. punkts Lordu palāta 2009. gada 18. februāra spriedumā lietā *RB (Alžīrija) un cits pret Secretary of State for the Home Department un OO (Jordānija) pret Secretary of State for the Home Department* [2009] UKHL 10, atvērtu un slēgtu sesiju izmantošanu, pieaicinot īpašu advokātu, kas pārstāv apelācijas sūdzības iesniedzēja intereses, arī ir atzinusi par atbilstīgu ECTK.

⁽²⁰⁸⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), 2009. gada 24. jūlija spriedums, *IR pret Minister for Justice Equality & Law Reform* u. c. [2002] IEHC 353, 11. punkts, 4. princips: “Ticamības novērtējums jāveic, pamatojoties uz pilnu ainu, kas izriet no pieejamajiem pierādījumiem un informācijas kopumā, ja to racionāli analizē un godīgi izsver.”

⁽²⁰⁹⁾ Gijoras Administratīvā un darba lietu tiesa (Ungārija), 2016. gada 24. jūnija spriedums, 17.K.27.132/2016/6: OIN (atbildīgā iestāde) ņēma vērā tikai pieteikuma iesniedzēja paziņojumus un neņēma vērā iesniegtos dokumentus. Tiesa nolēma, ka fakts, ka OIN nav ņēmusi vērā iesniegtos dokumentus, bija tik būtisks tiesību aktu pārkāpums, ka ar šo rīcību vien būtu pietiekami, lai lēmumu atceltu.

⁽²¹⁰⁾ Augstā tiesa (Īrija), 2007. gada 30. novembra spriedums *S pret Tieslietu vienlīdzības un tiesību reformas ministru* u. c. [2007] IEHC 451.

Apvienotās Karalistes Patvēruma un imigrācijas tiesa (*UKAIT*) lēmuma pieņēmēja uzdevumu raksturo šādi:

(..) aplūkot visus pierādījumus kopumā, mēģināt aptvert tos kā veselumu un redzēt, kā tie saskan (..) Daži pierādījumu aspekti paši var saturēt šaubu sēklas. Daži pierādījumu aspekti var radīt šaubas par citām pierādījumu daļām. Daži pierādījumu aspekti var būt jautājumi, uz kuriem attiecas 8. sadaļa ⁽²¹¹⁾. Dažas pierādījumu daļas var radīt neapstrīdamu ticamību. Faktu meklētājam visi šie punkti jāapsver kopā; un (..) faktu meklētājam ir jāizlemj, kuras ir svarīgākās un kuras ir mazāk svarīgas pierādījumu iezīmes, un jāizveido savs viedoklis par pierādījumiem kopumā ⁽²¹²⁾.

Prasība pieteikuma iesniedzējam iesniegt visas prasības sastāvdaļas ir jālasa kontekstā ar dalībvalstu pienākumu, kas noteikts KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktā sadarbībā ar pieteikuma iesniedzēju izvērtēt attiecīgās sastāvdaļas. Tāpat, tā jāsaprot, ņemot vērā PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktā noteikto pienākumu tiem, kas atbildīgi par pieteikuma izvērtēšanu, nodrošināt aktuālo informāciju par vispārējo situāciju, kāda valda izcelsmes valstī (sīkāku informāciju par šīm prasībām skat. iepriekš 4.2.2. un 4.2.3. sadaļā).

Šīs prasības atzīst, ka noteikta veida pierādījumi pieteikuma iesniedzējam nebūs pieejami. Tās ir paredzētas, lai nodrošinātu, ka lēmuma pieņēmējam ir pieejami ar pieteikumu saistīti jautājumi. Tikai šādos apstākļos var veikt rūpīgu un objektīvu pārbaudi, kādu Tiesa ir noteikusi lietā *MM* ⁽²¹³⁾.

Šīs prasības praktiskās sekas ir nodrošināt, lai notiktu stingra un rūpīga visu pierādījumu novērtēšana ⁽²¹⁴⁾. Attiecīgi, Īrijas Augstā tiesa ir uzskatījusi, ka, ja lēmumu pieņēmējs nolēmj noraidīt kādu pierādījumu, kas iesniegts tiesā, viņam jāsniedz “jebkurš pārliecinošs vai pamatots lēmums par to, kāpēc pieteikuma iesniedzēja iesniegtie [pierādījumi] [tika] noraidīti” ⁽²¹⁵⁾. Tāpat Apvienotās Karalistes tiesa ir lēmusi, ka lēmuma pieņēmējs kļūdīsies tiesību piemērošanā, ja pierādījumus aplūkos atsevišķi un izdarīs secinājumus pirms visu pierādījumu kopuma aplūkošanas, piemēram, izdarot nelabvēlīgu secinājumu par pieteikuma iesniedzēja liecības ticamību un tikai pēc tam apsverot, vai būtu jāņem vērā medicīniskajā ziņojumā izdarītie konstatējumi ⁽²¹⁶⁾.

4.3.6. Novērtēšanai jāpamatojas uz būtiskiem faktiem

Pieteikuma iesniedzēja paziņojumu novērtējumam ir jābalstās uz faktiem, kas ir būtiski prasības pamatā. Jautājumi par notikumiem, kas neietilpst pierādījumu pamata elementos, ir piemērots pamats, lai pārbaudītu liecības vispārējo konsekvenci, taču tie nepadara galveno liecību neticamu, ja vien tie nesagrauj galvenos, nevis perifēros vai nejaušos, liecības elementus ⁽²¹⁷⁾.

⁽²¹¹⁾ Ši ir atsauce uz 8. sadaļu Apvienotās Karalistes Asylum and Immigration (Treatment of Claimant's, etc.) Act 2004 [2004. gada Patvēruma un imigrācijas (Attieksme pret prasītāju utt.) 2004. gada aktā], kas paredz, ka, nosakot, vai ticēt paziņojumam, ko izteikusi persona, kura iesniedz patvēruma pieprasījumu vai prasību ievērot cilvēktiesības, lēmējinstāde ņem vērā jebkuru uzvedību, uz kuru attiecas šī sadaļa, kā tādu, kas kaitē pieteikuma iesniedzēja uzticamībai. Tālāk sadaļā ir aprakstīta šāda uzvedība.

⁽²¹²⁾ United Kingdom Asylum and Immigration Tribunal [Apvienotās Karalistes Patvēruma un imigrācijas tiesa], 2005. gada 5. jūlija spriedums, *SM* (8. sadaļa: Tiesneša process) Irāna [2005] UKAIT 00116, 10. punkts.

⁽²¹³⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 31. punkts (UKAIT).

⁽²¹⁴⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), 2009. gada 24. jūlija spriedums, *IR* pret *Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2009] IEHC 353, 11. punkts, kur tiesa nosaka ticamības novērtēšanas principu kopumu, skat. 4. principu, kur tiesa ir norādījusi, ka “ticamības novērtējums jāveic, pamatojoties uz pilnīgu priekšstatu, kas izriet no pieejamajiem pierādījumiem un informācijas kopumā, racionāli analizējot un godīgi izsverot. Tas nedrīkst balstīties uz pieņemtu vai pareizu instinktu vai iekšējo sajūtu par to vai tiek vai netiek stāstīta patiesība”.

⁽²¹⁵⁾ Augstā tiesa (Īrija), 2015. gada 2. aprīļa spriedumu lietā, *JG* (Etiopija) pret *Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2017] IEHC 49, 27. un 28. punkts. Tajā pašā sakarā skat. arī Augstā tiesa (Īrija), 2012. gada 11. septembris, *Barua* pret Tieslietu un līdztiesības ministru [2012] IEHC 456, 23.–32. punkts; Augstā tiesa (Īrija), *IR* pret Tieslietu, līdztiesības un reformu likuma ministru, minēts iepriekš 214. zemsvītras piezīmē, 11. punkts, 9. princips.

⁽²¹⁶⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2005. gada 17. marta spriedums, *François Mibanga* pret *Secretary of State for the Home Department* [2005] EWCA Civ 367, 20. un 24. punkts.

⁽²¹⁷⁾ IARLJ, Assessment of Credibility, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, 36. punkts

4.3.6.1. Melu ietekme

Tas, ka pieteikuma iesniedzējs ir stāstījis melus vai pat plašus melus, pats par sevi nenozīmē, ka tie ir būtiski vai noteicoši pieteikuma iznākumam bez papildu faktoriem, kas liecina, ka pieteikuma iesniedzēja prasība ir nepamatota. Lēmuma pieņēmēja pienākums ir ievērot dalībvalsts starptautiskos pienākumus attiecībā pret cilvēkiem, uz kuriem pēc būtības attiecas Bēgļu konvencijas aizsardzība, tomēr šie cilvēki sev nekādi nepalīdz, lietā melojot vai rīkojoties negodprātīgi⁽²¹⁸⁾.

Lietā *MA (Somālija)*⁽²¹⁹⁾ Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa ir aplūkojusi pieteikuma iesniedzēja melu, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ietekmi. Tā norādīja, ka meliem var būt liela ietekme uz konkrēto jautājumu, vai arī lēmuma pieņēmējs var uzskatīt, ka tie ir “nenozīmīgi”, bet “viss ir atkarīgs no faktiem”. Tiesa nolēma:

Tātad melu nozīmīgums katrā lietā būs atšķirīgs. Dažos gadījumos [lēmuma pieņēmējs] var secināt, ka meliem nav nekādu būtisku seku. Citos gadījumos, ja [ieteikuma iesniedzējs] melo par centrālo jautājumu lietā, [lēmuma pieņēmējs] var secināt, ka tie ir ļoti nozīmīgi. MA apelācijas sūdzība bija šāds gadījums. Centrālais jautājums bija par to, vai MA ir cieši sakari ar ietekmīgiem aktivistiem Mogadišā. [Lēmuma pieņēmējs] atklāja, ka viņš nebija stāstījis patiesību par savu saikni ar Mogadišu. Šādos gadījumos vispārējie pierādījumi par valsti var kļūt īpaši svarīgi. [Lēmuma pieņēmējam] būs jānolemj, vai vispārējie pierādījumi ir pietiekami spēcīgi, lai neitralizētu to, ko dēvē par [ieteikuma iesniedzēja] melu negatīvo pievilcību⁽²²⁰⁾.

Gadījumā, kad atbildīgā iestāde ir atsaukusi trešās valsts valstspiederīgā starptautisko aizsardzību, kad ir konstatēts, ka viņš ir melojis par savu identitāti un iemesliem, kādēļ viņš pieprasījis starptautiskajai aizsardzībai, bet Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos apelācijas kārtībā viņa statusu ir atjaunojusi, Francijas *Conseil d'Etat* (Valsts padome) ir lēmusi, ka tad, kad viņa identitāte ir tikusi noteikta, Valsts tiesai patvēruma tiesību jautājumos ir jāņem vērā visi būtiskie fakti un tiesību akti, un jānovērtē, vai starptautiskās aizsardzības saņēmējam būtu jā saglabā šī aizsardzība, pamatojoties uz viņa personīgo paziņojumu ticamību un iespējamām draudiem, atgriežoties savā valstī⁽²²¹⁾.

4.3.7. Pierādījumu novērtēšana un paziņojumu apstiprināšana (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts)

Ir svarīgi uzsvērt, ka, lai gan KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktā noteiktais pienākums pamatot pieteikumu, šķietami, ietver pienākumu paziņojumus pamatot ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem, nepastāv **vispārēja prasība, ka visiem pieteikuma iesniedzēja paziņojumu aspektiem jābūt pamatotiem ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem**. To skaidri parāda ne tikai atruna, ka pamatošanas pienākums attiecas vienīgi uz dokumentiem, kuri ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, bet galvenokārt KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts, kurā ir konkrēti izklāstīti apstākļi, kādos paziņojumu apstiprināšana ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem nav nepieciešama. Šī norma atzīst grūtības, ar kurām saskaras pieteikuma

⁽²¹⁸⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2007. gada 17. jūlija spriedums, *GM* (Eritreja), *YT* (Eritreja) un *MY* (Eritreja) pret *Secretary of State for the Home Department* [2008] EWCA Civ 833, 29.–31. punkts Skat. arī Augstā tiesa (Īrija), 2012. gada 20. novembra spriedums, *A* pret *Refugee Appeals Tribunal and Minister for Justice, Equality and Law Reform*, (2012) IEHC 480, 13.–20. punkts

⁽²¹⁹⁾ Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2010. gada 24. novembra spriedums, *MA* (Somālija) pret *Secretary of State for the Home Department* [2010] UKSC 49.

⁽²²⁰⁾ Turpat, 33. punkts.

⁽²²¹⁾ Valsts padome (Francija), 2016. gada 28. novembra lēmums, *OFPPA* pret *M B*, pieteikums Nr. 389733 B.

iesniedzēji, cenšoties pierādīt savas prasības. Cilvēkam, kurš savu izcelsmes valsti pametis, tādēļ, ka tam ir draudējusi vajāšana vai būtisks kaitējums, var būt grūtības sagādāt dokumentārus vai citus pierādījumus savas prasības pamatošanai ⁽²²²⁾, vai arī var vienkārši nebūt nekādu dokumentāru vai citu pierādījumu apgalvoto būtisko faktu apliecināšanai.

Ir svarīgi uzsvērt, ka KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts ir jālasa tā iepriekšējo apakšpunktu kontekstā. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts nosaka, ka pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz sastāvdaļas, kas nepieciešamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatošanai (ja dalībvalsts uzskata, ka tāds ir viņa pienākums), un šīs sastāvdaļas ir nosauktas KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktā. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkts nosaka, kā ir jāveic novērtēšana, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts nosaka, ka vajāšana pagātnē ir nopietna norāde uz nākotnes risku. Tad KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktā ir aplūkota situācija, kad dalībvalsts piemēro principu, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu un kad “pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem”.

Ir redzams, ka 4. panta 5. punkts ir šaura norma, kas attiecas tikai uz apstākļiem, kādos pieteikuma iesniedzējam var ļaut nepildīt pienākumu apliecināt savu paziņojumu aspektus, ja tie nav pierādīti ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem. EST vēl ir jālemj, vai 4. panta 5. punktā izklāstītie nosacījumi ir kumulatīvi, jo šķiet, ka tiem ir parasta nozīmes konstrukcija ⁽²²³⁾. Taču, ja tie ir konstruēti, kā kumulatīvi, ir svarīgi uzsvērt, ka daļas vai visu nosacījumu izpilde vai neizpilde nevar būt noteicošā, kopumā novērtējot faktus un apstākļus, kas noteikti KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1.–4. punktā. Vispārējā novērtēšana jāveic, piemērojot visus ES tiesību principus un standartus, kas izklāstīti un analizēti 4.3. līdz 4.9. sadaļā.

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts

Ja dalībvalstis piemēro principu saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, un, ja pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) pieteikuma iesniedzējs pielicis patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu;
- b) visas attiecīgās sastāvdaļas, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, ir iesniegtas un ir sniegts pietiekams pamatojums attiecībā uz jebkādu citu attiecīgu sastāvdaļu neesamību;
- c) pieteikuma iesniedzēja paziņojumi tiek uzskatīti par saskaņotiem un ticamiem un nav pret-runā specifiskai un vispārējai informācijai, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu;
- d) pieteikuma iesniedzējs iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu pie pirmās iespējas, ja vien pieteikuma iesniedzējs nevar apliecināt, ka viņam bijuši pamatoti iemesli, kāpēc tas nav izdarīts; un
- e) konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties.

Šie pieci nosacījumi, kas noteikti KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktā, ir izskatīti turpmākajās apakšsadaļās.

⁽²²²⁾ UNHCR handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 196. punktā teikts, ka vairumā gadījumu personas, kuras bēg no vajāšanas, ir ieradušās ar pašu minimumu un ļoti bieži bez neviena personu apliecināšanas dokumenta.

⁽²²³⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2014. gada 2. jūlija spriedums *MF (Albānija) pret Secretary of State for the Home Department* [2005] EWCA Civ 902; Dörig, H., minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1141. lpp., 4. panta 35. punkts.

4.3.7.1. Patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu

Pirmais nosacījums ir noteikts 4. panta 5. punkta a) apakšpunktā, proti, “pieteikuma iesniedzējs pielicis patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu”.

Kā jau ir norādīts iepriekš 4.2.3. sadaļā, dalībvalsts pienākumu aktīvi sadarboties līdzsvaro prasība pieteikuma iesniedzējam pielikt patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu, kā daļa no viņa pienākuma sniegt pamatojumu saskaņā ar 4. panta 1. punktu, ja dalībvalsts izmanto iespēju, kuru paredz šī panta pirmais teikums. Kā EST skaidro lietā *MM*, tas, ka netiek pieliktas patiesas pūles, neatbrīvo dalībvalsti no pienākuma sadarboties, jo tas rodas, ja apstiprinājuma trūkst “jebkura iemesla dēļ”⁽²²⁴⁾. Tomēr ir skaidrs, ka Tiesa galvenokārt ņēma vērā tādus pierādījumus kā būtisku “precīzu un atjauninātu informāciju” par izcelsmes valsti un dokumentāru pierādījumu iegūšanu, kuriem dalībvalstij varētu būt labāka piekļuve⁽²²⁵⁾.

4.3.7.2. Visu pieteikuma iesniedzēja rīcībā esošo sastāvdaļu iesniegšana un skaidrojums par citu būtisku sastāvdaļu neesamību

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta b) apakšpunkts nosaka, ka “visas attiecīgās sastāvdaļas, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, ir iesniegtas un ir sniegts pietiekams pamatojums attiecībā uz jebkādu citu attiecīgu sastāvdaļu neesamību”. Šī prasība ir saistīta ar 4. panta 5. punkta a) apakšpunktā noteikto prasību. Pieteikuma iesniedzējam, kurš pieliek patiesas pūles, lai iegūtu būtiskās sastāvdaļas, piemēram, sazinoties ar ģimenes locekļiem, ja ir lietderīgi to darīt, parasti vajadzētu būt spējīgam sniegt apmierinošu skaidrojumu par trūkstošajiem elementiem. Jebkurā gadījumā, 4. panta 2. punktā visi dokumenti, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, ir minēti kā sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Jēdziena “pieteikuma iesniedzēja rīcībā” nozīmi skat. sadaļā 4.2.4. 4. panta 5. punkta b) apakšpunkta kontekstā apmierinošs paskaidrojums ir tāds, kas izskaidro, kāpēc dokuments vai cits pierādījums, kuru pieteikuma iesniedzējs saprātīgi var iesniegt, tomēr nav ticis iesniegts⁽²²⁶⁾.

4.3.7.3. Saskanīgi un ticami apgalvojumi, kas nav pretrunā ar pieejamo specifisko un vispārīgo informāciju

Trešais nosacījums, kas noteikts KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta c) apakšpunktā, ir tāds, ka “pieteikuma iesniedzēja paziņojumi tiek uzskatīti par saskaņotiem un ticamiem un nav pretrunā ar specifisku un vispārēju informāciju, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu”.

Pirmkārt, **pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem jābūt saskaņotiem.** Tas nozīmē, ka paziņojumiem jābūt saprotamiem un jāgpilniem pieteikuma iesniedzēja individuālā stāvokļa un personisko apstākļu, kā arī kopējā fona kontekstā.

Otrkārt, **pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem jābūt ticamiem.** Lietā *Shepherd* kontekstā, kur pieteikuma iesniedzējs ir vēlējis kvalificēties bēgļa statusam saskaņā ar KD 9. panta 2. punkta e) apakšpunktu, EST ir atsaukusies uz nepieciešamību konstatēt faktus, uz kuriem atsaucas

⁽²²⁴⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 66. punkts.

⁽²²⁵⁾ Turpat, 67. un 66. punkts.

⁽²²⁶⁾ Skat., piem., Augstākā tiesa (Slovēnija), 2012. gada 3. aprīļa spriedums, I Up 163/2012, (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā); un ECT, 1991. gada 20. marta spriedums, *Cruz Varas* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 15576/89, 78. punkts.

“pietiekami ticami”⁽²²⁷⁾. Lai gan EST vēl ir jāinterpretē termins “(šķietami) ticams” (*plausible*), tā nozīme skaidri ir šaurāka, nekā “ticamībai” (*credibility*) (jo liecība var nebūt ticama, pat ja tā ir šķietami ticama). Šī nozīme šķietami zināmā mērā pārklājas ar turpmāk minētajiem vārdiem 4. panta 5. punkta c) apakšpunktā “nav pretrunā ar pieejamo specifisko un vispārīgo informāciju”. Taču vārds “(šķietami) ticams” (*plausible*) nevar būt sinonīms, jo tad tam nebūtu īpašas piemērošanas jomas. UNHCR ir norādījis, ka “(šķietama) ticamība (*plausibility*) ir saistīta ar to, kas šķiet saprātīgs, iespējams vai varbūtējs” (izcēlums pievienots)⁽²²⁸⁾.

Treškārt, **pieteikuma iesniedzēja paziņojumi nedrīkst būt pretrunā specifiskai un vispārējai informācijai, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu.** Tas ir konsekvences aspekts, jo tam nevajadzētu būt pretrunā ar konkrētiem pierādījumiem, kas varētu būt IVI, medicīniski vai citi atbilstoši ekspertu pierādījumi, kas atbilst 4.7. un 4.8. sadaļā noteiktajiem standartiem⁽²²⁹⁾. Atsauce uz vispārēju informāciju var attiekties uz kontekstu, kurā teikts, ka notikuši konkrēti incidenti, vai uz vispārējo situāciju izcelsmes valstī. Tomēr dažos gadījumos pieteikuma iesniedzēji var būt spējīgi identificēt konkrētus apstākļus, kas viņu stāstu padara ticamu arī tad, ja tas ir pretrunā vispārējai IVI. Lēmumu pieņēmējiem un tiesu locekļiem ir jābūt spējīgiem pieļaut izņēmumus.

4.3.7.4. Pieteikums iesniegts pēc iespējas ātrāk

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta d) apakšpunkts nosaka, ka pieteikuma iesniedzējam jāiesniedz “starptautiskās aizsardzības pieteikums pie pirmās iespējas, ja vien pieteikuma iesniedzējs nevar apliecināt, ka viņam bijuši pamatoti iemesli, kāpēc tas nav izdarīts”.

Prasība ir jālasa, ņemot vērā atsauci PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 1. punktā, kas nosaka, ka “dalībvalstis nodrošina, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumi netiek noraidīti vai izslēgti no izskatīšanas, pamatojoties tikai uz to, ka tie nav sagatavoti cik ātri vien iespējams”. Tomēr, ja pieteikuma iesniegšana tiek kavēta, tas tiek ņemts vērā, novērtējot, vai nepamatotiem paziņojumiem ir nepieciešams apliecinājums.

Tas, kas ir uzskatāms par pamatotu iemeslu, būs atkarīgs no katra pieteikuma iesniedzēja apstākļiem. Prasības pieteikuma neiesniegšanai pēc iespējas ātrāk var būt nopietni personīgie, sociālie un ar kultūru saistīti iemesli, piemēram, gadījumi, kas saistīti ar seksuālo vardarbību (skat. 6.2. sadaļu). Jebkurā gadījumā ir jādod iespēja paskaidrot jebkuru kavēšanos, kuru var izmantot pret pieteikuma iesniedzēju.

4.3.7.5. Ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta e) apakšpunkta pēdējais nosacījums ir tāds, ka ir “konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties”. Atsauce uz to, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties ir pretrunā izpratnei, kas sniegta par uzticamību plašākā sastāvdaļu, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, novērtēšanas kontekstā⁽²³⁰⁾. Šajā plašākajā kontekstā ticamība parasti attiecas nevis uz pieteikuma

⁽²²⁷⁾ EST, 2015. gada 26. februāra spriedums, lieta C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2015:117, 43. punkts

⁽²²⁸⁾ UNHCR, *Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems: Summary*, 2013. gada maijs, 60. lpp.

⁽²²⁹⁾ Kā ir norādījusi Ungārijas Galvaspilsētas tiesa: “nelielas neatbilstības, kuras nav saistītas ar jautājumu, nav jāņem vērā”: Galvaspilsētas tiesa (Ungārija), *SMR pret Pilsoneības un imigrācijas biroju*, minēts iepriekš 58. zemsvītras piezīmē.

⁽²³⁰⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta c) un e) apakšpunkta formulējums atspoguļo formulējumu UNHCR *Handbook*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 204. punkts, kurā ir teikts, ka princips “šaubu gadījumā par labu personai” jāpiemēro tikai tad, kad ir iegūti un pārbaudīti visi iespējamie pierādījumi un kad pārbaudītājs ir pārliecinājies, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties. Ja to lasa, ņemot vērā 202. punktu, kas atsaucas uz pārbaudītāja personīgo iespaidu par pieteikuma iesniedzēju, ir apšaubāms, vai UNHCR *Handbook* paredz atšķirību starp paziņojumu ticamību un pieteikuma iesniedzēja ticamību.

iesniedzēja vispārējo patiesumu, bet gan uz viņu ziņojuma un it īpaši paziņojumu un dokumentāro vai citu pierādījumu, kas iesniegti pieteikuma pamatošanai, vispārējo ticamību (skat. iepriekš 1.2.8. sadaļu) ⁽²³¹⁾. Līdz šim EST spriedumos nav sniegti nekādi norādījumi par to, kā interpretējams tas, ka “pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties”. Protams, ņemot vērā 4. panta 5. punkta ierobežoto darbības jomu, šāda nosacījuma neievērošana nevar būt izšķiroša attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja visa ziņojuma ticamību.

4.3.8. Novērtēšana šaubu gadījumā

Daudzos gadījumos saglabāsies šaubas par pieteikuma aspektiem. Tas tā var būt pat tad, ja pieteikuma iesniedzējs ir pielicis patiesas pūles, lai pamatotu savu viedokli. Tāpat var būt tad, ja dalībvalsts ir izdarījusi visu iespējamo, lai sadarbotos ar pieteikuma iesniedzēju prasības novērtēšanā, iegūstot un ņemot vērā IVI un dodot pieteikuma iesniedzējam iespēju iesniegt papildu pierādījumus un komentārus par aspektiem, kas rada bažas.

Kā ir norādīts 4.3.7. sadaļā, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktā ir noteikti nosacījumi, kādos dalībvalsts piemēro principu, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu un kad pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem. Šādos gadījumos “šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums”, ja ir izpildītas a)–e) apakšpunktā noteiktās prasības.

Daudzās dalībvalstīs jautājumi, kas saistīti ar pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu aspektu apliecināšanu, tiek risināti, atsaucoties uz tā dēvēto principu “šaubu gadījumā par labu personai” ⁽²³²⁾. Šajā ziņā jānorāda, ka it īpaši nīderlandiešu valodā KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts ir formulēts šādi “*wordt [...] het voordeel van de twijfel gegund*”, kas nozīmē “šaubu gadījumā (..) tiek interpretēts par labu personai” nevis “šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums”. Kā ir noteikusi EST, ES tiesību aktu versijas dažādās valodās ir vienlīdz autentiskas ⁽²³³⁾, un “ir jāinterpretē vienādi, un līdz ar to, ja ir atšķirības starp versijām, attiecīgā norma ir jāinterpretē, atsaucoties uz to noteikumu mērķi un vispārējo sistēmu, kuru daļa tā ir” ⁽²³⁴⁾.

Arī ECT atsaucas uz to, ka bieži vien pieteikuma iesniedzējam jāpiemēro princips “šaubu gadījumā par labu personai” ⁽²³⁵⁾. Piemēram, lietā *JK un citi pret Zviedriju*, tiesa ir lēmusi:

Ņemot vērā īpašo situāciju, kādā bieži atrodas patvēruma meklētāji, bieži vien, novērtējot viņu paziņojumu un to pamatojumam iesniegto dokumentu ticamību, ir jāpiemēro princips “šaubu gadījumā par labu personai”. Taču, ja iesniegtā informācija rada nopietnu iemeslu apšaubīt patvēruma meklētāja iesniegto materiālu patiesumu, attiecīgajai personai jāsniedz pieņemams skaidrojums par iesniegto materiālu iespējamo neprecīzumu. (..) Arī tad, ja pieteikuma iesniedzēja liecības noteiktas sastāvdaļas var

⁽²³¹⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 93. punkts: “Arī tad, ja pieteikuma iesniedzēja liecības noteiktas sastāvdaļas var šķist apšaubāmas, Tiesa ir uzskatījusi, ka tas ne vienmēr mazina pieteikuma iesniedzēja prasības ticamību kopumā” [izcēlums pievienots]. Skat. ECT 2005. gada 5. jūlija spriedumu *Said pret Nīderlandi*, pieteikums Nr. 2345/02, 53. punkts, un, *mutatis mutandis*, ECT, *N pret Somiju*, iepriekš minēts 178. zemsvītras piezīmē, 154.–155. punkts, 2005. gada 26. jūlijs. Skat. Augstā tiesa (Īrija), 2016. gada 24. novembra spriedums *OO pret Refugee Appeals Tribunal u. c.* [2016] IEHC 734. PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punkta e) apakšpunkts, kurā ir noteikti pamati, saskaņā ar kuriem dalībvalstis var paātrināt procedūras izskatīšanu un/vai veikt to uz robežas, arī koncentrējas uz pieteikuma iesniedzēja prasību: “pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis nepārprotami nekonsekvētu un pretrunīgu, nepārprotami nepatiesu vai acimredzami neticamu informāciju, kas ir pretrunā pieteikami pārbaudītai izcelsmes valsts informācijai, tādējādi padarot viņa prasību nepārliciecināšu (..)” [izcēlums pievienots].

⁽²³²⁾ Skat. piem., Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), *SN pret Iekšlietu ministriju*, 5 Azs 66/2013-70, minēts iepriekš 94. zemsvītras piezīmē.

⁽²³³⁾ EST, 1982. gada 6. oktobra spriedums lietā C-283/81, *Srl CILFIT un Lanificio di Gavardo SpA pret Veselības ministriju*, EU:C:1982:335, 18. punkts.

⁽²³⁴⁾ EST 1977. gada 27. oktobra spriedums lietā 30/77, *Regina pret Pierre Bouchereau*, EU:C:1977:172, 14. punkts.

⁽²³⁵⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē. Skat. arī ECT, 2015. gada 10. septembra spriedums *RH pret Zviedriju*, pieteikums Nr. 4601/14, 58. punkts, ECT 2010. gada 20. jūlija spriedums *N pret Zviedriju*, pieteikums Nr. 23505/09, 53. punkts; ECT, 2010. gada 9. marta spriedums *RC pret Zviedriju*, pieteikums Nr. 41827/07, 50. punkts.

šķīst apšaubāmas, Tiesa ir uzskatījusi, ka tas ne vienmēr mazina pieteikuma iesniedzēja prasības vispārējo ticamību (..) ⁽²³⁶⁾.

ECT atsauce uz principu “šaubu gadījumā par labu personai”, šķiet, ir balstīta uz *UNHCR* viedokli, kas izklāstīts rokasgrāmatā, ka “ja pieteikuma iesniedzēja sniegtā informācija šķiet ticama, viņam, ja vien nav pamatotu iemeslu rīkoties citādi, jāpiemēro princips “šaubu gadījumā par labu personai” ⁽²³⁷⁾.

Patiesi, ECT tālāk ir paudusi viedokli, ka gan *UNHCR* izstrādātie standarti, gan KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts “tieši vai netieši atzīt, ka šaubas jāinterpretē par labu personai, kura pieprasa starptautisko aizsardzību” ⁽²³⁸⁾.

Tomēr dažās tiesās (piemēram, Vācijā un Apvienotajā Karalistē) KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts ⁽²³⁹⁾ netiek uzskatīts par principa “šaubu gadījumā par labu personai” izpausmi. Šīs ir divas galvenās atšķirības. Pirmkārt, kā ir norādījusi *IARLJ* savā pētījumā par novērtēšanas ticamību, šis princips izriet no krimināltiesībām. Šajā kontekstā tas ir valsts pienākums pierādīt, ka, ņemot vērā tiesā iesniegto pierādījumu kopumu, saprātīgai personai nav nekādu šaubu par apsūdzētā vainu ⁽²⁴⁰⁾. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktā nav izmantota šī pieeja. Tas regulē pienākuma iesniegt pierādījumus atvieglošanu par labu pieteikuma iesniedzējam, taču nepārliet pierādīšanas slogu no pieteikuma iesniedzēja uz valsti ⁽²⁴¹⁾. Otrkārt, 4. panta 5. punkts aprobežojas ar gadījumiem, kad trūkst apstiprinājuma: “pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādītie aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem”. Tādēļ tā darbības joma ir ierobežotāka nekā jēdziens, kas izklāstīts *UNHCR Handbook* 204. punktā (kur priekšnoteikums, lai pieteikuma iesniedzējam tiktu piemērots princips “šaubu gadījumā par labu personai”, ir tas, ka “ir iegūti un pārbaudīti visi pieejamie pierādījumi un pārbaudītāju apmierina pieteikuma iesniedzēja vispārējā uzticamība. Pieteikuma iesniedzēja apgalvojumiem jābūt konsekventiem un ticamiem, un tie nevar būt pretrunā vispārīgi zināmiem faktiem”) ⁽²⁴²⁾.

Tā kā nav EST norādījumu šajā jautājumā, pastāv atšķirīgi viedokļi par to, vai “šaubu gadījumā par labu personai” būtu jāpiemēro, kā princips vai kā noteikums, vai tas pēc būtības kaut kā papildina KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktu, vai arī (pat, ja tas ir piemērojams) tas vienkārši ir zemāka pierādījumu apjoma vai pārliecības līmeņa piemērošanas aspekts.

Jebkurā gadījumā, šie dažādie viedokļi nemazina vajadzību veikt rūpīgu pierādījumu analīzi, vajadzības gadījumā ņemot vērā grūtības, ar kurām saskaras starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji, nodrošinot pierādījumus, lai pamatotu savu liecību.

4.3.9. Pierādījumu apjoms/pārliecības līmenis ⁽²⁴³⁾

Lai gan KD (pārstrādāta redakcija) ir izklāstīti būtiskie nosacījumi (kritēriji), lai varētu kvalificēties bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusam, tā tieši neatsaucas uz pārliecības līmeni vai pierādījumu apjomu faktu un apstākļu konstatēšanai.

⁽²³⁶⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 93. punkts.

⁽²³⁷⁾ *UNHCR Handbook*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 196. punkts. Skat. arī 203. un 204. punktu.

⁽²³⁸⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 97. punkts.

⁽²³⁹⁾ Apvienotajā Karalistē KD 4. panta 5. punkts, jo Apvienotā Karaliste nepiedalījās KD (pārstrādāta redakcija) pieņemšanā.

⁽²⁴⁰⁾ *IARLJ, Assessment of Credibility, CREDO projekts*, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, 50. punkts.

⁽²⁴¹⁾ Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), 2014. gada 10. decembra spriedums *KS (“šaubu gadījumā par labu personai”)* [2014] UKUT 552 (IAC), 85. punkts; kas aplicina: Dörig, H., iepriekš minēts 85. zemsvītras piezīmē, 1142. lpp., KD 4. panta 39. punkts.

⁽²⁴²⁾ Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), *KS (“šaubu gadījumā par labu personai”)*, minēts iepriekš 241. zemsvītras piezīmē, 83. punkts.

⁽²⁴³⁾ Attiecībā uz pierādījumu apjomu/pārliecības līmeni tiek izmantota dažāda terminoloģija, un šī terminoloģija netiek lietota visās dalībvalstīs.

KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunkts, kurā direktīvas izpratnē ir definēts jēdziens “bēglis”, atspoguļo Bēgļu konvencijā minēto definīciju, tostarp frāzi “ir pamats bailēm no vajāšanas”.

Šajā kontekstā lietā *Y un Z* EST ir spriedusi:

Šajā ziņā ir jākonstatē, ka Direktīvā paredzētajā sistēmā kompetento iestāžu mērķis, saskaņā ar šīs Direktīvas 2. panta d) punktu novērtējot, vai pieteikuma iesniedzējs pamatoti baidās no vajāšanas, ir noskaidrot, vai konstatētie apstākļi ir vai nav uzskatāmi par tādiem draudiem, kas attiecīgajai persona, ņemot vērā viņas individuālo situāciju, liek pamatoti baidīties no faktiskas vajāšanas ⁽²⁴⁴⁾.

Tiesa izmantoja līdzīgu pieeju jautājumam par to, kā pieteikuma iesniedzējs uzvedīsies pēc atgriešanās. Tā ir spriedusi, ka “pieteikuma iesniedzēja bailes no vajāšanas ir pamatotas, ja kompetentās iestādes, (..) uzskata, ka ir saprātīgi domāt, ka (..) viņš īstenos reliģiskas darbības, kas viņu pakļaus reālam vajāšanas riskam ⁽²⁴⁵⁾.”

KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta f) punktā “persona, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību” ir definēta, kā persona, kuru nevar kvalificēt, kā bēgli, bet “attiecībā uz kuru ir sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona, (..) [tai] draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu (..)”. Skaidrs, ka tas atspoguļo ECT judikatūru, kura aizsākta ar lēmumu lietā *Cruz Varas* ⁽²⁴⁶⁾ un kuru kopš tā laika Tiesa konstanti izmanto. Pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz pierādījumi, kas var pierādīt, ka ir būtisks pamats uzskatīt, ka, ja pasākums, par kuru iesniegta sūdzība, tiktu īstenots, pastāvētu reāls risks viņam tikt pakļautam attieksmei, kas nav saskaņā ar ECTK 3. pantu. Ar iespēju vien nav pietiekami ⁽²⁴⁷⁾. Tāda pati pieeja ir izmantota EST spriedumā lietā *Elgafaji*, izvērtējot būtisku kaitējumu KD 15. panta izpratnē ⁽²⁴⁸⁾. Līdzīgi ES Hartas 19. panta 2. punkts atsaucas uz “lielu iespējamību” (serious risk), ka personu “sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs”.

Romāņu-ģermāņu tiesību jurisdikcijā (atšķirībā no anglosakšu tiesību jurisdikcijas), ja likumā ir vienkārši teikts, ka nosacījumam ir jābūt izpildītam, tad parasti pusei, kurai ir pierādīšanas pienākums (prokuroram krimināllietā vai prasītājam civillietā), tiesa ir “100 %” jāpārlicina par to, ka nosacījums ir izpildīts. Tomēr situācija ir citāda, ja materiālajās tiesībās jau pastāv zināma varbūtība, kā tas ir gadījumā ar “pamatotām bailēm” no vajāšanas vai “reālu risku” ciest būtisku kaitējumu. Šādā situācijā arī romāņu-ģermāņu tiesību jurisdikcijā tiesnesim ar šo iespējamības līmeni ir jāstrādā, kā ar daļu materiālo noteikumu, kas viņam ir saistoši. Tieši tāda situācija ir starptautiskās aizsardzības lietās.

Tāpēc romāņu-ģermāņu jurisdikcijā tiesnesim ir jābūt pārliecinātam, ka pieteikuma iesniedzējs patiesi atbilst kritērijiem, lai tam varētu atzīt bēgļa statusu vai tas būtu tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību. Bet viņa pārliecības būtisko standartu definē KD (pārstrādāta redakcija) normas ⁽²⁴⁹⁾. Bēgļa statusa gadījumā tas ir, vai viņa bailes no vajāšanas ir pamatotas. Vācijas Federālā administratīvā tiesa uzskata, ka tā tas ir, kad ir būtiska varbūtība (“*substantial probability*”, “*beachtliche Wahrscheinlichkeit*”), ka viņš tiks vajāts, bet tas neprasa, lai varbūtība būtu

⁽²⁴⁴⁾ EST, *Y un Z*, minēts iepriekš 167. zemsvītras piezīmē, 76. punkts.

⁽²⁴⁵⁾ Turpat, 80. punkts.

⁽²⁴⁶⁾ ECT, *Cruz Varas* pret Zviedriju, minēts iepriekš 226. zemsvītras piezīmē, 69. punkts.

⁽²⁴⁷⁾ ECT, *Saadi* pret Itāliju, minēts iepriekš 199. zemsvītras piezīmē, 128. un 131. punkts.

⁽²⁴⁸⁾ EST, *Elgafaji*, minēts iepriekš 181. zemsvītras piezīmē, 43. punkts.

⁽²⁴⁹⁾ Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 14. jūlija spriedums, BVerwG 10 B 7.10, BVerwG:2010:140710B10B7.10.0, 8. punkts; Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 1985. gada 16. aprīļa spriedums, BVerwG 9 C 109.84, BVerwGE 71, 180, 181.

lielāka par 50 % ⁽²⁵⁰⁾. Pamatotas bailes var pastāvēt arī tad, ja ir mazāk nekā 50 % varbūtība, ka vajāšana tiešām notiks, taču nav pietiekami tikai ar teorētisku iespējamību, ka vajāšana varētu notikt. Tas pats attiecas uz alternatīvās aizsardzības piešķiršanu. Pārlicēbas materiālais standarts tiesnesim lietās, kas saistītas ar alternatīvās aizsardzības piešķiršanu, ir būtiska kaitējuma reāls risks pieteikuma iesniedzējam. Būtībā tas ir tas pats standarts, kas piemērots bēgļa statusam, izvērtējot, vai pieteikuma iesniedzēja bailes ir pamatotas ⁽²⁵¹⁾.

Anglosakšu tiesību jurisdikcijas pierādījumu izvērtēšanai pieiet, pamatojoties uz apsvērumu, vai pieteikuma iesniedzējs ir izpildījis prasību par pierādījumu apjomu. Civillietās Īrijā un Apvienotajā Karalistē pierādījumu apjoms ir varbūtību līdzsvars. Īrijas Augstā tiesa, izskatījusi Apvienotās Karalistes un starptautisko judikatūru, ir secinājusi, ka atbilstīgais standarts, kas piemērojams starptautiskās aizsardzības lietās, ir pierādījumu apjoms, kur “varbūtību līdzsvars atbilstīgā gadījumā ir apvienots ar principu “šaubu gadījumā par labu personai”” ⁽²⁵²⁾. Tomēr, izvērtējot, vai pieteikuma iesniedzējs ir izrādījis pamatotas bailes no vajāšanas, Apvienotās Karalistes Lordu palāta ir uzskatījusi, ka ir pietiekami konstatēt saprātīgu iespējamības līmeni, ko var raksturot, kā “būtisku iespējamību”, “būtisku pamatu domāt” vai “saprātīgu iespēju”, ka notiks vajāšana; šis standarts ir zemāks par varbūtības līdzsvara civilo standartu ⁽²⁵³⁾. Tas pats standarts ir piemērojams alternatīvajai aizsardzībai un 3. panta prasībām, apkopojot to, vai pastāv būtisks pamats uzskatīt, ka ir būtiska kaitējuma risks, jo pārbaude neatšķiras no pārbaudes, ko piemēro patvēruma pieteikumiem ⁽²⁵⁴⁾. Līdzīgi, dažās kontinentālo tiesību jurisdikcijās tiesas arī izmanto saprātīga iespējamības līmeņa standartu, kas ir zemāks par 50 % iespējamību ⁽²⁵⁵⁾.

Vēl paliek virkne jautājumu, kas saistīti ar pierādījumu novērtēšanu un ticamību, par kuriem EST vēl jāsniedz norādījumi. Tie ietver arī tikko minētos: vai KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunktā noteiktā pamatotu baiļu pārbaude atšķiras no KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunktā noteiktās reāla riska pārbaudes ⁽²⁵⁶⁾; vai pieeja pierādījumu novērtēšanai atšķiras, ņemot vērā dažādo izmantoto frazeoloģiju, un vai gan anglosakšu tiesību pieeja fakti novērtēšanai, paļaujoties uz konkrētu pierādījumu apjomu, gan romāņu-ģermāņu tiesību pieeja ir saderīga ar ES tiesībām.

⁽²⁵⁰⁾ Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2008. gada 7. februāra spriedums, BVerwG 10 C 33.07, BVerwG:2008:070208B10C33.07.0, 37. punkts, angļu valodā pieejams <http://www.bverwg.de>. Skat. arī Augstākā tiesa (Spānija), 2015. gada 9. decembra spriedums, pieteikums Nr. 1699/2015, ECLI:ES:TS:2015:5211, 9. lpp. (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽²⁵¹⁾ Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 1. jūnija spriedums, BVerwG 10 C 25.10, BVerwG:2011:010611U10C25.10.0, 22. punkts, pieejams angļu valodā <http://www.bverwg.de>.

⁽²⁵²⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), *ON pret Refugee Appeals Tribunal u. c.*, minēts iepriekš 49. zemsvītras piezīmē, 63. punkts.

⁽²⁵³⁾ Lordu palāta (Apvienotā Karaliste), 1987. gada 16. decembris, *R pret Secretary of State for the Home Department, Ex parte Sivakumaran* [1988] AC 958, kurā Palāta ir skaidri norādījusi, ka pieņemtā frazeoloģija norāda, ka pietiek ar mazāku varbūtības pakāpi nekā parastais civilais standarts. Skat. Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), *MA (Somālija) pret Secretary of State for the Home Department*, minēts iepriekš 219. zemsvītras piezīmē, 20. punkts, tiesa, neņemot par šo jautājumu, balstījās uz to, ka “reāla iespējamība” ir pareizais rādītājs, ko piemērot gan pagātnes, gan tagadnes faktiem gan Bēgļu konvencijas gan ECTK 3. panta lietām. Tiesa norādīja, ka būtu vēlams, lai par šo jautājumu tā autoritatīvi lemtu citā reizē.

⁽²⁵⁴⁾ Lordu palāta (Apvienotā Karaliste), 2005. gada 26. maija spriedums, *R pret Secretary of State for the Home Department ex parte Bagdanavicius* [2005] UKHL 38, 7. punkts; un Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, 2001. gada 17. janvāra spriedums, *Kacaj* (3. pants – Pierādījumu apjoms – Nevalstiski dalībnieki) Albānija [2001] UKIAT 00018, 12. punkts, kur tiesa ir norādījusi, ka ECT formulētā pārbaude liek lēmuma pieņemējam un apelācijas iestādei sev pajautāt, vai ir būtisks pamats uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējam draud reāls attiecīgas sliktas izturēšanās risks, un tas neatšķiras no piemērojamās pārbaudes patvēruma pieteikumiem. Skat. arī Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2010. gada 7. jūlija spriedums, *HJ (Irāna) un HT (Kamerūna) pret Secretary of State for the Home Department* [2010] UKSC 31, kas apliecina pieeju, kuru izmantoja Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) lietā *Batayav pret Secretary of State for the Home Department* [2003] EWCA Civ 1489.

⁽²⁵⁵⁾ Skat. piem., Administratīvā tiesa (Slovēnija), 2015. gada 24. aprīļa spriedums, I U 411/2015-57, 118. punkts.

⁽²⁵⁶⁾ Tālāku diskusiju par pamatotu baiļu un reāla riska pārbaudēm skat. EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai* (Direktīva 2011/95/ES – Juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.8.1. un 2.7.1. sadaļa).

4.4. Pieteikuma iesniedzēja paziņojumu un dokumentāro un/vai citu pierādījumu ticamības novērtēšanas metodes

Ticamības novērtēšana ietver izmeklēšanas procesu, lai noskaidrotu, vai visi vai daļa paziņojumu vai citu pierādījumu, kurus sniedzis pieteikuma iesniedzējs saistībā ar būtiskiem faktiem, ir pieņemami, lai varētu noteikt kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai. Būtiskie fakti ir tādi fakti un apstākļi, kuri likumīgi ir atbilstīgi, lai varētu noteikt kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai. Konstatējumi par ticamību ir jāizdara saskaņā ar visiem principiem, kas izklāstīti 4.3. sadaļā.

Šajā sadaļā izklāstītie standarti ir piemērojami pieteikumu pārbaudei visās administratīvajās procedūrās, ieskaitot paātrinātās un uz robežas veiktās ⁽²⁵⁷⁾.

Pieteikuma iesniedzēja paziņojumu un dokumentāro vai citu pierādījumu, kas iesniegti, pamatojot pieteikumu, novērtēšanai jāatbilst Hartas un direktīvu prasībām, kā ir noteikts EST spriedumā lietā *A, B un C*. Attiecīgi, kompetentajām iestādēm jāpielāgo šādu paziņojumu novērtēšanas kārtība atbilstoši katras patvēruma pieteikumu kategorijas raksturīgajām īpašībām ⁽²⁵⁸⁾.

EST lietā *A, B un C*, atbildot uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par to, vai KD 4. pants un ES Hartas 3. un 7. pants nosaka robežas “kārtībai, kādā tiek novērtēta paziņojumu par seksuālo orientāciju ticamība”, pārfrāzēja jautājumu, vaicājot, vai normas nosaka zināmus ierobežojumus valsts kompetentajām iestādēm “faktu un apstākļu par patvēruma meklētāja (..) apgalvoto seksuālo orientāciju izvērtēšanā” ⁽²⁵⁹⁾. Atbildot uz uzdotajiem jautājumiem, Tiesa to darīja, kontekstā, kad tiek ņemtas vērā “paziņojumu un dokumentu vai citu pierādījumu novērtēšanas metodes”.

Tiesa noraidīja apelācijas sūdzību iesniedzēju izvirzītos argumentus, ka kompetentajām iestādēm, kuras izskata patvēruma pieteikumu, kas pamatots ar bailēm no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ, paziņojums par seksuālo orientāciju esot jāuzskata par pierādītu faktu, pamatojoties vien uz pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem. Tā ir lēmusi, ka “ņemot vērā īpašo kontekstu, kāds ir patvēruma pieteikumiem, šie paziņojumi ir tikai izejas punkts [KD] 4. pantā paredzētajam faktu un apstākļu pārbaudes procesam” ⁽²⁶⁰⁾.

No tā izriet, ka, lai gan patvēruma meklētājam ir jāidentificē sava seksuālā orientācija, kas ir tā personiskās identitātes aspekts, pieteikumi, kas ir pamatoti ar bailēm no vajāšanas šīs orientācijas dēļ, tāpat kā pieteikumi, kas pamatoti ar citiem vajāšanas iemesliem, var tikt pārbaudīti, kā paredzēts direktīvā ⁽²⁶¹⁾. Tomēr kārtībai, kādā kompetentās iestādes vērtē paziņojumus un dokumentāros vai citus pierādījumus, kas iesniegti šādu pieteikumu atbalstam, ir jāatbilst KD (pārstrādāta redakcija) un PPD (pārstrādāta redakcija) normām, kā arī Hartā garantētajām pamattiesībām ⁽²⁶²⁾.

⁽²⁵⁷⁾ Skat. PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punktu un 43. panta 1. punktu.

⁽²⁵⁸⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 54. punkts.

⁽²⁵⁹⁾ Turpat, 48. punkts.

⁽²⁶⁰⁾ Turpat, 49. punkts.

⁽²⁶¹⁾ Turpat, 52. punkts.

⁽²⁶²⁾ Turpat, 53. punkts. Skat. piemēram, Gijoras Administratīvā un nodarbinātības lietu tiesa (Ungārija), 2016. gada 1. jūnija spriedums, 13.K.27.101/2016/7, kur tiesa ir lēmusi, ka psihologa veikta izmeklēšana un ziņojums par pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju nav pieņemams, jo tas būtu pretrunā ES Hartas 4. un 7. pantam, kā EST tiesa tos ir interpretējusi lietā *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē.

Tad tiesa izskatīja metodes, kas izmantotas, lai novērtētu paziņojumus un dokumentāros pierādījumus, kas iesniegti pieteikuma atbalstam. Tā noraidīja četras novērtēšanas metodes, kas izklāstītas 14. tabulā:

14. tabula. Novērtēšanas pieejas, kuras EST noraidīja lietā A, B un C

1	Pieteikumu novērtēšana, pamatojoties tikai uz stereotipisku priekšstatu vai balstoties uz jautājumiem, kuri pamatojas uz stereotipisku priekšstatu, būtu pretrunā KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktam, kas prasa iestādēm ņemt vērā patvēruma meklētāja individuālo un personisko situāciju ⁽²⁶³⁾ . Patvēruma meklētāja nespēja atbildēt uz šādiem jautājumiem pati par sevi nav pietiekams pamatojums, lai secinātu, ka pieteikuma iesniedzējam nevar uzticēties ⁽²⁶⁴⁾ .
2	Iztaujāšana par pieteikuma iesniedzēja seksuālo darbību detaļām ir pretrunā ES Hartas 7. pantā garantētajām tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību ⁽²⁶⁵⁾ .
3	Piekrišana homoseksuālu aktu veikšanai, pieteikuma iesniedzēju pakļaušanai iespējamam "testiem", lai pierādītu viņu homoseksualitāti, vai arī tam, ka šie pieteikuma iesniedzēji sniedz tādus pierādījumus kā savu intīmo darbību video ieraksti, kaitē cilvēka cieņai, un ir pretrunā ES Hartas 1. pantam ⁽²⁶⁶⁾ .
4	Ja tiktu konstatēts, ka ticamības trūkst tikai tāpēc, ka pieteikuma iesniedzējs neatklāj savu seksuālo orientāciju, kad viņam tiek dota iespēja pamatot savu pieteikumu, nebūtu ņemts vērā katra pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, kas būtu pretrunā KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punktam ⁽²⁶⁷⁾ .

EST ir pieņēmusi, ka pieteikuma iesniedzēja liecības ticamība būs svarīga sastāvdaļa starptautiskās aizsardzības pieteikuma atbalstam iesniegto pierādījumu novērtēšanā, taču ir svarīgi atzīmēt, ka atsauces uz ticamību ⁽²⁶⁸⁾ attiecas vienīgi uz pieteikuma iesniedzēja liecības novērtēšanas kontekstu, nevis uz viņa paša uzticamību. Līdzīgi savā spriedumā lietā *Y un Z* EST ir norādījusi, ka "[r]iska lieluma vērtējums (..) ir balstīts vienīgi uz faktu un apstākļu konkrētu izvērtēšanu saskaņā ar normām, it īpaši ar Direktīvas 4. pantā minētajām normām" ⁽²⁶⁹⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) ir ietverts īpašs noteikums par pieteikuma iesniedzēju paziņojumiem. Galvenā metode pieteikuma iesniedzēja paziņojuma novērtēšanai ir izvērtēšana, vai tas ir pamatots ar kādu dokumentāru vai jebkura veida, kas aprakstīts 4.3.7. sadaļā, citu pierādījumu.

4.5. Ticamības rādītāji

Ņemot vērā to, ka KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts aprobežojas ar īpašu noteikumu par paziņojumu apstiprināšanu, ir jāizvērtē, kādi norādījumi ir sniegti KD (pārstrādāta redakcija) un PPD (pārstrādāta redakcija) attiecībā uz lēmumu pieņēmēju plašāko uzdevumu novērtēt pierādījumus un ticamību. Tas liek mums atgriezties pie iepriekš norādītā, ka ES tiesību akti sniedz vien ierobežotu skaitu tiesību normu, kas pārvalda pierādījumu un ticamības novērtēšanu. Turklāt EST judikatūrā starptautiskās aizsardzības lietās līdz šim ir aplūkoti tikai salīdzinoši nedaudz jautājumi, kas saistīti ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu. Attiecīgi

⁽²⁶³⁾ EST, A, B un C, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 62. un 73. punkts.

⁽²⁶⁴⁾ Turpat, 63. punkts.

⁽²⁶⁵⁾ Turpat, 64. punkts.

⁽²⁶⁶⁾ Turpat, 65. punkts.

⁽²⁶⁷⁾ Turpat, 67.–70. punkts.

⁽²⁶⁸⁾ Turpat, 59., 63. un 69. punkts.

⁽²⁶⁹⁾ EST, *Y un Z*, minēts iepriekš 167. zemsvītras piezīmē, 77. punkts. 2015. gadā Berlīnē IARLJ (Eiropa) nodaļa organizēja darbsemināru, lai apkopotu Tiesas judikatūru saistībā ar ticamības novērtēšanas metodēm, atsaucoties uz valstu judikatūru. Rezultāti ir izklāstīti publikācijā Berlit, U., Dörig, H. and Storey, H. (2015), "Credibility Assessment in Claims based on Persecution for Reasons of Religious Conversion and Homosexuality: A Practitioners Approach", *IJRL*, 27. sējums, Nr. 4, 649-666.

līdz šim ir sniegts samērā maz norādījumu par rādītājiem, kas jāņem vērā, novērtējot pieteikuma iesniedzēja paziņojumu ticamību.

Tādējādi principi, kas izklāstīti 4.3. sadaļā, un novērtēšanas metodes, kas norādītas 4.4. sadaļā, lasot kopā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta nosacījumiem, kas izklāstīti 4.3.7. sadaļā, nodrošina pamata ietvaru, kurā valsts kompetentajām iestādēm, darbojoties tiesu pārraudzībā ⁽²⁷⁰⁾, ir jāveic faktu novērtēšana saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punktu, un starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšana pēc būtības. Tāpēc pieteikuma iesniedzēja paziņojumu un pierādījumu ticamības novērtēšana tiek veikta saskaņā ar katras dalībvalsts procedūras un pierādījumu izvērtēšanas noteikumiem, kuriem ir jāatbilst ES Hartas prasībām, un jebkuras attiecīgās direktīvas nosacījumiem ⁽²⁷¹⁾.

Tomēr tas, ka trūkst konkrētu ES tiesību normu, kas reglamentē pierādījumu un ticamības novērtēšanu, nenozīmē lietas izbeigšanu, jo ir daudz dalībvalstu judikatūras. Turklāt ECT ir aplūkojusi līgumslēdzēja valsts veiktās novērtēšanas atbilstību, izvērtējot jautājumus saistībā ar starptautisko aizsardzību saskaņā ar ECTK 3. pantu. Pamatojoties uz šiem avotiem, ir iespējams apzināt papildu kritērijus vai rādītājus, ko var izmantot, vērtējot ticamību, kā ir parādīts 4. attēlā un tālāk sekojošās apakšsadaļās. Šie avoti savukārt balstās uz ļoti ievērojamo darbu, veicot pamata pētījumus par "ticamības rādītājiem" ⁽²⁷²⁾. Tajā pašā laikā rādītāji, kas ir izstrādāti valstu judikatūrā un pamata pētījumos, kas izklāstīti turpmākajās apakšsadaļās, atspoguļo vienotu izpratni par to, ko uzdevums ietver, pamatojoties uz plaši izplatītu izmantošanu.

4. attēls. Ticamības rādītāji

Nepieciešamība pēc vienotas izpratnes par ticamības rādītājiem izriet no principa, kas paredz objektīvu un taisnīgu katra pieteikuma novērtēšanu, un palīdz nodrošināt pārredzamu un konsekventu novērtēšanu. Rādītāji jāpiemēro būtiskiem faktiem, ņemot vērā visus pierādījumus, lai noteiktu, kurus būtiskos faktus var pieņemt kā konstatētus riska novērtēšanas nolūkā.

⁽²⁷⁰⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 70. punkts.

⁽²⁷¹⁾ Ģenerālvokāte E. Šarpstone [*E. Sharpstone*] secinājumos lietā *A, B un C pret Staatssecretaris van Veiligheids Justitie* (2014. gada 17. jūlijs, apvienotās lietas C-148/13, C-149/13 un C-150/13, EU:C:2014:2111, 32. un 50. punkts) ir paudusi viedokli, ka ticamības novērtēšana jāveic saskaņā ar valstu tiesību aktiem, jo ne ES Harta, ne KD, ne arī PPD nav ietverti nekādi noteikumi par ticamības novērtēšanu. Tomēr Tiesa uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem piegāja citādi (skat. 4.4. sadaļu), un spriedumā lietā *Y un Z* (minēts iepriekš 167. zemsvītras piezīmē, 77. punkts) EST norādīja, ka riska novērtēšana tiek veikta saskaņā ar noteikumiem, kas izklāstīti "it īpaši [KD] Direktīvas 4. pantā".

⁽²⁷²⁾ Skat. piem., IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē; IARLJ, *A Structured Approach to the Decision Making Process*, minēts iepriekš 1. zemsvītras piezīmē; UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, UNHCR, *The Heart of the Matter: Assessing Credibility when Children Apply for Asylum in the European Union*, CREDO ziņojums, 2014. gada decembris; Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē; Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē.

Ir svarīgi atzīmēt, ka atsauce uz uzticamības rādītājiem un to piemērošana nenozīmē, ka visos gadījumos vienmēr var iegūt pārlicību par pieteikuma iesniedzēja liecības patiesumu.

Jēdziens “rādītāji” atspoguļo atziņu, ka šajā tiesību jomā nav stingru normu un nav iespējams noteikt nepieciešamus vai pietiekamus nosacījumus šādam novērtējumam. Ticamības rādītājs nav nekas vairāk par rādītāju. Rādītāju, kas tiek uztverts kā negatīvs, var atsvērt citi pozitīvi rādītāji vai faktori, kas saistīti, piemēram, ar izcelsmi, vecumu vai kultūru, kā aplūkots tālāk 6. daļā. Nevienš rādītājs nevar būt noteicošais.

Rādītāji jāpiemēro, ņemot vērā individuāla novērtējuma principu un pieteikuma iesniedzēja īpašos apstākļus un izcelsmi, tostarp, kā jau norādīts 4.3.1. sadaļā, tādus faktoros kā vecums, izglītība, kultūra, reliģija, dzimums, seksuālā orientācija, veselība un neaizsargātība, un kā tie ietekmē rādītāju piemērošanu katra konkrētā gadījuma apstākļos (skat. arī 6. daļu).

Ir arī svarīgi, lai šī sadaļa tiktu lasīta kopsakarā ar procesuālajiem standartiem, kas minēti tālāk 4.5.8. sadaļā, jo atbilstība noteiktiem procesuālajiem standartiem ir svarīga, apsverot rādītāju piemērojamību.

4.5.1. Iekšējā konsekvence

Iekšējā konsekvence attiecas uz konstatējumiem attiecībā uz konsekvenci, jebkurām pretrunām, neatbilstībām un izlaidumiem paziņojumos un citos pierādījumos, ko pieteikuma iesniedzēji snieguši savā rakstveida saziņā vai intervijās, visos pieteikuma un apelācijas izskatīšanas posmos līdz galīgā lēmuma pieņemšanai. Te galvenā uzmanība tiek pievērsta tam, cik lielā mērā pieteikuma iesniedzēja liecība vai stāsts turas kopā.

Atbilstoši valstu judikatūrai ECT ir norādījusi, ka pieteikuma iesniedzēja pamata stāstam ir jābūt konsekventam visā lietas izskatīšanas laikā pat tad, ja daži apraksta aspekti var būt neskaidri vai “diezgan ievērojami”, ja tie nemazina prasības vispārējo ticamību ⁽²⁷³⁾. Tiesa arī ir norādījusi, ka, izvērtējot paziņojumu ticamību kopumā, nevar gaidīt pilnīgu datu un notikumu izklāsta precizitāti ⁽²⁷⁴⁾. Tomēr var nonākt situācijā, pat ņemot vērā vajadzību, novērtējot pieteikumu iesniedzēju pierādījumus, piemērot principu “šaubu gadījumā par labu personai”, kad sniegtā informācija sniedz nopietnus iemeslus apšaubīt iesniegumu patiesumu. Šādos gadījumos pieteikuma iesniedzējam jāsniedz pietiekams skaidrojums par iespējamajām neatbilstībām ⁽²⁷⁵⁾.

Tiesai ir jānovērtē jebkādu pretrunu vai izlaidumu ietekme uz pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu ticamību attiecībā uz būtiskiem faktiem. Nevar vienmēr sagaidīt, ka pieteikuma iesniedzējiem būs detalizētas zināšanas vai viņi precīzi atcerēsies, piemēram, laikus, datumus un notikumus (skat. 6.1., 6.2., 6.3. un 6.4. sadaļu). Tādējādi, lai gan neatbilstība var liecināt par uzticamības trūkumu, tā var liecināt arī par pieteikuma iesniedzēju, kurš mēģina atcerēties to, ko ir piedzīvojis, nevis to, ko ir teicis iepriekš (skat. 6.1. sadaļu). Pienācīgi jāapsver arī jebkādi skaidrojumi par neatbilstībām un izlaidumiem, kas izriet no tādiem faktoriem kā pieteikuma

⁽²⁷³⁾ ECT, *Said pret Nīderlandi*, minēts iepriekš 231. zemsvītras piezīmē, 53. punkts, kur Tiesa ir norādījusi, ka ir grūti iedomāties citus veidus, kā pieteikuma iesniedzējs būtu varējis pamest armiju, kā vien dezertēšanu. Pat, ja stāsts par viņa bēgšanu varētu šķist diezgan ievērojams, Tiesa uzskatīja, ka tas nemazināja vispārējo ticamību iesniedzēja apgalvojumam, ka viņš bija dezertieris.

⁽²⁷⁴⁾ Skat. piem., turpat.; ECT, 2006. gada 17. janvāris, *Bello pret Zviedriju*, pieteikums Nr. 32213/04. Skat. arī 6.1. sadaļu.

⁽²⁷⁵⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 93. punkts; EST, *RH pret Zviedriju*, minēts iepriekš 235. zemsvītras piezīmē, 58. punkts.

iesniedzēja vecums, dzimums, seksuālā orientācija vai cits neaizsargātības statuss (skat. 4.3.1. sadaļu) ⁽²⁷⁶⁾.

Tāpat ir jāņem vērā fakts, ka sākotnējā intervijā pieteikuma iesniedzējam varētu būt bijusi tikai iespējā īsumā izstāstīt savu stāstu ⁽²⁷⁷⁾ vai arī var būt, ka šajā posmā viņš ir baidījies no iestādēm ⁽²⁷⁸⁾ vai viņam ir bijusi ierobežota izpratne par to, kas ir prasīts.

Kavēšanās, izvirzot konkrētu jautājumu, var radīt nekonsekvenci, jo tas atspoguļo to, kā mainās veids, kādā pieteikuma iesniedzējs cenšas pamatot savu prasību. Tomēr no sprieduma lietā *A, B un C* ir skaidrs, ka kavēšanās pati par sevi ne vienmēr pamato konstatējumu, ka trūkst ticamības. Tas ir viens no faktoriem, kas jāņem vērā ⁽²⁷⁹⁾. Līdzīgi, novēlota paziņojumu sniegšana un novēlota pierādījumu iesniegšana var negatīvi ietekmēt ticamību, ja vien netiek sniegts pamatots skaidrojums ⁽²⁸⁰⁾. Papildus, tas, ka daži pierādījumu aspekti tiek noraidīti, ne vienmēr nozīmē, ka ir iedragāta liecības būtība.

Jebkurā gadījumā ir svarīgi ņemt vērā, ka konsekvence ne vienmēr ir ticamības rādītājs. Reizēm tā var liecināt par stāstu, kuru no galvas iemācīties negodīgs pieteikuma iesniedzējs. Savukārt pretrunas var liecināt par godīgu pieteikuma iesniedzēju, kurš cenšas atcerēties pieredzētā detaļas (skat. tālāk 6.1. sadaļu), vai arī tās radušās tādēļ, ka tiek stāstīts par traumatisku notikumu, kuru pieteikuma iesniedzējs iepriekš nav vēlējis atklāt (skat. tālāk 6.2. un 6.3. sadaļu).

Tāpat ir svarīgi izvērtēt pieteikuma iesniedzēja paziņojumu atbilstību dokumentārajiem pierādījumiem, kurus viņš iesniedzis sava pieteikuma pamatošanai ⁽²⁸¹⁾. Papildu apsvērumi par dokumentārajiem pierādījumiem ir izklāstīti 4.6. sadaļā.

4.5.2. Ārējā konsekvence

Ārējā konsekvence ir saistīta ar konsekvenci starp pieteikuma iesniedzēja liecību (kas sniegta viņa personiskajā intervijā un/vai citos paziņojumos) un vispārējo zināmo informāciju, citiem pierādījumiem, piemēram, ģimenes vai citu liecinieku sniegtajām ziņām, medicīniskajiem un dokumentārajiem pierādījumiem, kas saistīti ar attiecīgajiem prasības jautājumiem, un jebkuriem citiem ar valsti saistītajiem pierādījumiem ⁽²⁸²⁾. Tas, cik būtiski ir apsvērt pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu atbilstību šādiem pierādījumiem, skaidri izriet no KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta c) apakšpunkta prasības, ka “pieteikuma iesniedzēja paziņojumi (..) nav pretrunā ar specifisku un vispārēju informāciju (..)”.

Attiecīgi, pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem nevajadzētu būt pretrunā ārējo pierādījumu elementiem, piemēram, IVI, medicīniskajiem vai citu atbilstīgu ekspertu liecībām, kas atbilst 4.6., 4.7. un 4.8. sadaļā minētajiem standartiem.

⁽²⁷⁶⁾ Skat. piem., Kasācijas tiesa, VI civillietu nodaļa (Itālija), 2015. gada 5. marta spriedums, Nr. 4522; Gīsenes (Giessen) Administratīvā tiesa (Vācija), 2014. gada 25. februāra spriedums, Nr. 1 K 2449/11.GI.A; Augstā tiesa (Īrija), 2013. gada 16. septembra spriedums, *NM (Togo)* pret Refugee Appeals Tribunal u. c. [2013] IEHC 436.

⁽²⁷⁷⁾ ECT, 2014. gada 18. novembra spriedums, *MA pret Šveici*, pieteikums Nr. 52589/13, 60. punkts Skat. arī Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2014. gada 9. aprīļa spriedums *JA (Afganistāna)* [2014] EWCA Civ 450, 25. punkts, kur Tiesa ir komentējusi prasību piesardzīgi ņemt vērā to, cik lielā mērā var palauties uz atbildēm, kuras pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis savā sākotnējā un pārbaudes intervijā.

⁽²⁷⁸⁾ UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 198. punkts.

⁽²⁷⁹⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē.

⁽²⁸⁰⁾ Skat. ECT, *Cruz Varas pret Zviedriju*, minēts iepriekš 226. zemsvītras piezīmē, 78. punkts.

⁽²⁸¹⁾ ECT, *MA pret Šveici*, minēts iepriekš 277. zemsvītras piezīmē, 62.–67. punkts, sniedz noderīgu ilustrāciju, kā ECT novērtēja nozīmi, kāda jāpiešķir pavēstī un spriedumam, ko iesniedza pieteikuma iesniedzējs, 62. punktā apstiprinot, ka pieteikuma iesniedzēja stāsta patiesums ir jāvērtē arī iesniegto dokumentu kontekstā.

⁽²⁸²⁾ Skat. piem., ECT, 2002. gada 1. oktobra spriedums, *Tekdemir pret Nīderlandi*, pieteikumi Nr. 46860/99 un 49823/99; Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2017. gada 25. janvāra spriedums, *M. T*, Nr. 15037987.

Pieteikuma iesniedzēja pierādījumiem ir jāskaidro arī ar jebkuru ģimenes locekļu paziņojumu vai citiem saistītiem būtiskiem faktiem. Izvērtējot šādus pierādījumus, ir jāņem vērā jebkuri iemesli (ieskaitot tos, kas izklāstīti, aplūkojot iekšējo konsekvenci), kas varētu izskaidrot neatbilstības un izlaidumus ⁽²⁸³⁾, pievēršot uzmanību arī tam, ka dažādi liecinieki var saskatīt viena notikuma dažādus aspektus vai atcerēties tikai daļu no notikuma.

Pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem ir jāatbilst vispārzināmai informācijai. Ja pieteikuma iesniedzēja liecība ir pretrunā zināmiem faktiem tādos jautājumos, kā datumi, atrašanās vietas un spēja veikt noteiktu maršrutu vai pat zinātniski vai bioloģiski fakti, tas var radīt nopietnas bažas par ticamību ⁽²⁸⁴⁾.

Attiecībā uz IVI, novērtējot risku neizbēgami ir jāizvērtē pieteikuma iesniedzēja prasība, salīdzinot ar pamatinformāciju par apstākļiem izcelsmes valstī. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja paziņojumu atbilstība IVI un citām ekspertu liecībām ir svarīgs faktors, kad tiek izlemts, vai pieteikuma iesniedzēja prasība ir pamatota ⁽²⁸⁵⁾. Dažos īpašos gadījumos pieteikuma iesniedzēji var būt spējīgi identificēt konkrētus apstākļus, kas viņu stāstu padara ticamu arī tad, ja tas ir pretrunā vispārējai IVI. Lēmumu pieņēmējiem un tiesu locekļiem ir jābūt spējīgiem pieļaut izņēmumus. Ja nepastāv IVI, kas pamatotu būtiskus faktus, ne vienmēr nozīmē, ka incidents nav noticis vai ka fakti nav pieņemami. Daudz kas ir atkarīgs no konteksta un tā, cik lielā mērā tiek pieņemts, ka ir jābūt IVI par šo incidentu. Tāpat īpaša vērība jāpievērš situācijām, kurās daži pieteikuma iesniedzēji var pielāgot savas prasības, lai tās atbilstu attiecīgajai IVI, kas viņuprāt varētu palīdzēt viņu prasībai. Skat. arī 4.8.4.2. sadaļu par IVI un apstiprinājumu.

4.5.3. Pietiekama detalizētība

Parasti ir pamatoti sagaidīt, ka starptautiskās aizsardzības prasība ir iesniegta pēc būtības un pietiekami detalizēta, vismaz attiecībā uz prasības būtiskākajiem faktiem. Detalizētības trūkums var radīt to, kas KD 4. panta 5. punkta b) apakšpunktā ir dēvēts par “attiecīgu sastāvdaļu” neesamību.

Ja pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka pirmo reizi mūžā ir ticis arestēts demonstrācijas laikā, būtu pārsteidzoši, ja nevarētu sniegt precīzu informāciju par to, kad, kur, kā utt. tas ir noticis, taču tas arī rada jautājumu par to, cik detalizētu informāciju ir saprātīgi sagaidīt. Katrā gadījumā ir nepieciešams līdzsvarots un objektīvs novērtējums, vai pieteikuma iesniedzēja sniegtā liecība atspoguļo to, kas ir sagaidāms no kāda, kurš atrodas viņa konkrētajos apstākļos un stāsta par patieso personīgo pieredzi.

Tas nozīmē, ka ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja personīgie faktori, piemēram, izglītība un izcelsme, kas var vai nevar izskaidrot, kāpēc viņš vai viņa nevar sniegt šādas detaļas (skat. 4.3.1. sadaļu). Var būt arī konkrētas grūtības, piemēram, ierobežota vieta pieteikuma veidlapā. Dažiem pieteikuma iesniedzējiem personiskā intervija būs pirmā reize, kad viņiem tiks lūgts oficiāli izstāstīt par sevi un savu situāciju. Ir jāņem vērā arī tādi jautājumi, kas saistīti ar atmiņu,

⁽²⁸³⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2008. gada 6. februāra spriedums, *ES pret Iekšlietu ministriju*, 1 Azs 18/2007-55, kur tiesa ir norādījusi, ka, ja administratīvā iestāde konstatē, ka dažādu starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju izteikumi par identiskiem faktiem ir pretrunīgi, tai ir pienākums nodrošināt viņiem iespēju šīs pretrunas izskaidrot, pirms secināts, ka viņu apgalvojumi nav ticami.

⁽²⁸⁴⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2006. gada 26. jūlija spriedums, *Y pret Secretary of State for the Home Department*, [2006] EWCA Civ 1223, 25. punkts, kur tiesa noteica, ka lēmuma pieņēmējam nav obligāti jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja sniegto faktu izklāsts neatkarīgi no tā, cik pretrunā ar veselo saprātu un cilvēka uzvedību tas varētu būt, un tam ir tiesības attiecīgā gadījumā konstatēt, ka notikumu apraksts ir tik ļoti izdomāts un pretrunā saprātīgam, ka tam nav iespējams ticēt.

⁽²⁸⁵⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 79. punkts.

atklāšanu, kultūru un neaizsargātību, kā ir izklāstīts tālāk 6.1., 6.3., 6.4. un 6.7. sadaļā ⁽²⁸⁶⁾. Šādi apsvērumi ne vienmēr var attaisnot to, ka pieteikuma iesniedzēja pierādījumi nav pietiekami detalizēti, taču tie ir jāņem vērā.

Pieteikuma iesniedzēja spēja sniegt pietiekami detalizētu informāciju būs atkarīga arī no personiskās intervijas kvalitātes un atmosfēras ⁽²⁸⁷⁾. Ja pieteikuma iesniedzēji tiek pārtraukti vai jautājumi tiek uzdoti, izrādot neuzticēšanos, tas var traucēt sniegt pilnīgas atbildes, it īpaši par notikumiem, kurus ir grūti vai sāpīgi aprakstīt. Pieteikuma iesniedzēja paziņojumu detalizētības pakāpe var būt atkarīga no tā, vai viņam ir bijis juridiskais konsultants un cik kvalitatīvas konsultācijas tas ir sniedzis. Tāpēc sagaidāmās detalizētības līmenis būs atkarīgs no katra gadījuma faktiem, kā to nosaka prasība veikt individuālu novērtējumu.

Līdzīgi apsvērumi ir attiecināmi, izvērtējot pierādījumus, ja pieteikuma iesniedzējam ir lūgts sniegt detalizētu informāciju jautājumos par reliģiju ⁽²⁸⁸⁾, seksuālo orientāciju ⁽²⁸⁹⁾ vai politiskajiem uzskatiem. Skaidrs, ka pieteikuma iesniedzēja zināšanu jautājumā, kas veido pamatu viņa prasībai, apmērs ir būtisks, novērtējot, vai prasība ir ticama, bet sagaidāmā zināšanu detalizētība būs atkarīga no jau aplūkotajiem faktoriem. Piemēram, lietā *A, B un C*, EST ir norādījusi, ka pieteikuma iesniedzēja nespēja atbildēt uz jautājumiem, kuri balstījās uz stereotipiskiem apzīmējumiem, ko attiecina uz homoseksuāļiem, pati par sevi nevarēja būt pamats, lai secinātu, ka trūkst ticamības ⁽²⁹⁰⁾.

Pieteikuma iesniedzējs var sniegt neskaidras atbildes, tomēr sniedzot patiesu liecību. Ja neskaidras atbildes liek izdarīt negatīvus secinājumus, vismaz vispārīgi ir jāapzina detaļu trūkums, kas rada pamatu bažām ⁽²⁹¹⁾.

Ņemot vērā dažādos faktorus, kas aplūkoti šajā sadaļā, nemaz nepārsteidz, ka lietā *HK* pret *Secretary of State* EWCA ir norādījusi, ka nopietna problēma ir faktu noskaidrošanas grūtības patvēruma lietās, kurās pierādījumi varētu būt “diezgan neapmierinoši to apjoma, kvalitātes un noformējuma ziņā” ⁽²⁹²⁾.

4.5.4. Ticamība

Kā jau ir minēts, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta c) apakšpunktā ticamība ir identificēta, kā viens no nosacījumiem, kam jābūt izpildītam, lai pieteikuma iesniedzējam nebūtu jāpamato savi paziņojumi (skat. 4.3.7.3. sadaļu). Lietā *Shepherd* kontekstā, kur pieteikuma iesniedzējs ir vēlējis kvalificēties bēgļa statusam saskaņā ar KD 9. panta 2. punkta e) apakšpunktu, EST ir atsaukusies uz nepieciešamību konstatēt faktus, uz kuriem atsaucas “pietiekami

⁽²⁸⁶⁾ Skat. piem., Segedas Administratīvā un nodarbinātības lietu tiesa (Ungārija), 2014. gada 27. maija spriedums, 7.K.27.145/2014/9, par reālistiskām cerībām attiecībā uz atmiņu un nepieciešamību ticamības novērtējumā koncentrēties uz būtiskiem faktiem.

⁽²⁸⁷⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2004. gada 24. februāra spriedums, *YA* pret *Iekšlietu ministriju*, 6 Azs 50/2003-89 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā). Tiesa ir norādījusi, ka personisko interviju ar pieteikuma iesniedzēju nevarēja veikt vispārīgi, neprasot no pieteikuma iesniedzēja konkrētu informāciju.

⁽²⁸⁸⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2015. gada 25. jūnija spriedums, *AR* pret *Iekšlietu ministriju*, 4 Azs 71/2013-54. Tiesa norādīja, ka, novērtējot pieteikuma iesniedzēja kā kristieša ticamību, lēmuma pieņemējam iztaujāšanas laikā vajadzēja koncentrēties uz pieteikuma iesniedzēja dzīvi pirms pāriešanas jaunā ticībā, uz pašu pāriešanu, uz to, kā pieteikuma iesniedzējs pats novērtē pāriešanu jaunā ticībā, pieteikuma iesniedzēja zināšanām par viņa jauno reliģiju un viņa reliģiskajām aktivitātēm. Parasti secinājumus par ticamību nevar balstīt tikai uz daļēju pieteikuma iesniedzēja zināšanu par kristietības niansēm trūkumu.

⁽²⁸⁹⁾ Skat. 6.6. sadaļu un 32. tabulu.

⁽²⁹⁰⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē.

⁽²⁹¹⁾ Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, 2003. gada 12. jūnija tiesa, *JB* (Kongo Demokrātiskā Republika) [2003] UKIAT 00012.

⁽²⁹²⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2006. gada 20. janvāra spriedums, *HK* pret *Secretary of State for the Home Department* [2005] EWCA Civ 1037, 27. punkts. Skat. arī Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2004. gada 16. decembra spriedums, *Gheisari* pret *Secretary of State for the Home Department* [2004] EWCA Civ 1854, 10.–11., un 20.–21. punkts.

ticami”⁽²⁹³⁾. Lai gan EST vēl ir jāinterpretē termins “(šķietami) ticams” (*plausible*), tā nozīme skaidri ir šaurāka, nekā “ticamībai” (*credibility*) (jo liecība var nebūt ticama, pat ja tā ir šķietami ticama). Šī nozīme šķietami zināmā mērā pārklājas ar turpmāk minētajiem vārdiem KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta c) apakšpunktā “nav pretrunā ar pieejamo specifisko un vispārīgo informāciju”. Taču vārds “šķietami ticams” (*plausible*) nevar būt sinonīms, jo tad tam nebūtu īpašas piemērošanas jomas. UNHCR ir norādījis, ka “(šķietama) ticamība (*plausibility*) ir saistīta ar to, kas šķiet saprātīgs, iespējams vai varbūtējs” (izcēlums pievienots)⁽²⁹⁴⁾.

Lietā *HK pret Secretary of State*, Anglijas un Velsas apelācijas tiesa (*EWCA*) ir norādījusi:

(..) daudzās patvēruma lietās daži, pat vairākums, pieteikuma iesniedzēju stāstu paši par sevi šķiet neticami, taču tas nenozīmē, ka tie ir nepatiesi. Stāsta sastāvdaļas un stāsts kopumā ir jāsalīdzina ar pieejamajiem pierādījumiem par valsti un uzticamu ekspertu liecībām, un citiem zināmiem faktoriem, piemēram, atbilstību tam, ko pieteikuma iesniedzējs ir teicis iepriekš, un citiem faktiskiem pierādījumiem (ja tādi ir)⁽²⁹⁵⁾.

Paļaujoties uz ticamību vai tās trūkumu, jāievēro piesardzība, jo kopumā jēdziens attiecas uz vispārīgiem pieņēmumiem par to, kas tiek uzskatīts par iespējamu notikumu. Starptautiskās aizsardzības pieprasījumu izvērtēšanas kontekstā šādus pieņēmumus var ietekmēt kultūra, valoda un tradīcijas (skat. 3.3.3. sadaļu). Konstatējumam par ticamības trūkumu nevajadzētu balstīties uz minējumiem vai spekulācijām⁽²⁹⁶⁾. Šajā kontekstā varētu būt īpaši svarīgi pārbaudīt iemeslus, kas ir konstatējuma par ticamību/neticamību pamatā. Īrijas Augstā tiesa ir atzinusi, ka ir jāpamato, kāpēc apgalvotais fakts tiek uzskatīts par neticamu. Tā norādīja:

Tiesas loceklis uzskatīja, ka iesniedzēja pierādījumi par bēgšanu uz Čadu ir “nepieņemami”, un norādīja, ka “šķiet neticami, ka viņu nejauši uzņēma kravas automašīnā 3 km attālumā no vardarbības vietas un viņš aizbēga uz Čadu, Čadas ezeru šķērsojot uz automašīnu prāmja (..)”. (..) Manuprāt, lēmumā nav ietverts pārlicinošs vai loģisks pamatojums, lai noraidītu pieteikuma iesniedzēja liecību par to, kā viņš nokļuva Čadā. Šādos apstākļos es nevaru pieņemt atbildētāja argumentu, ka konstatējums atbilst kategorijai, kuru Hatvejs (Hathaway) ir atzinis, kā tādu, kuru “pīlnībā veido sakritību un nejaušību virkne, kas kopumā ir pārāk neticama, lai to varētu uzskatīt par patiesu”. Ja konstatējumam nav nekāda pamata, tas nav pieņemams⁽²⁹⁷⁾.

Apsverot ticamību, var rasties pārklāšanās ar konstatējumiem par iekšējo vai ārējo konsekvenci, taču tas palīdz uzsvērt, ka lēmuma pieņemējam ir jāpatur prātā, ka ticamība ir jānovērtē pieteikuma iesniedzēja izcelsmes, izglītības, dzimuma un kultūras kontekstā.

Šajā kontekstā lietā *Y pret Secretary of State* *EWCA* attiecībā uz to, cik svarīgi ir pierādījumus ņemt vērā to kontekstā, ir norādījusi šādi:

Man šķiet, ka starp pusēm ir ļoti maz strīdu par tiesību principiem, kādi jāpiemēro pieejai, kāda tiesnesim (..) būtu jāpieņem jautājumos par ticamību. Galvenais ir tas, ka viņam jābūt piesardzīgam, pieņemot, ka liecība pēc būtības varētu nebūt ticama, jo pastāv ievērojams risks, ka viņu pārlietu ietekmēs viņa paša uzskati par to, kas ir vai nav ticams, un šos uzskatus neizbēgami ietekmēs viņa paša izcelsme šajā valstī, un mūsu

⁽²⁹³⁾ EST, *Shepherd*, minēts iepriekš 227. zemsvītras piezīmē, 43. punkts.

⁽²⁹⁴⁾ UNHCR, *Beyond proof: Summary*, minēts iepriekš 228. zemsvītras piezīmē, 60. punkts

⁽²⁹⁵⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), *HK pret Secretary of State for the Home Department*, minēts iepriekš 292. zemsvītras piezīmē.

⁽²⁹⁶⁾ Augstā tiesa (Īrija), *IR pret Minister for Justice Equality & Law Reform*, minēts iepriekš 205. zemsvītras piezīmē, 11. punkts, 5. princips.

⁽²⁹⁷⁾ Augstā tiesa (Īrija), 2015. gada 22. septembra spriedums, *IFO pret Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2015] IEHC 586.

pašu sabiedrības paražas un uzskati. Tāpēc ir svarīgi, lai viņš censtos aplūkot [pieteikuma iesniedzēja] liecību par notikumiem, (...), ņemot vērā apstākļus valstī, no kuras ir ieradies [pieteikuma iesniedzējs]. Briesmas rakstā labi aprakstīja sers Tomass Bingems [*Sir Thomas Bingham*], (...) rindkopā, kuru IAT citēja lietā *Kasolo* pret *SSHD* 13190 [...] (298).

Līdzīgi lietā *MM (KDR – šķietama ticamība) Kongo Demokrātiskā Republika, UKIAT* ir lēmusi, ka ticamības novērtēšana:

(..) var ietvert vērtējumu par to, cik iespējams ir, ka kaut kas ir noticis, pamatojoties uz pierādījumiem un/vai secinājumiem. Pamata pierādījumu īpašā loma ir tāda, ka tie šajā procesā var palīdzēt, atklājot iespējamību, cik lielā mēra tas, kas tiek apgalvots, ka ir noticis, patiesi ir noticis. It īpaši tas var palīdzēt, atklājot, ka nelabvēlīgi secinājumi, iespējams, var būt saprātīgi, ja balstās uz izpratni par dzīvi šajā valstī, taču ir mazāk saprātīgi, ja tiek atklāti dzīves apstākļi izcelsmes valstī (299).

4.5.5. Izturēšanās

Izturēšanās ir aprakstīta, kā “liecinieka rīcības, manieru, uzvedības, liecību, intonāciju (...) kopums. Īsumā, jebkas, kas raksturo viņa liecību sniegšanas veidu, bet neparādās viņa patiesi teiktā atšifrējumā” (300).

Starptautiskās aizsardzības prasību kontekstā faktiski jebkurā situācijā, novērtējot ticamību, ir jāizvairās par pamatu izmantot izturēšanos (301). Izturēšanās ir uzskatāma par vāju ticamības rādītāju. Ja to izmanto kā negatīvu faktoru, tiesnesim jāsniedz pamatoti iemesli tam, kāpēc un kā pieteikuma iesniedzēja izturēšanās un pasniegšanas veids ir ietekmējis ticamības novērtējumu, ņemot vērā attiecīgos spēju, etniskās piederības, dzimuma un vecuma faktorus. To vajadzētu izmantot (ja vispār izmantot) tikai tad, ja ir izpratne par pieteikuma iesniedzēja kultūru un izcelsmi (302). Tomēr ir jāatzīmē, ka tiesas bieži norāda uz to, cik svarīgi ir nodrošināt iespēju tikties un uzklaut lieciniekus. Piemēram, ECT “kā vispārēju principu pieņem to, ka valstu iestādes vislabāk var novērtēt ne tikai faktus, bet, konkrētāk, liecinieku ticamību, jo tieši tām ir iespēja redzēt, dzirdēt un novērtēt attiecīgās personas izturēšanos” (303). Attiecīgi, izturēšanās var zināmā mērā ietekmēt mutvārdu uzklauti. Īrijas Augstā tiesa ir sniegusi šādus norādījumus par novērtēšanu, pamatojoties uz izturēšanos:

Lēmuma pieņemējam jāuzmanās, lai nepamatoti nepaļautos uz to, ka izturēšanās liecina par apzinātu atklātības trūkumu, lai gan šāda izturēšanās var būt satrukuma, notikuma

(298) Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), *Y* pret *Secretary of State for the Home Department*, minēts iepriekš 284. zemsvītras piezīmē, 26. punkts. Skat. Bingham, T. (1985), ‘The Judge as Juror: The Judicial Determination of Factual Issues’, in *Current Legal Problems*, Vol. 38, OUP, 14. lpp. Rakstā sers Tomass Bingems (vēlāk lords Bingham) rakstīja, ka: “Angļu tiesnesim var būt vai viņam varētu šķist, ka viņam ir pienācīgs priekšstats par to, kā Lloyds brokeris vai Bristolas vairumtirgotājs, vai Norfolkas lauksaimnieks varētu reaģēt situācijā, kas tiek apspriesta lietā, bet viņš varētu, un es domāju, ka viņam vajadzētu justies daudz nepārliecinātākam par Nigērijas tirgotāja, Indijas kuģu inženiera vai Dienvidslāvijas bankiera reakciju. Var minēt arī tuvāku piemēru – sīku veikalnīks, kurš tirgojas Bredfordā. Nevienam tiesnesim, lai cik pieredzējis būtu, nevarētu pieņemt, ka dažādu tautību cilvēki ar atšķirīgu izglītības līmeni, amatiem, pieredzi, pārliecību un temperamentu rīkotos tā, kā viņš varētu iedomāties to darīt vai pat, kas būtu pavisam citādi, saskaņā ar viņa izpratni, kā būtu rīkojies saprātīgs cilvēks.”

(299) Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, 2005. gada 27. janvāra spriedums, *MM (DKR-šķietama ticamība) Kongo Demokrātiskā Republika* [2005] UKIAT 00019, 15. punkts

(300) Bingham, T. (August 2000), *The Business of Judging: Selected Essays and Speeches*, OUP, 5. lpp.

(301) IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, 41. lpp. Skat. Arī, Augstā tiesa (Īrija), 2016. gada 1. decembra spriedums, *MA (Nigērija) pret Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2016] IEHC 16, lai iegūtu informatīvu pārskatu par Īrijas judikatūru par “izturēšanos” uzticamības novērtēšanas kontekstā; Bender, R., Nack, A. and Treuer, W.-D. (2014), *Tatsachenfeststellung vor Gericht: Glaubhaftigkeits- und Beweislehre Vernehmungslehre*, Beck, 4th edition, 224.–227. punkts: “Mēģinājums izmantot izturēšanos, lai tieši atklātu melus, acīmredzami ir cietis neveiksmi. (...) Faktiski ir pierādījies, ka uzvedības anomālijas, kas bieži saistītas ar melošanu, piemēram, nervozitāte un skatienu novēršana, nepatiesām liecībām raksturīga daudz retāk (neoficiāls tulkojums).

(302) IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, 41. lpp.

(303) Skat. ECT, *RC* pret *Zviedriju*, minēts iepriekš 235. zemsvītras piezīmē, 52. punkts; ECT, 2014. gada 26. jūnija spriedums, *ME* pret *Zviedriju*, pieteikums Nr. 71398/12, 78. punkts.

radītā stresa un pat apmulsuma, tā dēļ, ka persona ir kļuvusi par patvēruma meklētāju, rezultāts. Acīmredzama minstināšanās un nepārlicinātība var būt attiecināma uz valodas zināšanu un izpratnes trūkumu ⁽³⁰⁴⁾.

Attiecīgi lēmuma pieņēmējam parasti vajadzētu izvairīties no paļaušanās uz izturēšanos un ārējo izskatu, izņemot izņēmuma gadījumus, un arī tikai tad, ja ir pierādīts, ka viņam ir izpratne par attiecīgo kultūru. Īpaša izturēšanās vai izpausmes veids var būt cieši saistīts ar pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi (skat. tālāk 6.4. sadaļu) vai satraukumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma potenciālo iznākumu.

4.5.6. Uzticamības rādītāji aplūkoti kopumā

Kā iepriekš ir minēts, ticamības rādītāji tiešām ir tikai rādītāji, nevis stingri kritēriji vai nosacījumi. Lai gan iepriekš aprakstītie četri rādītāji (iekšējā un ārējā konsekvence, pietiekama detalizētība un šķietamā ticamība) atspoguļo tiesu praksē izmantotos, tos nevar uzskatīt par noteicošiem. To nozīmība konkrētos gadījumos būtiski atšķirsies. Vienmēr jāņem vērā to ietekme kopumā ⁽³⁰⁵⁾. Šajā ziņā Slovēnijas Republikas Administratīvā tiesa strukturētu pieeju ticamības novērtēšanai ir iestrādājusi savā judikatūrā ⁽³⁰⁶⁾.

Iepriekš minētā analīze atklāj, ka nav vienkāršas atbildes uz jautājumu, kā starptautiskās aizsardzības lietās novērtēt ticamību, izņemot to, ka tiek atkārtots, ka novērtējums jāveic, pamatojoties uz pierādījumiem kopumā, ņemot vērā šajā analīzē minētos principus, metodes un rādītājus. Tie jāpiemēro iejūtīgi ⁽³⁰⁷⁾, objektīvi un taisnīgi, lai izvairītos vai nu no nepārdomātas un vienkāršotas liecības noraidīšanas, vai naivas liecības pieņemšanas bez apšaubīšanas.

4.5.7. Citi faktori, kas var būt būtiski faktu novērtēšanai

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punktu dalībvalstis var paredzēt, ka izvērtēšanas procedūra saskaņā ar pamatprincipiem un garantijām, kas minētas II nodaļā, tiek paātrināta un/vai veikta pie robežas vai tranzīta zonās saskaņā ar 43. pantu 10 noteiktos apstākļos. Tā kā šie ir nosacījumi, kas var attaisnot paātrinātu procedūru un/vai procedūru uz robežas, dažus no tiem var uzskatīt par ilustrāciju konkrētiem faktiskajiem apstākļiem, kas ir būtiski faktu izvērtēšanai. Pat ja tiek izmantota vispārīgāka piemērošana, nevis, kā “nosacījumiem”, bet gan vienkārši faktoriem, katrs atsevišķs faktors joprojām jāaplūko piesardzīgi. Pieteikuma iesniedzējam joprojām ir tiesības uz individuālu un pilnīgu pieteikuma izvērtēšanu saskaņā ar jau izklāstītajiem principiem. Iemesls iekļaušanai paātrinātā procedūrā turklāt ir jāapsver visu pierādījumu kontekstā. Šie PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punkta nosacījumi, kas uzskatāmi par atbilstīgiem, ir izklāstīti tālāk 15. tabulā.

⁽³⁰⁴⁾ Augstā tiesa (Īrija), 2011. gada 15. aprīļa spriedums, *HR pret Refugee Appeals Tribunal un Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2011] IEHC 151, 7. punkts. Skat. arī Augstā tiesa (Īrija), *JG (Etiopija) pret Refugee Appeals Tribunal u. c.*, minēts iepriekš 215. zemsvītras piezīmē, 24. punkts.

⁽³⁰⁵⁾ Turīnas apelācijas tiesa (Itālija), 2011. gada 30. maija spriedums, Nr. RG 717/2011.

⁽³⁰⁶⁾ Administratīvā tiesa (Slovēnija), 2009. gada 19. augusta spriedums, I U 979/2009-9, kas tika atkārtots Administratīvās tiesas 2012. gada 29. augusta spriedumā, I U 787/2012-4, 84.-94. punkts Augstākā tiesa (Slovēnija) apstiprināja šo strukturēto pieeju savā spriedumā lietā I U p 471/2012, minēts iepriekš 58. zemsvītras piezīmē 21.–22. punkts).

⁽³⁰⁷⁾ Augstā tiesa (Skotija, Apvienotā Karaliste), Apelācijas palāta, 2001. gada 11. decembra spriedums, *Asif pret Secretary of State for the Home Department* [2001] Scot CS 283, 16. punkts, kur tiesa norādīja: “(...) mēs bez ierunām atzīstam, ka ticamība ir jautājums, kas jārisina uzmanīgi un iejūtīgi saistībā ar kultūras atšķirībām un ļoti sarežģīto stāvokli, kādā dažādu iemeslu dēļ bieži vien atrodas pieteikuma iesniedzēji, kuri ir izbēguši no vajāšanas. Tomēr ikdienas pieredze ir tāda, ka liecinieku ticamību var un bieži vien arī vajag pārbaudīt, pārlicinoties par viņu teikto par blakus lietām, kā arī par galvenajām lietām (...), ir jāvērtē pieteikuma iesniedzēju ticamība, un, ja ir jāpieņem lēmums, to ir ļoti grūti izdarīt, neveicot parastās atbilstības un neatbilstības pārbaudes, kuras vienmēr jāveic ar pienācīgu iejūtību”.

15. tabula. Atlasīts nosacījumu kopums starptautiskās aizsardzības pieteikumu paātrināšanai saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 31. panta 8. punktu

c)	“pieteikuma iesniedzējs ir maldinājis iestādes, iesniedzot nepatiesu informāciju vai dokumentus vai neiesniedzot atbilstīgu informāciju vai dokumentus saistībā ar savu identitāti un/vai valstspiederību, kas varētu negatīvi ietekmēt lēmumu; vai
d)	“pastāv iespējamība, ka pieteikuma iesniedzējs ļaunprātīgi ir iznīcinājis vai izmetis personu apliecinošu dokumentu vai ceļošanas dokumentu, kas būtu palīdzējis noteikt viņa identitāti vai valstspiederību; vai
e)	“pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis nepārprotami nekonekventu un pretrunīgu, nepārprotami nepatiesu vai acīmredzami neticamu informāciju, kas ir pretrunā pietiekami pārbaudītai izcelsmes valsts informācijai, tādējādi padarot viņa prasību nepārlicinošu saistībā ar to, vai viņš ir kvalificējams kā alternatīvās aizsardzības saņēmējs (...); vai
g)	“pieteikuma iesniedzējs iesniedz pieteikumu galvenokārt tāpēc, lai kavētu vai izjauktu agrāka vai nenovēršama lēmuma spēkā stāšanos, kā rezultātā tiktu īstenota viņa pārvietošana; vai
h)	“pieteikuma iesniedzējs nelikumīgi ieceļojis dalībvalsts teritorijā vai nelikumīgi paildzinājis savu uzturēšanos un bez vērā ņemama iemesla nav sevi stādījis priekšā iestādēm vai nav sagatavojis starptautiskās aizsardzības pieteikumu cik ātri vien iespējams, ņemot vērā viņa ieceļošanas apstākļus; vai
i)	“pieteikuma iesniedzējs atsakās izpildīt pienākumu nodot savu pirkstu nospiedumus saskaņā ar [attiecīgajiem noteikumiem]. (...)”.

4.5.8. Procedūras standartu ievērošana

Prasība piemērot un uzturēt augstus procesuālā taisnīguma standartus izriet no tiesībām uz labu pārvaldību un efektīvu tiesisko aizsardzību, kas noteiktas ES Hartas 41. un 47. pantā. Taisnīgas procedūras ir nepieciešamas, lai nodrošinātu to, ka pieteikuma iesniedzējiem ir visas iespējas iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu savus starptautiskās aizsardzības pieteikumus. Piemēram, lai pienācīgi novērtētu, vai pieteikuma iesniedzēja paziņojumi ir konsekventi un pietiekami detalizēti, ir jāapsver, vai viņam personiskajā intervijā tika dota iespēja iesniegt nepieciešamo informāciju un sniegt “paskaidrojumu par iespējami trūkstošiem elementiem un/vai jebkādam neatbilstībām vai pretrunām”, ciktāl tās ir kļuvušas acīmredzamas šajā posmā (PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pants). Šajā kontekstā ir lietderīgi atgādināt ECT spriedumu lietā *JK un citi pret Zviedriju*, kur tika norādīts, ka “bieži vien ir jāaiztaupa šaubas, novērtējot viņu paziņojumu un to pamatojumam iesniegto dokumentu ticamību”. Taču, ja iesniegtā informācija rada nopietnu iemeslu apšaubīt patvēruma meklētāja iesniegto materiālu patiesumu, attiecīgajai personai jāsniedz pieņemams skaidrojums par iesniegto materiālu iespējamo neprecīzumu ⁽³⁰⁸⁾.

Starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā šie standarti ir ieviesti PPD (pārstrādāta redakcija), kurā II nodaļā ir izklāstīti pamata principi un garantijas (skat. iepriekš 4.3. sadaļu). Ievērot šīs procedūras ir jo īpaši svarīgi, lai nodrošinātu, ka tiek garantētas pieteikuma iesniedzēja tiesības tikt uzklautam. Lietā *MM EST* ir norādījusi, ka “tiesības tikt uzklautam garantē ikvienai personai iespēju administratīvajā procesā pirms ikviena lēmuma, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tās intereses, pieņemšanas atbilstoši izteikt savu viedokli” ⁽³⁰⁹⁾. Savos secinājumos lietā *MM* ģenerālvokāts ir norādījis:

[Š]īs procesuālās garantijas ievērošana ir būtiski svarīga. Ieinteresētajai personai ir ne tikai pati būtiskākā vieta procedūrā, jo šī persona ir ierosinājusi procedūru un ir vienīgā,

⁽³⁰⁸⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīme, 93. punkts. Skat. tekstu iepriekš 236. zemsvītras piezīmē, kur šis lēmuma punkts citēts pilnībā.

⁽³⁰⁹⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 88. punkts.

kas var konkrēti izklāstīt savu personisko vēsturi, kā arī apstākļus, kādos tā norisinājusies, bet arī pieņemtajam lēmumam būs ļoti svarīga nozīme attiecībā uz šo personu ⁽³¹⁰⁾.

Jautājums par tiesību tikt uzklautam apjomu ES tiesību aktos vēlreiz izvirzīts lietā *M* ⁽³¹¹⁾, Īrijas Augstākā tiesa atsaukusies uz EST pēc sprieduma lietā *MM*. Savos secinājumos ģenerāladvokāts norāda:

Attiecībā uz tiesību tikt uzklautam būtību, no Tiesas judikatūras ir skaidrs, ka šīs tiesības garantē ikvienai personai iespēju administratīvajā procesā un pirms ikviena lēmuma, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tās intereses, pieņemšanas atbilstoši izteikt savu viedokli. Šīs tiesības liek iestādēm veltīt pienācīgu uzmanību attiecīgās personas iesniegtajiem apsvērumiem rūpīgi un objektīvi izvērtējot visus atbilstošos elementus konkrētajā gadījumā un detalizēti pamatojot savu lēmumu ⁽³¹²⁾.

Ģenerālvokāts ir uzskatījis, ka tiesībām būt uzklautam ir dubulta funkcija: “pirmkārt, palīdzēt praktiskā veidā izmeklēt lietu un pēc iespējas precīzāk un pareizāk konstatēt faktus, un, otrkārt, nodrošināt ieinteresētās personas efektīvu aizsardzību” ⁽³¹³⁾. Tālāk viņš norāda:

(..) tādas pamattiesības kā tiesības uz aizstāvību nav absolūta priekšrocība, bet var ietvert ierobežojumus ar nosacījumu, ka tie reāli atbilst vispārējās nozīmes interesēm, uz ko ir vērsti konkrētais pasākums, ja attiecībā uz izvirzīto mērķi tie nav pārmērīga un nepieņemama iejaukšanās, kas pašā būtībā aizskar šādi garantētās tiesības ⁽³¹⁴⁾.

Ievērojot to, starptautiskās aizsardzības pieprasījuma novērtējums var būt būtiski kļūdaini, ja neatbilstošu procedūru dēļ pieteikuma iesniedzējam nav bijusi iespēja savu prasību un pierādījumus iesniegt pēc iespējas pilnīgākā veidā, cik vien iespējams godīgi un saprātīgi (skat. iepriekš 4.2.6. sadaļu) ⁽³¹⁵⁾.

4.6. Dokumentāro pierādījumu vērtēšanas standarti

Tas, cik daudz dažādu dokumentu var tikt iesniegti, pamatojot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ir skaidri saprotams no sastāvdaļām, kas minētas KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktā, un faktori, kas jāņem vērā novērtēšanā – 4. panta 3. punktā. Tie var būt dažādi, sākot no oficiāliem dokumentiem, piemēram, pasēm un personu apliecinošiem dokumentiem, ko izsniegušas valsts iestādes izcelsmes valstī, līdz dokumentiem, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēju, piemēram, medicīniskiem pierādījumiem un dokumentiem, piemēram, laikrakstu rakstiem, kas parāda vai it kā pierāda, ka pieteikuma iesniedzējs ir nevēlams iestādēm vai nevalstiskajām organizācijām. Dokumenti jāņem vērā pierādījumu kopuma kontekstā, it īpaši, kad tiek izskatīta pierādījumu, uz kuriem balstās pieteikuma iesniedzējs, atbilstība (skat. arī iepriekš 4.2.4. sadaļu).

⁽³¹⁰⁾ Ģenerālvokāta Ī. Bota [Y. Bot] 2012. gada 26. aprīļa secinājumi, lieta C-277/11, *MM pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, EU:C:2012:253, 43. punkts.

⁽³¹¹⁾ Ģenerālvokāta P. Mengoci [P. Mengozzi] 2016. gada 3. maija secinājumi, lieta C-560/14, *M pret Minister of Justice and Equality Ireland*, EU:C:2016:320, 29. punkts.

⁽³¹²⁾ Turpat, 30. punkts, citāts tieši no EST sprieduma lietā, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 87. un 88. punkts.

⁽³¹³⁾ Turpat.

⁽³¹⁴⁾ Turpat, 33. punkts.

⁽³¹⁵⁾ Skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē. Skat. arī IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, 44. punkts

Saskaņā ar *EASO* vadlīnijām atbildīgajām iestādēm dokumentus var lietderīgi novērtēt saskaņā ar kritērijiem, kas norādīti tālāk 5. attēlā ⁽³¹⁶⁾ un izklāstīti turpmākajās apakšsadaļās.

5. attēls. Dokumentāro pierādījumu vērtēšanas kritēriji

4.6.1. Būtiskums

Ja dokuments neattiecas uz pieteikuma iznākumu, to var neņemt vērā. Atbilstīgā gadījumā pieteikuma iesniedzējam tomēr ir jādod iespēja paskaidrot, kāpēc viņš uzskata, ka tas ir būtiski.

4.6.2. Pastāvēšana un forma

Pastāvēšana un forma ir saistīta ar to, vai dokuments ir īsts un autentisks tādā nozīmē, vai tas ir pretstatā viltojumam vai īsts dokuments, kas pēc tam ir viltots. Atkarībā no dokumenta un lietas īpašajiem apstākļiem, kompetentajai iestādei var būt pienākums noskaidrot, vai dokuments ir īsts ⁽³¹⁷⁾. Spēja novērtēt dokumenta autentiskumu ir ļoti būtisks un ļoti sarežģīts uzdevums lēmuma pieņēmējiem ⁽³¹⁸⁾. Turklāt uzņēmējā valstī parasti nav pieejamas uzticamas zināšanas par dokumentu, kurus it kā izsniegusi izcelsmes valsts policija vai tiesu iestādes, autentiskumu. Noteiktos apstākļos var būt nepieciešama izmeklēšana izcelsmes valstī, tajā pašā laikā neapdraudot starptautiskās aizsardzības pieprasījuma konfidencialitāti (skat. arī iepriekš 4.2.8. sadaļu)

Tomēr Apelācijas tiesa Īrijā ir lēmusi, ka lēmuma pieņēmējam nav vispārējs pienākums pārbaudīt, vai dokuments ir īsts. Tā norādīja:

(..) lēmuma pieņēmējam parasti nav *pienākums veikt savu izmeklēšanu*, lai garantētu dokumenta, uz kuru atsaucas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, autentiskumu, lai gan var būt īpaši apstākļi, kad tas patiešām ir nepieciešams. Lai gan no Eiropas

⁽³¹⁶⁾ Šie soļi ņemti no *EASO* praktiskās rokasgrāmatas, *Practical guide: evidence assessment*, *EASO* praktisko rokasgrāmatu sērija, 2015. gada marts, 13. lpp. PPD (pārstrādāta redakcija) 10. apsvērumā ir noteikts, ka, piemērojot direktīvu, dalībvalstīm ir jāņem vērā *EASO* izstrādātās vadlīnijas. *EASO* vadlīnijām nav īpaša statusa tiesām, tomēr tās nodrošina noderīgu analīzi, kā var tikt izvērtēti dokumentārie pierādījumi.

⁽³¹⁷⁾ ECT, 2012. gada 2. oktobra spriedums, *Singh un citi pret Beļģiju*, pieteikums Nr. 33210/11 (tikai franču valodā), papildinformāciju par šo lietu skat. tekstā tālāk 319.–321. zemsvītras piezīmē. Skat. arī ECT, 2014. gada 7. janvāra spriedumu, *AA pret Šveici*, pieteikums Nr. 8802/12, 61.–63. punkts

⁽³¹⁸⁾ Norvēģijā administratīvā procedūra ietver pieteikuma iesniedzēja dokumentu pārbaudi, ko veic ekspertu struktūra Nacionālā ID-senter – Norvēģijas Identitātes un dokumentācijas centrs. Centrs nosaka ceļošanas un personu apliecinošo dokumentu autentiskumu un izstrādā rīkus un metodes, kuras var izmantot, ja pieteikuma iesniedzēja identitāte nav pamatota ar dokumentiem.

Cilvēktiesību tiesas sprieduma lietā *Singh pret Beļģiju* ir skaidrs, ka noteiktos gadījumos, kad dokumenta autentiskums ir ārkārtīgi svarīgs, citādi prasītājiem var būt nopietnas sekas, līgumslēdzējām pusēm var būt šāds pienākums, tomēr saistībā ar to nav nekādu vispārēju noteikumu ⁽³¹⁹⁾.

Lietā *Singh pret Beļģiju* pieteikuma iesniedzējs pamatojās uz dokumentāciju, kas bija UNHCR pārstāvja Nūdeli [New Delhi] e-pasta vēstules ar pievienotiem apliecinājumiem, kuros teikts, ka pieteikuma iesniedzēji ir reģistrēti kā bēgļi atbilstoši UNHCR pilnvarām ⁽³²⁰⁾. ECT konstatēja, ka valsts ir pieļāvusi kļūdu iesniedzēja prasības ticamības novērtējumā, neveicot papildu izmeklēšanu par šo dokumentu, kas tika raksturoti kā “nav mazsvarīgi”, autentiskumu, turklāt šo dokumentu autentiskuma pārbaudi būtu viegli veikt sadarbībā ar UNHCR ⁽³²¹⁾. Tas, ka šīs darbības netika veiktas, ņemot vērā šīs konkrētās lietas faktus, neliecina par rūpīgu un stingru izmeklēšanu, kas tiek sagaidīta no valsts iestādēm. Tomēr šis spriedums nav pamats apgalvojumam, ka dalībvalstīm ir vispārējs pienākums veikt izmeklēšanu ⁽³²²⁾.

4.6.3. Saturs, būtība un autors

Saturs, būtība un autors liecina par to, vai dokuments ir ticams. Dokuments var būt īsts tādā nozīmē, kāds tas ir, bet tā saturs var būt neuzticams un nepamatots pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus. No otras puses, tas, ka nevar pierādīt, ka dokuments ir viltots, nenozīmē, ka šī iemesla dēļ to var uzskatīt par ticamu. Pieteikuma iesniedzējam ir jāpierāda, ka dokuments ir īsts un ticams.

Var būt nepieciešams novērtēt tādus faktoros kā iekšējā atbilstība, detalizācijas pakāpe, atbilstība citiem pierādījumiem un jo īpaši IVI un, vai informācija nāk no tieša avota. Tas attiecas arī uz jautājumiem par to, kas ir autors, kāda ir viņa kvalifikācija, dokumenta pamatā esošās informācijas ticamību un dokumenta sagatavošanas mērķi.

Dokumentāro pierādījumu saturu, būtību un autoru ir apspriedusi, piemēram Beļģijas Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome saistībā ar liecinieku liecībām. Padome ir uzskatījusi, ka prievāta avota paziņojumiem varētu būt zināma nozīme, un atzīmēja, ka:

jāpārbauda, vai tā autors ir identificējams, saturs ir pārbaudāms un, vai ietvertā informācija ir pietiekami precīza un loģiska, lai tā būtu lietderīga faktu konstatēšanai attiecīgajā lietā. Šis novērtējums ir jāveic katrā atsevišķā gadījumā. Ja ir iespēja uzklaut liecinieku, par izmeklēšanu atbildīgajai iestādei ir jānosaka, vai tai liecinieks ir jāuzklausa, lai izvērtētu tā ticamību ⁽³²³⁾.

Dokumenti jāizskata ar tādu pašu rūpību, kā pieteikuma iesniedzēja paša paziņojumi: iepriekš 4.3. sadaļā izklāstītie principi, kas piemērojami pierādījumu novērtēšanai, attiecas ne tikai uz mutvārdu vai rakstiskiem paziņojumiem, bet arī uz dokumentāciju, kas iesniegta, pamatojot

⁽³¹⁹⁾ Apelācijas tiesa (Īrija), 2017. gada 27. februāra spriedums, *AO pret Refugee Appeals Tribunal* u. c., [2017] IECA 51, 45. punkts.

⁽³²⁰⁾ Turpat, 76. punkts.

⁽³²¹⁾ Turpat, 87. un 88. punkts. Skat. arī ECT, *MA pret Šveici*, minēts iepriekš 277. zemsvītras piezīme, 62.–68. punkts

⁽³²²⁾ ECT, *AA pret Šveici*, minēts iepriekš 317. zemsvītras piezīmē, 61. punkts. Arī Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) ir lēmusi, ka nav vispārēja pienākuma veikt izmeklēšanu, taču noteiktos gadījumos šāds pienākums var rasties: Apelācijas Tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2014. gada 18. jūlija spriedums, *PJ (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department* [2014] EWCA Civ 1011, 30.–32. punkts; Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2016. gada 22. marta spriedums, *MA (Bangladeša) pret Secretary of State for the Home Department* [2016] EWCA Civ 173.

⁽³²³⁾ Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2011. gada 23. februāra lēmums, Nr. 56.584, 4.2. punkts (neoficiāls tulkojums) (skat. arī *EDAL* kopsavilkums angļu valodā).

pieteikumu ⁽³²⁴⁾. Dokumenti nav jāvērtē izolēti, bet gan ņemot vērā visu pierādījumu kopumu. Jebkurā gadījumā, pirms tiek izdarīts nelabvēlīgs konstatējums, pieteikuma iesniedzējam ir bijis jābūt iespējai sniegt paskaidrojumu vai komentēt izteiktās bažas.

4.7. Ekspertu liecību vērtēšanas standarti

4.7.1. Vispārējie standarti

Liecinieks eksperts ir persona, kurai ir tādas specializētas zināšanas vai prasmes kādā konkrētā jomā, kas ļauj viņam sniegt atzinumu par faktiskiem jautājumiem, kuri ietilpst viņa kompetences jomā. Tāpēc ekspertu pierādījumi var tikt sagatavoti, pamatojot pieteikumu vai apelāciju, ja ir būtiski jautājumi, kuriem nepieciešama īpaša pieredze, kas citādi pusēm vai lēmumu pieņēmējiem var nebūt pieejama. PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunkts to apstiprina, nosakot, ka “darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, par medicīnu, kultūru, reliģiju, ar bērniem saistītiem jautājumiem vai dzimumu jautājumiem”. Starptautiskās aizsardzības lietās tas var attiekties arī uz jautājumiem, kas saistīti ar vecumu, valodu un politiskajiem un sociālajiem jautājumiem pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī.

Ekspertu atzinumu vērtības noteikšanas process atšķiras no dokumentāro pierādījumu pierādījuma spēka noteikšanas procesa. Pēdējais minētais parasti ietver pārbauci kvalitāti, pierādījumu konstatējumus un apgalvotās vajāšanas vai nopietnā kaitējuma kontekstu. Ekspertu atzinumiem tas ietver eksperta kompetenci, ar konstatējumiem saistīto noteiktības pakāpi un iespējamu pretrunīgu ekspertu atzinumu esamību.

Lieciniekam ekspertam, vienalga, vai nodrošinot pierādījumu vai piedaloties tiesas sēdē, vai strādājot pēc puses pieprasījuma, galvenais uzdevums ir būt neatkarīgam, objektīvam un bez aizspriedumiem. Lieciniekiem ekspertiem jābūt iegūtām pietiekamām zināšanām un pieredzei jautājumos, kas attiecas uz viņu liecībām, kā arī jāpārzina aktuālā prakse un viedokļi ⁽³²⁵⁾. Lai pierādītu savu kompetenci, viņiem ir jāspēj parādīt, vai nu, ka viņi ir kvalificēti attiecīgajā jomā, par kuru viņi vēlas sniegt liecību, vai arī, ka ir jomas praktiķi vai akadēmiķi ⁽³²⁶⁾. Turklāt nevar piešķirt nozīmi eksperta liecībai, kura pārsniedz viņa kompetences jomu. Tā tas bija, piemēram, lietā, kuru izskatīja Skotijas Augstā tiesa, kur valodniecības eksperts analizēja pieteikuma iesniedzēja zināšanas par valsti un kultūru ⁽³²⁷⁾.

⁽³²⁴⁾ Augstā tiesa (Skotija, Apvienotā Karaliste), Pirmās instances tiesa, 2007. gada 12. jūnija spriedums, *SD pret Secretary of State for the Home Department*, [2007] CSOH 97, 6. punkts, atbildētājs nebija ņēmis vērā “divus policijas ziņojumus un četras vēstules”, jo nebija skaidrs, vai tie ir tulkojumi vai kopijas vai abi, un tie bija no nezināma avota. Tiesa uzskatīja, ka, lai gan pierādīšanas slogs nebija liels, pieteikuma iesniedzējam bija jānorāda iesniegto dokumentu izcelsme, un lēmuma pieņēmējs varēja tos ņemt vērā, ja tas nebija izdarīts. Skat. arī Augstā tiesa (Skotija, Apvienotā Karaliste), Pirmās instances tiesa, 2010. gada 13. maija spriedums, *RY pret Secretary of State for the Home Department*, [2010] CSOH 65, 31.–33. punkts, kur tiesa atzina, ka atbildētājam bija tiesības bažīties par dokumentu izcelsmi saistībā ar negatīviem konstatējumiem attiecībā uz ticamību un krāpnieciski iegūto dokumentu vieglu pieejamību.

⁽³²⁵⁾ Piezīme PPD (pārstrādāta redakcija) 18. punkts nosaka, ka medicīniskās pārbaudes “veic kvalificēti medicīnas speciālisti” un “dalībvalstīs var nozīmēt medicīnas speciālistus, kuri veic šādas medicīniskās pārbaudes”. Skat. arī Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2015. gada 13. jūlijs, Nr. 149559.

⁽³²⁶⁾ Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2017. gada 23. janvāra lēmums, Nr. 181122; Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2017. gada 27. februāra lēmums, Nr. 183047.

⁽³²⁷⁾ Augstā tiesa (Skotija, Apvienotā Karaliste), Apelācijas palāta, 2013. gada 12. jūlija spriedums, *MABN un KASY pret the Advocate General for Scotland* [2013] CSIH 68. Šo uzskatu atbalstīja Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2014. gada 21. maijs, *Secretary of State for Home Department pret MN un KY* [2014] UKSC 30, un Augstā tiesa (Īrija), 2016. gada 15. augusta spriedums, *HRA pret Minister for Justice Equality & Law Reform & anor* [2016] IEHC 528.

UKUT apkopojā eksperta pienākumus ⁽³²⁸⁾, un tie ir attēloti tālāk 16. tabulā.

16. tabula. Eksperta pienākumi saskaņā ar UKUT apkopojumu

i)	patstāvīgi, neietekmējoties no tiesvedības, sniegt informāciju un izteikt viedokli;
ii)	ņemt vērā visus būtiskos faktus, tostarp tos, kas varētu vājināt eksperta liecinieka atzinumu;
iii)	būt objektīvam un bez aizspriedumiem;
iv)	izvairīties no pārejas aizliegtajā aizstāvja pozīcijā;
v)	būt pilnībā informētam;
vi)	rīkoties stingri liecinieka kompetences jomā; un
vii)	grozīt savu viedokli, atteikties no tā, ja tas nepieciešams.

Saskaņā ar šo judikatūru ekspertam ir kritiski un objektīvi jāanalizē viņam pieejamā informācija un jāsniedz godīgs un pamatots atzinums. UKUT norāda, ka “jebkuram piedāvātajam atzinumam, kurš nav pamatots ar objektīvu un visaptverošu būtisko faktu analīzi, kas tiek prasīta no eksperta liecinieka, visticamāk, netiks piešķirta liela nozīme” ⁽³²⁹⁾. Ekspertiem būtu jāuzmanās no sava viedokļa paušanas jautājumos, kuri ir lēmuma pieņemēja kompetencē (apelāciju kontekstā pieteikuma iesniedzējā liecības ticamība ir jautājums, kas galvenokārt ir jāizvērtē tiesām, vismaz pirmajā instancē). Attiecīgos gadījumos viņam jāspēj novērtēt citu skaidrojumu vai cēloņu attiecīgo iespējamību, piemēram, medicīniskos pierādījumos, kas attiecas uz rētu esamību, un to, kā tās ir radušās ⁽³³⁰⁾.

Dažu valstu tiesās ir lemts, ka tiesai nevajadzētu neņemt vērā vai noraidīt eksperta ziņojumu vai liecību, nesniedzot pietiekamu pamatojumu ⁽³³¹⁾. Tāpat kā eksperts liecinieks nedrīkst censties iejaukties tiesas vai tiesai pielīdzināma (ja attiecināms) faktu konstatētāja uzdevumā, tiesas vai tiesas pielīdzināmam faktu konstatētājam nevajadzētu censties būt ekspertam attiecīgajā jomā.

Vienā gadījumā Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos bija noraidījusi medicīnisko ziņojumu kā nederīgu, tikai atsaucoties uz vispārīgu pieteikuma iesniedzēja liecības ticamības trūkumu. Aplūkojot šajā ziņojumā ietvertos detalizētos brūču un traumu aprakstus, Francijas Valsts padome konstatēja, ka Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, jo tai bija jānovērtē riski, ko tie varēja atklāt, un jāprecizē iemesli, kuru dēļ tā ir uzskatījusi, ka ziņojums nebija būtisks ⁽³³²⁾.

Šis spriedums *mutatis mutandis* atbilst loģiskajam pamatam, kuru ECT ir izmantojusi divās lietās, kurās lēmums pieņemts 2013. gadā. Lietās *I* pret *Zviedriju* un *RJ* pret *Franciju* Tiesa, lai gan apstiprināja valstu patvēruma iestāžu negatīvos konstatējumus par ticamību gan administratīvajā, gan tiesvedības stadijā, uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzēju iesniegtie medicīniskie ziņojumi liecinājuši par pārliecinošu pieņemumu, ka pret viņiem ir bijusi slikta izturēšanās pret runā ECTK 3. pantam, tāpēc tām būtu bijis tos atsevišķi jāizvērtē attiecībā uz nākotnes risku. Lietā *I* pret *Zviedriju* medicīnisko konstatējumu būtiskumu turklāt pamatoja fakts, ka rētas, ja

⁽³²⁸⁾ Administratīvā pirmstiesa (Apvienotā Karaliste), 2014. gada 3. oktobra spriedums, *MOJ* un citi (atgriešanās Mogadišā) Somālija Valsts vadlīnijas [2014] UKUT 442, 25. punkts.

⁽³²⁹⁾ Administratīvā pirmstiesa (Apvienotā Karaliste), 2015. gada 5. novembra spriedums, *AAW* (eksperta liecība – svars) [2015] UKUT 00673 (IAC), 25. punkts.

⁽³³⁰⁾ Administratīvā pirmstiesa (Apvienotā Karaliste), 2014. gada 23. aprīļa spriedums, *KV* (Rētas – medicīniskais pierādījums) Šrilanka [2014] UKUT 230. Skat. arī Apelācijas Tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2017. gada 7. marta spriedums šajā lietā, *KV* (Šrilanka) pret *Secretary of State for the Home Department* [2017] EWCA Civ 119.

⁽³³¹⁾ Šo prasību skaidri ir uzsvērusi Valsts padome (Francija), 2015. gada 10. aprīļa lēmumā, *M. B.*, pieteikums Nr. 372864 B.

⁽³³²⁾ Valsts padome (Francija), *M. B.*, Nr. 372864 B, minēts iepriekš 331. zemsvītras piezīmē.

iestādes tās redzēja pēc atgriešanās, varēja radīt aizdomas, ka pieteikuma iesniedzējs ir bijis iesaistīts vardarbīgās un nesenās protesta darbībās⁽³³³⁾. Valstu tiesas abās lietās paļāvās uz faktu, ka, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēju liecību ticamības trūkumu, medicīniskie ziņojumi nebija pārliecinoši attiecībā uz autoriem un sliktas izturēšanās iemesliem⁽³³⁴⁾.

Ekspertu liecības nav aplūkojamas atsevišķi, bet gan jāņem vērā kā daļa no pierādījumu kopuma⁽³³⁵⁾.

4.7.2. Medicīniskie pierādījumi un medicīnas eksperti

Saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem administratīvajā posmā un/vai tiesvedībā tiesā bieži tiek iesniegti ekspertu medicīniskie pierādījumi. Piemēram, medicīniskos pierādījumus var iesniegt saistībā ar apgalvojumu, ka pieteikuma iesniedzējs jau ir bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam; lai informētu par to, cik lielā mērā pieteikuma iesniedzējs ir piemērots vai spējīgs piedalīties intervijā un nodrošināt pierādījumus; vai saistībā ar pieteikuma iesniedzēja vecumu un/vai būtiskajiem radiniekiem. Sīkāku informāciju par vecuma noteikšanu skat. 5.2.2. sadaļā

Par medicīnisko pierādījumu nozīmi saistībā ar apgalvojumu, ka pieteikuma iesniedzējs jau ir bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, PPD (pārstrādāta redakcija) 31. apsvērumā ir noteikts:

PPD (pārstrādāta redakcija) 31. apsvēruma

Valstu pasākumi, veicot spīdzināšanas vai citu smagas fiziskas vai psiholoģiskas vardarbības, (..) simptomu un pazīmju identificēšanu un dokumentēšanu saistībā ar direktīvā minētajām procedūrām, *inter alia* var būt balstīti uz *Rokasgrāmatu par spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas izmeklēšanu un dokumentēšanu (Stambulas protokols)*.

Stambulas protokols (SP) ir ļoti būtisks, lai gan dalībvalstīm nav juridiski saistošs⁽³³⁶⁾. SP ir “paredzēts, lai kalpotu, kā starptautiskas vadlīnijas, lai novērtētu personas, kuras apgalvo, ka ir spīdzinātas vai cietušas no sliktas izturēšanās, lai izmeklētu lietas par iespējamu spīdzināšanu un ziņotu tiesas vai citām izmeklēšanas struktūrām par konstatējumiem”⁽³³⁷⁾. Tas nosaka principus, kuri “valstīm nosaka minimālos standartus, lai nodrošinātu spīdzināšanas efektīvu

⁽³³³⁾ ECT, *I pret Zviedriju*, minēts iepriekš 179. zemsvītras piezīmē, 59.–69. punkts

⁽³³⁴⁾ ECT, *RJ pret Franciju*, minēts iepriekš 179. zemsvītras piezīmē 41.–43. punkts.

⁽³³⁵⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), *Mibanga pret Secretary of State for the Home Department*, minēts iepriekš 216. zemsvītras piezīmē; Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2006. gada 10. oktobra spriedums, *SA (Somālija) pret Secretary of State for the Home Department* [2006] EWCA Civ 1032, 31.–32. punkts; un Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā, *KV (Rētas – medicīniskie pierādījumi) Šrilanka*, minēts iepriekš 330. zemsvītras piezīmē, 211. punkts. Skat. arī Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2016. gada 27. septembra spriedums, M. AB, Nr. 11022527; Valsts padome (Nīderlande), 2016. gada 21. septembris, ECLI:NL:RVS:2016:2589.

⁽³³⁶⁾ SP statusa izvērtēšanai skat. Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), *KV (Rētas – medicīniskie pierādījumi) Šrilanka*, minēts iepriekš 330. zemsvītras piezīmē, 222.–224. punkts Tiesas visā pasaulē tiesu medicīnas ziņojumus, kurus eksperti sagatavojuši saskaņā ar Stambulas protokolā noteiktajiem principiem un standartiem, vērtē kā tādus, kam ir augsta pierādījumu vērtība. Skat. Amerikas Cilvēktiesību komisija, 2001. gada 5. marta spriedums, lieta 11.015, *Hugo Juárez Cruzat* un citi pret Peru, ziņojums Nr. 43/01; ECT, 2004. gada 3. jūnija spriedums, *Bati* un citi pret Turciju, pieteikumi Nr. 33097/96 un 57834/00; un Āfrikas Cilvēktiesību komisija, 2012. gada 2. maija spriedums, *Gabriel Shumba* pret Zimbabves Republiku, paziņojums Nr. 288/2004. 2000. gadā ANO Ģenerālā asambleja ir pieņēmusi SP, kas tam piešķir vēl lielāku nozīmi pasaulē, kā standartam apgalvojumu par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos izmeklēšanai un dokumentēšanai. Skat. ANO Ģenerālā asambleja, *Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (2001. gada 22. februāris) UN Doc A/RES/55/89, Rezolūcija, ar kuru pieņēma Principus par spīdzināšanas un citu nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidu efektīvu izmeklēšanu un dokumentēšanu (Stambulas protokols).

⁽³³⁷⁾ ANO Augstākā komisāra Cilvēktiesību jautājumos pārvalde, *Stambulas protokols, Rokasgrāmata par spīdzināšanas un citu nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidu efektīvu izmeklēšanu un dokumentēšanu* (2004) Profesionālās apmācības sērija Nr. 8/Rev. 1, 1. lpp.

dokumentēšanu”⁽³³⁸⁾. Šie principi atspoguļo medicīnisko ziņojumu nepieciešamību, lai parādītu, ka tie balstās uz saprātīgu metodoloģiju. Šīs vadlīnijas nav sniegtas, kā fiksēts protokols. Drīzāk “tās pārstāv minimālos standartus, kuri balstās uz principiem, un ir jāizmanto, ņemot vērā pieejamos resursus”⁽³³⁹⁾.

Ja runa ir par III nodaļā aprakstīto “Spīdzināšanas gadījumu izmeklēšanu” un, sniedzot pārskatu, kas attiecas gan uz fizisko, gan psiholoģisko seku izvērtēšanu, SP ir norādīts, ka “[f]ormulējot klīnisko atzinumu ar nolūku paziņot par fiziskajiem un psiholoģiskajiem spīdzināšanas pierādījumiem, ir jāatbild uz sešiem jautājumiem”⁽³⁴⁰⁾. Tie ir apkopoti tālāk 17. tabulā.

17. tabula. Stambulas protokolā noteiktie seši svarīgi jautājumi, formulējot klīnisko atzinumu, ziņojot par fiziskiem un psiholoģiskiem spīdzināšanas pierādījumiem⁽³⁴¹⁾

a)	Vai konstatētie fiziskie un psiholoģiskie simptomi atbilst apgalvojumiem par spīdzināšanu?
b)	Kādi fiziskā stāvokļa faktori ietekmē klīnisko ainu?
c)	Vai konstatētie psiholoģiskie simptomi liecina par paredzamu vai tipisku reakciju uz ārkārtēja stresa apstākļiem, ņemot vērā personas kultūras un sociālo kontekstu?
d)	Ņemot vērā ar gūtajām traumām saistīto psihisko traucējumu mainīgo norises gaitu, pirms cik ilga laika spīdzināšana varētu būt notikusi? Kurā atveseļošanās stadijā persona atrodas?
e)	Kādi citi stresa faktori ietekmē personu (piemēram, joprojām notiekoša vajāšana, piespiedu migrācija, atrašanās trimdā, ģimenes vai sociālā statusa zaudējums u. c.)? Kā šie jautājumi ietekmē upuri?
f)	Vai klīniskā aina neliecina par to, ka personas apgalvojumi par spīdzināšanu ir nepatiesi?

SP rekomendē ārstam norādīt atbilstības pakāpi starp katru bojājumu un bojājumu vispārējo raksturu un pacienta apgalvojumiem, parasti izmantojot tālāk tabulā aprakstītos terminus⁽³⁴²⁾.

18. tabula. Stambulas protokolā noteikto atbilstības pakāpju piecu kārtu hierarhija⁽³⁴³⁾

a)	Neatbilst	Bojājumu nevarētu būt radījusi norādītā trauma.
b)	Atbilst	Bojājumu varētu būt radījusi norādītā trauma, taču tam varētu būt arī daudzi citi cēloņi.
c)	Augsta atbilstības pakāpe	Bojājumu varētu būt radījusi norādītā trauma, un pastāv tikai daži citi iespējamie cēloņi.
d)	Tipiska atbilstība	Bojājuma izskats atbilst tam, kādus bojājumus parasti norādītā trauma rada, taču pastāv arī citi iespējamie cēloņi.
e)	Diagnostiska atbilstība	Šāda izskata bojājumu iespējams iegūt vienīgi pacienta norādītajā veidā.

Taču “spīdzināšanas apgalvojumu novērtēšanā būtiska nozīme ir visu bojājumu kopējam novērtējumam, nevis tam, vai katru bojājumu ir iespējams saistīt ar kādu konkrētu spīdzināšanas veidu”⁽³⁴⁴⁾.

⁽³³⁸⁾ Turpat, 2. lpp.

⁽³³⁹⁾ Turpat, 2. lpp.

⁽³⁴⁰⁾ Turpat, 105. punkts.

⁽³⁴¹⁾ Turpat, 286. punkts.

⁽³⁴²⁾ Turpat, 187. punkts.

⁽³⁴³⁾ Turpat, 187. lpp. (izcēlums pievienots). Skat. arī IARLJ, *Guidelines on the Judicial Approach to Expert Medical Evidence*, 2010. gada jūnijs.

⁽³⁴⁴⁾ Stambulas protokola rokasgrāmata, minēts iepriekš 337. zemsvītras piezīmē, 188. punkts.

Saskaņā ar pastāvošo valsts judikatūru medicīnas ekspertam, tāpat kā jebkuram citam ekspertam, ir jāapliecina sava kompetence ⁽³⁴⁵⁾, tostarp kvalifikācija, izglītība un apmācība, dalība profesionālajās organizācijās un pieredze, un jāparāda, ka viņš ir informēts par Stambulas protokolu un ka viņa medicīniskais atzinums sniegts atbilstoši tā vadlīnijām ⁽³⁴⁶⁾. Ekspertu liecībai jāaprobežojas ar eksperta kompetences un pieredzes jomu, tiem kritiski jāizvērtē pierādījumi, nevis bez šaubām jāpieņem pieteikuma iesniedzēja liecība. Ekspertam jābūt objektīvam un jāatturas sniegt viedokli par pieteikuma iesniedzēja ticamību kopumā vai viņa lietas būtību. Medicīnas ekspertam jāizklāsta fakti, kurus noskaidrojis un/vai apkopojis viņš pats. Ja lēmuma pieņēmējs konstatē, ka fakti, kuri ir eksperta atzinuma pamatā, nav pamatoti vai ir nepareizi, tas samazina nozīmi, kādu var piešķirt eksperta atzinumam.

Medicīniskajā ziņojumā par šādu izmeklējumu, labākajā gadījumā ir jābūt ietvertam skaidram ārsta atzinuma izklāstam par atbilstību saistībā ar konkrētiem ievainojumiem, kuri it kā esot radušies spīdzināšanas vai sliktas izturēšanās rezultātā, uz ko paļaujas, kā uz pierādījumu par vajāšanu vai būtisku kaitējumu. Ja ārsts konstatē tādu atbilstību starp ievainojumiem/rētām un pieteikuma iesniedzēja apgalvotajiem cēloņiem, kas pieļauj citus iespējamus cēloņus, ir lietderīgi medicīniskajā ziņojumā izvērtēt to iespējamību, paturot prātā to, kas ir zināms par pretendenta dzīves vēsturi ⁽³⁴⁷⁾.

Viena no tiesu medicīnas ziņojumu, kas sagatavoti atbilstoši SP, īpatnībām ir tā, ka tie satur gan dokumentāros pierādījumus, gan eksperta atzinumu. Dokumentārie pierādījumi apvieno visus medicīniskos konstatējumus, bet nesniedz bojājumu analīzi, taču eksperta atzinuma mērķis ir informēt tiesu par tehniskajiem jautājumiem, kuri ir ārpus viņu kompetences jomas ⁽³⁴⁸⁾.

Nozīme, kas jāpiešķir medicīniskajam ziņojumam, ir atkarīga no kvalitātes un no tā, cik pārliecināts tas ir. Galvenais jautājums ir, vai ir iespējams izveidot pietiekamu cēloņsakarību starp pieteikuma iesniedzēja rētām vai medicīniskajām problēmām un pagātnē notikušu spīdzināšanu vai sliktu izturēšanos ⁽³⁴⁹⁾. Ja medicīniskajā ziņojumā ir ietverti diagnostikas secinājumi, kas pilnībā ir atkarīgi no pieteikuma iesniedzēja apgalvotās anamnēzes vai simptomiem, bet tiesnesis, novērtējot visus pierādījumus, secina, ka pieteikuma iesniedzēja informācija nav pietiekami ticama, tas var attaisnot ierobežotas nozīmes piešķiršanu šādiem pierādījumiem. Tomēr medicīniskais ziņojums ir neatkarīgs pierādījums, un to nevar noraidīt tikai tāpēc, ka tas balstās uz pieteikuma iesniedzēja liecību ⁽³⁵⁰⁾. Eksperta ziņojumā ir jāinformē par ticamības novērtējumu, un, novērtējot eksperta liecību, tiesnesim ir jāpārbauda, lai pirms medicīnisko pierādījumu ņemšanas vērā netiktu pieļauta kļūda, izdarot secinājumus par ticamību.

Saskaņā ar Īrijas Augstās tiesas judikatūru, “apsverot jebkuru pieteikuma iesniedzēja uzticamības novērtējumu, lēmumu pieņēmējiem ir jāapsver viņu rīcībā esošo medicīnisko pierādījumu kopums”. Turklāt, “ja šādi pierādījumi ir jānoraida, lēmumā ir pilnīgāk jāizklāsta ziņojumu noraidīšanas iemesli” un “prasība pilnīgāk izskatīt iemeslus, kuru dēļ tiek noraidīti medicīniskie

⁽³⁴⁵⁾ Skat. piem., Augstākā tiesa (Spānija), 2012. gada 24. februāra spriedums, apelācijas pieteikums Nr. 2476/2011, STS 1197/2012, 8. lpp. (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā), kur Sarkanā krusta medicīnisko atzinumu tiesa ir uzskatījusi par objektīvu, ņemot vērā iestādes, kura darbojas Spānijas aizsardzībā un pakļaujas cita starpā objektivitātes, neitralitātes, humānisma un neatkarības pamatprincipiem, uzticamību.

⁽³⁴⁶⁾ PPD (pārstrādāta redakcija) 18. panta 1. punkts nosaka: “Pirmajā daļā minētās medicīniskās pārbaudes veic kvalificēti medicīnas speciālisti, un pārbauzu rezultātus pēc iespējas drīz iesniedz atbildīgajai iestādei” un 25. panta 5. punkts nosaka, ka medicīnisko pārbaudi (...) veic kvalificēti medicīnas speciālisti.

⁽³⁴⁷⁾ Thomas, R. (2014), *Administrative Justice and Asylum Appeals*, minēts iepriekš 77. zemsvītras piezīme, 154. un turpmākās lpp. Skat. arī Reneman, M., *EU Asylum Procedures and the Right to an Effective Remedy*, Hart Publishing, 8.5.3. sadaļā.

⁽³⁴⁸⁾ Kjærum, A. (2010), “Combating Torture With Medical Evidence: The Use of Medical Evidence and Expert Opinions in International and Regional Human Rights Tribunals”, *Torture Journal*, 119-186.

⁽³⁴⁹⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), 2010. gada 28. septembra spriedums, *RMK pret Refugee Appeals Tribunal and the Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2010] IEHC 367, 26. punkts.

⁽³⁵⁰⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2012. gada 26. aprīļa spriedums, *AM pret Secretary of State for the Home Department* [2013] EWCA Civ 521.

ziņojumi, kuri piešķir lielāku pierādījuma spēku klīniskajiem konstatējumiem, var būt mazāk stingra, ja pierādījumu pārsvars ir pārliecinoši par labu konstatējumam par ticamības trūkumu” (351).

Saskaņā ar Vācijas Federālās administratīvās tiesas judikatūru pieteikuma iesniedzējam, kurš apgalvo, ka cieš no posttraumatiskā stresa sindroma (PTSS) savs apgalvojums ir jāpamato, uzrādot noteikta minimālā kompetences līmeņa profesionālo medicīnisko izziņu (352). Tajā ir jābūt izskaidrotam, uz kāda pamata medicīnas speciālists ir noteicis diagnozi, un jāapraksta sindroma izpausmes konkrētā gadījumā. Tas ietver informāciju par to, cik ilgi un cik bieži pacients ir saņēmis ārstēšanu un vai ārsta konstatējumi apliecina pieteikuma iesniedzēja aprakstīto diskomfortu.

Citu valstu tiesas ir uzskatījušas, ka medicīniskajā izziņā jābūt sniegtai informācijai par traucējumu smagumu, nepieciešamo ārstēšanu un iepriekšējo ārstniecības kursu (zāles un terapija) (353). Ja ir norādīts, ka PTSS pamatā ir traumatiska pieredze pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī, bet tas nav bijis atklāts patvēruma procedūras dalībvalstī sākumā, parasti tiek prasīts paskaidrojums, kādēļ veselības traucējumi nav tikuši atklāti iepriekš.

2016. gadā tika grozīts Vācijas uzturēšanās likums (354), ieviešot tajā prasību pierādījumus par apgalvoto slimību iesniegt “kvalificēta speciālista medicīniskās izziņas” formā. Šajā medicīniskajā izziņā “ir īpaši jābūt iekļautiem faktiskajiem apstākļiem, kas ir medicīniskā slēdziena pamatā, faktu apkopšanas metodei, klīniskās ainas (diagnozes) tehniskajam un medicīniskajam izvērtējumam, informācijai par slimības smagumu un sekām, kādas varētu rasties saskaņā ar medicīnisko izvērtējumu” (355).

4.7.3. Izcelsmes valsts informācija un ekspertu liecības

Pierādījumus par situāciju izcelsmes valstī kopumā var iegūt ne tikai no valstu iestāžu, *EASO*, *UNHCR*, starptautisko vai valstu nevalstisko organizāciju (NVO), pētniecības institūtu un mediju ziņojumiem, bet arī no lieciniekiem ekspertiem (356). Pierādījumu novērtēšanas vispārējie standarti vienlīdz ir piemērojami arī ekspertu liecībām (skat. 4.6. sadaļu) (357).

Valsts eksperta liecību var iegūt dažādu iemeslu dēļ, lai papildinātu IVI ziņojumus. Tā var sniegt zināšanas par izcelsmes valsti vai trešo valsti, ļaut aplūkot pieteikuma iesniedzēja gadījumu šīs valsts kontekstā un izskaidrot politisko, ekonomisko, kultūras un reliģijas praksi un citus īpašus jautājumus saistībā ar konkrēto pieteikumu, piemēram, par vecumu, kultūru, dzimumu, etnisko piederību vai valodu. Eksperta liecības priekšrocība ir tāda, ka informācijas pieprasījums un attiecīgi iegūtā eksperta liecība var būt īpaši pielāgota faktiem, kuri ir novērtēšanas pamatā.

(351) Augstā tiesa (Īrija), 2015. gada 10. marta spriedums, *MM pret Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2015] IEHC 158.

(352) Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2007. gada 11. septembra spriedums, BverwG 10 C 8.07, 15. punkts, lietā *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2008, 142.

(353) Skat. piem., Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2013. gada 21. marts, Nr. 99.380, 4.5. punkts (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā).

(354) Vācija, *Aufenthaltsgesetz* 2008. gada 25. februārī, tostarp angļu valodā.

(355) 60a sadaļas (2c) punkts Vācijas uzturēšanās likumā. 60a sadaļa attiecas uz deportācijas pagaidu atlikšanu. Šī ir nostāja Vācijas tiesībās, taču EST to varētu uzskatīt par preskriptīvāku, nekā prasīts.

(356) Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2012. gada 18. maija spriedums, AK (15. panta c) apakšpunkts) *Afganistānas valsts vadlīnijas* [2012] UKUT 00163 (IAC), tiesa ir noteikusi, ka “valstu norādījumu lietās nozīmīga loma var būt IVI (izcelsmes valsts) analītiķiem/konsultantiem” (A virsraksta iv) punkts)

(357) Šajā kontekstā IARLJ, “Judicial Criteria for Assessing COI: a Checklist and Explanation” minēts iepriekš 134. zemsvītras piezīmē, nodrošina lietderīgu kontrolsarakstu, kas var palīdzēt novērtēt citus ekspertu pierādījumu veidus.

4.7.4. Valodas/lingvistiskie pierādījumi

Starptautiskās aizsardzības pieteikumu gadījumos, it īpaši, ja pastāv strīds par pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsti vai iepriekšējās dzīvesvietas valsti, dažas dalībvalstis ir izmantojušas lingvistiskās analīzes ziņojumus.

2013. gada lēmumā Polijas *Rada do Spraw Uchodźców* (Bēgļu lietu padome) ir uzskatījusi, ka valodnieciskā analīze jāizvērtē “visu lietā apkopoto pierādījumu kontekstā, ņemot vērā principu “šaubu gadījumā par labu personai”⁽³⁵⁸⁾. Šajā gadījumā ekspertu analīzi veica privāts uzņēmums, kas ir specializējies personu izcelsmes reģiona noteikšanā, balstoties uz lingvistisku analīzi un izvērtējot personas zināšanas par reģiona topogrāfiju⁽³⁵⁹⁾. Tomēr netika ņemta vērā pieteikuma iesniedzēja īpašā situācija, jo viņu, kaut arī viņš it kā esot no Sudānas, uzauzdināja tanzāniešu ģimene, un pēc tam viņš dzīvoja misionāru vadītā centrā ar dažādām valodu kopienām⁽³⁶⁰⁾.

Šādus ziņojumus kā principā pieņemamus ir pieņēmusi arī Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa, tomēr uzsverot, cik svarīgi ir šādus atzinumus kritiski izvērtēt, ņemot vērā visus pierādījumus, un sniegt atbilstīgu secinājumu pamatojumu⁽³⁶¹⁾. Vēl tika uzsvērts, ka “valodas ekspertam nebija uzdevums sniegt savu vērtējumu par ticamību kopumā”⁽³⁶²⁾.

4.8. Izcelsmes valsts informācijas izvērtēšanas standarti

IVI definīcija ir atrodama 1.2.5. sadaļā. Šajā sadaļā ir aplūkotas juridiskās prasības ņemt vērā IVI (4.8.1. sadaļa) un IVI veidi (4.8.2. sadaļa). Pēc tam tajā detalizēti aplūkoti novērtēšanas kritēriji (4.8.3. sadaļa) un IVI izmantošana tiesās (4.8.4. sadaļa).

4.8.1. Juridiskās prasības ņemt vērā IVI

IVI ir būtiska, lai atbildīgās iestādes pienācīgi izskatītu starptautiskās aizsardzības pieteikumus un izpildītu tiesu uzdevumus. Lai veiktu nākotnes risku analīzi, kas raksturīga gan bēgļa, gan personas, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, definīcijai, ieskaitot izvērtējumu, vai aizsardzība būtu iespējama izcelsmes valstī, atbildīgajām iestādēm un kompetentajai tiesai ir jābūt pietiekamām zināšanām par apstākļiem, kādi valda pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī vai iepriekšējā dzīvesvietas valstī. IVI ir ļoti būtiska arī pieteikuma iesniedzēja liecības par pagātnes apstākļiem novērtējumā. Arī pirms KEPS instrumenti noteica īpašus standartus IVI izmantošanai, lēmumu pieņēmēju prakse gan administratīvajā, gan apelācijas līmenī pakāpeniski attīstījās, ticamības novērtēšanā aizvien vairāk paļaujoties uz IVI. Tas nenozīmē, ka šo zināšanu iegūšana ir pašmērķis. *UNHCR* uzskata, ka “kompetentajām iestādēm, kurām ir jānosaka bēgļa

⁽³⁵⁸⁾ Bēgļu lietu padome (Polija), RdU-246-1/S/13, minēts iepriekš 161. zemsvītras piezīmē, skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā. Tādu pašu pieeju izmantoja Augstākā administratīvā tiesa (Somija), 2013. gada 4. februāra spriedums, KHO:2013:23 (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā). Tomēr pēdējā minētajā gadījumā pierādījums kopumā liecināja, ka trūkst ticamības pieteikuma iesniedzēja apgalvojumiem par viņa izcelsmes reģionu (Somālijas dienvidi).

⁽³⁵⁹⁾ Bēgļu lietu padome (Polija), RdU-246-1/S/13, minēts iepriekš 161. zemsvītras piezīmē, skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā.

⁽³⁶⁰⁾ Turpat, skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā.

⁽³⁶¹⁾ Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), *MN un KY*, minēts iepriekš 327. zemsvītras piezīmē, 46. punkts. Tāpat ir jānorāda, ka 44. punktā tiesa ir norādījusi, ka “bija pareizi uzsvērt, ka Sprakab nebija nekļūdīgs, ka tiesas tiesnesim vienmēr jāņem vērā kļūdas iespējamība un ka pusēm ir jānodrošina iespēja un nepieciešamie materiāli, lai tās varētu apstrīdēt pierādījumus” un ka Augstās tiesas (Skotija, Apvienotā Karaliste) sprieduma *MABN un KASY pret Advocate General for Scotland*, minēts iepriekš 327. zemsvītras piezīmē, oriģināleksempļārā tiesa 59. punktā un tālāk ir ļoti kritiski vērtējusi Sprakab.

⁽³⁶²⁾ Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), *MN un KY*, minēts iepriekš 327, 51(iii)b. punkts. Tiesa uzskatīja, ka, izskatot jautājumu par to, vai valodas eksperts varētu komentēt pieteikuma iesniedzēja nezināšanu par viņa norādīto izcelsmes vietu: “Ziņojumā ir jāpaskaidro analītiķa zināšanu, uz kurām balstās komentāri [par zināšanu trūkumu] avots un raksturs, un jāidentificē kļūda vai sagaidāmo zināšanu trūkums, kas konstatēts intervijas materiālos” un ka “ziņotājiem jāaprobežojas ar to, ka tie identificē šādu zināšanu trūkumu, nevis jāpiedāvā savs viedoklis kopumā par jautājumu, vai pieteikuma iesniedzējs runā pārliecinoši (...)”, turpat.

statuss, nav jāspriež par apstākļiem pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī”⁽³⁶³⁾. Lēmuma pieņemējiem, ieskaitot tiesu locekļus, drīzāk ir jāizvērtē, vai personai ir nepieciešama starptautiskā aizsardzība, ņemot vērā gan pieteikuma iesniedzēja īpašos apstākļus, gan saistīto IVI.

Ja dalībvalsts uzskata, ka pieteikuma iesniedzējam saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktu ir pienākums, cik ātri vien iespējams iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, IVI kā tāda nav viena no sastāvdaļām, kas skaidri minētas KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktā. Lai gan ir skaidrs, ka pieteikuma iesniedzēji ir aicināti iesniegt IVI, pamatojot savu pieteikumu, tas nav viņu pienākums.

Juridiskā prasība dalībvalstīm, vērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, iegūt un ņemt vērā IVI tomēr ir noteikta ES sekundārajos tiesību aktos gan materiālo, gan procesuālo aspektu ziņā, it īpaši noteikumus, kas izklāstīti tālāk 19. tabulā.

Šis pienākums izriet tieši no KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunkta formulējuma, kas ir obligāts noteikums. IVI ir minēta arī citos KD (pārstrādāta redakcija) noteikumos. Piemēram, trešais nosacījums, kas iedarbina atviegloto pierādījumu prasību saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktu, ir izpildīts, ja “pieteikuma iesniedzēja paziņojumi tiek uzskatīti par saskaņotiem un ticamiem un nav pretrunā ar specifisku un vispārēju informāciju, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu”. PPD (pārstrādāta redakcija) 8. panta 2. punkts nosaka IVI standartus, kas piemērojami, izvērtējot iekšējās aizsardzības alternatīvas iespēju.

Tāpat no PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta a) apakšpunkta var secināt, ka lēmuma pieņemējiem ir pienākums IVI izvērtēt objektīvi un taisnīgi. Piemērojot IVI priekšmetu, šī obligātā noteikuma ievērošana lielā mērā būs atkarīga no tā, kā IVI materiāls, uz kuru balstījās, ir atlasīts un interpretēts saistībā ar konkrētajiem jautājumiem, kas izvirzīti šajā lietā. Paļaušanās uz nepilnīgiem, nesabalansētiem, novecojušiem un/vai paviršiem avotiem ir būtisks šķērslis KD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta a) apakšpunktā noteikto mērķu sasniegšanai. Šajā ziņā, pienācīgi piemērojot citus ES tiesību aktu standartus, kas reglamentē IVI kritēriju izmantošanu, tiesas varēs paļauties uz IVI materiāliem, kas ļaus individuāli, objektīvi un taisnīgi izskatīt lietu. (Ir vērts pieminēt, ka līdzīgas prasības, kaut arī citādi formulētas, ir atspoguļotas arī ECT un *JARLJ* IVI novērtēšanas kritērijos (skat. tālāk 4.8.3.2. un 4.8.3.3. sadaļu). PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir atspoguļota apzināšanās, ka noteikti pierādījumu veidi pieteikuma iesniedzējam var nebūt pieejami. Šī tiesību norma nodrošina, lai attiecīgo pierādījumu par apstākļiem valstī nepalaistu garām lēmuma pieņēmējs.

Attiecībā uz tiesām PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punkts nosaka, ka tām ir jābūt piekļuvei precīzai un aktuālai informācijai, kas “nepieciešama to uzdevumu izpildei”. Līdzīgi, lai izpildītu savus pienākumus saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punktu nodrošināt efektīvu tiesisko aizsardzību, ieskaitot “faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi”⁽³⁶⁴⁾, vismaz pirmās instances tiesām ir pienācīgi jāņem vērā iespējamās situācijas izmaiņas izcelsmes valstī, kas var ietekmēt IVI, kuru atbildīgā iestāde izmanto lēmuma pieņemšanai, nozīmīgumu.

⁽³⁶³⁾ UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 42. punkts.

⁽³⁶⁴⁾ Vispārīgi skat. iepriekš 3.1.1. sadaļu.

19. tabula. KEPS normas, kas saistītas ar IVI izmantošanu

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunkts	Starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtējums jāveic (..) un, to darot, jāņem vērā: a) visi būtiskie fakti, kas attiecas uz izcelsmes valsti laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu; tostarp izcelsmes valsts normatīvie akti un veids, kādā tie tiek piemēroti;
KD (pārstrādāta redakcija) 8. panta 2. punkts	Pārbaudot, vai pieteikuma iesniedzējam ir pamats bailēm no vajāšanas vai pastāv reāls risks, ka tiks nodarīts būtisks kaitējums, vai ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu izcelsmes valsts daļā saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, ņem vērā vispārējos apstākļus, kādi dominē minētajā valsts daļā, un pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, ievērojot 4. pantu. Šajā nolūkā dalībvalstis nodrošina, ka tiek iegūta precīza un aktuāla informācija no attiecīgajiem avotiem, piemēram, no Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos un Eiropas Patvēruma atbalsta biroja.
PPD (pārstrādāt versija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunkts	Dalībvalstis nodrošina, ka atbildīgās iestādes lēmumi par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tiek pieņemti pēc atbilstīgas izskatīšanas. Tālab dalībvalstis nodrošina, ka: b) tiek iegūta precīza un aktualizēta informācija no dažādiem avotiem, piemēram, no <i>EASO</i> un <i>UNHCR</i> , un attiecīgām starptautiskām cilvēktiesību organizācijām par vispārējo situāciju, kas valda pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstīs un, vajadzības gadījumā, valstīs, caur kurām tie ir izbraukuši, un ka šāda informācija ir pieejama darbiniekiem, kas ir atbildīgi par pieteikumu izskatīšanu un lēmumu pieņemšanu;
PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punkts	Iestādēm, kas minētas V nodaļā, ar atbildīgās iestādes vai pieteikuma iesniedzēja starpniecību vai kā citādi ir piekļuve vispārējai informācijai, kas minēta 3. punkta b) apakšpunktā un kas nepieciešama to uzdevuma izpildei.
PPD (pārstrādāta redakcija) 37. panta 3. punkts	Vērtējums par to, vai valsts ir droša izcelsmes valsts saskaņā ar šo pantu, balstās uz dažādiem informācijas avotiem, tostarp jo īpaši informāciju no citām dalībvalstīm, <i>EASO</i> , <i>UNHCR</i> , Eiropas Padomes un citām atbilstīgām starptautiskajām organizācijām.
PPD (pārstrādāta redakcija) 45. panta 2. punkta a) apakšpunkts	(..) Dalībvalstis nodrošina, ka (..): a) kompetentā iestāde var iegūt precīzu un atjauninātu informāciju no dažādiem avotiem, piemēram, vajadzības gadījumā, informāciju no <i>EASO</i> un <i>UNHCR</i> , attiecībā uz vispārējo situāciju, kas valda attiecīgo personu izcelsmes valstīs;
PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkts	Lai izpildītu 1. punkta prasības, dalībvalstis nodrošina, ka ar efektīvu tiesisko aizsardzību ir nodrošināta faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un <i>ex nunc</i> pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES, vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā.

<p>EASO regulas 4. pants, 6. panta 4. punkta e) apakšpunkts un 11. pants</p>	<p>4. pants. Atbalsta birojs rīko, veicina un koordinē pasākumus, kas saistīti ar izcelsmes valstu informāciju un jo īpaši: a) izmantojot visus būtiskos informācijas avotus, – tostarp no valsts, nevalstiskām un starptautiskām organizācijām un Savienības iestādēm un struktūrām gūtu informāciju, – pārredzami un objektīvi apkopo būtisku, uzticamu, precīzu un aktuālu informāciju par to personu izcelsmes valstīm, kuras lūdz starptautisko aizsardzību; b) sagatavo ziņojumus par izcelsmes valstīm, pamatojoties uz informāciju, kas apkopota saskaņā ar a) punktu; c) pārvalda un turpmāk pilnveido portālu, kurā iekļauta izcelsmes valstu informācija, un uztur šo portālu, lai nodrošinātu pārredzamību saskaņā ar vajadzīgajiem noteikumiem par piekļuvi šādai informācijai saskaņā ar 42. pantu; d) izstrādā kopēju formu un kopīgu metodoloģiju, lai izklāstītu, pārbaudītu un izmantotu izcelsmes valstu informāciju; e) pārredzami analizē izcelsmes valstu informāciju, lai stiprinātu izvērtējuma kritēriju konvergenci un vajadzības gadījumā izmantotu vienas vai vairāku darba grupu sanāksmju rezultātus. Minētā analīze nenozīmē, ka ar to dalībvalstīm ir sniegtas norādes par starptautiskas aizsardzības pieteikumu apmierināšanu vai noraidīšanu.</p> <p>6. panta 4. punkta e) apakšpunkts: jautājumiem, kas saistīti ar izcelsmes valstu informācijas saga tavošanu un izmantošanu;</p> <p>11. panta 1. punkts. Atbalsta birojs rīko, koordinē un veicina informācijas apmaiņu starp patvēruma jautājumos kompetentajām dalībvalstu iestādēm, kā arī starp Komisiju un patvēruma jautājumos kompetentajām dalībvalstu iestādēm, par to, kā tiek īstenoti visi instrumenti, kas izriet no Savienības <i>acquis</i> patvēruma jomā. Tālab Atbalsta birojs var veidot faktu, juridisko un judikatūras datubāzes attiecībā uz valsts, Eiropas un starptautiskā mēroga patvēruma jomas instrumentiem, <i>inter alia</i>, izmantojot esošās sistēmas. Neskarot Atbalsta biroja darbību saskaņā ar 15. un 16. pantu, šādās datubāzēs neuzglabā personas datus, ja vien šos datus Atbalsta birojs nav ieguvis no publiski pieejamiem dokumentiem.</p> <p>2. punkts. Jo īpaši Atbalsta birojs apkopo šādu informāciju:</p> <p>a) par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu valsts pārvaldes struktūrās un iestādēs; b) par valstu tiesību aktiem un tiesisko attīstību patvēruma jomā, tostarp par judikatūru.</p>
---	--

Turklāt prasība prasības vai apelācijas tiesā pārbaudi veikt taisnīgi un objektīvi nozīmē to, ka tad, ja tiesām ir pieejama informācija no dažādiem avotiem, **šī dažādība ir jāņem vērā**. Ja šie avoti potenciāli ir pretrunīgi attiecībā uz informācijas saturu saistībā ar būtisku jautājumu lietā, tiesas locekļiem ir jāizvērtē tās attiecīgā atbilstība saskaņā ar KEPS instrumentos noteiktajiem standartiem. Lēmumam kādam no avotiem piešķirt lielāku vai mazāku nozīmi, ja ir iespējams, būtu jāizriet no objektīva informācijas kvalitātes un ticamības novērtējuma, piemēram, tāda, kāds redzams dažādu IVI avotu novērtējumā Apvienotās Karalistes Administratīvās virstiesas lēmumā lietā *AA (15. panta c) apakšpunkts) Irāka* ⁽³⁶⁵⁾.

Papildus juridiskajiem standartiem, kuri pārvalda IVI lietošanu, kas noteikti KD (pārstrādāta redakcija) un PPD (pārstrādāta redakcija), EASO regula uzliek par pienākumu EASO organizēt darbības saistībā ar informācijas par cilvēku, kuri piesakās starptautiskajai aizsardzībai, izcelsmes valstīm, apkopošanu, analīzi un pieejamību (skat. 15. apsvērumu, 4. pantu, 6. panta e) apakšpunktu un 11. pantu).

Prasība, novērtējot attieksmes, kura ir pretrunā ECTK 3. pantam, risku, ņemt vērā IVI ir nostiprināta arī valstu judikatūrā un ECT judikatūrā. Spriedumā lietā *Mamatkulov un Askarov* Tiesa, atsaucoties uz lietu *Soering*, norādīja:

⁽³⁶⁵⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), *AA (15. panta c) punkts) Irākas valsts vadlīnijas*, minēts iepriekš 157. zemsvītras piezīmē.

Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru par izdošanu, ko veic līgumslēdzēja valsts, var rasties jautājums saskaņā ar 3. pantu un līdz ar to ierosināt šīs valsts atbildību saskaņā ar Konvenciju, ja pastāv būtisks pamats uzskatīt, ka izdošanas gadījumā pastāv reāls risks, ka uzņemošajā valstī persona varētu ciest no izturēšanās, kas ir pretrunā 3. pantam. Šādas atbildības konstatēšana neizbēgami ir saistīta ar apstākļu izvērtēšanu pieprasījušajā valstī, salīdzinot ar Konvencijas 3. panta standartiem ⁽³⁶⁶⁾.

Spriedumā lietā *NA ECT*, vispārīgāk saistībā ar izraidīšanu uz izcelsmes valsti, ir spriedusi, ka “lai novērtētu, vai ir būtisks pamats uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs saskaras ar šādu risku, Tiesai neizbēgami ir jānovērtē apstākļi uzņemošajā valstī saskaņā ar Konvencijas 3. panta standartiem” ⁽³⁶⁷⁾.

Prasība izmantot IVI, kas ir īslaicīgi nozīmīga tiesvedības Tiesā laikā, arī ir ļoti skaidri noteikta vairākos ECT spriedumos:

Ir nepieciešams pilnīgs un *ex nunc* novērtējums, jo situācija galamērķa valstī laika gaitā var mainīties. (...) Lai gan vēsturiskā pozīcija ir interesanta tiktāl, ciktāl tā var izgaismot pašreizējo situāciju un tās iespējamo attīstību, tieši pašreizējie apstākļi ir noteicošie, un tāpēc ir jāņem vērā informācija, kas nākusi gaismā pēc tam, kad valsts iestādes pieņēmušas galīgo lēmumu ⁽³⁶⁸⁾.

4.8.2. IVI veidi

IVI var būt vispārīga vai koncentrēties uz noteiktiem notikumiem vai tēmām. Tā var būt attiecināma uz grupu (piemēram, ziņojumi no tiesas procesiem, minoritāšu profili) un pat uz konkrētu gadījumu vai jautājumu (piemēram, pārbaudes vēstniecībā). KD (pārstrādāta redakcija) nošķir konkrētu un vispārīgu informāciju saistībā ar pieteikuma iesniedzēja lietu (4. panta 5. punkta c) apakšpunkts).

Konkrētā atsauce KD (pārstrādāta redakcija) un PPD (pārstrādāta redakcija) uz *UNHCR* un *EASO*, kā arī “attiecīgajām starptautiskajām cilvēktiesību organizācijām” paredz ņemt vērā minēto struktūru IVI, bet saraksts nav izsmeļošs un neliedz ņemt vērā IVI, kas nāk no citām struktūrām, piemēram, valsts IVI vienībām ⁽³⁶⁹⁾, un izmantot dažādus citus avotus, ieskaitot ziņojumus no pilsoniskās sabiedrības / starptautiskām un vietējām NVO / pētniecības iestādēm, kā arī plašsaziņas līdzekļiem, akadēmiskajām aprindām un, attiecīgā gadījumā, valstu ekspertiem ⁽³⁷⁰⁾.

Tālāk 20. tabulā ir aprakstīti dažādi IVI veidi. Tomēr tā nenosaka nekāda veida hierarhiju starp šiem dažādajiem IVI veidiem.

⁽³⁶⁶⁾ ECT, 2005. gada 4. februāra spriedums, Virspalāta, *Mamatkulov un Askarov pret Turciju*, pieteikumi Nr. 46827/99 un 46951/99, 67. punkts. Jaunāku avotu skat. ECT 2012. gada 23. februāra spriedums, Virspalāta, *Hirsi Jamaa un citi pret Itāliju*, pieteikums Nr. 27765/09, 114. un 115. punkts; ECT, *JK un citi pret Zviedriju* minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 79. punkts.

⁽³⁶⁷⁾ ECT, *NA pret Apvienoto Karalisti*, minēts iepriekš 192. zemsvītras piezīmē, 110. punkts.

⁽³⁶⁸⁾ ECT, *Salah Sheekh pret Nīderlandi*, minēts iepriekš 41. zemsvītras piezīmē, 136. punkts; ECT, *Saadi pret Itāliju*, minēts iepriekš 199. zemsvītras piezīmē, 133. punkts; ECT, *NA pret Apvienoto Karalisti*, minēts iepriekš 192. zemsvītras piezīmē, 112. punkts; ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 83. punkts.

⁽³⁶⁹⁾ IVI, kas nākusi no šādām vienībām, ir skaidri jānošķir no šo iestāžu politiskajām vadlīnijām.

⁽³⁷⁰⁾ Papildus izcelsmes valsts analītiķa/konsultanta loma valsts vadlīniju jautājumos īpaši ir aplūkota Administratīvās virstiesas (Apvienotā Karaliste) spriedumā AK (15. panta c) apakšpunkts) Afganistāna, Valsts vadlīnijas, minēts iepriekš 356. zemsvītras piezīmē.

20. tabula. IVI veidi

1	Kartes, enciklopēdijas, gadagrāmatas
2	Starptautisku struktūru ziņojumi (<i>UNHCR</i> un citas ar ANO saistītas struktūras, Eiropas Savienība, Eiropas Padome, <i>EASO</i>)
3	Starptautisku NVO ziņojumi (<i>Amnesty International</i> , <i>Human Rights Watch</i> , <i>International Crisis Group</i> u. c.)
4	Valstu iestāžu, ideju laboratoriju, analītisku tīklu (politikas) valstu ekspertu un vietējo NVO ziņojumi
5	Akadēmiskie materiāli, žurnāli/prese, mediju ziņojumi
6	Juridiskie materiāli (likumi un noteikumi, judikatūra)
7	Atbildes un konkrētās lietas pieprasījumiem, kurus publiskojušas atbildīgo iestāžu vai patvēruma iestāžu (piemēram, Zviedrijas Migrācijas aģentūras <i>Lifos</i> (Izcelsmes valsts informācijas un analīzes centrs), Īrijas Bēgļu dokumentācijas centrs, Norvēģijas Imigrācijas iestāžu <i>Landinfo</i> (Norvēģijas Izcelsmes valsts informācijas centrs), Kanādas Imigrācijas un bēgļu padome utt.) īpašās vienības.
8	Īpaši ziņojumi, kas sagatavoti pēc kopīgas faktu noskaidrošanas misijas izcelsmes valstī
9	Sociālo mediju avoti

Dažas datubāzes, piemēram, *EASO COI Portal*, *UNHCR Refworld*, un *ACCORD ECOI.net* nodrošina vieglu piekļuvi atsevišķiem IVI veidiem.

Faktu noskaidrošanas misiju izcelsmes valstīs izmantošanas attīstība atspoguļo atbildīgo iestāžu arvien aktīvāku lomu informācijas iegūšanas procesā, kas attiecas uz specifiskiem jautājumiem, kurus savos iesniegumos izvirzījuši starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji. Šajās misijās bieži var piekļūt primārajiem avotiem, kuriem ir grūti piekļūt no ārvalstīm. Tajās var arī pārbaudīt vai precizēt pieejamo informāciju, kas citādi varētu būt ierobežota, anekdotiska vai pretrunīga. Faktu noskaidrošanas misijas sniedz arī papildu ieguvumus, ļaujot IVI pētniekiem saglabāt un novērtēt vietējo avotu tīklu turpmāku izmantošanu, un nodrošinot nenovērtējamu lauka pieredzi. Avotos iegūto un publisko faktu noskaidrošanas misiju ziņojumi arī palielina informācijas, ko sniedz IVI vienības, ticamību, apstiprinot avotus uz vietas ⁽³⁷¹⁾. Tomēr šādiem ziņojumiem var būt ierobežota vērtība, ja netiek pieņemta un piemērota pareiza metodoloģija ⁽³⁷²⁾. Metodoloģija, kas izklāstīta ziņojumā *EASO izcelsmes valstu informācijas ziņojuma metodoloģija* ⁽³⁷³⁾ līdzvērtīgi ir piemērojama faktu noskaidrošanas misijām, un tās pamatā ir gan ES izcelsmes valstu informācijas (IVI) apstrādes kopējās vadlīnijas ⁽³⁷⁴⁾, gan arī ES (kopīgo) faktu noskaidrošanas misiju kopējās vadlīnijas ⁽³⁷⁵⁾.

Tomēr, lai šīs faktu noskaidrošanas misijas vērtētu kā noderīgus IVI avotus, lietotājiem ir jāpievērš īpaša uzmanība. Daži no svarīgiem kritērijiem, kas šajā ziņā jāņem vērā, ne vienmēr ir izskaidroti publicētajos misijas ziņojumos: misijas darba uzdevumi, sarunu dalībnieku loks intervētāju faktiskā izcelsme (piemēram, valsts un nevalstiskā apvienojums), vai ziņojumos ir ietverti pilni atšifrējumi vai tikai kopsavilkumi, vai sarunu dalībnieki tos ir parakstījuši, savāktās informācijas izklāsts utt. Ja faktu vākšanas misijas ziņojumā nav pietiekamas informācijas par šiem kritērijiem, tās metodoloģijas caurspīdīgums var būt apšaubāms. Tāpēc šādos apstākļos var būt nepieciešama piesardzīga pieeja attiecībā uz to, cik liela nozīme piešķirama ziņojumam ⁽³⁷⁶⁾.

⁽³⁷¹⁾ ES, ES (kopīgo) faktu noskaidrošanas misiju kopējās vadlīnijas, 2010. gada novembris.

⁽³⁷²⁾ Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), 2016. gada 11. oktobra spriedums, *MST un citi (valsts pakalpojumu riska kategorijas) Eritreja, Valsts vadlīnijas* [2016] UKUT 443, 192.–201. punkts, UKUT piešķīra ierobežotu nozīmi Apvienotās Karalistes valdības Faktu noskaidrošanas misijai Eritreijā 2016. gadā, jo tajā tika veiktas intervijas ar civilās sabiedrības organizāciju biedriem, klātesot Eritrejas valdības pārstāvjiem.

⁽³⁷³⁾ *EASO, Country of origin information report methodology*, 2012. gada jūlijs.

⁽³⁷⁴⁾ ES, ES izcelsmes valstu informācijas (IVI) apstrādes kopējās vadlīnijas, 2008. gada aprīlis.

⁽³⁷⁵⁾ ES, ES (kopīgo) faktu noskaidrošanas misiju kopējās vadlīnijas, minēts iepriekš 371. zemsvītras piezīmē.

⁽³⁷⁶⁾ Skat. *Asylum Research Consultancy/Dutch Council for Refugees, Comment on the EASO COI report methodology*, 2012. gada novembris.

4.8.3. Izvērtēšanas kritēriji

4.8.3.1. Izvērtēšanas kritēriji ES tiesību aktos

Saskaņā ar PPD (pārstrādāt versija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktu dalībvalstis nodrošina, ka “tiek iegūta precīza un aktualizēta informācija no dažādiem avotiem”. Līdz ar to vienīgās skaidrās prasības ir precizitāte, atbilstība laikam un avotu dažādība.

4.8.3.2. Izvērtēšanas kritēriji ECT judikatūrā

ECT izstrādātie kritēriji pastiprina un papildina ES sekundāros tiesību aktus. Novērtējot nozīmi, kāda jāpiešķir IVI, ECT savā judikatūrā ir atkārtoti uzsvērusi, ka ir jāņem vērā šāda materiāla avots, it īpaši tā neatkarība, uzticamība un objektivitāte. Attiecībā uz ziņojumiem būtiski apsvērumi ir autora autoritāte un reputācija, ziņojumu sagatavošanai veikto izmeklēšanu nopietnība, secinājumu konsekvence un apstiprināšana citos avotos⁽³⁷⁷⁾. Kritēriji, uz kuriem Tiesa regulāri atsaucas, izmantojot identisku formulējumu, ir apkopoti 21. tabulā.

21. tabula. ECT kritēriji IVI novērtēšanai

1	Avota neatkarība
2	Avota ticamība
3	Avota objektivitāte
4	Autora reputācija
5	Apkopošanas metodoloģija
6	Secinājumu konsekvence
7	Apstiprinājums citos avotos

Papildus šiem kritērijiem ECT judikatūrā ir atrodami vispārēji apsvērumi par nozīmi, kādu tā piešķir IVI. Tiesa lielāku nozīmi piešķir ziņojumiem, kas saistīti ar cilvēktiesībām, nevis vispārējiem ziņojumiem, jo tie “Tiesā izskatāmajā lietā tiešā veidā pievēršas iespējamajam reālajam sliktas izturēšanās riskam”⁽³⁷⁸⁾. Ja ziņojumi koncentrējas uz vispārējiem sociālekonomiskiem un humāniem apstākļiem, ECT sliecas tiem piešķirt mazāku nozīmi, jo šie apstākļi ne vienmēr ir saistīti ar jautājumiem par reālu sliktas izturēšanās risku individuālam pieteikuma iesniedzējam ECTK 3. panta nozīmē⁽³⁷⁹⁾.

ECT tālāk atzīst:

(..) jāņem vērā materiāla autora klātbūtne un ziņošanas spējas attiecīgajā valstī. Šajā sakarā tiesa norāda, ka valstis (vienalga, vai atbildētāja valsts konkrētajā lietā vai jebkura cita līgumslēdzēja vai cita valsts), izmantojot savas diplomātiskās pārstāvniecības

⁽³⁷⁷⁾ ECT, *Saadi* pret Itāliju, minēts iepriekš 199. zemsvītras piezīmē, 143. punkts; ECT, *NA* pret Apvienoto Karalisti, minēts iepriekš 192. zemsvītras piezīmē, 120. punkts; ECT, 2011. gada 28. jūnija spriedums, *Sufi un Elmi* pret Apvienoto Karalisti, pieteikumi Nr. 8319/07 un 11449/07, 230. punkts; ECT, *JK* un citi pret Zviedriju, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 88. punkts.

⁽³⁷⁸⁾ ECT, *NA* pret Apvienoto Karalisti, minēts iepriekš 192. zemsvītras piezīmē, 122. punkts.

⁽³⁷⁹⁾ ECT, 2009. gada 20. janvāra spriedums, *FH* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 32621/06, 92. punkts; Apelācijas Tiesa (Anglija un Velsa), minēts iepriekš 205. zemsvītras piezīmē; Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2009. gada 4. februāra spriedums, *ŌS* pret Iekšlietu ministriju, 1 Azs 105/2008-81 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

un spēju vākt informāciju, bieži vien varēs nodrošināt materiālus, kas var būt ļoti svarīgi Tiesas vērtējumam tajā izskatāmajā lietā [un ka tas pats apsvērums] ir jāpiemēro *a fortiori* attiecībā uz Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām, jo īpaši ņemot vērā to tiešo piekļuvi galamērķa valsts iestādēm, kā arī to spēju veikt pārbaudes un novērtējumus uz vietas tādā veidā, ko valstis un nevalstiskās organizācijas varētu nespēt izdarīt ⁽³⁸⁰⁾.

Varētu šķist, ka Tiesas galvenās rūpes ir nodrošināt, lai īpaša nozīme tiktu piešķirta ziņojumiem, kurus sagatavojušas aģentūras vai struktūras, kuras atrodas uz vietas izcelsmes valstī.

Taču ECT ir uzsvērusi, ka “Tiesa novērtē daudzās grūtības, ar kurām saskaras valdības un NVO, vācot informāciju bīstamās un nestabilās situācijās. Tā pieņem, ka ne vienmēr būs iespējams izmeklēšanu veikt konflikta tiešā tuvumā, un šādos gadījumos var nākties paļauties uz informāciju, ko sniedz avoti, kuriem ir tiešas zināšanas par situāciju” ⁽³⁸¹⁾. Tādējādi ECT neatteiktos “ņemt vērā ziņojumu tikai tāpēc vien, ka tā autors pats nav apmeklējis attiecīgo teritoriju, un tā vietā ir paļāvies uz informāciju, kuru guvis no avotiem” ⁽³⁸²⁾. Tomēr šādos gadījumos “šo avotu autoritāte un reputācija, kā arī to klātbūtne attiecīgajā jomā ir būtiski faktori, lai Tiesa varētu novērtēt to pierādījumu nozīmi” ⁽³⁸³⁾. Var būt gadījumi, kur pastāv pamatotas bažas par drošību, un avoti varētu vēlēties saglabāt anonimitāti, bet “nepastāvot nekādai informācijai par avotu darbības būtību attiecīgajā teritorijā, Tiesai būs faktiski neiespējami novērtēt tā ticamību” ⁽³⁸⁴⁾.

Līdz ar to “Tiesas izmantotā pieeja būs atkarīga no avotu secinājumu saskaņotības ar pārējo pieejamo informāciju” ⁽³⁸⁵⁾. Ja informācija, kas nākusi no anonīma avota, nav pamatota vai ir pretrunīga, “Tiesa tai nevar piešķirt būtisku nozīmi” ⁽³⁸⁶⁾.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, atsaucoties uz lietu *Sufi un Elmi*, anonīmo materiālu izmantošanu komentēja šādi:

Anglosakšu tiesībās vai iedvesmojoties no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas nav vispārējas tiesību normas, kas noteiktu, ka valsts vadlīniju lietā vai jebkurā citā lietā nekad nevarētu paļauties uz neapstiprinātu anonīmu materiālu. Reizēm tāda ir nostāja. Tas, vai tā ir, būs atkarīgs no visu apstākļu kopuma. Tādu pieeju Administratīvā virstiesā izmantoja šajā lietā. Parasti anonimitāte, protams, ietekmēs nozīmi, kādu var piešķirt attiecīgajam materiālam, un vienmēr ir jābūt piesardzīgiem, izvērtējot šāda materiāla nozīmi ⁽³⁸⁷⁾.

Savā spriedumā lietā *JK un citi pret Zviedriju* ECT vēlreiz apstiprināja savu pieeju informācijai, kuru tā varētu iegūt *proprio motu*, kura var būt nepieciešama atkarībā no avotu klāsta, uz kuriem paļaujas līgumslēdzējas valstis:

Izvērtējot risku, Tiesa var iegūt attiecīgos materiālus *proprio motu*. Šis princips ir stingri nostiprināts Tiesas judikatūrā. Attiecībā uz materiāliem, kas iegūti *proprio motu*, Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā aizsardzības, ko paredz 3. pants, absolūto būtību, tai jābūt pārlicinātai, ka līgumslēdzējas valsts iestāžu veiktais novērtējums ir atbilstīgs un pietiekami

⁽³⁸⁰⁾ ECT, *NA pret Apvienoto Karalisti*, minēts iepriekš 192. zemsvītras piezīmē, 121. punkts; ECT, *JK un citi pret Zviedriju* minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 88. punkts.

⁽³⁸¹⁾ ECT, *JK un citi pret Zviedriju*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 89. punkts, atsaucas uz *Sufi un Elmi* pret Apvienoto Karalisti, minēts iepriekš 377. zemsvītras piezīmē, 232. punkts).

⁽³⁸²⁾ ECT, *Sufi un Elmi* pret Apvienoto Karalisti, minēts iepriekš 377. zemsvītras piezīmē, 232. punkts.

⁽³⁸³⁾ Turpat, 233. punkts.

⁽³⁸⁴⁾ Turpat.

⁽³⁸⁵⁾ Turpat.

⁽³⁸⁶⁾ Turpat, 234. punkts.

⁽³⁸⁷⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), minēts iepriekš 205. zemsvītras piezīmē, 17. punkts.

pamatots ar vietējiem materiāliem, kā arī materiāliem, kas iegūti no citiem uzticamiem un objektīviem avotiem, piemēram, citām līgumslēdzējām un ne līgumslēdzējām valstīm, Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām un labi zināmām nevalstiskajām organizācijām. Veicot savu uzraudzības uzdevumu saskaņā ar Konvencijas 19. pantu, tā būtu pārāk šaura pieeja saskaņā ar 3. pantu lietās par ārvalstniekiem, kuriem draud izraidīšana vai izdošana, ja Tiesa kā starptautiska cilvēktiesību tiesa ņemtu vērā tikai materiālus, kurus nodrošinājušas attiecīgās līgumslēdzējas valsts vietējās iestādes, nesalīdzinot tos ar materiāliem no citiem uzticamiem un objektīviem avotiem ⁽³⁸⁸⁾.

Pierādījumu izvērtēšana un secinājumi par pierādījumu relatīvo nozīmi ir tās tiesas kompetencē, kura izskata apelāciju. Katrs ECT lēmums attiecas uz noteiktu faktu kopumu par konkrētu pieteikuma iesniedzēju, un tāpēc tas nav automātiski noteicošais citās lietās tā vienkāršā iemesla dēļ, ka šo lietu fakti visdrīzāk visos aspektos pēc būtības nav tādi paši kā turpmākajās lietās ⁽³⁸⁹⁾. Attiecībā uz ECT spriedumiem, kuros izklāstīti vispārīgi valsts nosacījumi ar patvērumu saistītās lietās, Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa ir uzskatījusi, ka tai nav pienākuma nonākt pie tādiem pašiem secinājumiem, pat ja šāds spriedums ir nesens un balstīts uz visaptverošu IVI ⁽³⁹⁰⁾.

4.8.3.3. IARLJ tiesu kontrolosaraksts

2006. gadā, cenšoties izveidot pienācīgus kritērijus IVI novērtēšanai, ko uzņēmās vairākas valstu un starptautiskās ieinteresētās personas ⁽³⁹¹⁾, IARLJ izveidoja tiesu kontrolosarakstu, kurā ir identificēta virkne kritēriju, kuri atspoguļo labāko starptautisko tiesu praksi, kas izmantota, izvērtējot, cik liela nozīme ir piešķirama konkrētiem IVI avotiem vai atsaucēm ⁽³⁹²⁾. Sākotnējā 2006. gada versija kopš tā laika ir tikusi atjaunināta un pēdējo reizi ir pārskatīta 2017. gadā ⁽³⁹³⁾. Lai gan galveno kontrolosaraksta nozīmi kopš tā laika ir pārņēmuši KEPS tiesību akti un ECT judikatūra, tā izstrāde pievienotajā paskaidrojuma rakstā joprojām ir noderīgs atsaucis avots. Tajā jautājumu formā ir uzskaitīti 11 būtiski IVI novērtēšanas kritēriji. Tālāk 22. tabulā ir attēlots šis jautājumu saraksts, sniedzot īsu paskaidrojumu, kas izgūts no paskaidrojuma raksta.

22. tabula. IARLJ tiesas kritēriju IVI novērtēšanai pārbaudes saraksts

	Kritērijs	Skaidrojums
1	Cik būtiska izskatāmajā lietā ir IVI?	IVI būtiskums ir atkarīgs no lietas specifikas. IVI juridiski ir būtiska, ja palīdz iegūt atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar lietu.
2	Vai IVI ir nostiprinājusies reputācija?	Avotam ir nostiprinājusies reputācija, ja tas ir izpelnījies cieņu no dažādām pusēm, jo ir pierādīts, ka tas sniedz salīdzinoši ticamu priekšstatu par apstākļiem valstī nozīmīgā laika posmā. Reputācija neliedz kritiku un var būt nepieciešams pārbaudīt, vai šāda kritika ir pamatota saistībā ar konkrēto jautājumu un, iespējams, vai ziņojumu autori nav rīkojušies tā, lai uzlabotu savu ziņojumu standartus.

⁽³⁸⁸⁾ ECT, *JK* un citi pret Zviedriju, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 90. punkts (citāti izlaisti).

⁽³⁸⁹⁾ Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), 2011. gada 25. novembra spriedums, *AMM* un citi (konflikts; humanitārā krīze; atgrieztās personas; FGM) Somālija, Valsts vadlīnijas [2011] UKUT 00445 (IAC), 97.–103. punkts

⁽³⁹⁰⁾ Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), *AK* (15. panta c) punkts) Afganistāna, Valsts vadlīnijas, minēts iepriekš 356. zemsvītras piezīmē.

⁽³⁹¹⁾ Tostarp ir minēta ES, UNHCR, Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD) [Austrijas Izceļsmes valsts un patvēruma izpētes un dokumentācijas centrs] un Ungārijas Helsinku komiteja.

⁽³⁹²⁾ Piemēram, Slovēnijas Administratīvā tiesa savā judikatūrā pirmo reizi ieviesa IVI novērtēšanas pamatkritēriju shēmu, par pamatu izmantojot šo kontrolosarakstu. Skat. Slovēnijas Administratīvās tiesas 2006. gada 20. septembra spriedumu, *U 2073/2006-10*.

⁽³⁹³⁾ IARLJ, *A Structured Approach to the Decision Making Process*, minēts iepriekš 1. zemsvītras piezīmē, ar IARLJ, 'Judicial Criteria for Assessing COI: a Checklist and Explanation', ko sagatavoja Mackey, A. un Treadwell, M., 2015/17, minēts iepriekš 134. zemsvītras piezīmē, 33. punkts

	Kritērijs	Skaidrojums
3	Vai IVI pamatā ir publiski pieejami avoti?	<p>Prasības, ka materiālam, jābūt publiskam, doma daļēji ir tāda, ka patvēruma meklētājam ir jābūt skaidram, kādi pierādījumi ir pieejami un kur tos var atrast, un ka viņam vajadzētu būt iespējai tos izmantot, pamatojot patvēruma pieteikumu un/vai apelāciju. Tas palīdz panākt pušu vienlīdzību starp lēmuma pieņēmēju un pieteikuma iesniedzēju.</p> <p>Protams, reizēm var būt nepieciešamība ņemt vērā konfidenciālus datus, piemēram, cilvēktiesību pētnieku izcelsmes valstī, kuri nevar tieši atklāt savu identitāti, nepakļaujot sevi riskam, liecības un ziņojumus, kuru autorus saista profesionālās ētikas prasības neatklāt konkrētā avota identitāti. Tomēr, ievērojot šāda veida izņēmumus, IVI parasti var uzskatīt par uzticamu tikai tad, ja tā ir publiski pieejama un pārredzama attiecībā uz tās autoru.</p>
4	Vai IVI avots vai ziņojums ir visaptverošs?	<p>IVI avots vai ziņojums ir visaptverošs, ja nodrošina gan detalizētu pārskatu par apstākļiem konkrētā valstī, gan informāciju par attiecīgajām grupām un kategorijām (piem., dažādu etnisko minoritāšu vai neaizsargāto kategoriju stāvokli). Šis kritērijs ir piemērots ziņojumiem, kuru mērķis ir sniegt pārskatu par vispārējo situāciju valstī vai pilnībā risināt konkrētus jautājumus, bet ne tiem avotiem, kuru mērķis ir risināt tikai konkrētu incidentu vai situāciju, piemēram, preses izgrizumam, kurā aprakstīts konkrēts notikums.</p>
5	Cik precīza un atbilstoša konkrētajai lietai ir IVI?	<p>IVI precizitāte ir ļoti atkarīga no tās iegūšanas veida. Ja informācija nav iegūta no vairākiem avotiem, nav pienācīga pamata salīdzināšanai, lai varētu izlemt, vai tā ir precīza. Vispārīgi runājot, priekšroka tiks dota ziņojumiem, kuru saturs ir saistīts ar patvēruma jautājumiem.</p>
6	Cik aktuāla vai īslaicīga ir iesniegtā IVI?	<p>IVI laika nozīmes kritēriju var uzskatīt par absolūtu prasību, jo tiesu veiktais nākotnes riska novērtējums attiecas uz tiesas sēdes dienā valdošajiem apstākļiem.</p> <p>Īpaša vērtība bieži vien tiek piešķirta ziņojumiem, kuri tiek sagatavoti regulāri vai periodiski galvenokārt tāpēc, ka ir būtiski lēmumus balstīt uz aktuālo informāciju. <i>UNHCR</i> periodiski publicē nostājas dokumentus par konkrētām valstīm. Amerikas Savienoto Valstu Valsts departamenta ziņojumi tiek sagatavoti katru gadu, tāpat arī <i>Amnesty International</i> un <i>Human Rights Watch</i> ikgadējie globālie ziņojumi. Pēdējās minētās divas NVO periodiski izdod arī papildu ziņojumus par konkrētām valstīm vai tēmām. Reizēm ir svarīgi uzzināt par notikumiem no ticamiem mediju avotiem, kas ir tikai dienu vai divas veci (piem., ja tikko noticis apvērsums).</p>
7	Vai IVI materiāls iegūts no viena un/vai vairākiem avotiem?	<p>Atbilstīgā gadījumā atsauces palielina tiesas uzticēšanos ziņojumam. Ziņojumam, kurā vienkārši ir izklāstīti fakti un secinājumi, skaidri nenorādot, no kurienes vai no kā informācija ir iegūta, reti var uzticēties. Tiesneši var uzskatīt, ka šādiem ziņojumiem ir neskaidra vai nezināma izcelsme. Tomēr tiesnešiem arī jāapzinās, ka reizēm avoti nevēlas tikt atklāti.</p> <p>Pasaulē, kurā bieži vien ir personiskas intereses saistībā ar to, kā tiek atspoguļota cilvēktiesību ievērošana valstī, ir saprotams, kādēļ tiesneši ir piesardzīgi, vērtējot IVI vai ziņojumus, kas pilnībā vai galvenokārt ir atkarīgi tikai no viena vai diviem avotiem. Šī iemesla dēļ tie labprātāk paļaujas uz ziņojumiem, kuru pamatā ir vairāki avoti un kuros norādītas savstarpējas atsauces vai ir apstiprināta informācija, kas tajos aprakstīta.</p> <p>Atsevišķos gadījumos, piemēram, ziņojumos, kuri it kā ir galīgie konkrētā jautājumā, varētu būt lietderīgi sagaidīt, ka tajos būs pievienoti visi pamata materiāli, uz kuriem tie balstās, lai lasītāji precīzi zinātu datus, uz kuriem balstās viņu galvenie secinājumi.</p>

	Kritērijs	Skaidrojums
8	Vai IVI ir sagatavota empīriski, izmantojot pareizu metodoloģiju?	<p>Tiesneši, protams, piešķir lielāku nozīmi avotiem, kuri pārskatāmā veidā parāda pamatotu empīrisku pamatojumu to galvenajiem secinājumiem. Priekšroka tiek dota objektīvi pārbaudāmiem faktiem.</p> <p>Viens no aspektiem ir tas, cik lielā mērā avots balstīts uz personu, kuras atrodas uz vietas konkrētajā valstī, ziņojumiem. Viens no iemesliem, kāpēc <i>UNHCR</i> Nostājas dokumentiem bieži tiek piešķirta būtiska nozīme, ir tas, ka ir zināms, ka saistībā ar daudzām valstīm <i>UNHCR</i> savā vērtējumā paļaujas ne tikai uz pamata avotiem, bet arī uz <i>UNHCR</i> darbinieku, kuri norīkoti darbam attiecīgajā valstī, ziņojumiem. Otrs aspekts saistīts ar metodoloģiju. Varētu nebūt viegli lielā mērā pajauties uz avotu, kas apgalvo, nesniedzot nekādus pamatojošus faktus un skaitļus, ka ir “ziņojumi” vai “incidenti”, vai “gadījumi”, kad aizturētie apcietinājumā tiek spīdzināti. Protams, ka par šādiem apgalvojumiem rodas jautājumi. Cik daudz gadījumu? Kuros cietumos (visos vai tikai dažos)? Kāda veida ieslodzītie ir iesaistīti (politiskie/parastie)? Ja ziņojumā ir norādīts konkrēts skaits personu, par kurām ir ziņots, ka tās ieslodzījumā ir cietušas no cilvēktiesību pārkāpumiem, tam parasti būs lielāka nozīme, ja tajā būs iekļauti attiecīgi salīdzinājumi, piemēram, kāds ir ieslodzīto skaits attiecīgajā valstī? Ja ziņojumā ir norādīts, ka noteikti cilvēktiesību pārkāpumi ir izplatīti plaši, ikdienā vai bieži, bet citur ir norādīts, ka skaits neliels personu skaits, tas var mazināt šādu pierādījumu nozīmi. Izvērtējot risku, jautājumi par apjomu vai biežumu var būt ļoti svarīgi.</p>
9	Vai IVI pauž objektivitāti un neatkarību?	<p>Lai IVI varētu uzticēties, tiesas lēmuma pieņemējam ir jābūt pārliecinātam, ka tā nav neobjektīva vai uz aizspriedumiem balstīta. Lai gan tas ir netverams kritērijs, lai apgalvojums varētu būt precīzs, tas ir ļoti svarīgs. Tas ir netverams, jo ir atzīts, ka nav tādas lietas kā valsts apstākļu “bezvērtības” novērtējums. Iespējams, ka katrs ziņojums gatavots no noteikta skatupunkta. Kā ir redzams to ievadā, Amerikas Savienoto Valstu Valsts departamenta ziņojumi ir piemērs. Tomēr tik un tā var uzskatīt, ka manāma aizspriedumainība, neobjektivitāte vai noteikts mērķis, kas jāpanāk, samazina konkrēta ziņojuma vērtību.</p> <p>Šajā ziņā ziņojumam vērtību var pievienot tas, ka ir zināms, ka tas nāk no neatkarīga avota, piemēram, ziņojums, kuru ir sagatavojusi cienījama pētījumu iestāde, kuras mērķis ir apkopot ticamus datus izmantošanai starptautiskajās aģentūrās.</p> <p>Tomēr tiesnešiem vajadzētu būt piesardzīgiem, šādos jautājumos nekļūstot pārāk nosodošiem. Piemēram, var būt tā, ka vienīgais atzītais konkrētās valsts eksperts ir emigrants, kurš trimdā ir pieskaņojies noteiktai politiskajai grupai. Viens no iemesliem, kāpēc viņš varētu tikt uzskatīts par ekspertu, ir tas, ka viņam ir “frontē gūtas” zināšanas par nesējamiem notikumiem. Ja šādas personas ziņojums tomēr liecina par objektīvu un līdzsvarotu attiecīgo jautājumu traktējumu, tam var piešķirt tikpat lielu nozīmi (ja ne pat lielāku) kā tad, ja tas būtu saņemts no akadēmiskas iestādes vai avota bez acīmredzamas politiskas pieskaņas.</p> <p>Attiecībā uz ziņojumiem no valdības aģentūrām vai kopīgām valdības fakti noskaidrošanas misijām var būt nepieciešams apsvērt, vai pastāv valdības aizspriedumi.</p>
10	Vai IVI ir līdzsvarota un nav pārāk selektīva?	<p>Ar objektivitātes un neatkarības kritērijiem ir cieši saistīts neselektivitātes kritērijs. Tiesas lēmuma pieņēmējs sagaida, ka ziņojumā būs līdzsvarots pārskats, sniedzot pierādījumus, kas attiecas gan uz vienu, gan otru pusi. IVI, kas, piemēram, konsekventi ignorē vai nepievērš uzmanību ziņojumiem par policijas un drošības spēku nesodāmību, būtu ļoti aizdomīgs. Tāpat ziņojums, kurā uzsvērti tikai cilvēktiesību pārkāpumi, nenorādot acīmredzamus un būtiskus uzlabojumus valdības darbā cilvēktiesību jomā, tiktu uzverts skeptiski.</p>

	Kritērijs	Skaidrojums
11	Vai citu valstu tiesas ir veikušas attiecīgās IVI pārbaudi tiesā?	<p>Liela daļa tiesu iestāžu lēmumu pieņēmēju prasmju darbā ar IVI ir saistīta ar to, ka jāatrod korelācija starp to, kas tajā teikts par risku un briesmām noteiktām kategorijām, un juridiskajiem jēdzieniem, kas izriet no KD (pārstrādāta redakcija). Piemēram, valsts ziņojumā var būt teikts vai eksperts var apgalvot, ka risks konkrētai kategorijai ir “būtisks” vai “reāls” utt., bet tas, vai ir pieņemams, ka šāds apgalvojums uzskatāms par tādu, kas liecina, ka ir “pamats bailēm no vajāšanas” vai būtisks pamats uzskatīt, ka pastāv nopietna kaitējuma risks, ir jautājums, par kuru katrā konkrētā gadījumā ir jālemj tiesnešiem.</p> <p>Šī iemesla dēļ tiesu lēmumu pieņēmēji gūst labumu, apzinot dažādās valstīs pieņemtos lēmumus. Viņi apzinās, ka, tāpat kā bēgļu tiesību tiesneši tiecas pēc vienotas universālas vai autonomas nozīmes galvenajiem jēdzieniem saskaņā ar Bēgļu konvenciju, tāpat viņiem jācenšas panākt kopīgu viedokli par vienādiem vai kopumā līdzīgiem valstu datiem.</p>

Šajā dokumentā ar nosaukumu *Due process standards for the use of COI in administrative and judicial procedures* ir identificēti 25 standarti jautājumiem saistībā ar IVI visos vispārējā pārbaudes procesa posmos⁽³⁹⁴⁾.

4.8.4. IVI izmantošana tiesās⁽³⁹⁵⁾

4.8.4.1. IVI iegūšana un vienādas iespējas

PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punktā ir paredzēts, ka tiesām ir piekļuve tai pašai informācijai “ar atbildīgās iestādes vai pieteikuma iesniedzēja starpniecību vai kā citādi”. Šis formulējums nozīmē, ka IVI, uz kuru atsaucas atbildīgā iestāde, visticamāk, būs daļa no materiāliem, kurus izskata tiesu iestāde⁽³⁹⁶⁾. Tas neizslēdz iespēju tiesām iegūt papildu informāciju ar pušu starpniecību un/vai, ja to atļauj valsts procesuālie noteikumi, izpētīt un iegūt IVI *proprio motu*, ar noteikumu, ka šī informācija ir pieejama abām pusēm.

Izmeklēšanas principa sistēmā pienākums iegūt aktuālu un precīzu IVI galvenokārt gulstas uz tiesu locekļiem, un tas var atšķirties atkarībā no tā, vai viņi var saņemt palīdzību no atbalsta personāla, piemēram, pētniecības vienībām, IVI vienībām utt.

Tipiskā sacīkstes principa sistēmā tiesas uzdevums galvenokārt būs izvērtēt visu pierādījumu kopumu, tostarp IVI, ko iesniegušas puses.

Ja tiesa nolemj paļauties uz valsts informāciju, ko atbildīgā iestāde iepriekš nav ņēmusi vērā, ir būtiski novērtēt tās pieejamību sabiedrībai un tās atbilstību lietas īpašajiem apstākļiem. Šie faktori var ietvert dažāda līmeņa pienākumus attiecībā uz šādas informācijas paziņošanu pusēm.

Francijas Valsts padome ir spriedusi, ka “valsts tiesas patvēruma tiesību jautājumos pienākums ir iegūt visu nepieciešamo informāciju, lai noteiktu faktus, uz kuriem tiks balstīts tās lēmums”⁽³⁹⁷⁾. Tā arī ir precizējusi, ka, lai gan Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos var

⁽³⁹⁴⁾ IARLJ, *Due process standards for the use of country of origin information (COI) in Administrative and Judicial Procedures*, 10th World Conference, 2014.

⁽³⁹⁵⁾ Gyulai, *Country Information in Asylum Procedures*, minēts iepriekš 135. zemsvītras piezīmē, ir starptautisks salīdzinošs pētījums par tiesu standartiem saistībā ar IVI izmantošanu kā pierādījumu, kurā apkopoti vairāk nekā 200 spriedumi no Eiropas jurisdikcijām un ir pieejams astoņās valodās.

⁽³⁹⁶⁾ Par tiesas vērtējumu par to, vai atbildīgās iestādes sniegtā informācija ir tikusi savākta un interpretēta saskaņā ar pareizo metodoloģiju, skat. Augstākā administratīvā tiesa (Bulgārija), *Jasvineta pret Bēgļu valsts aģentūru*, lieta Nr. 5226/15 (bulgāru valodā).

⁽³⁹⁷⁾ Valsts padome (Francija), *M. C.*, Nr. 328265, minēts iepriekš 45. zemsvītras piezīmē (neoficiāls tulkojums angļu valodā). Šī procesuālā prasība šobrīd ir kodificēta Francijas tiesību aktos (Ārvalstnieku iecelšanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodekss, R.733-16. pants).

paļauties uz vispārēju informāciju, kas ir brīvi pieejama sabiedrībai, iepriekš nepaziņojot pusēm, tā savu lēmumu var balstīt tikai uz konkrētu informāciju, kas varētu apstiprināt pieteikuma iesniedzēja personiskos apstākļus un liecību, vai būt ar tiem pretrunā, ja vien pusēm ir dota iespēja to apspriest ⁽³⁹⁸⁾.

Tomēr piekļuve informācijai, uz kuru ir vai tiks balstīts atbildīgās iestādes lēmums, nav absolūtas pieteikuma iesniedzēja tiesības. PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta d) apakšpunkts kopsakarā ar PPD 23. panta 1. punktu nosaka, ka pieteikuma iesniedzējiem un viņu juridiskajiem konsultantiem ir piekļuve valsts informācijai, ja atbildīgā iestāde šo informāciju ir ņēmusi vērā, pieņemot lēmumu par viņu pieteikumu, izņemot gadījumus, kad informācijas par avotiem atklāšana varētu apdraudēt valsts drošību. Pieteikuma iesniedzēja tiesības pirms lēmuma pieņemšanas iesniegt apsvērumus par šādas informācijas atbilstību un ticamību nav skaidri paredzētas PPD (pārstrādāta redakcija), bet varētu tikt attiecinātas uz tiesībām būt uzklausiņam, kas ir ES tiesību vispārējs princips (skat. arī 4.2.6. sadaļu).

Vispārējo prasību, ka tiesām ir jāatsaucas uz precīzu un aktuālu IVI, kas nepieciešama to uzdevuma izpildei saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 4. punktu, varētu saprast kā prasību tiesām nodrošināt, lai IVI, kurai tiek piekļūts ar atbildīgās iestādes vai pieteikuma iesniedzēja starpniecību vai citādi, pieteikuma izvērtēšanas laikā būtu precīza un aktuāla. Turklāt ievērojamajām zināšanām, kuras tiesneši patvēruma lietās un tiesu darbinieki varētu būt ieguvuši, strādājot ar situācijām izcelsmes valstīs, vajadzētu šādu pieeju vēl vairāk veicināt (skat. arī 4.8.3. sadaļu). Tiesvedībā tiesās, noteiktos gadījumos, kad tas ir tiesas kompetencē, varētu būt svarīgi nodrošināt, lai aktuālā IVI tiktu nodrošināta vai nu ar pušu starpniecību, vai *proprio motu*, informējot puses. Pārmaiņus šādos gadījumos (ja ir atbilstoši PPD (pārstrādāta redakcija) 46. pantam) tā var anulēt vai atcelt lēmumu un nosūtīt to atpakaļ sākotnējai lēmuma pieņēmējai iestādei vai zemākas instances tiesai jauna lēmuma pieņemšanai, ievērojot pienākumu iekļaut precīzu un aktuālu informāciju, tostarp IVI.

Tiesu locekļi parasti pienācīgi ņems vērā faktu, ka noteiktu informāciju iepriekš ir analizējis citas tiesas, kuru rīcībā ir tas pats informācijas kopums. Tiesa pati var izlemt izdarīt vispārīgus konstatējumus par apstākļiem, kas valda konkrētā valstī, lai individuālā lietā pieņemtu atbilstīgu lēmumu. Tāpat atkarībā no valstu procesuālajiem noteikumiem tiesai ir iespēja sniegt vadlīnijas ⁽³⁹⁹⁾.

4.8.4.2. IVI novērtēšana un apstiprināšana

Jāatgādina, ka pretrunīga IVI par konkrētu jautājumu vai pat IVI pilnīga neesamība pati par sevi nav noteicoša, izvērtējot starptautiskās aizsardzības nepieciešamību.

Objektīvas IVI, kas apliecina vai pamato materiālus faktus, trūkums ne vienmēr nozīmē, ka incidents, uz kuru ir norādījis pieteikuma iesniedzējs, nav noticis ⁽⁴⁰⁰⁾. Šāda situācija var rasties dažādu faktoru dēļ, piemēram, ierobežota piekļuve informācijai konkrētā valstī; ierobežots pasākuma mērogs, tāpēc par to nav ziņots starptautiski; vai arī ierobežota informācija ir pieejama par noteiktām atstumtām grupām, piemēram, sievietēm vai LGBTI personām. Gadījumos, kuru pamatā ir ģimenes konflikti vai citas privātas problēmas, par apgalvotajiem faktiem parasti nebūs ziņots nevienā IVI materiālā.

⁽³⁹⁸⁾ Turpat.

⁽³⁹⁹⁾ Skat., piem., UKUT spriedumu par valstu vadlīnijām sistēmu, jaunākais uzskaitījums, 2017. gada 26. jūnijs.

⁽⁴⁰⁰⁾ Skat. IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, III.A.14. sadaļu "Use of COI".

Daudzu IVI avotu vispārēja pieejamība, izmantojot internetu vai citus plašsaziņas līdzekļus, liek tiesu locekļiem apzināties iespēju, ka daži starptautiskās aizsardzības pieteikumi varētu būt izstrādāti, lai tie atbilstu attiecīgajai IVI. Šādos gadījumos liecībā par labi dokumentētu notikumu, kas, kā apgalvo pieteikuma iesniedzējs, viņu ir ietekmējis, var būt iekļauti elementi, kas parādās IVI ziņojumos, lai stiprinātu viņa paziņojumu ticamību.

Turklāt jāuzsver, ka, nosakot valsts apstākļus, atbilstoši kuriem ir jāizvērtē noteikta lieta, IVI nozīme var tikt vājināta, ja situācijas strauji mainās. IVI materiāli to apkopošanas un publicēšanas kavēšanās dēļ ne vienmēr var laikus sniegt informāciju par šādu situāciju attīstību.

4.8.4.3. Atsauce uz avotu spriedumā ⁽⁴⁰¹⁾

Tiesas izmantotajiem informācijas avotiem spriedumā vienmēr jābūt caurspīdīgiem. Vienīgais iespējamais šā noteikuma izņēmums ir saistīts ar iepriekš minētajām bažām par drošību (skat. 4.3.4. sadaļu).

Pieaugošā prasība, ka tiesu spriedumiem par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem jābūt pietiekami pamatotiem, paredz, ka tajos būtu skaidri jānorāda, kuri informācijas avoti ir izmantoti, izvērtējot pārsūdzības pamatotību.

Tas būs nepieciešams, ciktāl sprieduma pamatojums balstās uz izcelsmes valstī dominējošo apstākļu novērtējumu. Tā tas nebūs visās situācijās. Piemēram, tas var būt nevajadzīgs attiecībā uz negatīvu ticamības konstatējumu, kura pamatā ir acīmredzams iekšējās atbilstības trūkums vai neapmierinoši izskaidrotas neatbilstības un prasības būtisku sastāvdaļu atšķirības, kā arī *a fortiori*, ja apelācija tiek noraidīta nepieņemamības dēļ.

4.9. Vajāšanas vai būtiska kaitējuma pagātnē un nākotnē izvērtēšana (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts)

Kvalificēšanas direktīva piešķir pierādījuma vērtību faktam, ka pieteikuma iesniedzējs jau ir bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, vai tiešiem šādas vajāšanas vai būtiska kaitējuma draudiem ⁽⁴⁰²⁾. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts ir šāds:

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts

Fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam vai tiešiem šādas vajāšanas vai šāda kaitējuma draudiem, ir būtiska norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti.

Tā kā tas ir saistīts ar nākotnes riska novērtēšanu, novērtējumam, vai pieteikuma iesniedzējs pagātnē ir bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam vai tiešiem šādas sliktas izturēšanās draudiem, ir svarīga loma visu pierādījumu, kas saistīti ar starptautiskās aizsardzības pieteikumu, novērtēšanas plašākā kontekstā.

⁽⁴⁰¹⁾ Termins "spriedums" tiek lietots, lai aprakstītu tiesas un tiesai pielīdzināmus lēmumus.

⁽⁴⁰²⁾ EST, *Abdulla* un citi, minēts iepriekš 191. zemsviras piezīmē, 94. punkts.

Tomēr pagātnē notikusi vajāšana vai būtisks kaitējums, vai tieši šādas vajāšanas vai šāda kaitējuma draudi nav priekšnosacījums, lai kvalificētos starptautiskajai aizsardzībai. Gan bēgļa, gan personas, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību definīcijas (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) un f) punkts) balstās uz nākotnes riska attiecīgajai personai novērtējumu, kas vērstas nākotnē. Turklāt KD (pārstrādāta redakcija) 5. panta 1. punkts pauž stingri nostabilizējošos principu *sur place*, ka pamatotas bailes tikt vajātam vai reāls risks ciest būtisku kaitējumu “var pamatoties uz notikumiem, kas notikuši, kopš pieteikuma iesniedzējs atstājis izcelsmes valsti”, kas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzējam nav bijis jābūt pakļautam vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, vai tiešiem šādas vajāšanas vai kaitējuma draudiem. Papildu informāciju skat. *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze* ⁽⁴⁰³⁾.

Pagātnē notikušas vajāšanas/būtiska kaitējuma un to draudu novērtēšana tiek veikta faktu un apstākļu plašākas izvērtēšanas ietvaros, pieteikuma izskatīšanas sākotnējā posmā. Vajāšanas vai būtiska kaitējuma nākotnes riska novērtēšana notiek turpmākajos posmos, un tā ir jābalsta uz konstatējumiem, kas izriet no faktu un apstākļu novērtēšanas, ieskaitot iespējamus konstatējumus par pagātnē piedzīvotu vajāšanu vai nopietnu kaitējumu.

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkts nosaka, ka, ja dalībvalstis piemēro principu, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādītajiem aspektiem, kuri nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, nav nepieciešams apstiprinājums, ja ir izpildīti a) līdz e) punktā definētie nosacījumi. No formulējuma var pamatoti secināt, ka apgalvojumi par iepriekšējām darbībām, kas līdzinās vajāšanai vai nopietnam kaitējumam, kā arī šādu darbību draudi, ietilpst šī atvieglotās pierādīšanas standarta piemērošanas jomā un tāpēc tiem nav nepieciešama apstiprināšana ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, ja ir izpildīti 4. panta 5. punkta nosacījumi, kas aplūkoti iepriekš 4.3.7. sadaļā.

No daudzām sastāvdaļām, kuras varētu pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, vajāšana vai būtisks kaitējums pagātnē un to draudi varētu būt tādi, ko grūti noteikt. Ņemot vērā īpašo pierādījumu vērtību, kas saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punktu piešķirta vajāšanai vai nopietnam kaitējumam pagātnē vai to tiešiem draudiem, to novērtēšanai nepieciešama piesardzīga pieeja.

Pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu novērtējums, kas balstīts, piemēram, uz pierādījumiem, ka citas personas, kurām ir tāds pats politiskais, rases, reliģiskais vai sociālais profils, ir tikušas pakļautas vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, iespējams, nav pietiekami, lai pamatotu secinājumu, ka pieteikuma iesniedzējs ir bijis pakļauts šādai attieksmei. Taču tas neizslēdz novērtējumu, ka nākotnē pastāv šādas attieksmes risks, jo pagātnes vajāšanas vai būtiska kaitējuma nodarīšanu personām, kas atrodas līdzīgā stāvoklī, var uzskatīt par nozīmīgu pierādījumu nākotnes riskam ⁽⁴⁰⁴⁾. It īpaši tas, ka persona ir bēgļa ģimenes loceklis, var būt pamats šādam pierādījumam, kā ir skaidri norādīts KD (pārstrādāta redakcija) 36. apsvērumā: Ģimenes locekļi to saiknes ar bēgli dēļ parasti ir neaizsargāti pret vajāšanas darbībām tādā veidā, kas varētu būt pamats bēgļa statusam.

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts nepārprotami nosaka, ka vajāšanas vai būtiska kaitējuma pastāvēšana pagātnē ir būtiska norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, “ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt,

⁽⁴⁰³⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES – Juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.9.2. un 2.8.2. sadaļa.*

⁽⁴⁰⁴⁾ Turpat.

ka vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti". Saskaņā ar dažu valsts tiesu nostāju šādā gadījumā tiesai būs jāpierāda, ka nākotnē nepastāv vajāšanas vai būtiska kaitējuma risks ⁽⁴⁰⁵⁾.

Arhetipisks pagātnes vajāšanas piemērs, kas neatkārtosies nākotnē, parasti tiek atrasts, ja izcelsmes valstī ir mainījušies apstākļi. Šajā ziņā KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 2. punkta un 16. panta 2. punkta prasība, ka apstākļu izmaiņām, kuras ierosina 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkta un 16. panta 1. punkta izbeigšanas klauzulas, ir jābūt tik būtiskām un ne īslaicīgām, lai starptautiskās aizsardzības saņēmēji vairs netiktu pakļauti vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, piedāvā atbilstošas sastāvdaļas analīzei. Spriedumā lietā *Abdulla* EST ir lēmusi, ka 11. panta 2. punkta prasība ir izpildīta, ja "faktoros, kas pamatoja bēgļa bailes no vajāšanas, var uzskatīt par tādiem, kas ilgstoši ir novērsti" ⁽⁴⁰⁶⁾.

A fortiori no EST spriedums lietā *Y un Z* var secināt, ka ir iespēja izvairīties no vajāšanas nākotnē, izbeidzot vai slēpjot darbības, uzvedību un praksi, kas iepriekš veicinājusi vajāšanu, nav būtiska, izvērtējot, vai ir "pamatoti iemesli uzskatīt, ka šāda vajāšana vai šāds kaitējums var atkārtoties" ⁽⁴⁰⁷⁾.

EST ir arī lēmusi:

Pierādījuma spēku, kas [KD] Direktīvas 4. panta 4. punktā piešķirts šādām vajāšanas darbībām vai iepriekšējiem vajāšanas draudiem, kompetentās iestādes ņems vērā ar nosacījumu – kas izriet no Direktīvas 9. panta 3. punkta –, ka šīs darbības un draudi ir saistīti ar vajāšanas iemeslu, uz kuru atsaucas persona, kas pieprasa aizsardzību ⁽⁴⁰⁸⁾.

Šādi ierobežojumi neattiecas uz iepriekš piedzīvotu būtisku kaitējumu vai tiešiem būtiska kaitējuma draudiem, jo kvalificēšana alternatīvai aizsardzībai saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 15. pantu paredz, ka risks ciest būtisku kaitējumu nav saistīts ar vajāšanas iemeslu. Tomēr šajā ziņā joprojām ir svarīgi ņemt vērā iepriekšēja kaitējuma pagātnē vai kaitējuma draudu iemeslus. Nosakot, ka tajā paredzētais noteikums nav piemērojams, ja ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka šāda **vajāšana vai būtisks kaitējums neatkārtosies**, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts ierobežo šī noteikuma darbības jomu, norādot, ka riskam nākotnē jābūt saistītam ar to pašu iemeslu.

Ir interesanti atzīmēt, ka ECT Virspalāta šobrīd, vērtējot izturēšanās, kas ir pretrunā ECTK 3. pantam, nākotnes riskus, ir pieņēmusi ļoti līdzīgu nostāju saistībā ar īpašo nozīmi, kas attiecināma uz sliktu izturēšanos pagātnē.

Tiesa uzskata, ka sliktas izturēšanās pagātnē fakts sniedz spēcīgu norādi par turpmāku reālu izturēšanās, kas ir pretrunā 3. pantam, risku gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs kopumā ir sniedzis saskaņotu un ticamu notikumu izklāstu, kas atbilst informācijai par vispārējo situāciju attiecīgajā valstī no uzticamiem un objektīviem avotiem. Šādā gadījumā valdībai ir jāklieidē visas šaubas par šo risku ⁽⁴⁰⁹⁾.

Nākotnes riska novērtēšanu var veikt tikai pēc tam, kad iegūto pierādījumu kopums ir novērtēts saskaņā ar 4.3. sadaļā noteiktajiem principiem un standartiem un lēmuma pieņēmējs ir noteicis būtiskos faktus, kas tiek pieņemti, pamatojoties uz šī pierādījuma novērtējumu.

⁽⁴⁰⁵⁾ Skat. piem., Migrācijas tiesa (Zviedrija), 2010. gada 2. decembra spriedums, UM 10296-10 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁴⁰⁶⁾ EST, *Abdulla* un citi, minēts iepriekš 191. zemsvītras piezīmē, 73. punkts.

⁽⁴⁰⁷⁾ EST, *Y un Z*, minēts iepriekš 167. zemsvītras piezīmē, 73.–80. punkts.

⁽⁴⁰⁸⁾ EST, *Abdulla* un citi, minēts iepriekš 191. zemsvītras piezīmē, 94. punkts.

⁽⁴⁰⁹⁾ ECT, *JK* un citi pret Zviedriju, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 102. punkts.

Ņemot vērā būtiskos faktus, kuri tiek pieņemti, lēmuma pieņemējam ir jānosaka, vai ir izpildīti būtiskie nosacījumi, kas norādīti KD (pārstrādāta redakcija) 9. un 10. pantā vai 15. pantā. Kā ir lēmusi EST, par šādu izvērtēšanu “ir atbildīga vienīgi kompetentā valsts iestāde, kas nozīmē, ka šajā procedūras stadijā prasība šai iestādei sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju, kāda ir paredzēta Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punkta otrajā teikumā, nav atbilstoša”⁽⁴¹⁰⁾.

Nākotnes riska novērtēšanu plaši var raksturot, kā izvērtējumu, pamatojoties uz secinājumiem, kas izdarīti, ņemot vērā pierādījumus, par to, kas varētu notikt, ja pieteikuma iesniedzējs tiktu atgriezts viņa izcelsmes valstī. Tāpēc tā būtībā atšķiras no sākotnējā faktu un apstākļu novērtēšanas posma, kas saistīts ar pieteikuma iesniedzēja pagātnes un pašreizējo apstākļu noskaidrošanu⁽⁴¹¹⁾. Šis uz nākotni vērstais novērtējums ir viena no ievērojamākajām iezīmēm starptautiskās aizsardzības pieteikumu noteikšanā⁽⁴¹²⁾.

⁽⁴¹⁰⁾ EST, *MM*, minēts iepriekš 82. zemsvītras piezīmē, 70. punkts.

⁽⁴¹¹⁾ Skat. ECT, *Saadi* pret Itāliju, minēts iepriekš 199. zemsvītras piezīmē, tiesneša B. M. Zupančiča [*B. M. Zupancic*] piekrietošais viedoklis

⁽⁴¹²⁾ Skat. *EASO*, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē.

5. daļa

Atlasīti īpašie aspekti saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu

5. daļa nav vērsta uz visiem specifiskajiem pierādījumu un ticamības novērtējuma aspektiem. Tajā ir izskatīti aspekti, kuri visbiežāk rodas tiesu praksē un par kuriem tādēļ pastāv judikatūra un pamata pētījumi.

5.1. Pierādījumu saistībā ar apstrīdētu pilsonību vai bezvalstniecību novērtēšana

Pierādījumu un ticamības novērtēšanas problēmas var rasties saistībā ar pieteikuma iesniedzēja pilsonības valsts(-u) vai viņa bezvalstniecības kā starptautiskās aizsardzības kvalificēšanas definējošā elementa noteikšanu. Kā ir detalizēti aprakstīts publikācijā *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze* ⁽⁴¹³⁾, pieteikuma iesniedzēja pilsonības vai tās trūkuma noteikšana ir būtiska starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanas sastāvdaļa ⁽⁴¹⁴⁾. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunktu “bēglis” ir **trešās valsts valstspiederīgais**, kas, pamatoti baidoties no vajāšanas, atrodas ārpus **valsts, kuras valstspiederīgais viņš ir**, un kas nespēj vai nevēlas pieņemt **minētās valsts** aizsardzību, vai **bezvalstnieks**, kas, atrazdamies ārpus savas **agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts**, pamatotu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta f) apakšpunktu persona, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību ir **trešās valsts valstspiederīgais** vai **bezvalstnieks**, kam, ja viņš atgrieztos savā **izcelsmes valstī**, vai ja bezvalstnieks atgrieztos savas **agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī**, draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta n) apakšpunktu “izcelsmes valsts” ir “valstspiederības valsts vai valstis vai bezvalstniekiem – agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts vai valstis”. Ja personai ir vairāk par vienu pilsonību, bailēm/riskam jāattiecas uz abām (vai visām) pilsonības valstīm.

Termins “valstspiederība” (nationality) apzīmē juridisko saikni starp personu un valsti. Ir svarīgi šo nozīmi nejaukt ar plašāko nozīmi, kas terminam “nationality” (tautība) sniegta tajā pašā bēgļa definīcijā, kā viens no vajāšanas iemesliem (skat. KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunktu un 10. panta 1. punkta c) apakšpunktu) ⁽⁴¹⁵⁾.

Tā kā saskaņā ar ES tiesību aktiem, lai kvalificētos starptautiskajai aizsardzībai, personai ir jābūt vai nu trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, lēmuma pieņemējam šādam nolūkam ir jāapzina pieteikuma iesniedzēja valstspiederība(-as) vai tās(to) neesamība. Tādējādi, lai gan tiesām, izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, nav īpašas kompetences lemt par

⁽⁴¹³⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze*, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.3.2. sadaļa.

⁽⁴¹⁴⁾ Skat. arī, Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, 2000. gada 9. jūnija spriedums, *Smith pret Secretary of State for the Home Department (Libērija)* [2000] OOTH02130, 9. punkts.

⁽⁴¹⁵⁾ Kā ir norādījuši A. Cimermans [A. Zimmermann] un K. Mālers [C. Mahler], tautības, kā iemesla vajāšanai, jēdziens ir plašāks nekā tas, kas saistīts ar definējošo elementu – būšanu ārpus savas valstspiederības valsts, kas paredz saikni starp pieteikuma iesniedzēju un viņa valsti, proti, pilsonību: Zimmermann, A. and Mahler, C., ‘Article 1 A, para. 2 (Definition of the term ‘Refugee’/Définition du terme ‘réfugié’)’, in Zimmermann, A. (ed.), *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol: A Commentary* (OUP, 2011), 389. lpp., 387. punkts.

pieteikuma iesniedzēja valstspiederību, tām šāda pieteikuma vajadzībām ir pienākums izvērtēt valsti(-is), kuras(-u) valstspiederīgais viņš ir.

Kā ir skaidrots publikācijā *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze* ⁽⁴¹⁶⁾, valstspiederības novērtējums attiecīgi jāveic, galvenokārt pamatojoties uz tiesību aktiem par attiecīgās valsts pilsonības piešķiršanu. Šāda izvērtēšana tiek veikta, nevis, lai piemērotu šos tiesību aktus, bet gan, lai starptautiskās aizsardzības vajadzībām tiktu konstatēts, kāda ir pieteikuma iesniedzēja valstspiederība.

Daudzos gadījumos pieteikuma iesniedzēja valstspiederība (vai tās trūkums) nebūs apstrīdama, tāpēc tiesām par to nebūs nekādu jautājumu. Tomēr dažos gadījumos tiesvedības gaitā par to var būt strīds vai rasties jautājumi.

KEPS instrumenti konkrēti neparedz, kas lēmuma pieņēmējiem ir jādara gadījumos, ja tiek uzskatīts, ka kādai personai ir nenoteikta valstspiederība.

EST vēl ir jāsaņem lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurā tiktu uzdots jautājums par to, vai pieteikuma iesniedzēja valstspiederība kā prasība, lai kvalificētos starptautiskajai aizsardzībai, būtu jāpakļauj tādām pašām pierādījumu apjomam, kāds tiek piemērots citām pieteikuma sastāvdaļām (piem., “pamatotām bailēm no vajāšanas” bēgļa aizsardzībai; “būtiskam pamatam ticēt, ka pastāv reāls risks” alternatīvai aizsardzībai; skat. iepriekš 4.3.9. sadaļu). Dažās valstīs visām sastāvdaļām tiek piemērots viens standarts.

Apstrīdētas valstspiederības gadījumi ir iedalāmi vismaz trīs kategorijās, kuras ir attēlotas tālāk 23. tabulā.

23. tabula. Apstrīdētas valstspiederības lietu piemēri

1	Tās, kurās pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka ir bezvalstnieks, vai atbildīgā iestāde uzskata, ka viņš ir bezvalstnieks;
2	tās, kurās pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka viņš ir X valsts valstspiederīgais, bet atbildīgā iestāde izvērtē, ka viņš nav X valsts valstspiederīgais; un
3	tās, kurās pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka viņš ir vienas valsts valstspiederīgais, bet atbildīgā iestāde uzskata, ka viņš ir vairāk nekā vienas valsts valstspiederīgais.

Attiecībā uz pirmo kategoriju, kā iepriekš ir norādīts, KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) un f) apakšpunktā izklāstītās definīcijas nosaka, ka tad, ja pieteikuma iesniedzējs ir bezvalstnieks, novērtēšana, vai persona ir kvalificējama starptautiskajai aizsardzībai, ir jāveic, ņemot vērā tās agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsti. Vispārīgi runājot, gandrīz tādi paši pierādījumi, kas pierāda valstspiederību, pierāda arī pastāvīgo dzīvesvietu.

Attiecībā uz otro kategoriju pieteikuma iesniedzēja valstspiederība var būt apstrīdama, ja atbildīgā iestāde uzskata, ka pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis savu apgalvojumu, ka viņš ir X valsts valstspiederīgais saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu. Šādos apstākļos atbildīgā iestāde var nezināt pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsti, vai arī tā var būt ieguvusi pierādījumu, kas apliecina faktu, ka pieteikuma iesniedzējs ir citas valsts valstspiederīgais. Ja atbildīgā iestāde nepieņem pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu par viņa izcelsmes valsti,

⁽⁴¹⁶⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze*, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.3.1. sadaļa.

pieteikumu var noraidīt, pamatojoties uz faktiem un tiesību aktiem. Ja pieteikuma iesniedzējs atzīst, ka ir iesniedzis nepatiesu informāciju par savu valstspiederību, viņš var tikt kvalificēts, kā bēglis vai persona, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību vienīgi tad, ja viņš var pamatot savu valstspiederību citai valstij un to, ka viņam ir pamatotas bailes no vajāšanas vai pietiekams pamats uzskatīt, ka viņam pastāv reāls būtiska kaitējuma risks šajā citā valstī.

Visbeidzot lietas, kurās pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka viņš ir vienas valsts valstspiederīgais, bet atbildīgā iestāde uzskata, ka viņš ir vairāk nekā vienas valsts valstspiederīgais, pieder atsevišķai trešai kategorijai. Ja tiek secināts, ka pieteikuma iesniedzējs ir divu vai vairāku valstu valstspiederīgais, tad viņš var tikt kvalificēts kā bēglis vai persona, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību tikai tad, ja viņš spēj pierādīt, ka viņam ir pamatotas bailes no vajāšanas vai pietiekams pamats uzskatīt, ka pastāv būtiska kaitējuma risks **abās** (vai visās) valstspiederības valstīs ⁽⁴¹⁷⁾.

5.1.1. Pieteikuma iesniedzēja valstspiederības pamatojums

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts nosaka, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma kontekstā dalībvalstis var uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums pamatot savu valstspiederību. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktu pieteikuma iesniedzējam pēc iespējas ātrāk ir jāiesniedz visi viņa rīcībā esošie dokumenti, kas, *inter alia*, attiecas uz viņa identitāti un valstspiederību(-ām). Tāpat PPD (pārstrādāta redakcija) papildnoteikumi skaidri nosaka, ka (neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts uzskata, ka tas ir pieteikuma iesniedzēja pienākums pamatot savu pieteikumu saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktu) dalībvalstīm ir jāuzliek pieteikuma iesniedzējiem pienākums sadarboties ar kompetentajām iestādēm, lai tiktu noskaidrota viņu identitāte un valstspiederība (PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 1. punkts).

Kā ir iepriekš norādīts, daudzos gadījumos pieteikuma iesniedzēja valstspiederība (vai tās neesamība) netiek apstrīdēta. Parasti tā būs tādēļ, ka viņi ir spējīgi to pamatot ar savu liecību un/vai uzrādot dokumentārus pierādījumus, piemēram pasi vai personas apliecību ⁽⁴¹⁸⁾.

Diezgan būtiski lietās, kur rodas jautājums par valstspiederības apliecināšanas dokumentāro pierādījumu, ir tas, ka KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punkta formulējumā ir atsauce uz dokumentāciju “kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā”, kas, šķiet, ietver ne tikai dokumentāciju, kura pašreizējā brīdī pieder pieteikuma iesniedzējam, bet arī to, kuru viņš spēj iegūt ⁽⁴¹⁹⁾.

Tomēr gadījumā, ja pieteikuma iesniedzēja centieni pamatot savu valstspiederību, liek atbildīgajai iestādei šaubīties, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts nosaka, ka dalībvalstij ir pienākums sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju, lai izvērtētu šo būtisko sastāvdaļu ⁽⁴²⁰⁾. KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka, ka novērtēšanā jāņem vērā

⁽⁴¹⁷⁾ Skat. EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES – Juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīme, 1.3.1. sadaļa, 23-25. lpp.

⁽⁴¹⁸⁾ Lietā AA pret Šveici (minēts iepriekš 317. zemsvītras piezīmē, 61. punkts) ECT norādīja, ka: “kā Tiesa iepriekš ir lēmusi, labākais veids, kā patvēruma meklētājam pierādīt savu identitāti, ir uzrādīt pasas oriģinālu. Ja tas, ņemot vērā apstākļus, kādos viņš atrodas, nav iespējams, identitātes apliecināšanai var izmantot citus dokumentus. Ja citi personu apliecinājoši dokumenti ir nozaudēti, vērtīgs pierādījums varētu būt dzimšanas apliecība [atsauca arī uz ECT, 2012. gada 18. decembra spriedums, FN un citi pret Zviedriju, pieteikums Nr. 28774/09, 72. punkts]”.

⁽⁴¹⁹⁾ Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), MW (Valstspiederība; KD 4. pants; pamatošanas pienākums), minēts iepriekš 122. zemsvītras piezīmē, 9. punkts.

⁽⁴²⁰⁾ Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija [Home Office] uzskata, ka šādos apstākļos šaubu gadījumā pierādīšanas pienākums pāriet pie kompetentās iestādes. Skat., Apvienotā Karaliste Visas un Immigration, Nationality: Doubtful, Disputed and Other Cases, 2013. gada 26. oktobris, 5. lpp.

“visi būtiskie fakti, kas attiecas uz izcelsmes valsti laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, tostarp izcelsmes valsts normatīvie akti un veids, kādā tie tiek piemēroti”.

Var būt svarīgi pierādījumi par veidu, kādā attiecīgā valsts praksē piemēro savus valstspiederības likumus ⁽⁴²¹⁾. Kā ir atzīmējusi Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesia:

Pierādījumi, neatkarīgi no tā, vai tie ir ekspertu ziņojumi vai ne, var attiekties uz prakses un citiem jautājumiem, kā arī uz tiesību jautājumiem. (..) Citā līmenī var būt, ka skaidri pierādījumi par valsts praksi var būt svarīgi, nosakot valsts tiesību normu saturu. No otras puses, lai pierādījumi par praksi būtu atbilstoši šajā kontekstā, tiem, visticamāk, ir jābūt vispārīgi salīdzināmiem ar tiesību normām. Jo īpaši un paturot prātā personas, kura vēlas palikt valstī, kurā tā pieprasa patvērumu, iespēju manipulēt ar pierādījumiem vai atlasīt pierādījumus, mūsdiā, ir ļoti maz ticams, ka viena vai neliela skaita indivīdu pieredze ir pietiekama, lai pierādītu, ka tiesību normas nav tādas, kā izskatās ⁽⁴²²⁾.

Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa ir nodrošinājusi lietderīgu (neizsmeļošu) sastāvdaļu, kuras varētu pamatot konstatējumus par pieteikuma iesniedzēja valstspiederību, sarakstu ⁽⁴²³⁾. Atbilstoši pielāgotas tās uzskaitītas tālāk 24. tabulā.

24. tabula. Sastāvdaļas pieteikuma iesniedzēja valstspiederības pamatošanai

i)	Saistītie dokumenti
ii)	Pieteikuma iesniedzēja iesniegti pierādījumi
iii)	Līgumi starp pusēm
iv)	Ekspertu liecības
v)	Valsts departamentu vēstules (piem., Ārlietu departaments, Ārlietu ministrija)
vi)	Attiecīgās(-o) valsts(-u) saistīto valstspiederības tiesību aktu teksts

Atbilstīgā dokumentācija ir pasas un citi ceļošanas dokumenti, kuri būtiski veido priekšstatu par valstspiederību ⁽⁴²⁴⁾, dzimšanas apliecības (it īpaši gadījumos, kad izcelsmes valsts valstspiederības tiesību akti valstspiederību piešķir atbilstoši *ius soli* vai *ius sanguinis*), un vēstules no attiecīgajām iestādēm izcelsmes valstī vai tām, kas to pārstāv ⁽⁴²⁵⁾. Kā ir noteikts PPD (pārstrādāta redakcija) 13. panta 2. punkta b) apakšpunktā, “dalībvalstis var paredzēt, ka (..) pieteikuma iesniedzējiem jāiesniedz to īpašumā esošie dokumenti, kas attiecas uz pieteikuma izskatīšanu, piemēram, pase”. Jebkurai šādai dokumentācijai ir jābūt uzticamai, un tā nevar būt uzticama, ja ir viltota vai nav autentiska ⁽⁴²⁶⁾. Tomēr nav pareizi uzskatīt, ka dokumentācija, piemēram, pase, ir pieņemama, kā ticama tikai tāpēc, ka nav pierādīts, ka tā ir viltota (skat. 4.6. sadaļu par dokumentāro pierādījumu izvērtēšanu).

⁽⁴²¹⁾ EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.3.2. sadaļa. Saskaņā ar Augstākās tiesas (Apvienotā Karaliste) 2015. gada 25. marta spriedumu lietā *Pham pret Secretary of State for the Home Department* [2015] UKSC 19, 25. punkts, mēģinot noskaidrot, vai persona netiek uzskatīta par valstspiederīgo saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras valstspiederīgais viņš ir, jēdziens “likums” ir jāinterpretē plaši kā tāds, kas ietver citus kvazitiesisku procesu veidus, piemēram, ministru dekrētus un “ierasto praksi”.

⁽⁴²²⁾ Administratīvā virstiesia (Apvienotā Karaliste), 2011. gada 21. februāra spriedums, *KK un citi* (Valstspiederība: Ziemeļkoreja) Koreja, Valsts vadlīnijas [2011] UKUT 92 (IAC), 60. punkts.

⁽⁴²³⁾ Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, *Smith pret SSHD* (Libērija), minēts iepriekš 414. zemsvītras piezīmē, 45. punkts. Līdzīgi elementi ir identificēti *UKAIT*, 2008. gada 17. aprīļa spriedums, *MA* (Apstrīdēta valstspiederība) Etiopija [2008] *UKAIT* 32, 85. punkts.

⁽⁴²⁴⁾ Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, *Smith pret SSHD* (Libērija), minēts iepriekš 414. zemsvītras piezīmē, 45. punkts. Skat. arī, *UNHCR Handbook*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 93. punkts.

⁽⁴²⁵⁾ Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, *Smith pret SSHD* (Libērija), minēts iepriekš 414. zemsvītras piezīmē, 45. punkts.

⁽⁴²⁶⁾ Apvienotā Karaliste *Visas and Immigration, Nationality*, minēts iepriekš 420. zemsvītras piezīmē, 5. un 6. lpp.

Pierādījumi, kurus iesniedzis pieteikuma iesniedzējs, draugi vai radnieki, ir galvenie gadījumā, ja trūkt attiecīgās dokumentācijas, kā arī tad, ja iesniegtie dokumenti nav autentiski vai ir viltoti⁽⁴²⁷⁾. Šajā ziņā iztaujāšana personiskās intervijas laikā var sniegt pierādījumus par pieteikuma iesniedzēja valstspiederību⁽⁴²⁸⁾. Ja atbildīgā iestāde, veicot personisko interviju, nepieņem pieteikuma iesniedzēja norādīto valstspiederību, pieteikuma iesniedzējam ir jādod iespēja komentēt un/vai paskaidrot jebkuras sastāvdaļas, kuras viņa paziņojumos varētu trūkt un/vai kuras ir nekonsekventas vai pretrunīgas (skat. PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pantu). Francijas Valsts padome ir lēmusi, ka, ja pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka viņam ir valstspiederība, bet administratīvās iestādes (Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs) to nepieņem, tiesa nevar konstatēt, ka viņam ir cita valstspiederība, kamēr pieteikuma iesniedzējam nav dota iespēja sniegt paskaidrojumu par šo jautājumu⁽⁴²⁹⁾.

Iztaujāšanas par valstspiederību pierādījuma vērtība patvēruma intervijas kontekstā ir jāizvērtē piesardzīgi. Piemēram, lai gan iztaujāšana par zināšanām par konkrētu valsti, daudzos gadījumos var būt noderīga, valstspiederība pati par sevi nenozīmē uzturēšanos šajā valstī, un dažos gadījumos potenciāls pieteikuma iesniedzēja zināšanu trūkums par savas valstspiederības valsti var nebūt izšķirošs. Lai gan pamata faktu zināšanas par savas valstspiederības valsti bieži vien ir svarīgs rādītājs, izvērtējot valstspiederību, valsts pilsoņa statuss nav tas pats, kas valsts pastāvīgā iedzīvotāja statuss, un būs gadījumi, kad tas nebūs precīzs rādītājs⁽⁴³⁰⁾.

Kā iepriekš ir norādīts (skat. iepriekš 4.7.4. sadaļu), gadījumā, ja ir šaubas par pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsti, **eksperta liecība** var ietvert lingvistiskās analīzes ziņojumus. Lai gan šādi pierādījumi var ietekmēt valstspiederības jautājumu, būtu nepareizi uzskatīt, ka gadījumos, kad ir šaubas par personas valstspiederību, lingvistiskā analīze pati par sevi ir noteicošā. Ne visi X valsts valstspiederīgie runās X valsts valodā. Lingvistiskās analīzes rezultāti ir jāvērtē visu lietā apkopoto pierādījumu kontekstā⁽⁴³¹⁾. Ir svarīgi uzsvērt, ka lingvistiskā analīze var gan pamatot, gan apgāzt faktu, ka pieteikuma iesniedzējs ir dzīvojis konkrētā valstī vai ir socializējies ar personām no šīs valsts, bet nevar noteikt valstspiederību.

Šim sarakstam mūsdienās var pievienot vēl citu būtisku sastāvdaļu: **informācijas datubāzes, ieskaitot pirkstu nospiedumu sistēmas**. Sakritības gadījumā var tikt apstiprināts vai noliegts pieteikuma iesniedzēja apgalvojums par valstspiederību⁽⁴³²⁾. Lai pārbaudītu ārvalstnieka dokumenta vai identitātes autentiskumu, saskaņā ar Vācijas likumu⁽⁴³³⁾ biometriskie un citi dati, kuri elektroniski tiek uzglabāti pasē vai citā personu apliecinošā dokumentā, var tikt nolasīti, un nepieciešamie biometriskie dati, kas iegūti no pieteikuma iesniedzēja, var tikt salīdzināti ar biometriskajiem datiem šajā dokumentā. Biometriskie dati šajā kontekstā ietver tikai pirkstu nospiedumus, fotoattēlu un varavīksnenes skenēšanu.

⁽⁴²⁷⁾ Skat. Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2016. gada 6. maija spriedums, *M. Palias T*, Nr. 09014084 C. Šajā gadījumā tiesa izvērtēja pieteikuma iesniedzēja paziņojumus un dokumentus, un konstatēja, ka viņš ir ieguvis viltotu Kambodžas pasi, izmantojot viltus identitāti, un patiesībā ir Vjetnamas valstspiederīgais. Viņa pieteikums tika izskatīts attiecībā pret Vjetnamu, un tika konstatēts, ka viņam ir pamatotas bailes no vajāšanas tādēļ, ka viņš ir khmeru kopienas loceklis un aktivists. Skat. arī Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, *Smith pret SSHD* (Libērija), minēts iepriekš 414. zemsvītras piezīmē, 45. punkts.

⁽⁴²⁸⁾ Apvienotā Karaliste Visas and Immigration, *Nationality*, minēts iepriekš 420. zemsvītras piezīmē, 5. un 6. lpp.

⁽⁴²⁹⁾ Valsts padome (Francija) 2016. gada 11. maija lēmums, *M. FE, Mme BC & Mme AD*, Nr. 390351, ECLI:FR:CECHR:2016:390351.20160511. Šajā gadījumā Francijas bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs (*OFPPRA*) ir pieņēmis pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu par Krievijas valstspiederību un attiecīgi pieņēma lēmumu. To pieņēma arī Valsts tiesa patvēruma jautājumos, taču nolēma, ka apelācijas sūdzības iesniedzējiem papildus ir tiesības arī uz Armēnijas valstspiederību, tāpēc savu izvērtējumu attiecībā arī uz Armēniju, bet pusēm par to iepriekš nepaziņoja. Valsts padome noteica, ka tādā veidā tika pārkāpta Ārvalstnieku iecelšanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodeksa R. 733-16. panta prasība.

⁽⁴³⁰⁾ Turpat, 18. punkts.

⁽⁴³¹⁾ Bēgļu lietu padome (Polija), *RdU-246-1/S/13*, minēts iepriekš 161. zemsvītras piezīmē, skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā.

⁽⁴³²⁾ Apvienotā Karaliste Visas and Immigration, *Nationality*, minēts iepriekš 420. zemsvītras piezīmē, 6. un 7. lpp.

⁽⁴³³⁾ Vācijas patvēruma likums, 16. panta 1. punkta a) apakšpunkts; skat. arī *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, Das deutsche Asylverfahren ausführlich erläutert*, 2014, 8. un turpmākās lpp.

5.1.2. Ar valstspiederību saistītu pierādījumu novērtēšana

Lai nodrošinātu atbilstību KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punktam, pieteikuma iesniedzēja valstspiederības novērtējumam ir jābalstās uz visiem pierādījumiem, kuri ir atbildīgās iestādes rīcībā.

Lai gan tas ir jautājums par ārvalstu tiesību aktiem, pilsonības novērtējums neparedz stingrāku pierādījumu prasību, piemēram, vadošo ekspertu pierādījumu esamību, lai pamatotu ārvalstu tiesību aktu tulkošanu ⁽⁴³⁴⁾.

Ņemot vērā to, ka dažu valstu pilsonības likumi, *inter alia*, var paredzēt dažādus veidus, kā iegūt pilsonību pamatojoties uz dzimšanu (*ius soli*) vai izcelsmi (*ius sanguinis*) ⁽⁴³⁵⁾, attiecīgā veida noteikšana var būt būtiska, lai noteiktu dzimšanas apliecības pierādījuma spēku ⁽⁴³⁶⁾. Ja attiecīgajā valstī piemēro *ius soli* pieeju, tad pieteikuma iesniedzēja dzimšanas apliecība (ja tā uzskatāma par ticamu) ir uzskatāma par valstspiederības pierādījumu ⁽⁴³⁷⁾. Dzimšanas apliecība vai vecāka pase (ja uzskatāma par ticamu) arī var tikt uzskatīta par pierādījumu, ja pilsonība tiek iegūta, atbilstoši izcelsmei. Taču, ja personas iespējas iegūt pilsonību nākotnē ir atkarīgas no valsts, kuras pilsonību persona vēlas iegūt, nevar uzskatīt, ka tai ir šī pilsonība. Pierādījumi, kas attiecas uz diskrecionāriem iegūšanas veidiem, piemēram, naturalizāciju, uz ko pieteikuma iesniedzējs varētu pieteikties nākotnē, nebūs nozīmīgi, jo šādi veidi nepiešķir pilsonību *ex lege* ⁽⁴³⁸⁾.

5.2. Pierādījumu un ticamības novērtēšana gadījumos, kad ir iesaistītas nepilngadīgas personas

Papildus vispārējiem noteikumiem, kas piemērojami pierādījumu un starptautiskās aizsardzības pieteikumu ticamības novērtēšanai, šajā sadaļā ir aplūkoti papildu īpašie norādījumi un noteikumi, kas piemērojami nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju vai viņu vārdā iesniegtu pieteikumu izvērtēšanai.

Novērtējot pierādījumus un ticamību nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju gadījumā ⁽⁴³⁹⁾, ir jāpieņem pielāgota pieeja gan attiecībā uz viņu personīgajiem (subjektīvajiem) pierādījumiem, gan attiecībā uz to, kā tie ir saistīti ar fona (objektīviem) pierādījumiem, piemēram, par apstākļiem valstī.

Tā kā nepilngadīgais ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, šis termins, protams, ir piemērojams gan maziem bērniem, gan pusaudžiem, neatkarīgi no tā, kāda ir “nepilngadīgā”

⁽⁴³⁴⁾ Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, *Smith pret SSHD* (Libērija), minēts iepriekš 414. zemsvītras piezīmē, 46.–49. punkts

⁽⁴³⁵⁾ Turpat, 51. un 52. punkts. Skat. arī *UKAIT, MA* (Apstrīdēta valstspiederība) Etiopija, minēts iepriekš 423. zemsvītras piezīmē, 83. punkts.

⁽⁴³⁶⁾ *EASO*, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.3.1. sadaļa.

⁽⁴³⁷⁾ Apvienotās Karalistes Imigrācijas jautājumu apelācijas tiesa, *Smith pret SSHD* (Libērija), minēts iepriekš 414. zemsvītras piezīmē, 15. un 45. punkts.

⁽⁴³⁸⁾ Skat. Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), *KK un citi* (Valstspiederība: Ziemeļkoreja) Koreja, Valsts vadlīnijas, minēts iepriekš 422. zemsvītras piezīmē, 79.–82. punkts

⁽⁴³⁹⁾ Ir izmantots termins “nepilngadīgais”, nevis “bērns”, jo šāda terminoloģija ir izmantota PPD (pārstrādāta redakcija) un KD (pārstrādāta redakcija). Abās nepilngadīgais ir definēts, kā “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem” (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta k) apakšpunkts un PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta l) apakšpunkts. “Bērns” ir izmantots kā sinonīms vārdam “nepilngadīgais”, vienīgi atsaucoties uz “bērna interesēm” (skat. 5.2.1. sadaļu).

valsts definīcija⁽⁴⁴⁰⁾. Tāpat nedrīkst aizmirst, ka dažos (jaunu) pieaugušo iesniegtos pieteikumos, pierādījumi varētu attiekties uz notikumiem, kuri ar viņiem ir notikuši, kad viņi vēl bija nepilngadīgi, un tāpēc viņu atmiņas par šiem notikumiem sākotnēji būs veidojušās, kad viņi vēl bija nepilngadīgi, un varētu atspoguļot nepilngadīgā uztveri (skat. 6.1. sadaļu par atmiņu)⁽⁴⁴¹⁾.

Lai gan abas, gan KD (pārstrādāta redakcija) un PPD (pārstrādāta redakcija), attiecas uz pieteikumiem, kurus iesnieguši nepilngadīgie vai viņu vārdā viņu radnieki vai personas, kuras par viņiem atbildīgas⁽⁴⁴²⁾, īpaša uzmanība tajās pievērsta nepilngadīgajiem bez pavadības, kuri ir definēti, kā:

(..) nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs⁽⁴⁴³⁾.

EST uzskata, ka nepilngadīgie bez pavadības “ir īpaši neaizsargātu personu kategorija”⁽⁴⁴⁴⁾.

Tālāk 5.2.1. sadaļā īpaši ir aprakstītas bērna intereses; 5.2.2. sadaļā – vecuma noteikšana; un 5.2.3. sadaļā – Nepilngadīgo pieteikumu pamatošana

5.2.1. Bērna intereses

EST ir norādījusi, ka, atbilstoši ES Hartas 24. panta 2. punktā noteiktajam “Visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā **bērna intereses**”⁽⁴⁴⁵⁾. Tas skaidri ir atzīts arī KEPS tiesību aktos. PPD (pārstrādāta redakcija) 33. apsvēruma nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 33. apsvēruma

Dalībvalstu galvenajam apsvērumam, piemērojot šo direktīvu, vajadzētu būt bērnu interesēm, saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (..) un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā nepilngadīga bērna labklājība un sociālā attīstība, tostarp viņa priekšvēsture.

Tas ir apliecināts PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 6. punktā par garantijām nepilngadīgajiem bez pavadības, kas nosaka, ka “[i]stenojot šo direktīvu, dalībvalstīm pirmkārt būtu jāņem vērā bērna intereses”.

⁽⁴⁴⁰⁾ Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa ir apstiprinājusi valsts judikatūru, kura noteiktos gadījumos, it īpaši, ja pieteikuma iesniedzējam, esot nepilngadīgam, ir bijis piespiedu nodarbinātības vai seksuālās izmantošanas risks, pret personām, kurām ir nedaudz virs 18 gadiem, izturas, kā pret nepilngadīgajiem, vismaz dažos aspektos, vienā no šādiem gadījumiem norādot, ka “vajāšana neievēro dzimšanas datumu”, skat. it īpaši: Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2015. gada 24. jūnija spriedums, *TA un MA (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department un AA (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department* [2015] UKSC 40, 33. punkts. Tādējādi Augstākā tiesa apstiprināja Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2012. gada 25. jūlija spriedumu, *KA (Afganistāna) un citi pret Secretary of State for the Home Department* [2012] EWCA Civ 1014, 18. punkts. Skat. arī Administratīvā virstiesas (Apvienotā Karaliste), 2013. gada 29. augusta spriedums, *JS* (bijušais bērns bez pavadības – Ilglaičīgs risinājums) Afganistāna [2013] UKUT 00568 (IAC), 35. punkts.

⁽⁴⁴¹⁾ Administratīvā virstiesas (Apvienotā Karaliste), *KS* (“šaubu gadījumā par labu personai”), minēts iepriekš 241. zemsvītras piezīmē, 88. un 89. punkts.

⁽⁴⁴²⁾ PPD (pārstrādāta redakcija) 7. panta 3. punkts

⁽⁴⁴³⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta l) apakšpunkts. Skat. arī PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta m) apakšpunktu, kurā ir tieša atsauce uz KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta l) apakšpunktā noteikto definīciju.

⁽⁴⁴⁴⁾ EST, 2013. gada 6. jūnija spriedums lietā C-648/11, *MA, BT un DA pret Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2013:367, 55. punkts.

⁽⁴⁴⁵⁾ Turpat, 57. punkts (izcēlums pievienots).

Līdzīgs formulējums ir izmantots KD (pārstrādāta redakcija) 18. apsvērumā, kurā papildus ir minēts “ģimenes vienotības princips”, “drošības un aizsardzības apsvērumi un paša nepilngadīgā uzskati, ja vien tas iespējams saskaņā ar viņa vecuma un brieduma pakāpi”.

5.2.2. Vecuma noteikšana

Ja pastāv šaubas, vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir pieaugušais vai nepilngadīgais ⁽⁴⁴⁶⁾, lēmuma pieņēmējam ir jāpieņem lēmums, konstatējot viņa hronoloģisko vecumu. Šāds jautājums parasti gadās nepilngadīgo bez pavadības ⁽⁴⁴⁷⁾ gadījumā, un tas ir būtisks lēmums, jo dalībvalstij ir pienākums nepilngadīgajiem, un it īpaši nepilngadīgajiem bez pavadības, piešķirt īpašu aizsardzību un procesuālās garantijas (skat. 5.2.3. sadaļu).

Atkarībā no tā, vai vecums ir līdz vai virs 18 gadiem, tas nosaka ne tikai būtisku atšķirību starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanā ⁽⁴⁴⁸⁾, bet var sniegt arī papildu ieguvumus ⁽⁴⁴⁹⁾. Lai tos iegūtu, jauni pieaugušie var mēģināt apgalvot, ka ir jaunāki par 18 gadiem. Risks, kas izriet no neprecīzas vecuma noteikšanas, ja tiek atzīts, ka bērns ir vecāks par 18 gadiem, ir tāds, ka viņam tiks atņemtas tiesības uz papildu aizsardzību, kas viņam pienākas. No otras puses, ja tiek kļūdaini konstatēts, ka pieaugušajam ir mazāk par 18 gadiem, un pret viņu izturas, kā pret bērnu, tas rada bažas par bērnu aizsardzību, it īpaši, ja runa ir par aprūpes un izmitināšanas nodrošināšanu.

Ņemot vērā šos riskus, vecuma noteikšanas process ir jāveic īpaši rūpīgi un ir novērtēšanas principi, kas minēti 4.3. sadaļā ir jāpiemēro īpaši piesardzīgi. Grūtības novērtēt hronoloģisko vecumu pastiprina fakts, ka ir vispārpieņemts, ka nav ne vienas metodes, ne konkrētas metožu kombinācijas, lai zinātniski noteiktu precīzu indivīda vecumu ⁽⁴⁵⁰⁾. Dalībvalstis ir paļāvušās uz virkni dažādu metožu novērtējuma veikšanai.

PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 5. punkts nosaka, ka dalībvalstis var izmantot medicīnisko pārbaudi, lai noteiktu vecumu nepilngadīgajiem bez pavadības saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ja pēc vispārīgiem apgalvojumiem vai citām attiecīgam pazīmēm dalībvalstīm ir šaubas par pieteikuma iesniedzēja vecumu. Ja pēc tam dalībvalstis joprojām šaubās par pieteikuma iesniedzēja vecumu, tās pieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs.

Tas nozīmē, ka vispirms ir jāapsver vispārīgi apgalvojumi un citi viegli pieejami pierādījumi, un tad, ja rodas šaubas, var izmantot medicīniskās pārbaudes. Tādējādi 2013. gada publikācijā *EASO* rekomendē vispirms ņemt vērā dokumentāros un citus pieejamos pierādījumu avotus un tikai pēc tam izmantot medicīnisko izmeklēšanu ⁽⁴⁵¹⁾. Uz medicīniskām pārbaudēm, kuras var veikt ar jebkuru metodi, attiecas šādi PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 5. punktā noteiktie drošības pasākumi.

⁽⁴⁴⁶⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta k) apakšpunktā nepilngadīgais ir definēts, kā trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem (tāpat arī PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta l) apakšpunktā).

⁽⁴⁴⁷⁾ KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta l) apakšpunktā ir definēts, kā “nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs”.

⁽⁴⁴⁸⁾ Skat., piem., procesuālās garantijas PPD (pārstrādāta redakcija) 25. pantā.

⁽⁴⁴⁹⁾ Skat. piem., KD (pārstrādāta redakcija) 27. un 31. pantu par piekļuvi izglītībai, pienācīgu izmitināšanu un apmācības un meklēšanas pienākumiem.

⁽⁴⁵⁰⁾ EASO, *Age Assessment Practice in Europe*, 2013. gada decembris, 24.–44. lpp.

⁽⁴⁵¹⁾ EASO, *Age Assessment Practice in Europe*, minēts iepriekš 450. zemsvītras piezīmē. Skat. arī Unicef un UNHCR ziņojumu, *Safe & sound: what states can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*, 2014. gada oktobris; Unicef, *Age Assessment: A Technical Note*, 2013. gada janvāris.

PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 5. punkts

Dalībvalstis var izmantot medicīnisko pārbaudi, lai noteiktu nepilngadīgo bez pavadības vecumu saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ja pēc vispārīgiem apgalvojumiem vai citām attiecīgam pazīmēm dalībvalstīm ir šaubas par pieteikuma iesniedzēja vecumu. Ja pēc tam dalībvalstis joprojām šaubās par pieteikuma iesniedzēja vecumu, tās pieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs.

Visas medicīniskās pārbaudes veic, pilnībā ievērojot personas cieņu un ar vismazāk invazīviem paņēmieniem, un pārbaudes veic kvalificēti medicīnas speciālisti, nodrošinot, lai pārbažu rezultāti būtu pēc iespējas uzticamāki.

Ja tiek izmantotas medicīniskās pārbaudes, dalībvalstis nodrošina, ka:

- a) nepilngadīgie bez pavadības tiek informēti pirms to starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas un tādā valodā, kuru viņi saprot vai kuru ir pamats uzskatīt par viņiem saprotamu, par iespēju, ka viņu vecums var tikt noteikts medicīniskajā pārbaudē. Tas ietver informāciju par pārbaudes metodēm un iespējamo medicīniskās pārbaudes rezultātu ietekmi uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kā arī par sekām, kas varētu rasties, ja nepilngadīgais bez pavadības atsakās no medicīniskās pārbaudes;
- b) nepilngadīgie bez pavadības un/vai to pārstāvji piekrīt, ka tiek veikta medicīniskā pārbaude, lai noteiktu attiecīgo nepilngadīgo vecumu; un
- c) lēmumu noraidīt tāda nepilngadīgā bez pavadības starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas atteicies no medicīniskās pārbaudes, nebalsta tikai uz minēto atteikšanos.

Fakts, ka nepilngadīgais bez pavadības ir atteicies no medicīniskās pārbaudes, nekavē atbildīgo iestādi pieņemt lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

Pārskats par dažādām šobrīd izmantotām vecuma noteikšanas metodēm ir sniegts *EASO ziņojumā Age Assessment Practice in Europe* ⁽⁴⁵²⁾. Kā ir attēlots tālāk 25. tabulā, pierādījumi apkopojami divās kategorijās: nemedicīniskie un medicīniskie pierādījumi.

⁽⁴⁵²⁾ Turpat, 24.–42. lpp. Skat. arī, Unicef un UNHCR, *Safe & Sound* un Unicef, *Age Assessment: A Technical Note*, turpat.

25. tabula. Pierādījumu veidi vecuma novērtēšanai

1. Nemedicīniski pierādījumu avoti	1.1. Pierādījumi, kas iegūti intervijā ⁽⁴⁵³⁾
	Intervija, ko veic atbilstoši kvalificēts personāls, lai no pieteikuma iesniedzēja iegūtu pierādījumus, tostarp pierādījumus par tādiem jautājumiem kā viņa izcelsme un personīgā vēsture, viņa pieredze un izglītība, lai varētu iegūt pēc iespējas pilnīgāku priekšstatu, un pēc tam to novērtē ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja apstākļus un kontekstu valstī/valstīs, no kuras/valstīm šī persona nāk.
	1.2. Dokumentāri pierādījumi ⁽⁴⁵⁴⁾
	Pieteikuma iesniedzējs var iesniegt dokumentus, kas apstiprina viņa norādīto dzimšanas datumu. Tie var būt no dažādiem avotiem, piemēram, dzimšanas apliecībām, skolu pārskatiem un slimnīcu ierakstiem. Lēmuma pieņemējam var būt pieejami citi dokumenti, piemēram, vīzu pieteikumi un visa informācija Eurodac datubāzē.
	1.3. Aplēses pamatojoties uz fizisko izskatu un izturēšanos ⁽⁴⁵⁵⁾
2. Medicīniskie pierādījumi ⁽⁴⁵⁶⁾	Tas ietver zobu stāvokli, pediatra novērtējumu par fizisko attīstību, psiholoģiskās intervijas, dzimumbrieduma novērtēšanu un rentgena pierādījumus, kas balstās uz attīstības stadiju novērtēšanu pēc konkrētu kaulu saaugšanas/nobriešanas ⁽⁴⁵⁷⁾ . Uz šo pierādījumu novērtēšanu attiecas tie paši principi kā uz ekspertu medicīniskajiem pierādījumiem, kas izklāstīti 4.7.2. sadaļā.

Tiek uzskatīts, ka visiem šiem pierādījumu avotiem ir savas priekšrocības un trūkumi. Arī medicīniskiem pierādījumiem ir liela kļūdas iespējamība ⁽⁴⁵⁸⁾.

Kopumā, lai arī vecuma noteikšana ir sarežģīta, tas joprojām ir fakta jautājums, kas jānovērtē saskaņā ar jau minētajiem principiem, ņemot vērā pierādījumu kopumu katrā atsevišķā gadījumā. Kā ir izklāstīts iepriekš, PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 5. punkts nosaka, ka, ja šaubas saglabājas arī pēc jebkura medicīniska izmeklējuma, dalībvalstis “pieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs”. Saistībā ar ticamību ir svarīgi arī atzīmēt, ka faktam, ka pēc izvērtējuma ir konstatēts, ka persona, pretēji tās apgalvojumiem, ir vecāka par 18 gadiem, nav obligāti jāņem vērā izvērtējot tās paziņojumu par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību ticamību.

Faktam, ka valsts iestādes ir noteikušas, ka personas vecums atšķiras no tā, ko tā ir apgalvojusi, var būt dažādi iemesli. Tostarp ir neskaidrība par izmantoto vecuma noteikšanas metožu precizitāti, tas, ka, kā jau minēts iepriekš, jaunieši var sniegt nepatiesu informāciju par savu vecumu (vai viņiem tiek ieteikts to darīt), lai iegūtu noteiktas uzņemšanas priekšrocības, kā arī tas, ka pieteikuma iesniedzējs varētu patiesībā neapzināties savu vecumu (jo daudzās kultūrās dzimšanas dienām nav tāda pati nozīme kā Eiropā).

5.2.3. Pieteikuma pamatojums

Attiecībā uz pienākumu pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts nenošķir pieaugušos un nepilngadīgos. Tomēr vecums KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā ir minēts, kā viens no faktoriem, kas saistīts ar personas stāvokli un personīgajiem apstākļiem, kas jāņem vērā, izvērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

⁽⁴⁵³⁾ EASO, *Age Assessment Practice in Europe*, minēts iepriekš 450. zemsvītras piezīmē, 25. un 26. lpp.

⁽⁴⁵⁴⁾ Turpat, 27. lpp.

⁽⁴⁵⁵⁾ Turpat, 28. lpp.

⁽⁴⁵⁶⁾ Skat. iepriekš minēto PPD (pārstrādāta redakcija) 25. panta 5. punktu.

⁽⁴⁵⁷⁾ EASO, *Age Assessment Practice in Europe*, minēts iepriekš 450. zemsvītras piezīmē, 29. lpp.

⁽⁴⁵⁸⁾ Turpat, 26.–41. lpp.

KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktā noteiktā sadarbības pienākuma kontekstuālais raksturs ir īpaši būtisks attiecībā uz nepilngadīgiem pieteikuma iesniedzējiem, kuriem varētu būt grūtāk pamatot savu pieteikumu, salīdzinot ar pieaugušajiem pieteikuma iesniedzējiem ⁽⁴⁵⁹⁾. Tas saistīts ar vismaz divām lietām:

1. Dalībvalstij ir jānodrošina, lai tiktu identificētas un, ja ir nepieciešams, iegūtas nepilngadīgā pieteikuma būtiskās sastāvdaļas; un
2. dalībvalstij ir pozitīvi jāveicina pieteikuma iesniedzēja liecības sniegšana vai jānodrošina, lai tā tiktu sniegta viņa vietā.

Šo sadarbības pienākumu, izvērtējot pieteikuma par starptautisko aizsardzību sastāvdaļas attiecībā uz nepilngadīgajiem, papildus nodrošina īpašas procesuālās garantijas, kuras nepilngadīgiem pieteikuma iesniedzējiem ir nodrošinātas PPD (pārstrādāta redakcija) ⁽⁴⁶⁰⁾. Tālāk 26. tabulā ir atspoguļoti šīs sadaļas vajadzībām atbilstošākie noteikumi. Lai gan joprojām ir piemērojami vispārīgie noteikumi un standarti par pieteikuma pamatojumu, PPD (pārstrādāta redakcija) paredz konkrētākus noteikumus lietās, kurās ir iesaistīti nepilngadīgie.

26. tabula. Īpašās procesuālās garantijas nepilngadīgiem pieteikuma iesniedzējiem PPD (pārstrādāta redakcija) ⁽⁴⁶¹⁾

Nepilngadīgie	10. panta 3. punkta d) apakšpunkts PPD (pārstrādāta redakcija)	Dalībvalstis nodrošina, ka atbildīgās iestādes lēmumi par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tiek pieņemti pēc atbilstīgas izskatīšanas. Tālab dalībvalstis nodrošina, ka: (..) darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, par medicīnu, kultūru, reliģiju, ar bērniem saistītiem jautājumiem vai dzimumu jautājumiem. [Izcēlums pievienots]
	PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta e) apakšpunkts	Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu. Šajā aspektā dalībvalstis: (..) nodrošina, ka intervijas ar nepilngadīgajiem notiek bērniem piemērotā veidā.

⁽⁴⁵⁹⁾ Skat. arī UNHCR, *The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē, 91. punkts.

⁽⁴⁶⁰⁾ Papildus skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018. gads, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4.2.7 un 4.2.8. apakšnodala.

⁽⁴⁶¹⁾ Pilns 25. panta 5. punkta citāts atrodams iepriekš 5.2.2. sadaļā.

Nepavadīti nepilngadīgie	25. pants PPD (pārstrādāta redakcija)	<p>1. Ņemot vērā visas procedūras, kas paredzētas šajā direktīvā, un neskarot 14. līdz 17. panta noteikumus, dalībvalstis:</p> <p>a) cik ātri vien iespējams veic pasākumus, lai nodrošinātu, ka pārstāvis pārstāv un sniedz palīdzību nepilngadīgajam bez pavadības, lai dotu viņam iespēju izmantot tiesības un ievērot pienākumus, kas paredzēti šajā direktīvā. (..)</p> <p>b) nodrošina, ka pārstāvim tiek sniegta iespēja informēt nepilngadīgo bez pavadības par personiskās intervijas nozīmi un iespējamām sekām un, vajadzības gadījumā, informēt par to, kā sagatavoties personiskajai intervijai.</p> <p>(..)</p> <p>3. Dalībvalstis nodrošina, ka:</p> <p>a) gadījumā, ja nepilngadīgajam bez pavadības ir personiskā intervija par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu (..), minēto interviju veic persona, kam ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo īpašajām vajadzībām;</p> <p>b) amatpersona, kam ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo īpašajām vajadzībām, sagatavo atbildīgās iestādes lēmumu par nepilngadīgā bez pavadības pieteikumu.</p> <p>4. Nepavadītiem nepilngadīgajiem un viņu pārstāvjiem bez maksas nodrošina juridisko un procesuālo informāciju (..). ⁽⁴⁶¹⁾</p>
--------------------------	--	---

Šīs procesuālās garantijas cita citu pastiprina. Piemēram, tas, kas teikts 15. panta 3. punkta e) apakšpunktā par dalībvalstu pienākumu nodrošināt, ka “intervijas ar nepilngadīgajiem notiek bērnam piemērotā veidā” ⁽⁴⁶²⁾ sasaucas ar 25. panta 3. punkta e) apakšpunktu par nepilngadīgajiem bez pavadības, kas paredz dalībvalstīm pienākumu nodrošināt, lai personālam, kas veic interviju, būtu “nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo īpašajām vajadzībām”. Interviju tehnikām un komunikācijas metodēm jābūt pielāgotām nepilngadīgajiem un viņu īpašajām vajadzībām ⁽⁴⁶³⁾. Tas ir svarīgi, jo, ja nav dokumentāru pierādījumu, kurus iesniedzis nepilngadīgs pieteikuma iesniedzējs, intervija dod viņiem iespēju pamatot savu pieteikumu. Piemēram, 2012. gada spriedumā *Vrhovno sodišče Republike Slovenije* (Slovēnijas Augstākā tiesa) konstatēja, ka Iekšlietu ministrija nav veikusi procedūru un uzdevusi jautājumus veidā, kas ir saderīgs ar pieteikuma iesniedzēja personību un vecumu, jo viņš bija 10–12 gadus vecs ⁽⁴⁶⁴⁾.

Lai gan iepriekš minētie procesuālie noteikumi ir izstrādāti, lai atbildīgā iestāde varētu regulēt nepilngadīgā pieteikumu, daži, šķiet, *ceteris paribus* attiecas uz tiesvedību tiesā, kuras uzdevums ir faktu noskaidrošana, piemēram, ja nepilngadīgais ir aicināts sniegt mutiskas liecības. Valstu noteikumi, kas reglamentē procedūras tiesās, var ietvert īpašus prakses norādījumus, kas pieprasa, lai pret nepilngadīgajiem izturētos kā pret neaizsargātiem lieciniekiem, un jārikojas piesardzīgi, iegūstot no viņiem pierādījumus, viņu vecuma un brieduma trūkuma dēļ ⁽⁴⁶⁵⁾. Tiesām, kuras pārskata zemākas instances tiesu lēmumus, ir svarīgi ņemt vērā, vai šie standarti ir ievēroti.

Procesuālās garantijas, kas izklāstītas PPD (pārstrādāta redakcija) koncentrējas uz to, lai nodrošinātu to, ka tiek pietiekami apzināta pieteikuma iesniedzēja personīgā situācija un apstākļi. Tomēr, lai pienācīgi īstenotu sadarbības pienākumu, dalībvalstij ir arī pienākums identificēt un iegūt fona pierādījumus, kas attiecas, piemēram, uz vispārējiem apstākļiem nepilngadīgā izcelsmes valstī vai konkrētākiem jautājumiem, piemēram, informāciju par nepilngadīgā ģimenes,

⁽⁴⁶²⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁴⁶³⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē, 105-110. lpp.

⁽⁴⁶⁴⁾ Augstākā tiesa (Slovēnija), I Up 471/2012, minēts iepriekš 58. zemsvītras piezīmē, skat EDAL kopsavilkumu angļu valodā.

⁽⁴⁶⁵⁾ Skat. Apvienotā Karaliste, *Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010: Child, Vulnerable Adult and Sensitive Appellant Guidance*, minēts iepriekš 176. zemsvītras piezīmē.

cilšu un kultūras sakariem ⁽⁴⁶⁶⁾. Kā ir minēts *UNHCR Rokasgrāmatā*, “ja nepilngadīgais nav sasniedzis pietiekamu brieduma pakāpi, lai būtu iespējams konstatēt, ka pastāv pamatotas bailes, tāpat kā pieaugušajam, var būt nepieciešams vairāk ņemt vērā dažus objektīvus faktorus” ⁽⁴⁶⁷⁾. Piemēram, tas var nozīmēt lielākas nozīmes piešķiršanu dokumentārajiem pierādījumiem ⁽⁴⁶⁸⁾. Turpmākajās *UNHCR vadlīnijās* ir skaidri norādīts, ka šādi “objektīvie faktori” ietver “jaunāko analīzi un zināšanas par bērniem specifiskiem apstākļiem izcelsmes valstī, tostarp par esošajiem bērnu aizsardzības dienestiem” un “pierādījumu izskatīšanu no plaša avotu klāsta, ieskaitot īpaši ar bērniem saistītu informāciju par bērnu izcelsmes valsti” (piemēram, saistībā ar bērnu tirdzniecību) ⁽⁴⁶⁹⁾. Vienas no novērtējuma, piešķirot lielāku nozīmi “objektīviem faktoriem”, sekām ir tādas, ka nepilngadīgā personiskā stāvokļa un apstākļu pierādījumu nepilnības ne vienmēr izraisīs negatīvu vērtējumu kopumā.

Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais, lēmuma pieņēmējam jārikojas ar īpašu piesardzību, piemērojot KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktu, kas pārvalda situācijas, kurās pieteikuma iesniedzēja paziņojumi nav pamatoti ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem (skat. iepriekš 4.3.7. sadaļu). No vienas puses, ja nepilngadīgais ir nobriedis pusaudzis, šos nosacījumus var piemērot ļoti līdzīgi kā pieaugušajam ⁽⁴⁷⁰⁾. No otras puses, ja nepilngadīgais ir ļoti jauns, nepilngadīgais vai (piemēram, ja viņam ir pavadonis) viņa ģimenes loceklis viņa vārdā var nesniegt nekādu liecību, un būtu absurdi sagaidīt, ka šāds nepilngadīgais pieliks “patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu” (4. panta 5. punkta a) apakšpunkts). Tas parāda, ka bērna gadījumā ne vienmēr var būt lietderīgi pamatošanas slogu uzskatīt par smagu ⁽⁴⁷¹⁾.

Attiecībā uz **eksperta pierādījumiem**, saskaņā ar PPD 10. panta 3. punkta d) apakšpunktu dalībvalsts nodrošina, ka kompetentās iestādes var lūgt ekspertu pierādījumus par jautājumiem, kas saistīti ar bērniem ⁽⁴⁷²⁾.

5.2.4. Pierādījumu un ticamības novērtēšana: īpaši faktori, kas jāņem vērā nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju gadījumā

Nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju vecuma pienācīga ņemšana vērā ir būtiska, lai novērtētu viņu apgalvojumu ticamību, tādējādi nosakot, vai viņi kvalificējas starptautiskajai aizsardzībai ⁽⁴⁷³⁾. Jāņem vērā vairāki faktori, kas raksturīgi nepilngadīgajiem pieteikuma iesniedzējiem.

Viens acīmredzams faktors ir attīstība. Savos pirmajos 18 gados bērns iziet cauri virknei attīstības stadiju, kuras cita starpā ietelmē viņa bioloģisko augšanu, izziņu, izpratni, atmiņu, valodas

⁽⁴⁶⁶⁾ Attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības jāņem vērā, ka uzņemšanas nosacījumu direktīvas 24. panta 3. punkts nosaka: “Dalībvalstis pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma sagatavošanas pēc iespējas ātrāk sāk meklēt nepilngadīgā bez pavadības ģimenes locekļus, ja nepieciešams, ar starptautisko vai citu attiecīgu organizāciju palīdzību, vienlaikus aizsargājot viņa intereses. Ja ir apdraudēta nepilngadīgā vai arī viņa tuvu radnieku dzīvība vai veselība, sevišķi, ja viņi palikuši izcelsmes valstī, jā rūpējas, lai informāciju par šādām personām savāktu, apstrādātu un pārsūtītu kā konfidenciālu, lai izvairītos no apdraudējuma viņu drošībai.”

⁽⁴⁶⁷⁾ *UNHCR Handbook*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 217. punkts.

⁽⁴⁶⁸⁾ Atspoguļojot *UNHCR vadlīnijas*, Apvienotās Karalistes Imigrācijas noteikumus ir ietverts noteikums (351. punkts), kas paredz, ka “(..) izvērtējot bērna pieteikumu, lielāks svars jāpiešķir objektīviem riska rādītājiem, nevis bērna pašajūtai un izpratnei par viņa situāciju”.

⁽⁴⁶⁹⁾ *UNHCR, Guidelines on international protection no 8: Child asylum claims under Articles 1A(2) and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 2009. gada 22. decembris, UN Doc HCR/GIP/09/08., 11. un 12. punkts.

⁽⁴⁷⁰⁾ *UNHCR Handbook*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 215. un 216. punkts.

⁽⁴⁷¹⁾ Augstā tiesa (Irija), 2015. gada 17. septembra spriedumu lietā, *GH (nepilngadīgais) pret Refugee Appeals Tribunal* [2017] IEHC 583, 20. punkts: “Nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju lietās tiesai ir jāuzņemas lielāka pierādīšanas pienākuma daļa pretstatā prasībai pieaugušo patvēruma pieprasījumus, kur pierādīšanas pienākums vienmēr paliek pieteikuma iesniedzējam.”

⁽⁴⁷²⁾ Apvienotajā Karalistē skat. piemēram, Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), 2012. gada 6. janvāra spriedums, *AA (bērni bez pavadona) Afganistāna, Valsts vadlīnijas* [2012] UKUT 00016 (IAC); un Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste), 2013. gada 31. maijs, *ST (Bērni patvēruma meklētāji) Šrilanka* [2013] UKUT 00292 (IAC).

⁽⁴⁷³⁾ Skat. piem., Patvēruma tiesa (Austrija), 2011. gada 10. marta spriedums, *A5 417.766-1/2011* (skat. *EDAL kopsavilkumu angļu valodā*), kur tiesa ir lēmusi, ka Federālā patvēruma aģentūra savā pierādījumu un ticamības novērtējumā nav pietiekami ņēmusi vērā pieteikuma iesniedzēja nepilngadīgā statusu un tādējādi “pieļāva būtisku procesuālo kļūdu, nepiešķirot patvērumu, un pārkāpa savu pienākumu veikt pienācīgu izmeklēšanu un individuālo argumentu visaptverošu novērtējumu”.

spējas, mijiedarbības starp viņu un viņa ģimeni, sociālo un kultūras vidi uztveri ⁽⁴⁷⁴⁾. Kategorijā “nepilngadīgais” ir ietverti atšķirīgi bērnības posmi. Mazu bērnu gadījumā nav iespējams izvērtēt viņu apstākļus, ciktāl tas attiecas uz personiskām “pamatotām bailēm” ⁽⁴⁷⁵⁾. Bērnam piecu gadu vecumā un pusaudzim ir ievērojamas atšķirības izpratnē un skatījumā. Lai gan tas ir raksturīgs katram konkrētam indivīdam, piemēram, pusaudža periodu parasti raksturo noteikta veida domāšanas izmaiņas ⁽⁴⁷⁶⁾, kā arī impulsīvāka uzvedība. *UNHCR* šajā sakarā norāda:

Daļēji attīstītas impulsu kontroles, emociju regulēšanas un paaugstinātas jutības pret atzinību kombinācija pusaudža gados var palielināt impulsīvas rīcības iespējamību pirms seku izvērtēšanas. Pusaudži drīzāk varētu uzņemt risku, jo viņi ir mazāk spējīgi ieturēt pauzi un izvērtēt situāciju pirms lēmuma pieņemšanas. Tas izceļ risku lēmumu pieņemējiem spriest par pusaudžu darbībām, pamatojoties uz izpratni par to, ko viņi paši būtu darījuši kādā konkrētā situācijā ⁽⁴⁷⁷⁾.

Pusaudža vecums ir arī laiks, kad veidojas identitāte, tostarp dzimumidentitāte un seksuālā orientācija (vairāk par to skat. tālāk 6.6. sadaļā).

Vēl viens būtisks faktors saistīts ar atmiņu. Lai būtu reālas cerības nepilngadīgajiem pieteikuma iesniedzējiem atcerēties pagātnes notikumus un atbildēt uz jautājumiem, ir svarīgi, lai būtu izpratne par nepilngadīgo atmiņu. Atmiņa ir atkarīga no nepilngadīgā attīstības pakāpes un brieduma. Ņemot vērā viņa vecuma briedumu, nepilngadīgajam var būt grūtības saistībā ar laika uztveri un riska aprēķināšanu ⁽⁴⁷⁸⁾. Turklāt ir vērts atzīmēt, ka nepilngadīgo atmiņu var ietekmēt citi, jo viņi ir īpaši pakļauti ietekmēšanai (plašāku informāciju par atmiņu skat. 6.1. sadaļā).

Vēl viens faktors attiecas uz psiholoģisko un emocionālo labklājību. Nepilngadīgā garīgās un emocionālās labklājības stāvoklis var būtiski ietekmēt atmiņu un ietekmēt viņu spēju sniegt konsekvētu stāstījumu ⁽⁴⁷⁹⁾. Lēmumu pieņēmējiem arī jāapzinās, ka dažiem nepilngadīgajiem var būt garīgās veselības problēmas, piemēram, posttraumatiskā stresa sindroms, depresija un/vai trauksme, kas izriet no viņu pieredzes izcelsmes valstī un/vai viņu pārvietošanas laikā. Kā atzīmē *UNHCR*:

Tā kā daudziem pārvietotajiem bērniem un [sic] ir nācies atrast veidus, kā izdzīvot bez ģimenes aizsardzības, viņi ir ļoti izturīgi. Tomēr stresa faktoru dēļ, kuriem viņi ir bijuši pakļauti, pastāv lielāks risks, ka viņiem var attīstīties garīgās veselības problēmas. Tie ietver pieredzi viņu mītnes zemē (piemēram, karu, kopienas dzīves traucējumus vai ģimenes locekļu nāvi), kā arī viņu uzturēšanās laikā tranzītvalstīs, kur daudziem ir bijusi ierobežota piekļuve pārtikai, ūdenim, pajumtei un veselības aprūpei, vai ir nācies saskarties ar seksuālu izmantošanu un cita veida vardarbību ⁽⁴⁸⁰⁾.

⁽⁴⁷⁴⁾ Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija līdzīgi uzskaita turpmāk minētos faktorus, kas jāņem vērā nepilngadīgo pieteikumos: “bērna vecums un briedums, bērna piedzīvotās garīgās vai emocionālās traumas, izglītības līmenis, bailes vai neuzticēšanās iestādēm, kauna sajūta, sāpīgas atmiņas, ir īpaši, ja tām ir seksuāls raksturs” (United Kingdom Home Office, *Processing Children’s asylum claims*, 2016. gada 12. jūlijs, 39. un 40. lpp.).

⁽⁴⁷⁵⁾ *UNHCR Handbook*, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 217.–219. punkts.

⁽⁴⁷⁶⁾ *UNHCR, The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē, 59. punkts.

⁽⁴⁷⁷⁾ Turpat., 60. lpp. [iekšējās atsauces nav minētas].

⁽⁴⁷⁸⁾ Skat. piem., Augstākā tiesa (Slovēnija), I Up 471/2012, minēts iepriekš 58. zemsvītras piezīmē, (skat EDAL kopsavilkumu angļu valodā); *UNHCR, The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē.

⁽⁴⁷⁹⁾ Turklāt Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija norāda, ka intervijas var nebūt nepilngadīgā pieteikuma iesniedzēja interesēs: “Piemēram, ja bērns ir piedzīvojis īpaši traumatisku pieredzi un jau ir sniegta atbilstoša dokumentāra informācija, tas var nebūt bērna interesēs, ka no viņa sagaida, ka viņam būs jāatstāsta šī pieredze.” Skat. United Kingdom Home Office, *Children’s asylum claims*, minēts iepriekš 474. zemsvītras piezīmē, 32. punkts.

⁽⁴⁸⁰⁾ *UNHCR, The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē, 61. punkts.

Neatkarīgi no garīgās veselības stāvokļiem, kas izriet no pagātnes pieredzes, dažiem nepilngadīgajiem var būt jau esošas attīstības grūtības, piemēram, mācīšanās grūtības, autiskā spektra traucējumi vai uzmanības deficīta sindroms.

Kā norādīts iepriekš minētajā citātā, vēl viens faktors (vai faktoru kopums) attiecas uz nepilngadīgā pārvietošanas vai izraušanas no ierastās vides pieredze. Pārvietošana ne vienmēr nepilngadīgos ietekmē negatīvi, bet pieredze, kādai nepilngadīgie var būt bijuši pakļauti viņu izcelsmes vai tranzīta valstī var ietekmēt viņu uzticēšanos citiem, ieskaitot iestādes, kuras ir atbildīgas par viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu. Ģimenes saites var būt pārrautas tādēļ, ka ir notikusi nošķiršana no vecākiem, brāļiem, māsām vai citiem radniekiem, vai viņu zaudējums, kā tas ir gadījumos ar nepilngadīgajiem bez pavadības ⁽⁴⁸¹⁾. Uzticēšanās kompetentajām iestādēm trūkums var liegt nepilngadīgajam sniegt pilnīgu un patiesu liecību par savu pieredzi. Turklāt nepilngadīgo uzticība valsts iestādēm vai citām autoritātēm, piemēram, pieaugušajiem, var tikt vājināta ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā, ko viņi ir piedzīvojuši no savas izcelsmes valsts varas iestādēm vai citiem pieaugušajiem, kuri ir sastapti tranzītā, piemēram, kontrabandisti, tirgoņi un valsts amatpersonas ⁽⁴⁸²⁾.

Iepriekš minētie faktori ilustrē tikai dažus īpašus elementus, kuri ir jāņem vērā, novērtējot nepilngadīgo starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Ungārijas Helsinku komitejas 2015. gada pētījumā galvenos apdraudējumus, nepilngadīgajiem piemērojot parastos standartus, ko izmanto ticamības novērtēšanā, ir mēģināts apkopot šādi:

izmantojot “kopīgos” ticamības rādītājus ir piesardzīgi jāņem vērā bērna individuālie un kontekstuālie apstākļi, piemēram, viņa attīstības posms un personīgās spējas.

✓ Pietiekama detalizācija un specifiskums: Bērni savus stāstus parasti stāsta, norādot mazāk detaļu, nekā pieaugušie. Taču viņi ir spējīgi sniegt detaļas, tikai viņiem ir nepieciešams atbalsts, lai tās aprakstītu. Tāpat bērniem var būt pavisam cits fokuss un atšķirīgas intereses, nekā pieaugušajiem, kas ietekmēs sastāvdaļas, par kurām viņi būs spējīgi sniegt visvairāk detaļu.

✓ Iekšējai konsekvencei, kā ticamības rādītājam, attiecībā uz bērniem parasti ir ierobežota vērtība. Papildus visiem vispārējiem atmiņas traucējumiem, kas izraisa dabisku konsekvences trūkumu, bērnus bieži īpaši ietekmē ierosināmība, uzdodot jautājumus, uzticības trūkuma kropļojošā ietekme un atmiņas attīstības izmaiņas (īpaši pusaudžiem).

✓ Ārējā konsekvence: Bērna paziņojumi ir ļoti rūpīgi jāsalīdzina ar valsts informāciju vai pieaugušo liecībām. Ierobežotas izglītības, specifiskas intereses trūkuma vai attīstības posma dēļ bērni bieži vien nezina noteiktu būtisku informāciju par savu valsti, kopienu utt. ⁽⁴⁸³⁾.

Dažas dalībvalstis izmanto pieeju, kas aprakstīta *UNHCR rokasgrāmatā*, kas, novērtējot ticamību, nozīmē, ka “ja pieteikuma iesniedzēja liecība šķiet ticama, ja vien nav pamatota iemesla rīkoties citādi, viņam jāpiemēro princips “šaubu gadījumā par labu personai” ⁽⁴⁸⁴⁾. UNHCR arī atzīst, ka nepilngadīgā ticamības novērtēšanā var būt “nepieciešams liberāli piemērot principu “šaubu gadījumā par labu personai”” ⁽⁴⁸⁵⁾. Visās dalībvalstīs, neatkarīgi no tā, vai šāda pieeja tiek izmantota, izvērtējot nepilngadīgā ticamību, ir pienācīgi jāņem vērā vecums un neaizsargātības līmenis.

⁽⁴⁸¹⁾ Turpat, 63. lpp.

⁽⁴⁸²⁾ Turpat, 64. lpp.

⁽⁴⁸³⁾ Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 114. punkts.

⁽⁴⁸⁴⁾ UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 196. punkts.

⁽⁴⁸⁵⁾ UNHCR, *Refugee children: Guidelines on protection and care*, 1993, 101. lpp.

5.3. Pierādījumu novērtēšana, piemērojot iekšējās aizsardzības koncepciju

KD (pārstrādāta redakcija) 8. panta 1. punkts ļauj dalībvalstīm pieteikuma iesniedzējam atteikt starptautisko aizsardzību, ja daļā izcelsmes valsts nepastāv pamatotas bailes no vajāšanas vai būtiska kaitējuma, vai tiek nodrošināta aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu, un ar noteikumu, ka pieteikuma iesniedzējs “var droši un likumīgi uz turieni doties un piekļūt šai valsts daļai un ir saprātīgi sagaidāms, ka viņš tur apmetīsies uz dzīvi”. Tā kā detalizēti šis būtiskās prasības ir analizētas publikācijā *Qualification for International Protection (Directive 95/2011/EU) – A judicial analysis* ⁽⁴⁸⁶⁾, šajā sadaļā konkrētāk ir aplūkoti jautājumi saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu, kas ir būtiski iekšējās aizsardzības koncepcijas piemērošanai.

Ja dalībvalstis piemēro iekšējās aizsardzības pārbaudi, lai atteiktu iekšējo aizsardzību, tām jānorāda iemesli tā rīkoties, pamatojoties uz iekšējās aizsardzības koncepcijas piemērošanu. Dalībvalstīm jāidentificē konkrēta izcelsmes valsts daļa, uz kuru ir sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs tiks pārvietots, un jebkuri konstatējumi, ka ir pietiekami droši viņu turp pārvietot, ņemot vērā 8. panta 1. punkta kritēriju ⁽⁴⁸⁷⁾.

Attiecībā uz pierādīšanas pienākumu un pierādījumu apjomu 8. panta 1. punkts skaidri nosaka, ka dalībvalstīm ir jāpierāda, ka pieteikuma iesniedzējam “tajā valsts daļā nav pamatotu baļu tikt vajātam vai viņam nepastāv reāls risks ciest būtisku kaitējumu; vai viņam ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu”. Tāpēc ir piemērojams tāds pats pierādījumu apjoms, kāds ir aprakstīts iepriekš 4.3.9. sadaļā.

Pēc definīcijas iekšējās aizsardzības koncepcijas piemērošanas pamatojums attiecas uz situāciju izcelsmes valstī un konkrētāk, tās attiecīgā daļā; bet tas arī prasa katra gadījuma izvērtēšanu, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja individuālos apstākļus ⁽⁴⁸⁸⁾. Tas ir skaidri noteikts 8. panta 2. punktā, kas nosaka, ka dalībvalstis “ņem vērā vispārējos apstākļus, kādi dominē minētajā valsts daļā, un pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, ievērojot [KD (pārstrādāta redakcija)] 4. pantu.

Izcelsmes valsts daļas drošības novērtējums jāveic “laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu”, ⁽⁴⁸⁹⁾ un tas prasa dalībvalstij iegūt informāciju par attiecīgo izcelsmes valsts daļu. Vēl 8. panta 2. punktā ir noteikts, ka “dalībvalsts nodrošina, ka no uzticamiem avotiem, piemēram [UNHCR] un [EASO], tiek iegūta precīza un aktuāla informācija” ⁽⁴⁹⁰⁾. Informācijas apjomu, kas dalībvalstīm jāiegūst, nosaka arī 8. panta 1. punkta prasība, ka pieteikuma iesniedzējs var droši un likumīgi ceļot uz savas izcelsmes valsts attiecīgo daļu un tikt uzņemts tajā, un var pamatoti sagaidīt, ka viņš tur apmetīsies uz dzīvi. Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija šajā sakarā ir norādījusi:

Tas nozīmē, ka jāņem vērā ceļošanas un saziņas līdzekļi, kultūras tradīcijas, reliģiskie uzskati un paražas, etniskās vai valodu atšķirības, veselības aprūpes iespējas, nodarbinātības

⁽⁴⁸⁶⁾ EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (*Direktīva 2011/95/ES – Juridiskā analīze*, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.8. sadaļa).

⁽⁴⁸⁷⁾ Turpat. Skat. piem. Bēgļu padome (Polija), 2015. gada 14. augusts, RDU-326-1/S/2015, kur bēgļu padome ir norādījusi: “Pierādīšanas, ka pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi nebūs šķērslis atteikt starptautisko aizsardzību, pamatojoties uz iekšējās aizsardzības alternatīvu, pienākums ir iestādei” (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā); Valsts padome (Francija), 2015. gada 11. februāris, *Mme CA*, pieteikums Nr. 374167, ECLI:FR:CESJS:2015:374167.20150211, 3. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁴⁸⁸⁾ Skat. piem., Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2013. gada 30. septembra spriedums, *IJ pret Iekšlietu ministriju*, 4 Azs 24/2013-34 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁴⁸⁹⁾ Kā to ir apstiprinājusi Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2009. gada 19. janvāra spriedums, BVerwG 10 C 52.07, BVerwG: 2009:190109U10C52.07.0, 29. punkts, tostarp angļu valodā.

⁽⁴⁹⁰⁾ Tas atsaucas uz KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunktu, kas izvērtēts iepriekš 4.8. sadaļā. Skat. piem., Hāgas tiesa (Nīderlande), 2016. gada 7. aprīļa spriedums, NL16.6, ECLI:NL:RBDHA:2016:3710, 17. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

iespējas, ģimenes vai citu saišu atbalsts (ieskaitot bērnu aprūpes pienākumus un pārvietošanas ietekmi uz apgādājamiem bērniem), un pilsoniskās sabiedrības (piemēram, nevalstisko organizāciju) klātbūtne un spējas sniegt praktisku atbalstu.

Noteiktās valstīs finanšu, loģistikas, sociālie, kultūras un citi faktori var nozīmēt to, ka sievietes saskaras ar īpašām grūtībām. Tā tas var būt šķirtām, neprecētām sievietēm, atraitnēm vai vientuļām mātēm, it īpaši valstīs, kur tiek sagaidīts, ka sievietei jābūt vīrieša aizsardzībai. Ja sievietes iespējamajā pārvietošanas vietā sastopas ar diskrimināciju un nevar strādāt vai saņemt varas iestāžu atbalstu, pārvietošana nebūtu saprātīgs risinājums ⁽⁴⁹¹⁾.

Iepriekš 4.8. sadaļā sīkāk ir aplūkoti kritēriji IVI izvērtēšanai, kam ir īpaša nozīme iekšējās aizsardzības pieteikumiem.

Kā iepriekš ir norādīts, KD (pārstrādāta redakcija) 8. panta 2. punkts arī nosaka, ka dalībvalstīm ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi. Tas, ko tas prasa saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu, ir aplūkots iepriekš 4. daļā ⁽⁴⁹²⁾.

Tā kā tas ir kompetentās iestādes pienākums noteikt iekšējās aizsardzības pieejamību, pieteikuma iesniedzējam vajadzētu būt iespējai norādīt, ka viņam nav iespējas izmantot šādu aizsardzību, ņemot vērā nopietnās sekas, kādas viņam var rasties un pienācīgi ņemot vērā “procesuālā godīguma pamata noteikumus” ⁽⁴⁹³⁾. Kā ir norādījusi Īrijas Augstā tiesa:

Lai nodrošinātu godīgas procedūras, par ierosināto drošo zonu jāpaziņo pieteikuma iesniedzējam un tā jāapspriež ar pieteikuma iesniedzēju, lai noteiktu, vai ir pamatoti sagaidīt, ka viņš tajā uzturēsies. Pieteikuma iesniedzējam ir pienākums sadarboties, sniegt godīgas atbildes, nodrošināt visu būtisko informāciju, kas viņam pieejama, lai noteiktu pārvietošanas zonas pamatotību un nodrošinātu informāciju par jebkuriem personīgajiem faktoriem, kas viņa pārvietošanu, tā vietā, lai atzītu par bēgli, padarītu nesaprātīgu un pārmērīgi skarbu ⁽⁴⁹⁴⁾.

5.4. Ģimenes attiecības un pierādījumu novērtēšana

Ģimenes vienotības jēdziens un jautājumi, kas saistīti ar ģimenes attiecībām sīkāk ir aplūkoti publikācijā *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – Juridiskā analīze* ⁽⁴⁹⁵⁾. Šajā sadaļā galvenā uzmanība pievērsta tiem aspektiem, kas attiecas uz pierādījumiem un ticamības novērtēšanu saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem.

Ne KD (pārstrādāta redakcija), ne PPD (pārstrādāta redakcija) nav iekļauti īpaši standarti, kas piemērojami novērtēšanai, vai pastāv ģimenes attiecības.

⁽⁴⁹¹⁾ Home Office (Apvienotā Karaliste), Asylum policy instruction: assessing credibility and refugee status, 2015. gada 6. janvāris, 37. lpp.

⁽⁴⁹²⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), AO pret Refugee Applications Commissioner u. c., minēts iepriekš 319. zemsvītras piezīmē, 40. punktā, kur tiesa atcēla Bēglu jautājumu apelācijas tiesas lēmumu, jo tā nebija “pienācīgi ņēmusi vērā pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, kura bija pusaudze, kurai Nigērijā vairs nebija citu ģimenes locekļu, kā vien viņas tēvocis, no kura viņa bēga”. Skat. arī, Valsts padome (Belģija), 2013. gada 5. jūlija lēmums, Nr. 224.276, 7.1. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁴⁹³⁾ Skat. UNHCR, Guidelines on international protection no 4: ‘Internal flight or relocation alternative’ within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the status of refugees, 2003. gada 23. jūlijs, UN Doc HCR/GIP/03/04, 35. punkts. Skat. arī, Valsts padome (Francija), *Mme CA*, Nr. 374167 C, minēts iepriekš 487. punktā, kurā Valsts padome ir lēmusi, ka tad, ja Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumus pati pēc savas ierosmes nolemj piemērot iekšējās aizsardzības principu, tai jāpaziņo par to pieteikuma iesniedzējam un jānorāda konkrēta vieta (pilsēta, reģions utt.) izcelsmes valstī, kurā ir uzskatāms, ka ir pieejama iekšējā aizsardzība.

⁽⁴⁹⁴⁾ Augstā tiesa (Īrija), 2013. gada 1. novembra spriedums, KD (Nigērija) pret Refugee Appeals Tribunal u. c., [2013] IEHC 481, 28. punkts, 11. princips.

⁽⁴⁹⁵⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze*, 2016. gada decembris, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 1.10.2. un 2.9.2. sadaļa.

Tā kā KEPS tiesību aktos nav īpašu standartu, kas būtu piemērojami, lai novērtētu, vai pastāv ģimenes attiecības, var būt svarīgi ņemt vērā citu ES tiesību aktu, kas skar šo jautājumu.

Lai gan tā nav daļa no KEPS, Ģimenes atkalapvienošanās direktīvā ir ietverti daži noteikumi, kas attiecas uz pierādījumiem par ģimenes attiecībām, kas, iespējams, ir svarīgi, apsverot kvalificēšanu starptautiskās aizsardzības saņēmšanai, ja runa ir par ģimenes attiecību jautājumiem. Tās mērķis ir noteikt tiesības uz ģimenes atkalapvienošanos, un to piemēro trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi uzturas dalībvalstu teritorijā, tostarp bēgļiem ⁽⁴⁹⁶⁾. Taču direktīva nav piemērojama alternatīvās aizsardzības saņēmējiem.

Ģimenes atkalapvienošanās direktīvas 5. panta 2. punkts nosaka, ka pieteikumam par ģimenes atkalapvienošanos pievieno dokumentārus pierādījumus par ģimenes attiecībām”. Tajā pašā noteikumā ir noteikts, ka, lai iegūtu pierādījumu, ka pastāv ģimenes attiecības, dalībvalstis var “rīkot pārrunas ar apgādnieku un viņa ģimenes locekļiem un veikt citu izmeklēšanu, ko uzskata par vajadzīgu”. Izskatot pieteikumu par apgādnieka neprecētu partneri, kā viņa attiecību pierādījumus ņem vērā tāds fakts “kā kopīgu bērnu, iepriekšēju kopdzīvi, partnerības reģistrāciju un citus uzticamus pierādījumus”.

Patvēruma kontekstā īpaši interesants ir fakts, ka ģimeņu atkalapvienošanās direktīvas V nodaļā ir paredzēta īpaša bēgļu situācija ⁽⁴⁹⁷⁾. 8. apsvērumā ir atgādināts, ka “uzmanība jāpievērš bēgļu situācijai, ņemot vērā iemeslus, kuru dēļ viņi bija spiesti pamest savu valsti un kuru dēļ viņi nevar dzīvot parastu dzīvi šajā valstī” un rekomendēts noteikt “labvēlīgāk[us] nosacījum[us] ģimenes atkalapvienošanās tiesību īstenošanai”.

Attiecībā uz jautājumu par pierādīšanas prasībām, “labvēlīgāki standarti” ir atrodamī Ģimenes atkalapvienošanās direktīvas 11. panta 2. punktā, kas nosaka, ka “[j]a bēglis nevar uzrādīt oficiālus dokumentārus pierādījumus par ģimenes attiecībām, dalībvalstis ņem vērā citus pierādījumus, kurus izvērtē saskaņā ar valsts tiesību aktiem par šādu attiecību esamību” ⁽⁴⁹⁸⁾. Atbilstoši šim ir nākamā prasība, ka “[l]ēmumu par pieteikuma (par ģimenes atkalapvienošanu) noraidīšanu nevar pamatot tikai ar šādu dokumentāru pierādījumu trūkumu”.

Šis noteikums rada atvieglotu pierādījumu standartu, lai noteiktu attiecības starp bēgli un viņa ģimenes locekļiem. Kā iepriekš ir norādīts, daudzos gadījumos starptautiskās aizsardzības saņēmēju rīcībā ir ierobežoti dokumentāri pierādījumi (ja tādi vispār ir) par viņu ģimenes attiecībām, un oficiālu dokumentu iegūšana var būt sarežģīta, ja ir pārrautas attiecības ar izcelsmes valsts varas iestādēm, kas nepieciešams bēgļu statusa atzīšanai.

Gadījumā, kad vēstniecība izcelsmes valstī ir atteikusies izsniegt vīzas tāda bēgļa laulātajam un bērniem, kurš ir pieteicies ģimenes atkalapvienošanai, pamatojoties uz to, ka dokumentārie pierādījumi, kas apliecina viņu identitāti un attiecības ar bēgli, nav bijuši autentiski, Francijas Valsts padome ir konstatējusi, ka saistībā ar bēgļa pastāvīgajiem paziņojumiem, kopš patvēruma pieteikuma iesniegšanas, par viņa attiecībām ar sievu un bērniem, pienākums pierādīt iesniegtās dokumentācijas krāpniecisko raksturu gulstas uz atbildētāju administrāciju ⁽⁴⁹⁹⁾.

⁽⁴⁹⁶⁾ Ģimenes atkalapvienošanās direktīva, minēts iepriekš 32. zemsvītras piezīmē.

⁽⁴⁹⁷⁾ Taču direktīva nav piemērojama alternatīvās aizsardzības saņēmējiem (3. panta 2. punkta c) apakšpunkts).

⁽⁴⁹⁸⁾ Direktīvas 5. panta 2. punkts ļauj dalībvalstīm „censties iegūt citus pierādījumus, organizējot intervijas un veicot “citas izmeklēšanas, kas uzskatāmas par nepieciešamām”, tostarp, apmērā, kādu pieļauj valsts tiesību akti, DNS analīzes.

⁽⁴⁹⁹⁾ Valsts padome (Francija), 2010. gada 24. novembra lēmums, *Mme M*, pieteikums Nr. 333913.

5.5. Izslēgšana un pierādījumu novērtēšana

5.5.1. Definīcijas

Izslēgšanas tēma detalizēti ir aplūkota publikācijā *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants – Juridiskā analīze* ⁽⁵⁰⁰⁾. Šī juridiskā analīze koncentrēsies uz jautājumiem saistībā ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu gadījumā, kuri saistīti ar izslēgšanu saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 2. punktu un 17. panta 1. punktu, kontekstā.

Nosacījumi, saskaņā ar kādiem pieteikuma iesniedzējs var tikt izslēgts no starptautiskās aizsardzības, ir definēti KD (pārstrādāta redakcija) 12. un 17. pantā. 12. pantā ir noteikti pamati, saskaņā ar kuriem trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem. Tajā ietvertas Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas, 1. panta E daļas un 1. panta F daļas izslēgšanas klauzulas. 17. pants paredz četrus pamatus izslēgšanai no to personu loka, kas ir tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību: pirmie trīs ir tieši pārņemti no iepriekšminētajām Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas izslēgšanas klauzulām, savukārt ceturtais atspoguļo sabiedriskās kārtības un nacionālās drošības apsvērumus, kas izklāstīti Bēgļu konvencijas 32.–33. pantā. Šie noteikumi ir obligāti piemērojami.

Turklāt KD (pārstrādāta redakcija) 17. panta 3. punktā ir ietverts neobligāts nosacījums, kas ļauj dalībvalstij izslēgt personu no to personu loka, kurām ir tiesības saņemt alternatīvo aizsardzību:

ja viņš pirms uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus, uz kuriem neattiecas 1. punkts [t. i. četras klauzulas obligātai izslēgšanai no to personu saraksta, kurām ir tiesības saņemt alternatīvo aizsardzību], par kuriem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī, un ja viņš atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no soda par minētajiem noziegumiem.

Jāatzīmē, ka KD (pārstrādāta redakcija) 12. un 17. panta izslēgšanas klauzulas var piemērot arī pēc tam, kad personai jau ir piešķirta starptautiskā aizsardzība, kā iemeslu bēgļa vai alternatīvā aizsardzības statusa atņemšanai. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 3. punkta a) apakšpunktu un 19. panta 3. punkta a) apakšpunktu dalībvalsts atsauc, izbeidz vai atsakās atjaunot starptautiskās aizsardzības statusu personai, kurai būtu vajadzējis būt vai tā ir tikusi izslēgta saskaņā ar 12. un 17. pantu (skat. 5.6. sadaļu) ⁽⁵⁰¹⁾.

5.5.2. Pierādīšanas pienākums un individuālās novērtēšanas pienākums

Pierādījumu un ticamības novērtēšanas kontekstā svarīgi ir tas, ka pienākums pierādīt, ka izslēgšanas kritēriji ir piemērojami, ir dalībvalstij. 12. pants ir jāinterpretē šauri un ierobežojoši jāpiemēro piesardzīgi, ņemot vērā nopietnās sekas, kādas var būt personas, kurai ir pamatotas bailes no vajāšanas, izslēgšanai no starptautiskās aizsardzības. Lai gan šis princips nav izklāstīts KEPS tiesību aktos, tā prioritāti ir apstiprinājis ģenerāladvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*] lietā *B un D*, kur viņš ir norādījis:

⁽⁵⁰⁰⁾ EASO, *Exclusion — A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē.

⁽⁵⁰¹⁾ Turpat.

Izslēgšanas iemesli atņem [Bēgļu konvencijā un KD] paredzētās garantijas personām, attiecībā uz kurām ir konstatēta starptautiskās aizsardzības nepieciešamība, un tādā nozīmē ir kā izņēmumi vai ierobežojumi humanitāro tiesību standartu piemērošanai. Ņemot vērā minēto iemeslu piemērošanas potenciālās sekas, obligāti jāizmanto īpaši piesardzīga pieeja. To, ka 1951. gada Ženēvas konvencijā paredzētie izslēgšanas iemesli jāinterpretē šauri arī terorisma apkaršanas kontekstā, ir vairākkārt apliecinājis UNHCR ⁽⁵⁰²⁾.

Šis princips ir plaši pieņemts judikatūrā, piemērojot vai nu Bēgļu konvencijas 1. panta F daļu vai KD (pārstrādāta redakcija) 12. pantu ⁽⁵⁰³⁾, nosacījums, kurus EST lietā *B un D* ir uzskatījusi par analogiem ⁽⁵⁰⁴⁾. Ja arī tās izslēgšanas klauzula neatbilstu šim pašam principam, tas būtu pretrunā ar mērķi, kas ir papildu alternatīvās aizsardzības sistēmas izveides pamatā.

Lai gan pienākums pierādīt, ka izslēgšanas kritēriji ir izpildīti, gulstas uz valsti, tas var mainīties. Piemēram, ja pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka ir represīva režīma vai organizācijas, kas izdara vardarbīgus noziegumus, augsta ranga amatpersona, var rasties izslēgšanas prezumpcija. Attiecībā uz individuālo atbildību par darbībām, uz kurām attiecas KD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkts, EST savā lēmumā lietā *B un D*, koncentrējoties uz jautājumu par dalību teroristu organizācijās, nolēma, ka dalībvalstu kompetentajām iestādēm ir tiesības pieņemt, ka personas, kuras ir ieņēmušas augstus amatus šādās organizācijās, ir individuāli atbildīgas par darbībām, ko organizācija veikusi attiecīgajā laika posmā, taču uzsver, ka tomēr pirms lēmuma par izslēgšanu pieņemšanas ir jāpārbauda visi attiecīgie apstākļi ⁽⁵⁰⁵⁾.

Savā spriedumā lietā *Mostafa Lounani* EST ir norādījusi:

“[I]ai konkrēti novērtētu faktus, kas ļauj izvērtēt, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka persona, kas ir atzīta par vainīgu darbību, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, izdarīšanā, ir bijusi šādu aktu uzskūditāja vai citādi tajos piedalījies, apstākļi, ka dalībvalsts tiesa ir notiesājusi šo pašu personu par piedalīšanos teroristu grupas darbībā, kā arī konstatējums, ka minētā persona ir bijusi šīs grupas vadošais loceklis, ir īpaši svarīgi, un nav jākonstatē, ka šī pati persona ir uzskūdījusi izdarīt terora aktu vai citādi tajā ir piedalījies ⁽⁵⁰⁶⁾.”

Lietā *AB (Afganistāna)*, Īrijas Augstā tiesa ir norādījusi:

Tiesas pieņemtās izslēgšanas klauzulas pieejas pamatojums ir acīmredzams. Konstatējums, ka izslēgšana attiecas uz indivīdu, ir konstatējums, ka indivīds ir bijis vismaz līdzvainīgs visnopietnākā veida nežēlīgos nodarījumos, kas izsauc vispārēju nosodījumu. Tādēļ šāds secinājums būtu jāizdara tikai tad, ja ir patiesi nopietni iemesli, kuru pamatā ir konkrēti pierādījumi, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona ir zināmā mērā atbildīga par inkriminētajām darbībām un tāpēc tai nevajadzētu izvairīties no atbildības par tām, kļūstot par bēgli. Zināmas teroristu organizācijas var būt sadalītas dažādās grupās, no kurām katra izmanto dažādus līdzekļus viena vai vairāku kopīgu mērķu sasniegšanai. Tādējādi

⁽⁵⁰²⁾ Ģenerāladvokāta P. Mengoci 2010. gada 1. jūnija secinājumi, apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09, Vācijas Federālā Republika pret *B un D*, EU:C:2010:302, 46. punkts

⁽⁵⁰³⁾ Skat. piem., Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2012. gada 21. novembra spriedums, *Al-Sirri un DD (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department* [2012] UKSC 54, 12. un 16. punkts, apelācija [2009] EWCA Civ 222; [2010] EWCA Civ 1407.

⁽⁵⁰⁴⁾ EST, Virspalāta, 2010. gada 9. novembra spriedums, apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland* pret *B un D*, EU:C:2012:661, 102. punkts.

⁽⁵⁰⁵⁾ Turpat, 98. punkts.

⁽⁵⁰⁶⁾ EST, 2017. gada 31. janvāra spriedums, Virspalāta, lieta C-573/14, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* pret *Mostafa Lounani*, ECLI:EU:C:2017:71, 79. punkts.

tikai dalība organizācijā nerada pieņēmumu, ka uz konkrēto personu var tikt attiecināta nepieciešamā iesaistes un atbildības pakāpe, kuras dēļ tā tiek izslēgta no bēgļa statusa, nepārbaudot viņa iesaistišanās raksturu, apjomu, ilgumu un atbildības līmeni ⁽⁵⁰⁷⁾.

Šie lēmumi skaidri parāda, ka ar dalību šāda veida organizācijā pašu par sevi nav pietiekami, lai attiecinātu individuālu atbildību. Šajā ziņā kompetentajai iestādei ir it īpaši jāizvērtē, kāda loma attiecīgajai personai bija attiecīgo aktu izdarīšanā, tās stāvoklis organizācijā, zināšanu apjoms, kurš tai bija vai kuram tai bija jābūt par organizācijas darbībām, iespējamais spiediens, kuram tā bija pakļauta, vai citi faktori, kas varēja ietekmēt tās rīcību ⁽⁵⁰⁸⁾.

Vēl viens princips, kuru EST ir apstiprinājusi lietā *B un D* saistībā ar izslēgšanu no bēgļa statusa, kas līdzvērtīgi piemērojams izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības statusa, ir tas, ka atbildīgajai iestādei ir jāizlemj par izslēgšanas jautājumu faktu novērtēšanas, kas jāveic individuāli, kontekstā saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punktu. Kā EST ir norādījusi tajā pašā lietā:

No Direktīvas 2004/83 tiesību normu formulējuma izriet, ka attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde var tās piemērot vienīgi pēc tam, kad tā katrā individuālajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos precīzos faktus, lai noskaidrotu, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka ieinteresētās personas, kura citādāk atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu, izdarītie akti ietilpst vienā no diviem gadījumiem, kuros tiek liegts bēgļa statuss ⁽⁵⁰⁹⁾.

Šajā punktā atsauce uz personu “kura citādāk atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu” nozīmē to, ka šādu novērtēšanu nevar veikt atsevišķi no prasības vispārējā novērtējuma.

Attiecībā uz individuālo novērtēšanu, *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants – Juridiskā analīze* piezīmes:

Pierādījumu veidi, kurus var ņemt vērā, ir izcelsmes valsts informācija (IVI), pieteikuma iesniedzēja paziņojumi un, piemēram, atzīšanās par līdzdalību, ticamas liecinieku liecības, starptautiskas tiesas apsūdzības vai notiesājoši spriedumi, notiesājoši spriedumi valstu tiesās (pieņemot, ka ir nodrošinātas godīgas tiesas garantijas) vai izdošanas pieprasījumi. Tas, vai uz šādiem pierādījumiem var paļauties, nosakot, ka pieteikuma iesniedzējam ir bijusi individuāla atbildība par izslēdzamu darbību, ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja īpašos apstākļus ⁽⁵¹⁰⁾.

5.5.3. Pierādījumu apjoms

Izslēgšanas klauzulas, kā ir norādīts KD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 2. punktā un 17. panta 1. punktā, tiek piemērotas, ja pastāv “nopietni iemesli uzskatīt”, ka persona:

- a) ir izdarījusi noziegumus, kas minēti 12. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā un 17. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā;

⁽⁵⁰⁷⁾ Augstā tiesa (Īrija), 2011. gada 10. novembra spriedums, *AB (Afganistāna) pret Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2011] IEHC 412, 13. punkts. Tāds pats princips piemērots Augstā tiesa (Īrija), 2016. gada 12. janvāra spriedums *IH (Afganistāna) pret Refugee Appeals Tribunal* u. c. [2016] IEHC 14.

⁽⁵⁰⁸⁾ EST, *A un D*, minēts iepriekš 504. zemsvītras piezīmē, 97. punkts.

⁽⁵⁰⁹⁾ Turpat, 87. punkts.

⁽⁵¹⁰⁾ EASO, *Exclusion – A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4.1.1. sadaļa, 41. lpp.

- b) ir vainīga saistībā ar faktiem, kas minēti 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā un 17. panta 1. punkta c) apakšpunktā;
- c) rada draudus kopienai vai dalībvalsts, kurā tā atrodas, drošībai, kā ir noteikts 17. panta 1. punkta d) apakšpunktā.

EST vēl ir jāsniedz vadlīnijas par vārdu “nopietni iemesli uzskatīt” nozīmi, bet plaši tiek pieņemts, ka tie ietver mazāku pierādījumu apjomu, nekā ir piemērojams faktiskā kriminālprocesā. Izslēgšanas klauzulu mērķis nav konstatēt vainu krimināltiesību standartu izpratnē: nav nepieciešams notiesājošs spriedums, lai konstatētu “nopietnus iemeslus uzskatīt”, kas liek tās piemērot.

Apstiprinot šo interpretāciju, Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa tomēr ir pievienojusi šādu brīdinājumu:

Ir skaidrs, ka mēs cenšamies saskatīt vārdu “nopietni iemesli uzskatīt” autonomo nozīmi. Mēs to darām, ņemot vērā *UNHCR* viedokli, kuram mēs piekrītam, ka Bēgļu konvencijas izslēgšanas klauzulas ir jāinterpretē šauri un jāpiemēro piesardzīgi. Tas liek mums izdarīt šādus secinājumus: 1) “Nopietni iemesli” ir spēcīgāki par “saprātīgiem iemesliem”. 2) Pierādījumiem, no kuriem izriet šie iemesli, ir jābūt “skaidriem un ticamiem” vai “spēcīgiem”. 3) “Uzskatīt” ir spēcīgāk par “turēt aizdomās”. Uzskatām, ka tas ir arī spēcīgāk par “ticēt”. Tas prasa lēmumu pieņēmjēja pārdomātu spriedumu. 4) Lēmuma pieņēmjējam nav jābūt apmierinātam bez saprātīgām šaubām vai atbilstoši krimināllikumā noteiktajam standartam. 5) Jautājumā nav nepieciešams ietvert mūsu vietējos pierādīšanas standartus. Bēgļu prasību apstākļi un pieejamo pierādījumu raksturs ir ļoti atšķirīgs. Tomēr, ja lēmuma pieņēmjējs ir pārliecināts, ka pieteikuma iesniedzējs, visticamāk, nav izdarījis attiecīgos noziegumus vai nav bijis vainīgs darbībās, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, ir grūti saprast, kā varētu būt nopietni iemesli uzskatīt, ka viņš to ir izdarījis. Realitāte ir tāda, ka, visticamāk, nav pietiekami nopietnu iemeslu, lai uzskatītu, ka pieteikuma iesniedzējs ir vainīgs, ja vien lēmuma pieņēmjējam nepietiek ar varbūtību, ka viņš tāds ir. Bet lēmuma pieņēmjēja uzdevums ir konkrētā gadījumā piemērot Konvencijas (un direktīvas) formulējumu ⁽⁵¹¹⁾.

Līdzīgā veidā Francijas Valsts padome vairākkārt ir lēmusi, ka, lai apsvērtu, vai pieteikuma iesniedzējs būtu jāizslēdz no starptautiskās aizsardzības, ko viņš pieprasa, šiem iemesliem ir jābūt vismaz “būtiskiem” un jāpaļaujas uz kaut ko vairāk, nekā vienkāršas aizdomas vai secinājumi no konteksta vai “profila”. Līdz ar to Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos nebija pamatoti pieņēmusi lēmumu par izslēgšanu, atsaucoties vien uz pieteikuma iesniedzēja profilu vai profesionālo darbību, secinot, ka ir nopietni iemesli uzskatīt viņu par tādu darbību autoru vai līdzdalībnieku, kas ietilpst Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas darbības jomā ⁽⁵¹²⁾.

Attiecībā uz pierādījumu apjomu, *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants – Juridiskā analīze* piezīmes:

⁽⁵¹¹⁾ Skat. Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), *Al-Sirri un DD (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department*, minēts iepriekš 503. zemsvītras piezīmē, 75. punkts.

⁽⁵¹²⁾ Cita starpā, skat. Valsts padome (Francija), 2010. gada 14. jūnija spriedums, *M. K.*, Nr. 320630 A, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2010*, 2011, 134. un 135. lpp.; Valsts padome (Francija), 2011. gada 17. janvāra spriedums *M. A.* Nr. 316678 C, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011*, 141. lpp.; Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2015. gada 13. jūlija lēmums, Nr. 149555; kā arī Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2015. gada 6. februāra lēmums, Nr. 138035; 2012. gada 19. jūnija lēmums, Nr. 83281; 2013. gada 18. jūnija lēmums, Nr. 105239.

Apvienotās Karalistes Apelācijas tiesa ir lēmusi, ka pat tad, ja lēmuma pieņēmējs piemēro standartu “drīzāk iespējams nekā neiespējams”, tas diez vai būs juridiskas kļūdas cēlonis. Galu galā, pieņemot lēmumu par piemērojamo standartu, nozīme būs valsts procedūras noteikumiem, tomēr ņemot vērā iepriekš minēto iestāžu norādījumus. UNHCR, pamatojoties uz Šveices judikatūru, uzskata, ka “izslēgšanai nav nepieciešams noteikt vainu krimināltiesību izpratnē” un ka “drīzāk iespējams nekā neiespējams” ir pārāk zems sliekšnis”⁽⁵¹³⁾.

5.6. Aizsardzības atsaukšana un pierādījumu novērtēšana

Starptautiskās aizsardzības atņemšana PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta o) apakšpunktā ir definēta, kā “kompetentās iestādes lēmums atcelt, izbeigt vai atteikties pagarināt personas bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)]”. Saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 14. un 19. panta īpašajiem noteikumiem dalībvalstis vai nu “atsauc, izbeidz vai atsakās atjaunot” bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu, vai var to izdarīt, attiecīgi konkrētai personai noteiktos apstākļos, kas izklāstīti tālāk 27. tabulā.

27. tabula. Starptautiskās aizsardzības atsaukšanas pamatu kopsavilkums

Pamati	Bēgļa statuss KD (pārstrādāta redakcija) nosacījumi	Alternatīvās aizsardzības statuss KD (pārstrādāta redakcija) nosacījumi
Izbeigšana	14. panta 1. punkts	19. panta 1. punkts
Izslēgšana	14. panta 3. punkta a) apakšpunkts	19. panta 2. punkts un 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts
Maldināšana vai faktu noklusēšana	14. panta 3. punkta b) apakšpunkts	19. panta 3. punkta b) apakšpunkts
Dalībvalsts drošības apdraudējums	14. panta 4. punkta a) apakšpunkts	19. panta 3. punkta a) apakšpunkts kopsakarā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu
Apdraudējums dalībvalsts kopienai	14. panta 4. punkta b) apakšpunkts	19. panta 3. punkta a) apakšpunkts kopsakarā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu

Šīs normas detalizētāk ir aplūkotas publikācijā *Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants – Juridiskā analīze* un saistībā ar izslēgšanu *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants – Juridiskā analīze*.

5.6.1. Pierādīšanas pienākums un individuālās novērtēšanas pienākums

Tas ir dalībvalsts pienākums pierādīt, ka ir izpildīts starptautiskās aizsardzības statusa atsaukšanas, izbeigšanas vai atteikšanas atjaunot kritērijs. No KD (pārstrādāta redakcija) formulējuma ir skaidrs, neskarot KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punktu, ka tas ir dalībvalsts pienākums pierādīt, ka attiecīgā persona vairs nav vai nekad nav bijusi bēglis, vai uz to vairs nav attiecināma alternatīvā aizsardzība.

⁽⁵¹³⁾ EASO, *Exclusion – A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4.1.1. sadaļa.

KD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkts nosaka:

KD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkts

Neierobežojot 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, **dalībvalsts, kas piešķirusi bēgļa statusu**, individuāli par katru personu **parāda**, ka attiecīgā persona zaudējusi bēgļa statusu vai nekad nav bijusi bēglis saskaņā ar šā panta 1. punktu ⁽⁵¹⁴⁾.

14. panta 2. punkts īpaši attiecas uz bēgļa statusa atņemšanu uz izbeigšanas pamata. Tas atspoguļo pierādīšanas pienākumu saistībā ar Bēgļu konvencijas izbeigšanas klauzulām ⁽⁵¹⁵⁾. Tomēr 14. panta 3. punktā ir arī skaidri noteikts, ka dalībvalstij ir jānosaka pamati izslēgšanai un faktu sagrozīšanai vai noklusēšanai:

KD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 3. punkts

Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statusu, **ja attiecīgā dalībvalsts pēc tam, kad viņam piešķirts bēgļa statuss, konstatē**, ka:

- viņš saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli;
- bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai ⁽⁵¹⁶⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) 19. panta 4. punktā par alternatīvo aizsardzību ir izmantoti gandrīz identiski termini, kā KD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punktā, bet tas piemērojams alternatīvās aizsardzības statusa atsaukšanai:

KD (pārstrādāta redakcija) 19. panta 4. punkts

Neierobežojot 4. panta 1. punktā noteikto trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, **dalībvalsts, kas piešķirusi alternatīvās aizsardzības statusu**, individuāli par katru personu **parāda**, ka attiecīgā persona vairs nav vai vispār nav tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šā panta 1., 2. un 3. punktu ⁽⁵¹⁷⁾.

Vārds “parāda” abos kontekstos tiek izmantots tādēļ, ka likumdevējs ir apņēmies skaidri norādīt, ka saistībā ar lēmumiem atņemt starptautiskās aizsardzības statusu dalībvalstīm ir jābūt pienākumam pierādīt, ka ir izpildīti vai apmierināti pamati starptautiskās aizsardzības atsaukšanai, izbeigšanai vai atteikumam to atjaunot ⁽⁵¹⁸⁾.

⁽⁵¹⁴⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁵¹⁵⁾ UNHCR, *Guidelines on international protection no 3: cessation of refugee status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the status of refugees (the ‘ceased circumstances’ clauses)*, 2003. gada 10. februāris, UN Doc HCR/GIP/03/03.

⁽⁵¹⁶⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁵¹⁷⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁵¹⁸⁾ Kraft, I., in Hailbronner and Thym, *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary*, minēts iepriekš 85. zemsvītras piezīmē, 1193. un 1228. lpp.; Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2013. gada 7. maija spriedums, *OFpra pret A A*, pieteikums Nr. 12021083. Tomēr starptautiskās aizsardzības saņēmējam ir jāpaskaidro sava uzvedība, kā to prasa viņa pienākums sadarboties. Patvēruma un imigrācijas lietu tiesas (Apvienotā Karaliste) 2007. gada 28. jūnija spriedumā *RD (Izbeigšana – pierādīšanas pierādījums – procedūra) Alžīrija*, [2007] UKAIT 66, 30. punktā tiesa norādīja, ka pastāv pienākums par izcelsmes valsts aizsardzības atkārtotu izmantošanu, ja bēglis saņem pilsonības valsts pasi vai pase tiek atjaunota. Skat. arī, UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 121. punkts.

Atsauce uz “individuāli” abos pantos apstiprina to, ka 4. panta 3. punkta prasība par individuālu novērtēšanu ir jāpiemēro arī šajā kontekstā (skat. 4.3.1. sadaļu).

5.6.2. Sastāvdaļu iegūšana, lai pierādītu starptautiskās aizsardzības atņemšanas iemeslus

No PPD (pārstrādāta redakcija) 44. panta formulējuma ir skaidrs, ka starptautiskās aizsardzības atcelšanas pārbaudi nevar uzsākt, ja vien nav parādījušies jauni elementi vai fakti, kas liek pārskatīt piešķirtās aizsardzības derīgumu. Saskaņā ar šo pantu:

PPD (pārstrādāta redakcija) 44. pants

Dalībvalstis nodrošina, ka izvērtēšanu, lai konkrētai personai atņemtu starptautisko aizsardzību, var uzsākt, ja tiek konstatēti jauni elementi vai atklājas fakti, kas norāda, ka pastāv iemesli, lai atkārtoti izskatītu viņa starptautiskās aizsardzības pamatotību.

Atņemšanas procedūra atšķiras no starptautiskās aizsardzības procedūras ar to, ka to pēc savas iniciatīvas uzsāk valsts atbildīgās administratīvās iestādes, un tā tiek virzīta pret personu, kura izmanto starptautiskās aizsardzības priekšrocības.

PPD (pārstrādāta redakcija) 45. panta 1. punktā ir detalizēti aprakstīts 49. apsvērumā minētais princips ⁽⁵¹⁹⁾:

PPD (pārstrādāta redakcija) 45. panta 1. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka, ja kompetentā iestāde apsver iespēju atņemt starptautisko aizsardzību trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)] 14. vai 19. pantu, attiecīgā persona saņem šādas garantijas:

- a) tikt informētai rakstiski, ka kompetentā iestāde atkārtoti izskata viņa kā starptautiskās aizsardzības saņēmēja atbilstību, kā arī par šādas atkārtotas izskatīšanas iemesliem; un
- b) saņemt iespēju sniegt pamatojumu par to, kāpēc viņa starptautisko aizsardzību nevajadzētu atņemt, personiskajā intervijā saskaņā ar 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu un 14. līdz 17. pantu, vai iesniedzot rakstisku paziņojumu.

Dalībvalstij saskaņā ar 45. panta 1. punkta b) apakšpunktu ir jādod pieteikuma iesniedzējiem iespēja vai nu personīgā intervijā, vai rakstveida paziņojumā sniegt pamatojumu, kāpēc viņiem nevajadzētu atņemt starptautisko aizsardzību. Kad pieteikuma iesniedzēji tiek intervēti, viņiem ir jāsaņem tulka pakalpojumi, ja bez šāda pakalpojuma nav iespējama pienācīga saziņa (PPD (pārstrādāt versija) 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts). Turklāt intervijas laikā ir jābūt nodrošinātām garantijām, kas noteiktas 14.–17. punktā. Tostarp ir noteikts, ka dalībvalstis “veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu” (PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkts). Tāpat tas nosaka, ka atbildīgā iestāde “nodrošina, ka

⁽⁵¹⁹⁾ PPD (pārstrādāta redakcija) 49. apsvērumā nosaka: “Attiecībā uz bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanu dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka personas, kas gūst labumu no starptautiskās aizsardzības, attiecīgi informē par iespējamu viņu statusa pārskatīšanu, un ka viņām ir dota iespēja iesniegt savu viedokli, pirms iestādes pieņem pamatotu lēmumu atņemt viņu statusu.”

pieteikuma iesniedzējam ir dota pienācīga iespēja izklāstīt elementus, kas vajadzīgi, lai (..) pēc iespējas pilnīgāk pamatotu pieteikumu”, ieskaitot “iespēju sniegt paskaidrojumu par iespējami trūkstošiem elementiem un/vai jebkādām neatbilstībām vai pretrunām pieteikuma iesniedzēja apgalvojumos” (PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pants).

PPD (pārstrādāta redakcija) 45. panta 2. punkts nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 45. panta 2. punkts

Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar 1. punktā noteikto procedūru:

- a) kompetentā iestāde var iegūt precīzu un atjauninātu informāciju no dažādiem avotiem, piemēram, vajadzības gadījumā, informāciju no EASO un UNHCR, attiecībā uz vispārējo situāciju, kas valda attiecīgo personu izcelsmes valstīs; un
- b) ja informācija par individuālu gadījumu tiek iegūta, lai atkārtoti izskatītu starptautisko aizsardzību, tā tiek iegūta no vajātājiem vai smaga kaitējuma nodarītājiem tādā veidā, ka šādas personas nesaņem tiešu informāciju par faktu, ka attiecīgā persona ir starptautiskās aizsardzības saņēmējs, kura statuss ir pakļauts atkārtotai izskatīšanai, kā arī neradot kaitējumu personas vai viņas apgādājamo fiziskajai veselībai vai to viņas ģimenes locekļu brīvībai un drošībai, kas joprojām dzīvo izcelsmes valstī.

5.6.3. Īpašas pazīmes, kas ietekmē pierādījumu un ticamības novērtēšanu

5.6.3.1. Izbeigšanas klauzulas

Izbeigšanas klauzulu pilna analīze ir atrodama publikācijā *Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants – Juridiskā analīze* ⁽⁵²⁰⁾. Izbeigšanas klauzulas ir ietvertas KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 1. punktā un 16. panta 1. punktā. Sešas izbeigšanas klauzulas 11. panta 1. punktā ietver divu veidu situācijas: tādas, kas saistītas ar bēgļa personīgās situācijas izmaiņām (a)–d) apakšpunkts); un tādas, kas saistītas ar pārmaiņām izcelsmes valstī e) un f) apakšpunkts).

Ciktāl tas attiecas uz 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktu, tiesām parasti būs jāizvērtē būtiski fakti un apstākļi, kuru dēļ valsts iestādes ir pieņēmušas lēmumu par bēgļa statusa atņemšanu, un pēc tam jānosaka, vai šie fakti un apstākļi ir pietiekami, lai pierādītu, ka attiecīgā persona vairs nebaidās no vajāšanas savā valstspiederības valstī vai iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.

Saistībā ar 11. panta 1. punkta a) un d) apakšpunktu dalībvalstij ir jāiesniedz pierādījumi, lai parādītu, ka ir izpildīti trīs nosacījumi: labprātīgums, nodoms un efektīvas aizsardzības iegūšana.

Lai gan novērtējumam jābūt objektīvam, pieteikuma iesniedzēja liecībai, apliecinot viņa rīcības labprātīgumu un nodomu, būs īpaša nozīme.

Attiecībā uz labprātīgu valsts aizsardzības atkārtotu izmantošanu (11. panta 1. punkta a) apakšpunkts), izvērtējot konkrētus faktus, ir jāizmanto objektīva, nevis subjektīva izvērtēšana, kas

⁽⁵²⁰⁾ EASO, *Ending International Protection: Articles 11, 14, 16 and 19 Qualification Directive (2011/95/EU) – A judicial analysis*, December 2016.

balstās uz attiecīgās personas uzskatiem. Ja bēglis iesniedz pieteikumu un no izcelsmes valsts saņem valsts pasi vai tās atjaunošanu, *UNHCR* un dažas valstu tiesas uzskata, ka pastāv atspēkojams pieņēmums, ka viņš ir brīvprātīgi atkārtoti izmantojis savas valstspiederības valsts aizsardzību⁽⁵²¹⁾. Šajā kontekstā Austrijas Augstā administratīvā tiesa ir lēmusi, ka pases iegūšana no bēgļa valstspiederības valsts liecina par vēlmi atgūt izcelsmes valsts aizsardzību⁽⁵²²⁾.

Attiecībā uz labprātīgu atkārtotu apmešanos uz dzīvi izcelsmes valstī (11. panta 1. punkta d) apakšpunkts), tas atkal objektīvi jānosaka, pamatojoties uz pierādījumiem; nav nepieciešams pierādīt personas subjektīvu nodomu, un secinājumus var izdarīt no netiešiem pierādījumiem⁽⁵²³⁾.

Tiesas tiks aicinātas novērtēt to aktu nozīmi, uz kuriem balstās bēgļa statusa izbeigšana, saistībā ar bēgļa attiecībām ar izcelsmes valsts iestādēm. Paturot prātā, ka izbeigšanas jautājumos pierādīšanas pienākums gulstas uz dalībvalstīm, noteiktu situāciju identificēšana, piemēram, atgriešanās izcelsmes valstī vai sazināšanās ar šīs valsts oficiālajām iestādēm, savukārt, var būt nopietnas norādes, ka bēglis ir meklējis aizsardzību savā izcelsmes valstī⁽⁵²⁴⁾. Francijas Valsts padome ir atzinusi, ka Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos nav ne pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, ne mainījusi pierādīšanas pienākumu, secinot, ka iesniedzējs pēc atgriešanās izcelsmes valstī ir labprātīgi atkārtoti izmantojis valstspiederības valsts aizsardzību⁽⁵²⁵⁾. Citā gadījumā Francijas Valsts padome ir lēmusi, ka Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos nav pierādīšanas pienākumu pārlikusi uz attiecīgo personu, kad noteica, ka viņa iesniegtie paziņojumi un liecības nav pietiekamas, lai atsvērtu oficiālo dokumentu, kurā ir konstatēta viņa klātbūtne viņa izcelsmes valstī pēc tam, kad viņš atzīts par bēgli⁽⁵²⁶⁾.

Ja ir apdraudēta KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkta un 16. panta 1. punkta piemērošana, individuālā novērtējuma prasība ir īpaši svarīga un prasa īpašu piesardzību. KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts un 16. panta 1. punkts pieprasa izmaiņas izcelsmes valstī valdošajos apstākļos tā, lai apstākļi, saistībā ar kuriem saņēmējam tika piešķirta starptautiskā aizsardzība, vairs nepastāvētu, vai, kā papildus paredzēts 16. panta 1. punktā attiecībā uz alternatīvās aizsardzības saņēmējiem, izmaiņām ir jābūt tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama. Tas bija uzsvērts Apvienotās Karalistes Lordu palātas spriedumā lietā *Hoxha*. Tajā ir noteikts, ka konstrukcija, kas ļautu apstākļu maiņu interpretēt pārāk plaši, liecinātu par lēmuma pieņēmēja, kura lēmums potenciāli var radīt nopietnas sekas lēmuma subjektam, piesardzības trūkumu⁽⁵²⁷⁾. Novērtējums jāveic uzmanīgi un piesardzīgi. Parasti tam ir nepieciešams ilgāks novērošanas periods, kura laikā situācija var nostabilizēties⁽⁵²⁸⁾.

Attiecīgi apstākļu, saistībā ar kuriem persona ir atzīta par bēgli vai tai piešķirta alternatīvā aizsardzība, maiņa tiek saprasta kā izcelsmes valstī dominējošo vispārējo apstākļu maiņa. Tādējādi KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 2. punkts un 16. panta 2. punkts nosaka, ka ir jāveic īpaša novērtēšana, vai apstākļu izmaiņas ir tik būtiskas un tām nav pagaidu raksturs, lai “bēgļa bailes no vajāšanas vairs nebūtu uzskatāmas par pamatotām” vai, lai “personai, kurai ir tiesības uz

⁽⁵²¹⁾ Valsts padome (Francija), 1989. gada 13. janvāra lēmums, pieteikums Nr. 78055, citēts Kraft, minēts iepriekš 518. zemsvītras piezīmē, 1194. lpp.; Migrācijas lietu apelācijas tiesa (Zviedrija), 2011. gada 13. jūnija spriedums, UM 5495-10 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā); Imigrācijas lietu apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste RD (Izbeigšana – pierādīšanas pienākums – procedūra) Alžīrija, minēts iepriekš 518. zemsvītras piezīmē, 30. punkts. Skat. arī, UNHCR Handbook, minēts iepriekš 28. zemsvītras piezīmē, 121. punkts.

⁽⁵²²⁾ Augstā administratīvā tiesa (Verwaltungsgerichtshof)(Austrija), 2003. gada 15. maija spriedums, VWGH 2001/01/0499.

⁽⁵²³⁾ Kraft, minēts iepriekš 518. zemsvītras piezīmē, 1195. lappuse.

⁽⁵²⁴⁾ Skat. EASO, *Ending International Protection — A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 3.1. sadaļa.

⁽⁵²⁵⁾ Valsts padome (Francija), 1999. gada 31. marta spriedums, M. X., Nr. 177013.

⁽⁵²⁶⁾ Valsts padome (Francija), 1991. gada 11. oktobra spriedums, M. X., Nr. 96492 C.

⁽⁵²⁷⁾ Lordu palāta (Apvienotā Karaliste), 2005. gada 10. marta spriedums, *In re B, Regina pret Special Adjudicator, ex parte Hoxha* [2005] UKHL 19.

⁽⁵²⁸⁾ Skat. EASO, *Ending International Protection — A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4. sadaļa.

alternatīvo aizsardzību, vairs nedraudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu”. Šo prasību līdzīgi ir formulējis UNHCR savās *Vadlīnijās par starptautisko aizsardzību Nr. 3* saistībā ar bēgļa statusa izbeigšanu saskaņā ar Bēgļu konvencijas 1. panta C daļas 5. un 6. punktu ⁽⁵²⁹⁾.

Savā spriedumā lietā *Abdulla*, EST ir sniegusi noderīgus norādījumus par apstākļu izmaiņu novērtēšanu:

(..) dalībvalsts kompetentajām iestādēm, ņemot vērā bēgļa individuālo situāciju, ir jāpārbauda, vai [KD] Direktīvas 7. panta 1. punktā paredzētais aizsardzības dalībnieks vai dalībnieki ir veikuši saprātīgus pasākumus, lai novērstu vajāšanu, vai tiem tādējādi ir efektīva tiesību sistēma, kas ļauj atklāt, apsūdzēt un sodīt par darbībām, kas veido vajāšanu, un vai ieinteresētajiem valstspiederīgajiem bēgļa statusa izbeigšanās gadījumā būs pieejama šī aizsardzība ⁽⁵³⁰⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) 14. panta 2. punkts papildus iepriekš analizētajām apstākļu izmaiņām liek dalībvalstīm pārliecināties, “ka personai nav cita iemesla bailēm no “vajāšanas” [KD] 2. panta c) apakšpunkta izpratnē” ⁽⁵³¹⁾. Šo “citu iemeslu” izvērtēšana ir līdzvērtīga tai, kas tiek veikta, izskatot sākotnējo pieteikumu, un tiks veikta saskaņā ar ierasto pierādījumu apjomu/pierādījumu pārbaudi, kas piemērojama patvēruma pieteikumos (skat. 4.3.9. sadaļu) ⁽⁵³²⁾.

EST precizē, ka KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 4. punkts (kas nosaka, ka fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam vai tiešiem šādas vajāšanas vai šāda kaitējuma draudiem, ir nopietna norāde uz to, ka pastāv pamatotas bailes) “var tikt piemērots tad, ja vajāšanas darbības vai iepriekšēji vajāšanas draudi pastāv un ir saistīti ar vajāšanas iemeslu, kas pārbaudīts šajā stadijā. Tā tas varētu būt gadījumā, ja bēglis atsaucas uz vajāšanas iemeslu, kas nav tas, kurš pastāvēja bēgļa statusa piešķiršanas brīdī” ⁽⁵³³⁾.

Šis EST parauglēmums sniedz skaidru priekšstatu par novērtējumu, kādu sagaida no tiesas, izskatot apelācijas sūdzību par lēmumu par izbeigšanu, kas pamatots ar KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Novērtēšanas pirmajā posmā tiesai ir jānosaka, vai apstākļu izmaiņas ir novērsušas bēgļa pamatotās bailes no vajāšanas. Ja bailes, kuru dēļ sākotnēji ir atzīts bēgļa statuss, vairs nav uzskatāmas par pamatotām, otrajā posmā ir jāizvērtē, vai ir radušies citi apstākļi, kuri rada starptautiskās aizsardzības nepieciešamību ar citu pamatojumu. Ja pirmo posmu regulē iepriekš aprakstītie standarti, kas saistīti ar izbeigšanu, otrais pēc analogijas seko noteikumiem, kas piemērojami starptautiskās aizsardzības pieteikumu izvērtēšanai, ņemot vērā faktu, ka pagātnes vajāšana vai draudi, kas attaisnoja bēgļa statusa piešķiršanu, vairs netiks uzskatīti par nopietnu norādi uz pamatotām bailēm no vajāšanas, par kurām tika apgalvots tajā posmā ⁽⁵³⁴⁾.

KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 3. punktā ir iekļauts izbeigšanas izņēmums, kas paredzēts Bēgļu konvencijas 1. panta C daļas 5. punkta un 6. punkta otrajā daļā tiem bēgļiem, kuri “spēj uzrādīt pietiekami svarīgus iemeslus iepriekšējās vajāšanas sakarā, lai atteiktos pakļauties savas [valstspiederības] valsts vai (..) savas bijušās mītnes zemes aizsardzībai”. 16. panta

⁽⁵²⁹⁾ UNHCR, *Guidelines on international protection No 3: Cessation of Refugee Status*, minēts iepriekš 515. zemsvītras piezīmē.

⁽⁵³⁰⁾ EST, *Abdulla un citi*, minēts iepriekš 191. zemsvītras piezīmē, 76. punkts.

⁽⁵³¹⁾ Turpat. KD 2. panta c) apakšpunkts tagad ir KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) apakšpunkts.

⁽⁵³²⁾ Skat. arī EASO, *Ending International Protection – A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4.1.8. sadaļa.

⁽⁵³³⁾ EST, *Abdulla un citi*, minēts iepriekš 191. zemsvītras piezīmē, 96. un 97. punkts.

⁽⁵³⁴⁾ Kaut gan EST ir atzinusi, ka grūtības pakāpe, ar kādu sastopas, apkopojot apstākļu izvērtēšanai nepieciešamos elementus, katrā lietā tikai no faktu atbilstības perspektīvas vien var izrādīties augstāka vai zemāka. Šajā kontekstā EST ir paturējusi prātā, ka personai, kura iepriekš daudzus gadus kā bēglis ir dzīvojusi ārpus savas izcelsmes valsts, palaujas uz citiem apstākļiem, lai pamatotu savas bailes no vajāšanas, “parasti nav tādas pašas iespējas izvērtēt risku, kādam tā tiktu pakļauta savā izcelsmes valstī, kāda ir pieteikuma iesniedzējam, kurš nesen pametis savu izcelsmes valsti”; turpat, 81.–99. punkts.

3. punkts identisku izbeigšanas izņēmumu paredz attiecībā uz alternatīvo aizsardzību. Neraugoties uz apstākļu izmaiņām, kas ļauj starptautiskās aizsardzības saņēmējam izmantot savas valstspiederības valsts vai bijušās mītnes zemes aizsardzību, jebkuras pagātnes vajāšanas vai būtiska kaitējuma seku ietekme var būt tāda, ka tā veido iemeslu kopumu, kādēļ saņēmējs atsakās izmantot šo aizsardzību.

Šiem nosacījumiem ir izņēmuma raksturs, un tie prasa ļoti individualizētu novērtēšanu iemeslu kopuma, kas izriet no pagātnes vajāšanas vai būtiska kaitējuma, pastāvēšanai⁽⁵³⁵⁾. Šie īpašie pamati jāņem vērā vienīgi tad, ja apstākļi, kuru dēļ ir piešķirts bēgļa statuss vai alternatīvā aizsardzība, ir pārstājuši eksistēt, un tas ir skaidri jānošķir no situācijām, kurās individuālu nepieciešamība saņemt starptautisku aizsardzību tiesa konstatē, neraugoties uz to, ka atbildīgās iestādes ir atsaukušas aizsardzības statusu. Ja starptautiskās aizsardzības saņēmējs apgalvo, ka šādi apstākļi nav pārstājuši pastāvēt un ka viņš joprojām baidās no vajāšanas/pakļaušanas būtiskam kaitējumam, apsvērumam, ka viņš nav spējīgs atsaukties uz pārliecinošiem iemesliem, kas saistīti ar iepriekšējām vajāšanām vai būtisku kaitējumu, nav nozīmes iesniegtā jautājuma izvērtēšanai⁽⁵³⁶⁾.

5.6.3.2. Starptautiskās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to atjaunot izslēgšanas, sagrozīšanas vai noklusēšanas dēļ

14. panta 3. punkts nosaka, ka dalībvalsts pienākums atcelt, izbeigt vai atteikt atjaunot jau piešķirto bēgļa statusu rodas arī saistībā ar divām tālāk aprakstītajām situācijām, ja:

- a) viņš saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli;
- b) bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai.

19. panta 3. punkts paredz tādus pašus nosacījumus attiecībā uz alternatīvo aizsardzību.

14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 19. panta 2. punkts un 3. punkta a) apakšpunkts paredz starptautiskās aizsardzības atņemšanu, ja pēc atzīšanas iestājas apstākļi, kuri ietilpst KD (pārstrādāta redakcija) izslēgšanas noteikumu piemērošanas jomā. Tā kā šie noteikumi būtībā ir saistīti ar izslēgšanas priekšmetu, ieteicams atsaukties uz šīs juridiskās analīzes 5.5. sadaļu.

Attiecībā uz 14. panta 3. punkta b) apakšpunktu un 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu termina "izšķirošs" izmantošana nozīmē to, ka nav nepieciešams pierādīt, ka bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršana ir notikusi vienīgi faktu nepareizas interpretācijas vai noklusēšanas dēļ; pietiek vien parādīt, ka, objektīvi spriežot, lēmums piešķirt bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu nebūtu pieņemts, ja nebūtu notikusi šāda faktu nepareiza interpretācija

⁽⁵³⁵⁾ Bēgļu jautājumu apelācijas padome (*Commission des recours des réfugiés*, Francija), 1999. gada 18. oktobra spriedums, *M. M.C.*, Nr. 336763: "Pieteikuma iesniedzējs, režīmā, kāds iepriekš valdījis viņa izcelsmes valstī, ir bijis pakļauts ļoti nopietnai vajāšanai, kas ietekmējusi viņa fizisko un psiholoģisko neaizskaramību; viens no viņa brāļiem ir miris pēc tam, kad nopratināšanas laikā militārpersona viņu spīdzināja; tādējādi, ņemot vērā lietas apstākļus, iepriekš minētās vajāšanas sekas, kas ietekmējušas gan pieteikuma iesniedzēju, gan viņa ģimeni, ir tik būtiskas, ka ļauj M. M.C. atsaukties uz pārliecinošiem iemesliem, kas izriet no iepriekšējās vajāšanas, lai atteiktos no savas valstspiederības valsts aizsardzības Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punkta otrās daļas izpratnē" (neoficiāls tulkojums). Skat. arī, Augstā tiesa (Īrija), 2009. gada 4. decembra spriedums, *MST un JT pret Minister for Justice, Equality and Law Reform*, [2009] IEHC 529, 32. punkts; Augstā tiesa (Īrija), 2017. gada 27. janvāra spriedums, *BA u. c. pret International Protection Appeals Tribunal*, [2017] IEHC 36, 36. punkts.

⁽⁵³⁶⁾ Valsts padome (Francija), 1984. gada 2. marta lēmums, *M. MG*, pieteikums Nr. 42961 C, lieta, kurā pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka ilgstošās demokrātiskās pārmaiņas viņa izcelsmes valstī neesot saistītas ar viņa pašreizējām bailēm no vajāšanas tāpēc, ka viņš ir dalībnieks kustībā, kura cīnās par Basku reģiona neatkarību.

vai noklusēšana⁽⁵³⁷⁾. Attiecīgi necīga nepareiza interpretācija vai noklusēšana nebūtu jāizmanto, kā izšķirošs faktors, lai atceltu bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu⁽⁵³⁸⁾. Iepriekš iesniegta nepareiza vai viltota informācija var tikt konstatēta, piemēram, pierādot, ka bēglis noteiktā laikā nav atradies izcelsmes valstī. Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos ir balstījusies uz Francijas konsulāta sniegtiem pierādījumiem, ka pieteikuma iesniedzējs nebija dzīvojis Čēčenijā kopš 2005. gada, pretēji viņa apgalvojumiem, pamatojot savu pieteikumu. Tiesa nolēma, ka ir uzskatāms, ka viņš ir apzināti centies maldināt tiesu⁽⁵³⁹⁾. Īrijas Augstā tiesa lietā *Gashi pret Minister for Justice, Equality and Law Reform* ir lēmusi, ka, slēpjot patvēruma pieteikumu citā valstī, var nonākt pie informācijas, kas ir kļūdaina vai maldinoša⁽⁵⁴⁰⁾.

5.6.3.3. Apdraudējums dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai

Pretstatā 14. panta 1.–3. punktam, 14. panta 4. punkts nosaka, ka dalībvalsts pati **var nolemt** atcelt, izbeigt vai atteikt atjaunināt lēmumus, ja vai nu “ir pamats uzskatīt, ka [starptautiskās aizsardzības saņēmējs] rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas”; vai arī ja “viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”.

Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir norādījusi, ka “[saprātīgs] pamats”, kas minēts 14. panta 4. punktā, paredz zināmā mērā zemāku sliekšni, nekā “nopietns pamatojums” (skat. 4.3.9. sadaļu), bet, izvērtējot faktus, pierādījumu apjoms paliek tāds pats⁽⁵⁴¹⁾.

14. panta 4. punkta b) apakšpunkts atļauj atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu atjaunināt, ja “b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Tā kā sodāmības novērtējums ir tikai vēsturisks fakts, lai novērtētu, vai viņš rada draudus sabiedrībai, ir nepieciešams uz nākotni vērst novērtējums, pamatojoties uz korelāciju starp iespējamību un iespējamo apdraudējuma apmēru⁽⁵⁴²⁾.

Attiecībā uz alternatīvās aizsardzības statusu 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts kopā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu ir **obligāts** nosacījums, kas prasa alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to atjaunināt, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka saņēmējs rada apdraudējumu sabiedrībai vai dalībvalsts, kurā viņš uzturas, drošībai. (Skat. Arī iepriekš 5.5.3. sadaļu, kur ir norādīts, ka EST vēl ir jāsniedz vadlīnijas par vārdu “nopietni iemesli uzskatīt” nozīmi, bet plaši tiek pieņemts, ka tie tomēr ietver mazāku pierādījumu apjomu, nekā ir piemērojams faktiskā kriminālprocesā.)

⁽⁵³⁷⁾ Kraft, minēts iepriekš 518. zemsvītras piezīmē, 1229. lpp.; Augstā tiesa (Īrija), 2010. gada 12. janvāris, *Gashi pret Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2010] IEHC 436.

⁽⁵³⁸⁾ UNHCR, *Note on Burden and Standard of Proof*, minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 9. punkts.

⁽⁵³⁹⁾ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2009. gada 8. oktobra spriedums T. Nr. 701681/09007100; Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Beļģija), 2014. gada 19. novembra lēmums, Nr. 133.423.

⁽⁵⁴⁰⁾ Augstā tiesa (Īrija), *Gashi pret Minister for Justice, Equality and Law Reform*, minēts iepriekš 537. zemsvītras piezīmē, 11. punkts.

⁽⁵⁴¹⁾ Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2012. gada 22. maija spriedums, BVerwG 1 C 8.11, BVerwG:2012:220512U1C8.11.0, 27. punkts (par ekvivalento 21. panta 3. un 2. punktu, minēts Kraft, iepriekš minēts 518. zemsvītras piezīmē, 1231. punkts. Norādījumus par terminu “draudi drošībai” un “draudi sabiedrībai” skat. EASO, *Exclusion – A judicial analysis*, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē.

⁽⁵⁴²⁾ Kraft, minēts iepriekš 518. zemsvītras piezīmē, 1231. punkts.

5.7. Turpmāki pieteikumi un jaunu pierādījumu novērtēšana

Turpmākie pieteikumi ir aplūkoti publikācijā EASO, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips – Juridiskā analīze, 2018* ⁽⁵⁴³⁾, bet šeit ir analizēti, lai uzsvētu aspektus, kas saistīti ar pierādījumu un ticamības novērtēšanu.

Turpmākie pieteikumi ir nozīmīga parādība lielākajā daļā dalībvalstu patvēruma noteikšanas sistēmās. Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta q) apakšpunktu:

PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta q) apakšpunkts

“turpmāks pieteikums” ir starptautiskās aizsardzības pieteikums, kas ir sagatavots pēc tam, kad ir pieņemts galīgais lēmums par iepriekšēju pieteikumu, tostarp gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs ir skaidri atsaucis savu pieteikumu, un gadījumos, kad atbildīgā iestāde ir noraidījusi pieteikumu pēc tā netiešas atsaukšanas saskaņā ar [PPD (pārstrādāta redakcija)] 28. panta 1. punktu.

Nosacījumu par turpmākajiem pieteikumiem iekļaušana PPD (pārstrādāta redakcija) nozīmē atzīšanu, ka daži pieteikuma iesniedzēji, iespējams ne savas vainas dēļ, nav varējuši aizstāvēt būtiskus faktus vai pierādījumus iepriekšējās procedūras laikā un/vai ir radušies jauni apstākļi. Šo pieteikumu izvērtēšana galvenokārt ir procesuāls jautājums, kas, lai gan tas ir aplūkots PPD (pārstrādāta redakcija), lielā mērā tiek regulēts saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem un judikatūru ⁽⁵⁴⁴⁾.

Ir jānorāda, ka ECT, lai gan ir uzskatījusi par leģitīmu valsts vēlmi samazināt atkārtotu un ļaunprātīgu patvēruma pieteikumu skaitu un noteikt īpašus noteikumus šādu prasību izvērtēšanai, pieprasa rūpīgu un pamatīgu turpmākajā pieteikumā apgalvoto risku novērtējumu, lai novērstu jebkuras šaubas, lai arī cik leģitīmas, par šāda pieteikuma nepamatoto raksturu ⁽⁵⁴⁵⁾.

5.7.1. Turpmākā pieteikuma pieņemamība: jauni elementi un konstatējumi

PPD (pārstrādāta redakcija) IV sadaļā ir izklāstīti nosacījumi, no kuriem vairums nav obligāti ⁽⁵⁴⁶⁾, saistībā ar turpmākajiem pieteikumiem ⁽⁵⁴⁷⁾. Tā pamatā ir princips, ka personai, kas iesniedz turpmāku pieteikumu, nav absolūtu tiesību uz jaunu un pilnīgu pieteikuma izskatīšanu tādēļ, ka galīgā lēmuma par iepriekšējo pieteikumu pieņemšanas brīdī netika uzskatīts, ka viņam būtu nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Attiecīgi, kā nosaka PPD (pārstrādāta redakcija) 36. apsvēruma:

⁽⁵⁴³⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 4.1.3. un 5.2.2.4. apakšsadaļā

⁽⁵⁴⁴⁾ Lai gan PPD procesuālās un būtiskās prasības Francijas tiesību aktos ir transponētas ar identisku formulējumu, Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos ir izmantojusi nedaudz citādu valodu, pieņemot lēmumu, ka “turpmākais pieteikums ir pieņemams ar nosacījumu, ka pieteikuma iesniedzējs iesniedz jaunus faktus vai pierādījumus par viņa personīgo situāciju vai situāciju viņa valstī (...) iespējams, ja tas ir pierādāms, lai mainītu viņa pieteikuma pamatotības vai ticamības novērtējumu, ņemot vērā kritērijus, kas jāievēro, lai pretendētu uz starptautisko aizsardzību”: Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2016. gada 7. janvāra spriedums, *Mme M & MM*, Nr. 15025487 un 15025488 R (neoficiāls tulkojums).

⁽⁵⁴⁵⁾ Citu starpā skat. ECT, 2013. gada 6. jūnija spriedums, *Mohammed pret Austriju*, pieteikums Nr. 2283/12, 80. punkts; ECT, *Singh un citi pret Beļģiju*, minēts iepriekš 317. zemsvītras piezīmē, 103. punkts; ECT, 2016. gada 19. janvāra spriedums, *MD un MA pret Beļģiju*, pieteikums Nr. 58689/12, 56. un 66. punkts.

⁽⁵⁴⁶⁾ Nepieciešamība veikt turpmākā pieteikuma iepriekšēju izskatīšanu, kas ir PPD paredzētā mehānisma pamatā, paredz, ka dalībvalstīm ir jāīsteno PPD (pārstrādāta redakcija) 33. panta neobligātais nosacījums.

⁽⁵⁴⁷⁾ “Turpmāka pieteikuma” definīciju, kas paredzēta PPD (pārstrādāta redakcija) 2. panta q) apakšpunktā skat. iepriekš 5.7. sadaļā.

PPD (pārstrādāta redakcija) 36. apsvērumš

[J]a pieteikuma iesniedzējs iesniedz turpmāku pieteikumu, nesniedzot jaunus pierādījumus vai argumentus, būtu nesamērīgi likt dalībvalstīm veikt jaunu pilnīgas izskatīšanas procedūru. Šādā gadījumā dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai noraidīt pieteikumu kā nepieņemamu saskaņā ar *res judicata* principu.

Šis loģiskais pamatojums ir pamatā PPD (pārstrādāta redakcija) 40. pantam, kas paredz “sākotnēj[o] izskatīšan[u] attiecībā uz to, vai ir konstatēti vai pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis jaunus elementus vai faktus, kas attiecas uz pārbaudi, vai viņš ir kvalificējams kā starptautiskās aizsardzības saņēmējs”, lai noteiktu pieteikuma pieņemamību (40. panta 2. punkts).

Ir secināts, ka “ jaun[i] element[i] vai fakt[i] (..) ievērojami palielina iespēju pieteikuma iesniedzējam tikt kvalificētam kā starptautiskās aizsardzības saņēmējam”, 40. panta 3. punkts nosaka, ka pieteikumu “turpina izskatīt saskaņā ar II nodaļu”, tādējādi gūstot labumu no visām garantijām, kuras attiecināmas uz pirmajiem pieteikumiem. Dalībvalstis var paredzēt arī “citus iemeslus, kuru dēļ turpināt izskatīt turpmāku pieteikumu”.

Papildus PPD (pārstrādāta redakcija) 42. panta 2. punkts nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 42. panta 2. punkts

Dalībvalstis var noteikt valsts tiesību aktos noteikumus par sākotnējo izskatīšanu saskaņā ar 40. pantu. Minētie noteikumi *inter alia* var:

- a) uzlikt pienākumu pieteikuma iesniedzējam norādīt faktus un pierādījumus, kas pamato jauno procedūru;
- b) ļaut veikt sākotnējo izskatīšanu, pamatojoties tikai uz rakstiskajiem iesniegumiem (..).

Tādējādi, pieteikuma iesniedzējiem ir jāiesniedz jaunas sastāvdaļas vai konstatējumi, lai viņu turpmākie iesniegumi būtu pieņemami. Ja atbildīgā iestāde un iespējams arī kompetentā tiesa pirmo pieteikumu jau ir izskatījusi un noraidījusi, parasti nav iespējams to vēlreiz iesniegt turpmākā pieteikumā. Jaunas sastāvdaļas vai konstatējumi var ietvert jaunus pierādījumus, kas saistīti ar iepriekš apgalvotiem faktiem un apstākļiem ⁽⁵⁴⁸⁾.

Turklāt PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 4. punkts nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 4. punkts

Dalībvalstis var paredzēt, ka pieteikumu turpinās izskatīt tikai tad, ja attiecīgais pieteikuma iesniedzējs iepriekšējā procedūrā nevarēja, nebūdamš pie tā vainīgs, izvērtēt situācijas, kas aprakstītas šā panta 2. un 3. punktā, jo īpaši izmantojot savas tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību saskaņā ar 46. pantu.

⁽⁵⁴⁸⁾ Francijā turpmākie pieteikumi oficiāli tiek dēvēti par “Pieteikumiem pārskatīšanai”, kas atspoguļo pamatā esošo domu, ka turpmākie pieteikumi var novest pie iepriekšējā pieteikuma satura pārskatīšana.

Tādējādi šī tiesību norma paredz, ka pieteikuma iesniedzējam var būt bijis reāli neiespējams iepriekš iesniegt kādas sastāvdaļas vai konstatējumus. Šajā pantā minētā pieteikuma iesniedzēja rīcībnespēja var būt saistīta ar jaunām sastāvdaļām, kas radušās kopš pirmā pieteikuma iesniegšanas, vai tāpēc, ka šīs sastāvdaļas vai konstatējumi pieteikuma iesniedzējam iepriekš nebija pieejami, lai pamatotu viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu⁽⁵⁴⁹⁾. Pēdējais minētais scenārijs īstenojās, piemēram, 2011. gada Συμβούλιο της Επικρατείας (Grieķijas Valsts padome) lēmumā, kur pieteikuma iesniedzējs bija ieguvis *Turkish government gazette* eksemplāru ar rakstu par viņa pilsonības atņemšanu, un Padome to uzskatīja par jaunu un būtisku pierādījumu⁽⁵⁵⁰⁾.

Tāpat var būt bijis neiespējami pieteikuma iesniedzējam iepriekš atklāt sastāvdaļas vai konstatējumus tā dēvētajās prasībās uz vietas, ja kopš iepriekšējā pieteikuma ir noskaidrotas jaunas sastāvdaļas, kuras pamato starptautiskās aizsardzības pieteikumu⁽⁵⁵¹⁾. Piemēram 2016. gada lēmumā Francijas Valsts padome pieteikuma iesniedzēja nopratināšanas policijā konfidencialas stenogrammas atklāšanu viņa izcelsmes valsts, Šrilankas, vēstniecībai, uzskatīja par jaunu apstākli, kas varētu palielināt vajāšanas risku, kādam viņš varētu būt pakļauts, atgriežoties Šrilankā, un kā tādu, kas pamato turpmāka pieteikuma izskatīšanu⁽⁵⁵²⁾.

Un otrādi, PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 4. punkts arī ļauj dalībvalstīm uzskatīt turpmāku pieteikumu par nepieņemamu, ja pieteikuma iesniedzējs būtu varējis jaunas sastāvdaļas vai konstatējumus izvirzīt iepriekšējās procedūras laikā, bet nebija to izdarījis paša vainas dēļ⁽⁵⁵³⁾. Tas, ka pieteikuma iesniedzējs nav atklājis sastāvdaļas vai konstatējumus iepriekšējā procedūrā, ir cieši saistīts ar viņa ticamību, kā tas ir izskatīts iepriekš 4.2.3. un 4.3.7.1. sadaļā. Tomēr šāds vērtējums ir jāveic ļoti piesardzīgi, lai nodrošinātu, ka procesuālās barjeras piemērošana saskaņā ar 40. panta 4. punktu nepārkāpj *neizraidīšanas* principu⁽⁵⁵⁴⁾.

Tas, ka pieteikuma iesniedzējs elementus un konstatējumus nav atklājis pirmajā procedūrā varētu būt saistīts ar viņa īpašu neaizsargātību. EST to ir uzsvērusi 2014. gada spriedumā lietā *A, B un C*. Lai gan lieta attiecas uz novēlotu sastāvdaļu atklāšanu, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu saskaņā ar KD (un arī KD (pārstrādāta redakcija)) 4. panta 1. punktu, EST secinājumi ir noderīgi arī turpmāku pieteikumu lietās. Tiesa ir lēmusi, ka pieteikuma iesniedzēja ticamības trūkumu nevar balstīt tikai uz to, ka viņš ir vēlu atklājis elementus, ņemot vērā "jautājumu, kas saistīti ar viņa personīgo identitāti, sensitīvo raksturu"⁽⁵⁵⁵⁾ – piemēram, kā tas ir šajā lietā, pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju – un PPD 13. panta 3. punkts un KD 4. panta 3. punkts (tagad PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts un KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkts) prasa ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja vispārējos un personīgos apstākļus, it īpaši viņa neaizsargātību⁽⁵⁵⁶⁾.

Pēc analogijas piemērots jautājumam par turpmākiem pieteikumiem, kad iesniegtos elementus vai konstatējumus bija iespējams iesniegt pirmajā procedūrā, šis spriedums var prasīt, lai pat sākotnējās pārbaudes laikā, novērtējot pieteikuma iesniedzēja liecības ticamību, būtu

⁽⁵⁴⁹⁾ Skat. piem., Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2016. gada 7. janvāra spriedums *Mme M & MM*, minēts iepriekš 544. zemsvītras piezīmē, 21. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā), kur tiesa ir lēmusi, ka turpmāks pieteikums ir iespējams vienīgi tad, ja "ieteikuma iesniedzējs iesniedz jaunus faktus vai pierādījumus par viņa personīgo situāciju vai situāciju viņa valstī, kuri notikuši pēc galīgā lēmuma pieņemšanas par iepriekšējo pieteikumu vai arī tiek konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējs par tiem varēja uzzināt tikai *a posteriori* (...)" (neoficiāls tulkojums).

⁽⁵⁵⁰⁾ Valsts padomes (Grieķija) 2011. gada 25. oktobra pieteikums Nr. 3328/2011, skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā.

⁽⁵⁵¹⁾ Skat. piem., Reģionālā administratīvā tiesa (Polija), 2012. gada 13. jūnija spriedums, *SB pret Rady do Spraw Uchodźców*, V SA/Wa 2332/11 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁵⁵²⁾ Valsts padome (Francija) 2016. gada 10. februāra spriedums *M. A* Nr. 373529 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁵⁵³⁾ Skat. piem., Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2012. gada 6. marta spriedums, *JJ pret Iekšlietu ministriju*, 3 Azs 6/2011-96 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁵⁵⁴⁾ IARLJ, *A Manual for Refugee Law Judges Relating to the European Council Qualification Directive 2004/84/EC and European Council Procedures Directive 2005/85/EC*, 2007, 75. lpp.

⁽⁵⁵⁵⁾ EST, *A, B un C*, minēts iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 69. punkts.

⁽⁵⁵⁶⁾ Turpat, 70. punkts.

pienācīgi ņemti vērā viņa īpašie apstākļi, tostarp neaizsargātība ⁽⁵⁵⁷⁾. Līdzīgi, EASO *Praktiskajā rokasgrāmatā: Pierādījumu izvērtēšana* ir norādīts:

Personām, kuru pieteikumi ir saistīti ar [seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti], kas viņu izcelsmes valstī netiek atzīta, bieži nākas slēpt savu patieso identitāti, jūtas un viedokli, lai izvairītos no kauna, izolētības un stigmatizēšanas un ļoti bieži arī no vardarbības riska. Stigma un kauna izjūta var vēl vairāk atturēt pieteikuma iesniedzēju no informācijas izpaušanas patvēruma kontekstā. Daudzos gadījumos pieteikuma iesniedzējs tikai turpmākā pieteikumā atklāj, ka viņš(-a) ir lesbiete, gejs, biseksuāla persona, transpersona vai interseksuāla persona ⁽⁵⁵⁸⁾.

Šis jautājums ir būtisks arī pieteikuma iesniedzējiem, kuri pieteikuma izskatīšanas vēlākā posmā atklāj, ka vajāšana notiek dzimuma dēļ. Tā kā kauns un gūtā trauma sievietēm un vīriešiem var apgrūtināt šāda kaitējuma atklāšanu, vēlāka atklāšana neliecina, ka apgalvojums nav ticams (skat. Arī 6.3. sadaļu).

5.7.2. Turpmākā pieteikuma izvērtēšana pēc būtības

Ja turpmākais pieteikums ir uzskatīts par pieņemamu un tāpēc tiek izskatīts pēc būtības, kā ir noteikts PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 3. punktā, šī novērtēšana notiek “saskaņā ar iepriekšējā pieteikuma izskatīšanu (...) ciktāl kompetentās iestādes var ņemt vērā un apsvērt visus elementus, kas ir pamatā (...) turpmākajam pieteikumam” (PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 1. punkts). Šis noteikums izgaismo nepieciešamo saikni starp turpmāka pieteikuma pamatotības novērtējumu un iepriekšējā pieteikuma noraidīšanas iemesliem ⁽⁵⁵⁹⁾.

Dažos gadījumos jaunu faktu vai konstatējumu pieņemšana nebūs pretrunā iepriekšējiem negatīviem lēmumiem, jo šie fakti vai konstatējumi nav saistīti ar iepriekšējiem apgalvojumiem. Tā var būt gadījumā, piemēram, ja turpmākais pieteikums ir balstīts uz būtiskām izmaiņām situācijā izcelsmes valstī, vai iepriekš noklusētiem personīgajiem apstākļiem.

Citos gadījumos jauno faktu un konstatējumu pozitīvs novērtējums var nozīmēt un pat obligāti noteikt būtisko faktu, kas iepriekšējā procedūrā tika noraidīti, atkārtotu izvērtēšanu. Ja iepriekšējais pieteikums balstās uz pierādījumiem, kuriem ir liela pierādījuma vērtība attiecībā uz iepriekš noraidītiem faktiem, šādu pierādījumu pieņemšana netieši prasa, lai šie fakti tiktu uzskatīti par pierādītiem. Iespēja šādos apstākļos atkāpties no *res judicata* principa nav aplūkota ne PPD IV nodaļā, ne citos ES patvēruma instrumentos.

5.7.3. Tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret secinājumu, ka turpmākais pieteikums ir nepieņemams

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 1. punkta a) apakšpunkta ii) aizzīmi kopsakarā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 33. panta 2. punkta d) apakšpunktu “dalībvalsts pārliecinās, ka pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību pret (...) lēmumu (...), ņemot

⁽⁵⁵⁷⁾ Skat. piem., Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), *Mme M & MM*, minēts iepriekš 544. zemsvītras piezīmē, 21. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā), atzīmējot, ka “ši sākotnējā pieņemamības pārbaude nav šķērslis viņam iesniegt faktus, kas radušies pirms galīgā lēmuma pieņemšanas, ja vien šie fakti attiecas uz reāliem [pieteikuma iesniedzēja] neaizsargātības apstākļiem, kas viņam traucēja tos norādīt iepriekšējā pieteikumā” (neoficiāls tulkojums).

⁽⁵⁵⁸⁾ EASO, *Practical guide: Evidence assessment*, minēts iepriekš 316. zemsvītras piezīmē, 16. punkts.

⁽⁵⁵⁹⁾ Augstākā administratīvā tiesa (Polija), 2015. gada 25. novembra spriedums, II OSK 769/14. Tiesa ir lēmusi, ka pieteikuma iesniedzēja paziņojumu, kas iesniegti iepriekšējā procedūrā, analīze līdz ar jaunajiem elementiem, kas ir pamatā turpmākajam pieteikumam (klūšana par scientoloģijas baznīcas sekotāju) un citiem pierādījumiem (IVI, psihologa atzinums) atklāja neatbilstības un pretrunas pieteikuma iesniedzēja paziņojumos, cita starpā, par viņa ticību un ceļojumiem uz izcelsmes valsti, tādējādi apšaubot pieteikuma iesniedzēja vispārējo ticamību.

vērā, ka viņu turpmākais pieteikums nav pieņemams” pamatojoties uz to, ka nav radušies vai pieteikuma iesniedzējs nav iesniedzis nekādus jaunus būtiskus elementus vai konstatējumus. Efektīvai tiesību aizsardzībai ir jānodrošina “faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)], vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā” (PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkts) ⁽⁵⁶⁰⁾.

Turpmāku pieteikumu gadījumā prasībā par pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi noteikti jāņem vērā iepriekš minētā *res judicata* principa sekas, kas var būt šķērslis starptautiskās aizsardzības atzīšanai arī tiesu līmenī.

Garantiju ierobežojums, kas, iespējams, izriet no PPD (pārstrādāta redakcija) IV nodaļas piemērošanas, tiesām var radīt bažas, ja pieteikuma iesniedzējs apstrīd lēmumu, kas pamatots ar nepieņemamību, pamatojoties uz to, ka tas ir pieņemts bez pienācīgām procesuālajām garantijām. Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos 2016. gada spriedumā konstatēja, ka atbildīgā iestāde ir kļūdains uzskatījusi, ka elementi, ar kuriem pamatots turpmākais pieteikums, neatbilst PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 3. punkta pieņemamības kritērijiem, kā tie transponēti valsts tiesību aktos, un tāpēc pieteikuma iesniedzējam bija atņemtas tiesības būt uzklautas turpmākas izskatīšanas gaitā. Tiesa lēma, ka bija nepieciešams, ņemot vērā apstākļus, lietu nosūtīt atpakaļ atbildīgajai iestādei ⁽⁵⁶¹⁾.

Atkarībā no tās kompetences apjoma kompetentajai tiesai var būt:

- jānosaka, vai atbildīgajai iestādei bija taisnība, uzskatot, ka pieteikums nav pieņemams, lai vajadzības gadījumā nosūtītu lietu atpakaļ šai iestādei tālākai pārbaudei saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) II nodaļu. Lēmuma likumības apstiprinājums no atbildīgās iestādes puses nedrīkst liegt tiesai ņemt vērā vēlākus elementus vai konstatējumus (kas radušies vai bijuši pieejami pieteikuma iesniedzējam pēc administratīvā nolēmuma pieņemšanas) un pieteikuma iesniedzēja mutvārdu paskaidrojumus, lai veiktu pilnīgu un *ex nunc* starptautiskās aizsardzības vajadzības novērtējumu ⁽⁵⁶²⁾.
- Tiešā veidā pārbauda pieteikuma pamatotību, ņemot vērā visus tiesā iesniegtos materiālus un pierādījumus, tostarp tiesas sēdē sniegtos mutvārdu paziņojumus, kas, iespējams, var izskaidrot neatbilstības vai palīdzēt pamatot atbildīgās iestādes veiktās sākotnējās izskatīšanas laikā rakstiski iesniegtos iemeslus un argumentus.

Katrā ziņā atbildība nodrošināt, lai turpmāko pieteikumu novērtēšanas procedūra tiktu veikta godīgi un lai tiktu piemēroti procesuālie ierobežojumi, ņemot vērā PPD (pārstrādāta redakcija) 42. panta 2. punktā noteikto prasību ⁽⁵⁶³⁾, ir attiecīgās tiesas loceklim.

Kompetentās tiesas var uzskatīt par nepieciešamu pielāgot definīcijas un prasības, kas noteiktas PPD (pārstrādāta redakcija) IV nodaļā, lai tās atbilstu īpašajām prasībām, kas attiecas uz turpmāko pieteikumu izvērtēšanu tiesā ⁽⁵⁶⁴⁾.

⁽⁵⁶⁰⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), 2016. gada 14. jūlija spriedums, *NM (DRC) pret The Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2016] IECA 217.

⁽⁵⁶¹⁾ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), 2016. gada 27. jūlija spriedums, *MD*, Nr. 16011925 C. PPD (pārstrādāta redakcija) 40. panta 3. punkts valsts tiesību aktos ir transponēts Ārvalstnieku ieceļošanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību aktu kodeksa L.723-16. pantā.

⁽⁵⁶²⁾ ECT, *MD un MA pret Beļģiju*, minēts iepriekš 545. zemsvītras piezīmē, 64. punkts.

⁽⁵⁶³⁾ “Minētie noteikumi nepadara neiespējamu pieteikuma iesniedzēju piekļūvi jaunai procedūrai, tāpat arī tie nav par iemeslu šādas piekļuves atcelšanai vai tās ievērojamai ierobežošanai”.

⁽⁵⁶⁴⁾ Skat. Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija), *Mme M & MM*, minēts iepriekš 544. zemsvītras piezīmē.

5.8. Dublinas III regula un pierādījumu novērtēšana

Dublinas III regula ⁽⁵⁶⁵⁾ paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm. Turpmākā analīze ir ierobežota līdz konkrētiem jautājumiem, kas rodas saistībā ar to un ietekmē pierādījumu un ticamības novērtēšanu. Pilnīgāka Regulas analīze ir sniegta publikācijā EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018 ⁽⁵⁶⁶⁾.

Saskaņā ar Dublinas III regulu jautājumi par pierādījumu iegūšanu un novērtēšanu ir saistīti ar:

- i) par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritēriju piemērošanu (5.8.1. sadaļa); un
- ii) 3. panta 2. punkta otrās daļas piemērošanu attiecībā uz novērtējumu par to, vai pieteikuma iesniedzēju nav iespējams pārsūtīt uz dalībvalsti, kas galvenokārt noteikta par atbildīgo, pamatojoties uz ES Hartas 4. pantu (5.8.2. sadaļa).

Tā kā pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību pret pārsūtīšanas lēmumu (27. panta 1. punkts), jautājumi par pierādījumu un ticamības novērtēšanu var rasties saistībā ar abiem šiem jautājumu kopumiem.

5.8.1. Pierādījumu iegūšana un novērtēšana saistībā ar atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritēriju piemērošanu

Lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, Dublinas III regulā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāapmainās ar attiecīgo informāciju, kas ir to rīcībā vai kura tiek glabāta Visa Information vai Eurodac sistēmā, un tā jākopīgo. Tālāk apakšsadaļās ir izklāstītas procesuālās garantijas pieteikuma iesniedzējiem šajā procesā (5.8.1.1. sadaļa), piemērojamais pierādījumu režīms (5.8.1.2. sadaļa) un tas, kā ir jānovērtē šādi apkopotas informācijas ticamība (5.8.1.3. sadaļa).

5.8.1.1. Procesuālās garantijas

Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju iesaistīšana procedūrās, kas izklāstītas Regulā, galvenokārt ir atspoguļota dalībvalstu pienākumā informēt viņus par kritērijiem atbildības noteikšanai (4. pants) un nodrošināt viņiem iespēju iesniegt informāciju, kas ir būtiska pareizai šo kritēriju interpretēšanai (5. pants). Abi panti atspoguļo nolūku, kas izklāstīts Regulas 9. apsvērumā, uzlabot pieteikuma iesniedzējiem saskaņā ar Dublinas sistēmu piešķirto aizsardzību.

Dublinas III regulas 4. pants nosaka, ka dalībvalstīm ir jāinformē pieteikuma iesniedzējs par dažādiem jautājumiem, kas saistīti ar saskaņā ar Regulu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procesu. Papildu informāciju skat. EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, 3.3. sadaļa.

⁽⁵⁶⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (Dublinas III regula), minēts iepriekš 9. zemsvītras piezīmē.

⁽⁵⁶⁶⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 3. daļa.

Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz informāciju, kas ietvertas 4. panta 1. punktā, it īpaši ietver elementus, kuri ir attēloti tālāk 28. tabulā.

28. tabula. Tiesības uz informāciju – Dublinas III regulas 4. panta 1. punktā uzskaitītās sastāvdaļas

a)	“šīs regulas mērķiem un sekām, ko radītu vēl kāda pieteikuma sagatavošana citā dalībvalstī, kā arī par sekām, ko izraisa pārceļšanās no vienas dalībvalsts uz citu laikā, kamēr tiek noteikta saskaņā ar šo regulu atbildīgā dalībvalsts, un kamēr tiek izskatīts starptautiskās aizsardzības pieteikums;”
b)	“atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritērijiem, šādu kritēriju hierarhiju dažādos procedūras posmos un to ilgumu (..);”
c)	“personisko sarunu atbilstīgi 5. pantam un iespēju iesniegt informāciju par to, ka dalībvalstīs atrodas ģimenes locekļi, radnieki vai personas, ar ko ir jebkādas citas ģimenes attiecības (..);”
d)	“iespēju apstrīdēt lēmumu par pārsūtīšanu un vajadzības gadījumā pieteikties pārsūtīšanas atlikšanai;”
e)	“to, ka dalībvalstu kompetentās iestādes var apmainīties ar datiem par viņu tikai nolūkā īstenot savas no šīs regulas izrietošās saistības;”
f)	“tiesībām piekļūt ar viņu saistītiem datiem un tiesībām pieprasīt šādu datu izlabošanu, ja tie ir nepareizi, vai dzēšanu, ja tie ir apstrādāti nelikumīgi, kā arī par minēto tiesību īstenošanas procedūrām (..).”

Pienākums informēt pieteikuma iesniedzēju arī atvieglo pieteikuma iesniedzēja iesaisti par pieteikuma izskatīšanu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procesu.

Pierādījumu iegūšanas un novērtēšanas process Dublinas kontekstā ir balstīts uz prasību veikt personisku sarunu [interviju]. Dublinas III regulas 5. panta 1.–3. un 6. punkts nosaka šādi:

Dublinas III regulas 5. pants

1. Lai atvieglotu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procesu, dalībvalsts, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, rīko personisku sarunu ar pieteikuma iesniedzēju. Saruna arī ļauj pareizi izprast informāciju, kas pieteikuma iesniedzējam sniegta saskaņā ar 4. pantu.
  2. Personisko sarunu var nerīkot, ja:
    - a) pieteikuma iesniedzējs ir aizbēdzis, vai
    - b) pēc 4. pantā minētās informācijas saņemšanas pieteikuma iesniedzējs jau ir sniedzis informāciju, kas vajadzīga, lai citādi noteiktu atbildīgo dalībvalsti. Dalībvalsts, kas nerīko sarunu [interviju], sniedz pieteikuma iesniedzējam iespēju sniegt visu papildu informāciju, kas ir nozīmīga, lai noteiktu atbildīgo dalībvalsti, pirms tiek pieņemts lēmums pārsūtīt pieteikuma iesniedzēju uz atbildīgo dalībvalsti saskaņā ar 26. panta 1. punktu.
  3. Personiskā saruna notiek savlaicīgi un, jebkurā gadījumā, pirms tiek pieņemts jebkāds lēmums par pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu uz atbildīgo dalībvalsti saskaņā ar 26. panta 1. punktu.
- (..)
6. Dalībvalsts, kas vada personisko sarunu, sastāda tās rakstisku kopsavilkumu, kurā iekļauj vismaz galveno informāciju, ko pieteikuma iesniedzējs sniedzis sarunā. Šis kopsavilkums var būt ziņojuma vai standarta veidlapas formā. Dalībvalsts nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējam un/vai juridiskajam padomniekam vai citam padomdevējam, kas pārstāv pieteikuma iesniedzēju, tiek savlaicīgi nodrošināta pieeja kopsavilkumam.

Personiskās intervijas mērķis no dalībvalsts perspektīvas ir tāds, ka tas sniedz iespēju saņemt informāciju un pierādījumus par pieteikuma iesniedzēja ģimenes locekļiem citās dalībvalstīs, ceļojuma uz dalībvalsti maršrutiem, jebkurām citās dalībvalstīs izsniegtām vīzām un uzturēšanās dokumentiem, iepriekšējiem pieteikumiem citās dalībvalstīs, ceļošanas dokumentiem un citiem pierādījumiem saskaņā ar 22. panta 3. punktu. Tas arī sniedz iespēju iegūt informāciju un pierādījumus par jebkuriem faktiem, kuri var būt būtiski apgādībā esošu personu pieteikumiem un Dublinas III regulas diskrecionāro klauzulu (16. un 17. pants) piemērošanai. Tomēr jānorāda, ka 5. pants neuzliek dalībvalstīm absolūtu pienākumu veikt personisku interviju. 5. panta 2. punkts paredz iespēju to neveikt divos gadījumos.

Personiskās intervijas prasība ir būtisks Dublinas III regulas jauninājums attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju iesaistīšanu, nosakot dalībvalsti, kura ir atbildīga par viņu pieteikuma izskatīšanu. Lietā *Ghezelbash* EST ir uzskatījusi, ka šīs izmaiņas apliecina, ka:

No iepriekš minētā izriet, ka ES likumdevējs [Dublinas III regulā] neaprobežojās ar organizatorisku noteikumu ieviešanu, kas vienkārši regulē attiecības starp dalībvalstīm, lai noteiktu atbildīgo dalībvalsti, bet gan nolēma šajā procesā iesaistīt patvēruma meklētājus, uzliekot dalībvalstīm pienākumu informēt tos par atbildības noteikšanas kritērijiem un nodrošinot tiem iespēju iesniegt informāciju, kas ir būtiska šo kritēriju pareizai interpretācijai, un piešķirot patvēruma meklētājiem tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību attiecībā uz jebkuru pārsūtīšanas lēmums, ko var pieņemt šī procesa beigās ⁽⁵⁶⁷⁾.

Lietā *Ghezelbash* EST arī ir norādījusi:

[R]egulas 5. pantā noteiktajiem pienākumiem dot iespēju patvēruma meklētājiem iesniegt informāciju, kas ļauj pareizi piemērot minētajā regulā noteiktos atbildības kritērijus, un nodrošināt piekļuvi šiem patvēruma meklētājiem kopsavilkumiem par šajā nolūkā veiktajām sarunām varētu tikt liegta lietderīgā iedarbība, ja tiktu izslēgts, ka šo kritēriju kļūdaina piemērošana, attiecīgā gadījumā neņemot vērā šo patvēruma meklētāju sniegto informāciju, varētu tikt pārbaudīta tiesā ⁽⁵⁶⁸⁾.

Personiskajai intervijai ir jānotiek pirms tiek pieņemts jebkāds lēmums par pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu uz atbildīgo dalībvalsti (5. panta 3. punkts). Lai gan 5. pantā nav paredzētas īpašas tiesības pieteikuma iesniedzējam, kuram ir personiska intervija, atbildēt uz jebkādam šaubām, ko izteikusi kompetentā iestāde, kas veic interviju, tas pārkāptu 4. pantā garantēto tiesību uz informāciju mērķi, ja, piemēram, intervijas laikā viņam netiktu pateikts par šaubām par viņa iesniegto informāciju par ģimenes locekļu, radnieku vai jebkādu citu ģimenes attiecību atrašanos dalībvalstīs, tostarp par veidiem, kā pieteikuma iesniedzējs var iesniegt šādu informāciju (4. panta 1. punkta c) apakšpunkts).

5.8.1.2. Pierādījumu režīms

Pretēji faktu un apstākļu novērtēšanai, kas nepieciešama, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kura tiek veikta sadarbības starp pieteikuma iesniedzēju un atbildīgās valsts iestādes, kura veic viņa pieteikuma novērtēšanu, kontekstā (skat. 4.2. sadaļu), dalībvalsts, kura ir atbildīga saskaņā ar Dublinas III regulu, noteikšana ir uzdevums, kas jāveic atbildīgajai valstij.

⁽⁵⁶⁷⁾ EST, 2016. gada 7. jūnija spriedums, Virspalāta, lieta C-63/15, *Mehrdad Ghezelbash pret Staatssecretaris van Veiligheidsdienst Justitie*, EU:C:2016:409, 51. punkts.

⁽⁵⁶⁸⁾ Turpat, 53. punkts.

Šīs noteikšanas rezultātā var tikt noteikta cita dalībvalsts, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu un pieteikuma iesniedzēja pārvešanu uz šo valsti. Vispārējais regulas mehānisms galvenokārt darbojas starpvalstu līmenī.

Dublinas III regulas 7. panta 1. punkts nosaka, ka astoņi kritēriji, lai noteiktu pienākumu izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas noteikti Regulas III nodaļā, ir piemērojami tādā secībā, kādā tie ir norādīti instrumentā ⁽⁵⁶⁹⁾. Tā kā atbildība uzņemt pieteikuma iesniedzēju vai pieņemt viņu atpakaļ ir jāuzņemas nozīmētajai dalībvalstij, Regulas 22. pants nosaka īpašu pierādījumu režīmu, kas pārvalda katra kritērija piemērošanu. 22. panta 2. punkts paredz, ka “[t]iek izmantota procedūra dalībvalsts, kura ir atbildīga par tiešajiem un netiešajiem pierādījumiem, noteikšanai”. 21. panta 3. punktā ir noteikts:

Dublinas III regulas 21. panta 3. punkts

(..) pieprasījumu citai dalībvalstij uzņemt personu iesniedz, izmantojot standarta veidlapu un iekļaujot tiešus vai netiešus pierādījumus, kas aprakstīti abos 22. panta 3. punktā minētajos sarakstos, un/vai būtiskas ziņas no pieteikuma iesniedzēja sniegtās informācijas, lai iestādes dalībvalstī, kas saņem pieprasījumu, var pārbaudīt, vai, pamatojoties uz šajā regulā izklāstītajiem kritērijiem, šī dalībvalsts ir atbildīga par pieteikuma izskatīšanu.

Saskaņā ar 22. panta 3. punktu tā ir Eiropas Komisijas atbildība “ar īstenošanas aktiem izveido[t] un regulāri pārskat[īt] divus sarakstus, kuros saskaņā ar šā punkta a) un b) apakšpunktā izklāstītajiem kritērijiem ir norādīti tiešo un netiešo pierādījumu attiecīgie elementi. (..)” ⁽⁵⁷⁰⁾. Šajā pantā tiešie un netiešie pierādījumi ir nodalīti šādi:

Dublinas III regulas 22. panta 3. punkts

a) Tiešie pierādījumi:

- i) formāli pierādījumi, kas saskaņā ar šo regulu nosaka atbildību, kamēr tie nav atspēkoti ar pierādījumiem par pretējo;
- ii) dalībvalstis iesniedz ar 44. pantu paredzētajai komitejai dažādu veidu administratīvu dokumentu paraugus saskaņā ar formālo pierādījumu sarakstā noteikto tipoloģiju;

b) Netiešie pierādījumi:

- i) indikatīvi elementi, kas, būdami apstrīdami, atsevišķos gadījumos var būt pietiekami atbilstīgi tiem piešķirtajam pierādījuma spēkam;
- ii) to pierādījuma spēku attiecībā uz atbildību par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu izvērtē katrā atsevišķā gadījumā.

Komisijas 2014. gada 30. janvāra Īstenošanas regulas (ES) Nr. 118/2014 II pielikumā ir ietverti jaunākie tiešo un netiešo pierādījumu saraksti, kas jāizmanto, lai noteiktu atbildīgo dalībvalsti

⁽⁵⁶⁹⁾ Skat. EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gada augusts, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 2.2.1. sadaļa, 36. punkts; EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvītras piezīmē, 3.6.2. apakšsadaļa.

⁽⁵⁷⁰⁾ Dublinas III regulas 33. apsvēruma, minēts iepriekš 9. zemsvītras piezīmē, ka “[l]ai nodrošinātu vienādus nosacījumus šīs regulas īstenošanai, īstenošanas pilnvaras būtu jāpiešķir Komisijai” un šīs pilnvaras “būtu jāizmanto saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 182/2011 (2011. gada 16. februāris), ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kontroles mehānismiem, kuri attiecas uz Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu.” 34. apsvērumā ir noteikts, ka līdz ar citiem rīkiem, kas ir nepieciešami regulas īstenošanai, sarakstu pieņemšana būtu jāveic saskaņā ar pārbaudes procedūru. Šī procedūra, kurā dalībvalstu pārstāvju komitejai ir nozīmīga loma, ir aprakstīta Regulas (ES) Nr.182/2011 [2011] OV L 55/13, 5. pantā.

un apstiprinātu nozīmētās dalībvalsts pienākumu vai pienākuma neesamību atkārtoti uzņemt vai uzņemt atpakaļ starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju ⁽⁵⁷¹⁾.

Šajos sarakstos katram kritērijam ir piešķirts īpašs tiešo un netiešu pierādījumu kopums, ievērojot to iekļaušanas secību regulā. Piemēram, attiecībā uz pirmo kritēriju, kas definēts 8. pantā, kurš atbildību uzliek dalībvalstij, kur likumīgi atrodas nepilngadīgā bez pavadības ģimenes loceklis. Brālis vai māsa, ar noteikumu, ka tas ir nepilngadīgā interesēs, A sarakstā ir norādīti šādi tiešie vai netiešie pierādījumi:

- no citas dalībvalsts saņemts informācijas rakstisks apliecinājums;
- izraksti no reģistriem;
- ģimenes loceklim izsniegta uzturēšanās atļauja;
- pierādījumi, ka personas ir radnieki, ja ir;
- ja šādu pierādījumu nav, DNS vai asins analīžu rezultāti, ja nepieciešams.

B sarakstā ir uzskaitīti šādi netiešie vai tiešie pierādījumi:

- pieteikuma iesniedzēja sniegta pārbaudāma informācija;
- attiecīgo ģimenes locekļu paziņojumi;
- starptautisku organizāciju, piemēram, UNHCR, ziņojumi/ informācijas apstiprinājumi.

Turklāt ir svarīgi atgādināt, kāda ir bijusi loma diviem konkrētiem ES instrumentiem pierādījumu nodrošināšanā, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga saskaņā ar Dublīnas III regulu. Tie ir uzskaitīti tālāk 29. tabulā. ⁽⁵⁷²⁾⁽⁵⁷³⁾

29. tabula. Attiecīgie ES instrumenti pierādījumu elementu nodrošināšanai Dublīnas III regulā

1	Eurodac sistēma , kas izriet no Regulas (ES) Nr. 603/2013, kura balstās uz katra starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja ES pirkstu nospiedumu vākšanu, pārsūtīšanu un salīdzināšanu ⁽⁵⁷²⁾ .
2	Vīzu informācijas sistēma (VIS) , kas izveidota saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 767/2008, kuras 21. un 22. pants ļauj dalībvalstīm piekļūt informācijai, kas saistīta ar vīzu datiem, kuri ir reģistrēti VIS, lai varētu noteikt dalībvalsti, kura ir atbildīga un kura izskata starptautiskās aizsardzības pieteikumu ⁽⁵⁷³⁾ .

Dublīnas III regulas 22. panta 4. punkts tomēr atgādina, ka “[p]rasībai par pierādījumiem nebūtu jāpārsniedz šās regulas pareizai piemērošanai vajadzīgais”.

Gadījumā, ja nav formālu pierādījumu, biežās situācijās, kad pieteikuma iesniedzējs ES teritorijā ir iebraucis nelegāli, 22. panta 5. punkts paredz, ka “pieprasījuma saņēmēja dalībvalsts atzīst savu atbildību, ja netiešie pierādījumi ir saskanīgi, pamatoti un pietiekami detalizēti, lai noteiktu atbildību”.

5.8.1.3. Pierādījumu novērtēšana

Lai varētu pieņemt lēmumu, nosakot, kura dalībvalsts ir atbildīga par tās teritorijā iesniegtu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, dalībvalstij, kura izskata jautājumu, ir jābūt pārliecinātai, ka tā savu lēmumu ir balstījusi uz visu informāciju, kas attiecas uz lēmumu. Tas ietver

⁽⁵⁷¹⁾ Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014 (2014. gada 30. janvāris), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm [2014] OV L 39/1.

⁽⁵⁷²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 603/2013 (2013. gada 26. jūnijs) ar ko izveido “Eurodac”, minēts iepriekš 123. zemsvītras piezīmē.

⁽⁵⁷³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 767/2008 (2008. gada 9. jūlijs) par Vīzu informācijas sistēmu (VIS) un datu apmaiņu starp dalībvalstīm saistībā ar īstermiņa vīzām (VIS regula) [2008] OV L 218/60.

datu, kas ir dalībvalsts rīcībā, un informāciju, kas attiecas konkrēti uz pieteikuma iesniedzēju, piemēram, kas ir apkopota personiskajā intervijā (skat. 5. panta 1.–6. punktu) vai saistībā ar viņa ģimenes locekļiem (7. panta 3. punkts).

Lai gan regula neparedz, kā ir jānovērtē šādas apkopotas informācijas ticamība ⁽⁵⁷⁴⁾, ir grūti iedomāties, ka, ja nav nekādu norādījumu par atšķirīgiem kritērijiem, nevarētu piemērot tādus pašus kritērijus, kādi tiek piemēroti informācijas novērtēšanai KD (pārstrādāta redakcija) kontekstā. Tajā pašā laikā joprojām ir nepieciešams apsvērt īpašas procesuālās garantijas, kas strukturē Dublīnas pārbaudi, it īpaši tiesības uz informāciju (4. pants) un piekļuvi personiskajai intervijai (5. pants), kā ir aprakstīts iepriekš 5.8.1.1. sadaļā.

5.8.2. Pierādījumu iegūšana un novērtēšana saistībā ar 3. panta 2. punkta otro daļu

Saskaņā ar Dublīnas mehānismu pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšana uz dalībvalsti, kura ir primāri nozīmēta, kā atbildīgā, nevar notikt, ja ar to tiktu pārkāptas 3. panta 2. punkta otrās daļas prasības par apstākļiem šajā dalībvalstī. EST ir pievērsusi īpašu uzmanību novērtēšanas veidam, kas ir vajadzīgs attiecībā uz šiem nosacījumiem.

Dublīnas III regulas nosacījumi nosaka:

Dublīnas III regulas 3. panta 2. punkts (otrā daļa)

Ja nav iespējams pieteikuma iesniedzēju pārsūtīt uz dalībvalsti, kas izraudzīta par galveno atbildīgo, jo ir pamatots iemesls uzskatīt, ka pastāv sistēmiskas problēmas patvēruma procedūrā un pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas apstākļos minētajā dalībvalstī, kā rezultātā pastāv necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes risks [ES hartas] 4. panta nozīmē, dalībvalsts, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, turpina izskatīt III nodaļā izklāstītos kritērijus, lai noteiktu, vai par atbildīgo var tikt izraudzīta cita dalībvalsts.

Prasība noteikt būtisku pamatojumu uzskatīt, ka nodošana saskaņā ar Dublīnas III regulu izraisītu ES Hartas 4. panta pārkāpumu, pilnībā neattiecas uz pieteikuma iesniedzēju.

Kā EST ir lēmusi lietā *NS, ME un citi*, dalībvalstis, tostarp valstu tiesas, var nenosūtīt pieteikuma iesniedzēju atbildīgajai valstij, “kad tās nevar nezināt, ka sistemātiski trūkumi patvēruma piešķiršanas procesā un patvēruma meklētāju uzņemšanas apstākļos šajā dalībvalstī rada nopietnus un pierādītus iemeslus uzskatīt, ka patvēruma meklētājam radīsies reāls risks tikt pakļautam necilvēciskai vai pazemojošai attieksmei” ⁽⁵⁷⁵⁾.

EST ir noraidījusi dažu ES dalībvalstu iesniegumus gadījumos, kad tajos trūka pamatu, lai varētu novērtēt pamattiesību ievērošanu atbildīgajā dalībvalstī un riskus, kādiem pieteikuma iesniedzējs tiktu pakļauts, ja tiktu turp nosūtīts. Tiesa ir norādījusi, ka piekļuve informācijai,

⁽⁵⁷⁴⁾ Patiesi, Dublīnas III regulas 2. panta d) apakšpunkts definē “starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšana” ir “jebkura pārbaude, lēmums vai nolēmums, ko attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumu izdara vai pieņem kompetentās iestādes saskaņā ar [attiecīgi PPD (pārstrādāta redakcija) un KD (pārstrādāta redakcija)], izņemot saskaņā ar šo regulu paredzētās procedūras atbildīgās dalībvalsts noteikšanai” (izcēlums pievienots).

⁽⁵⁷⁵⁾ EST, 2011. gada 21. decembra spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-411/10 un C-493/10, *NS pret Secretary of State for the Home Department un ME un citi pret Refugee Applications Commissioner, Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865, 94. punkts.

piemēram tādi, kuru ECT ir ņēmusi vērā lietā *MSS* ⁽⁵⁷⁶⁾ “ļauj dalībvalstij novērtēt patvēruma sistēmas funkcionēšanu atbildīgajā dalībvalstī, dodot iespēju izvērtēt šos riskus”⁽⁵⁷⁷⁾. Tādējādi var secināt, ka dalībvalstīm ir pienākums uzraudzīt šādu informāciju un vajadzības gadījumā to ņemt vērā, piemērojot Dublinas III regulu.

EST Virspalāta ir papildus analizējusi pierādījumu par apstākļiem citā dalībvalstī novērtēšanu, lai gan citā Eiropas apcietināšanas ordera kontekstā. EST lietā *Pál Aranyosi un Robert Căldăraru* cita starpā norādīja, ka, novērtējot, vai ir pierādījumi tam, ka Eiropas apcietināšanas ordera izpilde radītu reālu necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risku pret personām, kuras aizturētas izdošanas dalībvalstī:

(..) izpildes tiesu iestādei vispirms ir jāpamatojas uz objektīvu, ticamu, precīzu un pienācīgi aktualizētu informāciju par izsniegšanas dalībvalstī pastāvošajiem apcietinājuma nosacījumiem, kas atspoguļo faktiskas nepilnības, kuras ir vai nu sistēmiskas un vispārīgas, vai skar noteiktas personu grupas vai arī atsevišķas brīvības atņemšanas iestādes. Šī informācija var izrietēt tostarp no starptautisko tiesu nolēmumiem, tādiem kā ECT spriedumi, izsniegšanas dalībvalsts tiesu spriedumiem, kā arī no lēmumiem, ziņojumiem un citiem dokumentiem, kurus ir izstrādājušas Eiropas Padomes iestādes vai kas izriet no Apvienoto Nāciju sistēmas ⁽⁵⁷⁸⁾.

Tomēr EST arī nolēma, ka tiesu iestādes atzinums, ka pastāv reāls necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risks, pamatojoties uz vispārējiem aizturēšanas apstākļiem izdošanas dalībvalstī:

(..) pats par sevi nevar būt Eiropas apcietināšanas ordera izpildes atteikuma pamats. Ja šāda riska esamība ir konstatēta, izpildes tiesu iestādei ir konkrēti un precīzi jānovērtē, vai pastāv nopietns un pārbaudīts pamats uzskatīt, ka attiecīgā persona tiks pakļauta šim riskam tai paredzēto apcietinājuma apstākļu izdevējā dalībvalstī dēļ. Vienīgi informācija, kas liecina par tādu nepilnību esamību, kuras ir vai nu sistēmiskas un vispārīgas, vai skar noteiktas personu grupas vai arī atsevišķas brīvības atņemšanas iestādes un kuras ir saistītas ar apcietinājuma apstākļiem izsniegšanas dalībvalstī, ne obligāti nozīmē, ka konkrētajā gadījumā pret attiecīgo personu tās nodošanas šīs dalībvalsts iestādēm gadījumā tiks izrādīta necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās ⁽⁵⁷⁹⁾.

Visbeidzot, Tiesa noteica, ka “sastopoties ar objektīviem, ticamiem, konkrētiem un pienācīgi atjauninātiem pierādījumiem par šādu trūkumu esamību”, izpildes tiesu iestādei ir pienākums apsvērt, vai personas nodošana izdevējai dalībvalstij būtu iemesls reālam necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās riskam. EST ir lēmusi, ka šim nolūkam tiesu iestādei:

(..) izdevējas dalībvalsts tiesu iestādei ir jālūdz steidzami sniegt visu vajadzīgo papildu informāciju attiecībā uz apstākļiem, kādos šajā dalībvalstī ir paredzēts turēt apcietinājumā attiecīgo personu. Šis lūgums var attiekties arī uz to, vai izdevējā dalībvalstī ir eventuālas valsts vai starptautiskas procedūras un mehānismi attiecībā uz apcietinājuma apstākļu pārbaudi, kuri ir saistīti, piemēram, ar brīvības atņemšanas iestāžu apmeklējumiem, kas ļauj novērtēt šajās iestādēs pastāvošo apcietinājuma apstākļu aktuālo stāvokli ⁽⁵⁸⁰⁾.

⁽⁵⁷⁶⁾ ECT, *MSS* pret Beļģiju un Grieķiju, minēts iepriekš 50. zemsvītras piezīmē, it īpaši 347.–349. punkts, kas cita starpā atsaucas uz regulāriem un vienprātīgiem starptautisko NVO ziņojumiem, UNHCR informāciju un Komisijas ziņojumiem par Dublinas sistēmas novērtēšanu, un 358. punkts.

⁽⁵⁷⁷⁾ EST, *NS, ME* un citi, minēts iepriekš 568. zemsvītras piezīmē, 90. un 91. punkts.

⁽⁵⁷⁸⁾ EST, 2016. gada 5. aprīļa spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-404/15 un C-695/15 PPU, *Pál Aranyosi and Robert Căldăraru*, EU:C:2016:198, 88. un 89. punkts.

⁽⁵⁷⁹⁾ Turpat, 91.–93. punkts.

⁽⁵⁸⁰⁾ Turpat, 95.–96. punkts.

EST vēl ir jāprecizē, vai tā uzskata, ka Dublinas kontekstā ir piemērojami tie paši kritēriji, bet tikmēr var uzskatīt, ka iepriekšminētā pieeja vērtēšanai nedaudz izgaismo dažādus pierādījumu novērtēšanas posmus, kas saistīti ar apstākļu analīzi dalībvalstī, kas primāri izraudzīta kā atbildīgā saskaņā ar 3. panta 2. punktu.

Turklāt EST ir lēmusi, ka ES Hartas 4. pants ir jāinterpretē kā tāds, kas nozīmē, ka pat nepastāvot nopietniem iemesliem, lai uzskatītu, ka dalībvalstī, kas ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, pastāv sistēmiski trūkumi, “patvēruma meklētāja pārsūtīšana Dublinas III regulas ietvaros ir īstenojama tikai tādos apstākļos, kad var tikt izslēgts, ka šī pārsūtīšana varētu radīt patiesu un pierādītu risku, ka šī persona cietīs no necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes šī panta izpratnē”⁽⁵⁸¹⁾. Turklāt tā ir noteikusi, ka apstākļos, kad “patvēruma meklētāja ar īpaši smagu psihisku vai fizisku saslimšanu pārsūtīšana izraisa patiesu risku un pierādītu būtisku un nelabojamu šīs personas veselības stāvokļa pasliktināšanos, šī pārsūtīšana ir necilvēcīga un pazemojoša attieksme” šī panta izpratnē⁽⁵⁸²⁾. Attiecībā uz pierādījumiem par šādu risku Tiesa ir norādījusi:

Līdz ar to, tiklīdz patvēruma meklētājs, it īpaši efektīvas tiesību aizsardzības procedūrā, kas tam ir garantēta Dublinas III regulas 27. pantā, iesniedz objektīvu informāciju, piemēram, ārsta atzinumus, kas sniegti par konkrēto personu un kas pierāda tās veselības stāvokļa īpašo smagumu un būtiskās un neatgriezeniskās sekas, kādas var radīt šīs personas pārsūtīšana, konkrētās dalībvalsts iestādes, ieskaitot tās tiesas, nevar ignorēt šo informāciju. Tieši pretēji, tām ir pienākums novērtēt risku, ko šādas sekas rada, ja tās nolemj pārsūtīt šo personu, vai, runājot par tiesu, tai ir jānovērtē pārsūtīšanas lēmuma tiesiskums, ja šī lēmuma izpilde varētu novest pie necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes pret šo personu⁽⁵⁸³⁾.

5.9. Pierādījumu novērtēšana, piemērojot drošas valsts koncepcijas

PPD (pārstrādāta redakcija) nosaka, ka dalībvalstis var:

- paredzēt, ka izvērtēšanas procedūras tiek paātrinātas un/vai veiktas pie robežas vai tranzīta zonās, ja pieteikuma iesniedzējs ir no **drošas izcelsmes valsts** (PPD (pārstrādātā versija) 31. panta 8. punkta b) apakšpunkts); vai
- uzskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu par nepieņemamu, ja pieteikuma iesniedzējs ir atzīts par bēgli vai, kuram ir pietiekama aizsardzība **pirmajā patvēruma valstī**, kurā viņš tiks atpakaļuzņemts (PPD (pārstrādāta redakcija) 33. panta 2. punkts) vai ir **droša trešā valsts**, ar kuru pieteikuma iesniedzējam ir sakari un, ja ir izpildīti dažādi kritēriji, tostarp, ka pret viņu neizturēsies slikti un viņš varēs pieprasīt bēgļa statusu un, ja tiks atzīts par bēgli, saņemt aizsardzību (PPD (pārstrādāta redakcija) 33. panta 2. punkta c) apakšpunkts kopsakarā ar 38. pantu).

Kaut arī detalizēti analizēta EASO publikācija *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas (non-refoulement) princips – Juridiskā analīze, 2018*⁽⁵⁸⁴⁾, šo drošo valstu koncepciju piemērošanai ir būtiskas sekas pieteikuma iesniedzējiem. Ņemot to vērā, šajā sadaļā ir aplūkota pierādījumu novērtēšana, piemērojot šīs dažādās koncepcijas.

⁽⁵⁸¹⁾ EST, 2017. gada 16. februāra spriedums, lieta C-578/16 PPU, CK un citi pret Slovēnijas Republiku, EU:C:2017:127.

⁽⁵⁸²⁾ Turpat.

⁽⁵⁸³⁾ Turpat, 75. punkts.

⁽⁵⁸⁴⁾ EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018, minēts iepriekš 3. zemsvirtras piezīmē, 5.2., 5.3., un 5.4. sadaļa.

5.9.1. Drošas valsts koncepciju piemērošanas pamatošana

Dalībvalstīm ir jāpamato drošas valsts koncepciju piemērošana, ja viņas vēlas tās piemērot. Citiem vārdiem sakot, tām ir jāpamato jebkuri konstatējumi, ka attiecīgā valsts ir pietiekami droša, lai varētu pārvietot pieteikuma iesniedzēju⁽⁵⁸⁵⁾. Tas ir skaidrs, ņemot vērā PPD (pārstrādāta redakcija) nosacījumus par drošas valsts koncepcijām.

Līdzīgi kā vispārīgajos noteikumos par starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumu, drošas valsts koncepcijas piemērošanas pamatojumam ir jāiegūst nepieciešamie pierādījumi, kas jāizvērtē attiecībā pret prasībām, lai izcelsmes valsti vai trešo valsti varētu uzskatīt par drošu.

Pirmkārt, attiecīgie pierādījumi, kas dalībvalstīm jāiegūst, lai pamatotu drošas valsts koncepciju piemērošanu, noteikti attiecas uz situāciju izcelsmes valstī vai trešajā valstī. Šajā sakarā PPD (pārstrādāta redakcija) 37. panta 1. punkts ļauj dalībvalstīm pašām noteikt drošas izcelsmes valstis, tas ir, izveidot drošu izcelsmes valstu sarakstu⁽⁵⁸⁶⁾. Saraksti regulāri jāpārskata (37. panta 2. punkts) un jāziņo par tiem ES Komisijai. Līdzīgi attiecībā uz “drošām trešajām valstīm” 38. panta 2. punkta b) apakšpunkts atsaucas uz “valsts norādi par valstīm, kas parasti tiek uzskatītas par drošām”, tomēr nenorādot neko konkrētāk.

Lai izdarītu jebkuru norādi par “drošu izcelsmes valsti” dalībvalstīm ir **jāsaņem informācija par izcelsmes valsti**. Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 37. panta 3. punktu tas ietver “dažād[us] informācijas avot[us], tostarp jo īpaši informāciju no citām dalībvalstīm, EASO, UNHCR, Eiropas Padomes un citām atbilstīgām starptautiskajām organizācijām” (37. panta 3. punkts). Tas sasaucas ar PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta b) apakšpunktu, kas nosaka, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka “tiek iegūta precīza un aktualizēta informācija no dažādiem avotiem, piemēram, no EASO un UNHCR, un attiecīgām starptautiskām cilvēktiesību organizācijām par vispārējo situāciju, kas valda pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstīs un, vajadzības gadījumā, valstīs, caur kurām tie ir izbraukuši” (skat. iepriekš 4.2.5. sadaļu par informācijas iegūšanu par izcelsmes valsti un tranzīvalstīm). Šis pienākums dalībvalstīm ir obligāts arī, izvērtējot situāciju pirmajās patvēruma valstīs un drošās trešajās valstīs⁽⁵⁸⁷⁾. PPD (pārstrādāta redakcija) 46. apsvērumā tālāk ir paredzēts:

Ja dalībvalstis konkrētos gadījumos piemēro drošas valsts koncepcijas vai nosaka valstis par drošām, šajā nolūkā pieņemot sarakstus, tām *inter alia* būtu jāņem vērā pamatnostādnes un darbības rokasgrāmatas un informācija par izcelsmes valsti un darbībām, tostarp EASO metodoloģija saistībā ar informatīvu ziņojumu par izcelsmes valsti, kas minētas [EASO regulā], kā arī attiecīgas UNHCR pamatnostādnes.

2014. gada lēmumā Francijas Valsts padome detalizēti aprakstīja iemeslus, kādēļ tā Albāniju un Gruziju ietvēra savā nacionālajā drošo izcelsmes valstu sarakstā un no tā izslēdza Kosovu⁽⁵⁸⁸⁾ (589).

⁽⁵⁸⁵⁾ Sīkāku informāciju par “drošas izcelsmes valsts” koncepciju skat. EASO *Practical guide: Evidence assessment*, minēts iepriekš 316. zemsvītras piezīmē, 6. lpp. 2015. gada spriedumā Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa ir lēmusi, ka tas, ka Iekšlietu ministrs Jamaiku atzina par drošu valsti, nebija likumīgi. Apspriežot novērtējumu par vispārēju nopietna vajāšanas riska neesamību izcelsmes valstī, tiesa uzskatīja, ka jēdziens “vispārējs” ir “paredzēts, lai atšķirtu situāciju, kurā vajāšana ir endēmiska, t. i., tā notiek parastā lietu gaitā, no tādas, kur var būt atsevišķi vajāšanas gadījumi”. Tomēr Jamaikas noteikšanas gadījumā šis termins tika interpretēts kā tāds, kas neskar lielāko daļu iedzīvotāju, lai gan minoritāšu grupas, šajā gadījumā homoseksuāļi, saskārās ar vajāšanu. Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2015. gada 4. marta spriedums, R (par Jamar Brown (Jamaika) pieteikumu) pret Secretary of State for the Home Department [2015] UKSC 8, 21.–23. punkts.

⁽⁵⁸⁶⁾ Šobrīd notiek diskusija par priekšlikumu izveidot drošu izcelsmes valstu ES sarakstu. Skat. Eiropas Komisijas Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido ES kopējo drošu izcelsmes valstu sarakstu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/32/ES par kopējām procedūram starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai nolūkā un ar ko groza Direktīvu 2013/32/ES, COM(2015) 452 galīgā redakcija – 2015/0211 (COD), 2015. gada 9. septembris, un pārskatu par priekšlikumu skat.: ES Komisija ES “Drošo izcelsmes valstu” saraksts.

⁽⁵⁸⁷⁾ Piemēram, to ir atgādinājusi Hāgas tiesa (Nīderlande), 2016. gada 13. jūnija spriedums, AWB 16/10406, 6.2. un 7.2. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

⁽⁵⁸⁸⁾ Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst UNSCR 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

⁽⁵⁸⁹⁾ Valsts padome (Francija), 2014. gada 10. oktobra spriedums, Associations Elena, *Forum Réfugiés*, Cosi, Nr. 375474 un 375920, 14.–16. punkts, (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā). Pieteikumus iesniedza dažādas NVO, apstrīdot Albānijas Republikas, Gruzijas un Kosovas iekļaušanu valsts drošo izcelsmes valstu sarakstā.

Lai gan Padome nenorādīja dokumentāros pierādījumus, uz kuriem balstīja savu novērtējumu, tās koncentrēšanās uz politisko, tiesisko un sociālo situāciju šajās valstīs liecina par svaru, kāds tika piešķirts IVI.

Otrkārt, lai novērtētu izcelsmes valsts vai trešās valsts drošību, šāda informācija ir jānovērtē saskaņā ar kritērijiem, kas noteikti attiecīgajos KEPS noteikumos.

Tas ir īpaši svarīgi, jo drošas valsts koncepcijas tiek piemērotas, lai paātrinātu pieteikumu izskatīšanu vai lemtu par to pieņemamību, nevis tāpēc, lai izslēgtu katra individuāla gadījuma novērtēšanu⁽⁵⁹⁰⁾. Piemēram, 2016. gada spriedumā Hāgas apgabaltiesa atcēla valsts sekretāra lēmumu par Ēģipti kā drošu trešo valsti. Tiesa uzskatīja, ka šajā konkrētajā gadījumā nepietiek ar to, ka Ēģipte ir Bēgļu konvencijas un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām dalībniece, lai to uzskatītu par drošu trešo valsti, jo nav teikts, ka Ēģipte rīkotos saskaņā ar šiem līgumiem vai ka pieteikuma iesniedzējam būtu iespēja pieteikties bēgļa statusam un, ja viņš par tādu tiktu atzīts, saņemt aizsardzību saskaņā ar Bēgļu konvenciju un būt aizsargātam pret *izraidīšanu*⁽⁵⁹¹⁾.

Tādējādi iepriekš 4.3. sadaļā analizētie pierādījumu novērtēšanas principi attiecas arī uz drošas valsts koncepciju piemērošanu. Vairāk informācijas par IVI novērtēšanas standartiem skat. Iepriekš 4.8. sadaļā.

5.9.2. Pieteikuma iesniedzēja iespēja atspēkot pieņemumu par izcelsmes valsts vai trešās valsts drošību

PPD (pārstrādāta redakcija) ļauj dalībvalstīm piemērot pieņemumu par drošību izcelsmes valstī vai trešajā valstī trīs kontekstos. Katrā no tām ir skaidri paredzēts, ka tad, ja koncepcija ir piemērota, pieteikuma iesniedzējiem ir iespēja atspēkot pieņemumu, ka viņi attiecīgajā izcelsmes valstī vai trešajā valstī būs drošībā.

Attiecībā uz **drošas izcelsmes valsts** koncepciju⁽⁵⁹²⁾, PPD (pārstrādāta redakcija) 42. apsvērumš nosaka:

PPD (pārstrādāta redakcija) 42. apsvērumš

Trešās valsts noteikšana par drošu izcelsmes valsti nevar nodrošināt minētās valsts valstspiederīgajiem pilnīgu drošību. (..) Izvērtējumā, kas ir šīs noteikšanas pamatā, var tikai ņemt vērā vispārējos civilos, tiesiskos un politiskos apstākļus minētajā valstī un to, vai vajāšanas, spīdzināšanas vai necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas dalībniekiem piemēro sankcijas praksē, ja viņus minētajā valstī atzīst par atbildīgiem. Šā iemesla dēļ ir svarīgi, ka attiecīgā valsts vairs nav uzskatāma par drošu attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, ja viņš norāda pamatotus iemeslus, kas liek uzskatīt, ka attiecīgā valsts viņa konkrētajā gadījumā vairs nav droša.

⁽⁵⁹⁰⁾ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2011. gada 17. februāra spriedums, *R* par *MD* (Gambija) pieteikumu pret *Secretary of State for the Home Department* [2011] EWCA Civ 121. Skat. it īpaši 51. punktu, kurā ir norādīts: "(..) Tas, ka Gambija ir iekļauta sarakstā, nenozīmē, ka vispārējie pierādījumi par cilvēktiesību pārkāpumiem pēc tam ir nebūtiski. Konkrētas prasības faktu kontekstā pamatinformācija joprojām var neapstiprināt prasību [jo tā ir nepamatota] pat tad, ja ar to nepietiek, lai pierādītu tādu sistēmisku cilvēktiesību pārkāpumu pakāpi, kas nepieciešama, lai izslēgtu valsti no [drošo] valstu saraksta".

⁽⁵⁹¹⁾ Hāgas tiesa (Nīderlande), *AWB 16/10406*, minēts iepriekš 587. zemsvītras piezīmē, 7.2. punkts (skat. *EDAL kopsavilkumu angļu valodā*). To savā judikatūrā apstiprina arī ECT. Skat. it īpaši: ECT, *Saadi* pret Itāliju, minēts iepriekš 199. zemsvītras piezīmē, 147. punkts. Skat. arī Grieķijas Valsts padome, 2017. gada 15. februāra spriedums, Nr. 445/15.2.2017 un 446/15.2.2017 (Turcija – drošas trešās valsts koncepcija). Palāta uzskatīja, ka lieta ir nododama Virspalātai (Tiesas plēnumam).

⁽⁵⁹²⁾ Skat. arī *EASO Practical guide: Evidence assessment*, minēts iepriekš 316. zemsvītras piezīmē, 6. lpp.

Pieteikuma iesniedzēja iespēja atspēkot pieņemumu par drošību ir noteikta PPD (pārstrādāta redakcija) 36. panta 1. punktā, kas paredz:

PPD (pārstrādāta redakcija) 36. panta 1. punkts

Trešā valsts (..) var (..) tikt uzskatīta par drošu izcelsmes valsti konkrētajam pieteikuma iesniedzējam tikai tad, ja: (..) viņš nav iesniedzis nekādu nopietnu pamatojumu, lai uzskatītu, ka valsts nav droša izcelsmes valsts viņa konkrētajos apstākļos un saistībā ar viņa kvalificēšanu kā bēgli vai kā personu, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)].

Tas atspoguļojas, piemēram, Slovēnijas *Vrhovno sodišče* (Augstākā tiesa) 2009. gada spriedumā, kur tiesa ir secinājusi, ka pieteikuma iesniedzējam nav bijusi dota iespēja atspēkot pieņemumu, ka Horvātija, laikā, kad tā vēl nebija ES dalībvalsts, esot bijusi viņam droša trešā valsts⁽⁵⁹³⁾. Kā ir norādījusi Francijas Valsts padome, iespēja atspēkot pieņemumu par drošību neaprobežojas vien ar konkrētas valsts iekļaušanu starp drošajām izcelsmes valstīm; to var izdarīt tikai pieteikuma iesniedzējs, ja viņa gadījumā tiek piemērots drošas izcelsmes valsts koncepcija⁽⁵⁹⁴⁾.

Attiecībā uz **pirmās patvēruma valsts** koncepciju PPD (pārstrādāta redakcija) 35. pants nosaka: "Pieteikuma iesniedzējam ļauj apstrīdēt pirmās patvēruma valsts koncepcijas piemērošanu viņa konkrētajiem apstākļiem."

PPD (pārstrādāta redakcija) 38. panta 2. punkta c) apakšpunktā par **drošas trešās valsts** koncepciju ir teikts:

PPD (pārstrādāta redakcija) 38. panta 2. punkta c) apakšpunkts

c) Drošas trešās valsts koncepcijas piemērošanā ievēro noteikumus, kas noteikti valsts tiesību aktos, tostarp: (..) noteikumus saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem, kas ļauj veikt individuālu izvērtēšanu par to, vai attiecīgā trešā valsts ir droša konkrētajam pieteikuma iesniedzējam, un kas ļauj pieteikuma iesniedzējam vismaz apstrīdēt drošas trešās valsts koncepcijas piemērošanu, pamatojoties uz to, ka trešā valsts nav droša viņa konkrētajos apstākļos. Pieteikuma iesniedzējam ļauj arī apstrīdēt to, ka starp viņu un trešo valsti pastāv saistība saskaņā ar a) apakšpunktu⁽⁵⁹⁵⁾.

5.9.3. Pierādījumu apjoms un drošas valsts koncepcijas

Kā ir redzams iepriekš 4.3.9. sadaļā, pierādīšanas standarts attiecas uz pārliecības līmeni, kas nepieciešams, lai noteiktu, vai pieteikuma iesniedzējs atbilst starptautiskajai aizsardzībai. Veids, kādā tas tiek formulēts, dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs, taču svarīgi ir tas, ka pārbaudes sakrīt, pieņemot, ka, lai gan tikai iespēja vai neliela iespēja tikt vajātam izcelsmes valstī nav pietiekams risks, lai radītu pamatotas bailes, pieteikuma iesniedzējam ir jāpierāda tikai, ka pastāv

⁽⁵⁹³⁾ Augstākā tiesa (Slovēnija), 2009. gada 16. decembra spriedums, I Up 63/2011, skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā.

⁽⁵⁹⁴⁾ Valsts padome (Francija), Nr. 375474 un 375920, minēts iepriekš 588. zemsvītras piezīmē, 10. punkts (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā). Pieteikums iesniedza dažādas NVO, apstrīdot Albānijas, Gruzijas un Kosovas iekļaušanu valsts drošo izcelsmes valstu sarakstā.

⁽⁵⁹⁵⁾ Kā ir apstiprināts, piem., Konstitucionālā tiesa (Slovēnija), 2013. gada 18. decembris, U-I-155/11 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

vairāk nekā 50 % iespējamība, ka viņš tiks vajāts. Tāds pats pierādījumu apjoms ir piemērojams nosakot, vai pieteikuma iesniedzējam draud vajāšana vai būtisks kaitējums trešajā valstī ⁽⁵⁹⁶⁾.

Nosakot trešās valsts drošumu ir jākonstatē vairāk, nekā tikai vajāšanas vai nopietna kaitējuma neesamība. Gan PPD (pārstrādāta redakcija) 35. pantā par pirmās patvēruma valsts koncepciju, gan 38. pantā par drošu trešo valsti ir noteikts, lai to varētu uzskatīt par drošu, konkrētajam pieteikuma iesniedzējam jābūt nodrošinātai pietiekamai aizsardzībai trešajā valstī ⁽⁵⁹⁷⁾. 38. pants skaidri nosaka, ka “Dalībvalstis var piemērot drošas trešās valsts koncepciju tikai tad, ja kompetentās iestādes **ir pārliecinātas**, ka personai, kas lūdz starptautisko aizsardzību, attiecīgajā trešā valstī piemēros [uzskaitītos] principus (..)” ⁽⁵⁹⁸⁾.

Piemēram, 2011. gada spriedumā Zviedrijas Migrācijas lietu tiesa pārbaudīja, vai Saūda Arābija ir uzskatāma par drošu trešo valsti pieteikuma iesniedzējiem, sievietei un diviem viņas bērniem, Eritrejas pilsoņiem, kuri tika izraidīti no Saūda Arābijas pēc tam, kad viņas vīram, kā migrējošam darba ņēmējam, bija beidzies uzturēšanās atļaujas termiņš. Viņi nevarēja atgriezties Eritrejā, jo bija pakļauti vajāšanas riskam. Pamatojoties uz PPD, tiesa uzsvēra, ka tai vajadzēja “būt pārliecinātai, ka pret personu, kura meklē patvērumu, attiecīgajā trešajā valstī izturēsies saskaņā ar noteiktiem principiem” ⁽⁵⁹⁹⁾. To darot, tiesa ņēma vērā ierobežoto iespēju meklēt patvērumu Saūda Arābijā, faktu, ka bēgļiem bija atteikta ieceļošana tajā un viņi bija atgriezti savā izcelsmes valstī, un, ka migrējošie darba ņēmēji šajā valstī ir uzskatāmi par īpaši neaizsargātām personām. Tāpēc tā secināja, ka Saūda Arābija nav uzskatāma par drošu trešo valsti pieteikuma iesniedzējiem ⁽⁶⁰⁰⁾.

⁽⁵⁹⁶⁾ Par netiešas (kēdes) *izraidīšanas* risku trešās valstīs, skat. piem., Migrācijas lietu tiesa (Zviedrija), 2011. gada 10. novembris, UM 1796 skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā; un Augstākā tiesa (Apvienotā Karaliste), 2010. gada 5. janvāra spriedums, RR (Bēglis – Droša trešā valsts) Sirija [2010] UKUT 442 (IAC), 31. punkts.

⁽⁵⁹⁷⁾ Papildus vajāšanas un būtiska kaitējuma neesamībai, aizsardzības pietiekamība ir definēta PPD (pārstrādāta redakcija) 38. panta 1. punktā, pamatojoties uz *neizraidīšanas* principa ievērošanu saskaņā ar Bēgļu konvencijas 33. pantu un starptautiskajiem cilvēktiesību aktiem un “iespēju pieprasīt bēgļa statusu un, ja personu atzīst par bēgli, saņemt aizsardzību saskaņā ar [Bēgļu] konvenciju”.

⁽⁵⁹⁸⁾ Izcēlums pievienots.

⁽⁵⁹⁹⁾ Migrācijas lietu tiesa (Zviedrija), UM 1796, minēts iepriekš 595. zemsvītras piezīmē, skat EDAL kopsavilkumu angļu valodā.

⁽⁶⁰⁰⁾ Turpat.

6. daļa

Daudzdisciplināra pieeja pierādījumu un ticamības novērtēšanai

Vairāki noteikumi PPD (pārstrādāta redakcija) nosaka, ka lēmuma pieņemējiem ir jābūt zināšanām un kompetencēm no ārējām ekspertīzes jomām, kā ir noteikts tālāk. Tās konkrētā gadījumā var būtiski ietekmēt ticamības novērtējumu un pierādījumu vērtēšanu. Lai gan šie noteikumi attiecas uz lēmuma pieņemšanu administratīvā līmenī, tiesām, izskatot apelācijas sūdzības vai tikai pārbaudot juridisko pamatojumu, ir tikpat svarīgi zināt šo citu jomu ekspertīzi.

PPD (pārstrādāta redakcija) 16. apsvēruma

Ir būtiski, ka attiecībā uz visiem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem lēmumus pieņem, pamatojoties uz faktiem, un ka pirmajā instancē tos pieņem iestādes, kuru darbiniekiem ir piemērotas zināšanas vai sniegta vajadzīgā apmācība starptautiskās aizsardzības jomā.

PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunkts

(..) Dalībvalstis nodrošina, ka: (..) d) darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, par medicīnu, kultūru, reliģiju, ar bērniem saistītiem jautājumiem vai dzimumu jautājumiem.

PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts

Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu. Šajā aspektā dalībvalstis: (..)

- a) nodrošina, ka persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi, dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti (..).

Daudzdisciplināras pieejas vērtība ir uzsvēta projekta *CREDO* publikācijās⁽⁶⁰¹⁾. *UNHCR* pētījumā *Beyond proof* ir norādīts, ka faktori un apstākļi, kas attiecināmi uz individuālām prasībām:

(..) aptver daudzas disciplīnu jomas, tostarp neirobioloģiju, psiholoģiju, dzimumu un kultūras studijas, antropoloģiju un socioloģiju. Līdz ar to ir nepieciešams, lai viss ticamības

⁽⁶⁰¹⁾ IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē. Skat. arī vispārējās norādes "treatment of vulnerable claimants" [Attieksme pret neaizsargātiem prasītājiem], 46.–47. lpp. Papildinformāciju par CREDO projektu skat. 2. zemsvītras piezīmē, citas projekta publikācijas ir: UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē; Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, 1. sēj., un 2. sēj. minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē

novērtējums būtu pienācīgi pamatots ar ievērojamu attiecīgo empīrisko pierādījumu kopumu, kas pastāv šajās jomās ⁽⁶⁰²⁾.

Šīs disciplīnas sniedz resursus lēmumu pieņemējam, kas palīdz noteikt vispārīgos principus ticamības novērtēšanai (piemēram, objektivitāte un taisnīgums) pieteikuma iesniedzēja individuālā stāvokļa un personisko apstākļu kontekstā, kā noteikts KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā. Praksē šie principi un ticamības rādītāji ir pakļauti faktoriem, kuri, ja netiek pareizi saprasti, var kropļot kopējo novērtējumu. Piemēram, kultūras atšķirības starp pieteikuma iesniedzēju un lēmuma pieņemēju var būtiski izkropļot lēmuma pieņemēja izpratni par pieteikuma iesniedzēja liecības būtību attiecībā uz to, kādēļ tiek pieprasīta starptautiskā aizsardzība, iespējams novedot pie nepareiza ticamības vērtējuma, vai nu pozitīva, vai negatīva.

Dažādu disciplīnu akadēmiskie avoti piedāvā resursus lēmuma pieņemējam, izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus. Šādu avotu apzināšana nav jāuzskata par atbalstu vienai vai otrai nostājai vērtējumā, kas ir vienīgi lēmuma pieņemēja atbildība. Daudzdisciplināra pieeja tomēr var ļaut lēmumu pieņemējam labāk novērtēt ticamību. Reizēm šīs pieejas īstenošana var likt lēmuma pieņemējam konstatēt, ka liecība ir ticama, ja citādi viņš tā nebūtu uzskatījis; reizēm tas var novest pie pretēja secinājuma ⁽⁶⁰³⁾.

Turklāt jāuzsver, ka šīs juridiskās analīzes sadaļas nolūks nav atbalstīt kādu konkrētu akadēmisku pieeju, bet gan radīt izpratni un identificēt attiecīgos zināšanu avotus, kas var palīdzēt lēmuma pieņemējam novērtēt pierādījumus un pieteikuma iesniedzēja liecības ticamību. Ja zemsvītras piezīmēs ir atsauces uz akadēmiskiem pētījumiem noteiktā disciplīnā, tas neliecina par to, ka *IARLJ-Europe* vai *EASO* būtu apstiprinājuši to pieejas vai secinājumus. Tās ir tikai norādes uz pieejamajiem resursiem.

6.1. Atmiņa: pieteikuma iesniedzēju ticamība un konsekvence

Pieteikuma iesniedzējiem ir jāatceras saistītie pagātnes un tagadnes fakti, lai pamatotu savu pieteikumu. Cerības par pieteikuma iesniedzēja spēju sniegt šādus faktus un paļaušanās uz tādiem ticamības rādītājiem kā detalizācijas pietiekamība, iekšējā un ārējā konsekvence ir balstītas uz pieņēmumiem par cilvēka atmiņu. Tāpēc pierādījumu un ticamības novērtējumā ir svarīgi, lai lēmuma pieņemējiem būtu reālistiskas cerības attiecībā uz to, kas pieteikuma iesniedzējam būtu jāzina un jāatceras. Atmiņa ir ļoti personiska, un dažādiem cilvēkiem tā ir atšķirīga. Turklāt tā var atšķirties atkarībā no faktoriem, tostarp vecuma vai jebkuriem traumatiskiem notikumiem, kuri ir bijuši iepriekš piedzīvoti ⁽⁶⁰⁴⁾.

Atmiņas pētnieki ir identificējuši virkni **dažādu atmiņas tipu**. Pastāv **netiešas** atmiņas, tostarp **procesuālā** atmiņa (piemēram, kā braukt ar velosipēdu) un **emocionālā** atmiņa (nosacīta

⁽⁶⁰²⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 56. punkts.

⁽⁶⁰³⁾ Ungārijas Helsinku komitejas *Ticamības novērtēšanas mācību rokasgrāmata* daudzdisciplināras novērtēšanas pamatojumu apkopo šādi: "Lai pareizi piemērotu ticamības juridiskos jēdzienus, rādītājus un saistītos pamatprincipus, ir jāatceras un jāsniedz pieteikuma iesniedzēja sniegtā informācija (kas kalpo par pamatu ticamības novērtējumam); kā arī kādu to saņēma un saprata lēmuma pieņemējs. Atcerēšanos un sniegšanu var būtiski ietekmēt cilvēka atmiņām raksturīgās robežas un raksturlielumi, traumas sekas, kauns un citi sarežģījumi. Nodošanu bieži ietekmē valodas un kultūras barjeras. Saņemšanu un saprašanu var ietekmēt lēmuma pieņemēja apstākļu, profesionālie un personīgie raksturlielumi. Jebkurš no šiem traucējumiem var izraisīt subjektīvu, neobjektīvu vai juridiski nepareizu ticamības konstatējumu. Kļūdu potenciālu veiksmīgi var samazināt ar daudzdisciplināru mācīšanos, piemēram, iegūstot vismaz pamata zināšanas par attiecīgajiem psiholoģijas, neirobioloģijas, kultūras antropoloģijas un valodas jautājumiem." (Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, 1. sēj., minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 61. punkts).

⁽⁶⁰⁴⁾ Skat. arī Augstākā tiesa (Slovākija), 2011. gada 13. septembra spriedums, *SH pret Slovērijas Republikas Iekšlietu ministriju*, 1Sža/38/2011 (skat. *EDAL kopsavilkumu angļu valodā*), par jaunām detaļām, kuras pieteikuma iesniedzējs pakāpeniski iesniedzis procedūras laikā. Augstākā tiesa uzskatīja, ka tas "nav nekas neparasts. Gluži pretēji, to varēja sagaidīt, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja noskaņojumu un stāvokli, kādā viņš atradās, it īpaši, pirmo reizi kontaktējoties ar valsts iestādēm, kad viņš pieprasīja starptautisko aizsardzību, ņemot vērā to, ka viņš bija piedzīvojis, un viņa bailes atgriezies vietā, kas viņā iedvesa bailes".

reakcija, piemēram, trāpot pa īkšķi ar āmuru). Ir arī **skaidrās** atmiņas, kas ietver **semantisko** atmiņu (fakti un nozīmes, piemēram, kas ir Nigērijas galvaspilsēta; kāda ir mana ticība Dievam) un **epizodiskā** atmiņa (pārdzīvotā pieredze, piemēram, skati un skaņas manās pēdējās brīvdienās). **Autobiogrāfiskā atmiņa** ir termins, ko lieto, lai aprakstītu semantisko un epizodisko atmiņu kombināciju, kas apvienojas, aprakstot kaut ko, kas noticis mūsu personīgajā pagātnē (piemēram, kad devos atvaļinājumā pagājušā gada jūlijā, spīdēja saule un bija zilās debesis).

Visizplatītākie atmiņu veidi, par kuriem tiek jautāts, pētot ticamību, lai nodrošinātu atbilstību valsts pierādījumiem, ir semantiskās atmiņas (piemēram, notikumu datumi, organizāciju dalībnieki) un autobiogrāfiskas atmiņas par iespējami piedzīvotiem notikumiem.

Recenzēti pētījumi par atmiņām par datumiem, notikumu biežumu, ilgumu un secību, parastiem priekšmetiem (piemēram, monētām vai banknotēm) un nosaukumiem liecina, ka atmiņas par laiku, parastu priekšmetu izskatu un īpašvārdiem ir neuzticamas un tās var būt grūti vai pat neiespējami atcerēties ⁽⁶⁰⁵⁾. Tāpēc pieteikuma iesniedzējam var būt grūti atcerēties konkrētu notikumu datumu, laiku, biežumu, ilgumu vai secību ⁽⁶⁰⁶⁾.

Autobiogrāfiskās atmiņas ir cilvēku notikumu pieredzes izpausmes; tie nav pašu notikumu ieraksti vai pieraksti ⁽⁶⁰⁷⁾. Atmiņas atstāstīšana ietver arī apzinātu un neapzinātu pieredzi pārstāstīšanas brīdī, tāpēc atmiņa var mainīties un parasti vismaz nedaudz mainās katru reizi, kad to atstāstām (citai personai, cita iemesla dēļ) ⁽⁶⁰⁸⁾. Tādējādi, lai gan neatbilstība starp pieteikuma iesniedzēja liecībām var liecināt par ticamības trūkumu, tā var liecināt arī par pieteikuma iesniedzēju, kurš mēģina atcerēties to, ko ir piedzīvojis, nevis to, ko ir teicis iepriekšējās reizēs. Un otrādi, ja pieteikuma iesniedzējs ar atmiņas traucējumiem ir uzkrītoši konsekvents visās detaļās, tas var liecināt par iestudētu stāstu.

Tālāk 30. tabulā ir apkopoti dažādi atmiņas rekonstrukcijas veidi ar paskaidrojumiem un ilustrācijām.

⁽⁶⁰⁵⁾ Cameron, H. E., 'Refugee status determinations and the limits of memory', *JRL* (2010) 469-511.

⁽⁶⁰⁶⁾ Skat., piem., Segedas Administratīvā un darba lietu tiesa (Ungārija), 7.K.27.145/2014/9, minēts iepriekš 286. zemsvītras piezīmē

⁽⁶⁰⁷⁾ U. Neisser (2014), *Cognitive Psychology*, Classic Edition: Psychology Press & Routledge Classic Editions.

⁽⁶⁰⁸⁾ Conway, M. A. un Holmes, E. A. (2008), 'Guidelines on memory and the law: recommendations from the scientific study of human memory' ('Vadlīnijas par atmiņu un likumu: ieteikumi no cilvēka atmiņas zinātniskās izpētes'), Britu psiholoģijas biedrības Pētniecības padomes ziņojums, 2.lpp. Konkrēti par bēgļu liecībām skat. Eastmond, M. (2007), 'Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research' ('Stāsti kā piedzīvota pieredze: naratīvi piespiedu migrācijas pētījumos'), *Journal of Refugee Studies*, 248.–264. lpp. un Macklin, A., 'The truth about credibility' ('Patiesība par ticamību'), dokuments, kas prezentēts 10. IASFM konferencē, Toronto, Kanāda, 2006. gada 21.–24. jūnijā.

30. tabula. Kāpēc atmiņas mainās

Atmiņu process	Paskaidrojumi	Ilustrācijas
Aizmirstana un atkārtošana	Pēc jebkura notikuma atmiņas dabiski kļūst vājākas un detaļas tiek aizmirstas ⁽⁶⁰⁹⁾ . To var mainīt, atkārtojot, t. i., runājot par notikumu, kas, protams, nozīmē, ka daļa atmiņu tiks sagrozītas atkarībā no katras reizes, kad tas tiek stāstīts, apstākļiem.	Pētījumā par atmiņu atkārtojumu cilvēki skatījās filmu, kas saturēja grafisku vardarbību. Pēc tam viena trešdaļa dalībnieku pārrunāja faktiskos notikumus filmā, viena trešdaļa pārrunāja viņu emocionālo reakciju un viena trešdaļa filmu nepārrunāja (nekāda atkārtojuma). Visbeidzot, tika pārbaudītas katra dalībnieka atmiņas par filmas detaļām. Salīdzinot ar grupu, kura filmu nepārrunāja, abām pārējām grupām bija vairāk atmiņu par notikumiem filmā. Tomēr cilvēki, kuri pārrunāja savu emocionālo reakciju, labāk atcerējās savas emocijas, bet būtiski kļūdījās, atceroties notikumus filmā. "Atkārtošanas" būtība, šķiet, var sagrozīt turpmāku notikumu atcerēšanos. Tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzēja spēju atcerēties notikuma detaļas var ietekmēt tas, cik daudz un kādā veidā viņš iepriekš ir runājis par notikumiem.
Atmiņas	Līdzīgi aizmirstanai, ir arī veidi, kādos mēs ar laiku vairāk atceramies notikumu ⁽⁶¹⁰⁾ . It īpaši tas ir, ja mēs atmiņas ar kādu pārrunājam.	Apsverot atmiņas par brīvdienām – pārrunājot tās ar partneri, prātā var ienākt vairāk atmiņu. Līdzīgi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, ja viņam lūdz aprakstīt notikumu, var aiziet prom, padomāt par to, un atcerēties vairāk detaļu. Tas izskaidro to, kāpēc pieteikuma iesniedzējs personiskās intervijas vai apelācijas procesā var piedāvāt vairāk detaļu.
Viltus atmiņas	Sen zināmos literatūras avotos ir izklāstīts, kā atcerēšanās laikā ir iespējams atmiņās ieviest izmaiņas vai pat jaunas detaļas. Piemēram, pētījumi ir parādījuši, ka vaicājot "cik tālu tas bija" nevis "cik tuvu tas bija", cilvēki savās atbildēs var sniegt atšķirīgas aplēses.	Pētījumā par mārketinga atmiņas spēcīgo ietekmi pētījuma dalībniekiem Disneja pasaulē Floridā tika rādīti multfilmu varoņa Trusīša Rodžera (<i>Bugs Bunny</i>) plakāti. Lai gan Trusītis Rodžers nav Disneja varonis (tātad nekādi nevarētu būt daļa no izklaides parka), 16 procenti pētījuma dalībnieku apgalvoja, ka atceroties, ka bērnībā ne tikai ir redzējuši viņu Disneja pasaulē, bet, pat spieduši viņam roku ⁽⁶¹¹⁾ . Tāpēc personai, kura vada personisko interviju vai mutvārdu uzklaušanu apelācijas tiesvedībā, jāapzinās, ka jautājuma formulējums var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja spēju atcerēties detaļas.

⁽⁶⁰⁹⁾ Cameron, minēts iepriekš 604. zemsvītras piezīmē Skat. arī judikatūru, kas atzīst pagājušā laika ietekmi uz atmiņu: Starptautiskais kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai, Tiesas palāta, 2001. gada 22. februāra spriedums Prokurors pret *Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac un Zoran Vukovic*, lietas IT-96-23-T un IT-96-23/1-T, 564. punkts, minēts Levrincova, P. (2010), "Did it really happen? Testimonies before the international criminal tribunals and refugee status determination", disertācija, Charles University, 140. lpp.

⁽⁶¹⁰⁾ Payne, D. G. (1987), 'Hypermnesia and Reminiscence in Recall: A Historical and Empirical Review', *Psychological Bulletin*, 5-27.

⁽⁶¹¹⁾ Braun, K. A., Ellis, R. and Loftus, E. F. (2002), 'Make my Memory: How Advertising Can Change our Memories of the Past', *Psychology and Marketing*, 1-23.

Atmiņu process	Paskaidrojumi	Ilustrācijas
Suģestējamība ⁽⁶¹²⁾	Saistītā psiholoģiskās literatūras joma liecina, ka daži cilvēki vairāk nekā citi ir tendēti mainīt atbildes uz jautājumiem. It īpaši cilvēki, kuriem ir slikts garastāvoklis ⁽⁶¹³⁾ , zems pašvērtējums ⁽⁶¹⁴⁾ , kuri ir nervozi, pašnāvnieciski noskaņoti, vai bērni ⁽⁶¹⁵⁾ drīzāk varētu mainīt savas atbildes uz tādām, kādas viņuprāt intervētājs no viņiem sagaida ⁽⁶¹⁶⁾ .	Svarīga ir arī intervētāja attieksme. Zinātnieki, kas pēta šo efektu, ir atklājuši, ka "vienkārši atkarotot jautājumus, tiek izmantots "interogatīvā spiediena" veids ⁽⁶¹⁷⁾ . "Psiholoģiskā distance" starp intervētāju un intervējamo ietekmē iespējamību, ka intervējamais mainīs atbildes, piemēram, vienā eksperimentā bija pietiekami būt "stingram", nevis "draudzīgam", lai radītu būtiskas atšķirības intervijā sniegtajās atbildēs ⁽⁶¹⁸⁾ . Šāda distance, protams, pastāv starp intervētājiem vai lēmuma pieņēmējiem un pieteikuma iesniedzējiem, un tā vienmēr jāņem vērā, it īpaši attiecībā uz bērniem un jauniešiem. Uz atkārtotiem jautājumiem var tikt sniegtas atšķirīgas atbildes.
Dažādu notikumu jaukšana	Atkarototies līdzīgiem notikumiem, veidojas "shematiskas" vai "scenārija" atmiņas. Šie ir vispārīgi apraksti. Saglabātas tiek tikai tās detaļas, kuras izceļas.	Piemēram, lielākajai daļai cilvēku ir scenārijs, kā ēst restorānā – ierodas, apsēžas, veic pasūtījumu no ēdienkartes, ēd, samaksā rēķinu, aiziet. Maz ticams, ka ir iespējams atcerēties katru rēķina apmaksas reizi (izņemot to, kad aizbēgāt nesamaksājis). Līdzīgi arī personai, kura vairākkārt ir aizturēta un spīdzināta ir saliktas jeb "shematiskas" atmiņas par notikumiem, tām trūkst detalizētības attiecībā uz katru konkrētu reizi.

Pieaugušo autobiogrāfiskajās atmiņās ir acīmredzamas arī **kultūras atšķirības**. Cilvēki no individuālistiskajām kultūrām cenšas sniegt konkrētākas, unikālākas, uz sevi koncentrētās, garas un emocionāli izsmalcinātas atmiņas par savu individuālo pieredzi, lomām un emocijām. Viņiem ir arī tendence daudz biežāk domāt un runāt par savām atmiņām un viņi savas atmiņas uztver, kā daudz būtiskākas, nekā personas no kolektīvisma kultūrām. Pēdējie minētie koncentrējas uz kolektīvām aktivitātēm, vispārēju rutīnu un emocionāli neitrāliem notikumiem. Viņiem ir tendence atcerēties sociālu mijiedarbību, būtiskas citas personas, koncentrēties uz citu cilvēku lomām un nodrošināt sarežģītākas saistības (t. i. ģimene, sabiedrība, sociālā mijiedarbība utt.), nekā personām no individuālistiskām kultūrām ⁽⁶¹⁹⁾.

Šādas atšķirības var būt vērojamas starptautiskās aizsardzības pieteikumos. Lai gan patvēruma process lielā mērā balstās uz individuālu liecību, kas sniegta veidā, kas tuvāks cilvēkiem, kuri pieraduši pie pasaules uztveres no indivīda skatupunkta, pieteikuma iesniedzējs var būt atcerējies notikumus no kolektīva skatpunkta. Kādam individuālistiska kultūras pārstāvim šādas atmiņas var šķist neskaidras, un vispārīgas, salīdzinot ar gaidīto unikālo individuālo liecību. Tāpēc ir jāatceras, ka lai gan detalizētības trūkumu var uzskatīt par tādu, kas liecina par ticamības trūkumu, tas tomēr var norādīt uz to, ka pieteikuma iesniedzējs nācis no kolektīvisma kultūras. Pieteikuma iesniedzēja, kas nācis no kolektīvisma kultūras, nespēja atsaukt atmiņā nozīmīgus sabiedriskos notikumus tomēr var liecināt par to, ka viņa liecība nav ticama.

⁽⁶¹²⁾ Skat. Herlihy, J. and Turner, S. (2009), 'The Psychology of Seeking Protection', *IJRL*, 180.–181. lpp. skaidrojumu par ietekmējamību.

⁽⁶¹³⁾ MacFarland, W. L. and Morris, S. J. (1998), 'Are Dysphoric Individuals More Suggestible or Less Suggestible than Nondysphoric Individuals?', *Journal of Counseling Psychology*, 225-229.

⁽⁶¹⁴⁾ Baxter, J. S., Boon, J. C. W. and Marley, C., minēts iepriekš 616. zemsvītras piezīmē, 87.–98. lpp.

⁽⁶¹⁵⁾ Sutherland, R. and Hayne, H. (2001), 'Age-Related Changes in the Misinformation Effect', *Journal of Experimental Child Psychology*, 388.–404. lpp.

⁽⁶¹⁶⁾ Turner, S. W., Bowie, C., Shapo, L. and Yule, W. (2003), 'Mental Health of Kosovan Albanian Refugees in the United Kingdom', *British Journal of Psychiatry*, 444-448; Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V. and Steel, Z. (1997), 'Anxiety, Depression and PTSD in Asylum-Seekers: Associations with Pre-Migration Trauma and Post-Migration Stressors', *British Journal of Psychiatry*, 351.–357. lpp.; Steel, Z., Frommer, N. and Silove, D. (2004), 'Part I – The Mental Health Impacts of Migration: The Law and its Effects Failing to Understand: Refugee Determination and the Traumatized Applicant', *International Journal of Law and Psychiatry*, 511.–528. lpp.

⁽⁶¹⁷⁾ Baxter, J. S., Boon, J. C. W. and Marley, C. (2006), 'Interrogative Pressure and Responses to Minimally Leading Questions', *Personality and Individual Differences*, 89. lpp., 31. zemsvītras piezīmē.

⁽⁶¹⁸⁾ Turpat, 87.–98. lpp.

⁽⁶¹⁹⁾ Skat. piem., Wang, Q. and Conway, M. A. (2004), 'The stories we keep: Autobiographical memory in American and Chinese adults', *Journal of Personality and Social Psychology*, 911-938.

6.2. Traumatiskas pieredzes ietekme

Lai tiktu izpildīta PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkta prasība ņemt vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, un, ja pieteikuma iesniedzējs var būt traumas upuris, ir ļoti svarīgi, lai būtu pamata izpratne par traumatisko notikumu ietekmi uz personām ⁽⁶²⁰⁾.

Traumatisks notikums Starptautiskajā slimību klasifikācijā (ICD-10) ir definēts, kā pakļaušana “satraucošam notikumam vai situācijai (īslaicīgi vai ilgstoši), kam ir ārkārtīgi draudoša vai katasrofāla būtība” ⁽⁶²¹⁾. Ne visi uz potenciāli traumatiskiem notikumiem reaģē vienādi, tostarp dažiem cilvēkiem ir ārkārtēja noturība, taču ir arī zināšanu kopums par izplatītām reakcijām un to sekām.

Stambulas protokolā (SP) ir aprakstīts daudz iespējamu reakciju uz spīdzināšanu, kas var būt attiecināmas arī uz citām vajāšanas vai nopietna kaitējuma formām arī, ja saskaņā ar likumu tās nav kvalificējas, kā spīdzināšana, piemēram cita veida necilvēcīga vai degradējoša izturēšanās ⁽⁶²²⁾. SP šīs reakcijas arī kartē attiecībā pret visbiežāk sastopamajām psihiatriskajām diagnozēm – PTSS un depresiju – un atzīmē citas iespējamās diagnozes pēc spīdzināšanas (piemēram, panikas lēkmes, vispārēja trauksme), kas var attiekties arī uz citiem vajāšanas veidiem.

Svarīgi lēmuma pieņēmējam, arī interpretējot atsevišķus ziņojumus, kuros ietvertas psihiatriskās diagnozes, ir apzināties iespējamo ietekmi, ko šīs atšķirīgās reakcijas uz traumatisku pieredzi varētu atstāt uz pieteikuma iesniedzēja spēju iesniegt ticamu starptautiskās aizsardzības pieprasījumu. Tāpat ir svarīgi paturēt prātā daudzdisciplināro literatūru, kurā norādīts, ka personai, kura neatbilst visiem kritērijiem diagnozes noteikšanai, tomēr var būt noteikti simptomi, un tie var ietekmēt to, kā viņi pasniedz savu pieprasījumu.

PTSS ļoti bieži pavada depresija. Patiesi, tiek teikts, ka šāda situācija drīzāk ir “norma, nekā izņēmums” ⁽⁶²³⁾. Tādējādi, ja ir konstatēts PTSS, ļoti iespējams, ka būs arī depresijas simptomi. Depresijai (“smagiem depresīviem traucējumiem”) ir tādi simptomi, kā nevērtīguma un vainas sajūta, fizisks uzbudinājums vai palēninātas darbības, grūtības koncentrēties vai pieņemt lēmumus, un bezmiegs vai pārmērīga miegainība ⁽⁶²⁴⁾. Nelielā pētījumā Apvienotajā Karalistē tika pieņemts, ka depresiju attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem var uzskatīt par nenozīmīgu ⁽⁶²⁵⁾. Jebkurā gadījumā depresijas simptomi, ja tie patiešām ir (jebkura iemesla dēļ), var būtiski ietekmēt prasības pasniegšanu. Piemēram, grūtības koncentrēties var tikt nepareizi interpretētas intervijas laikā vai tiesā, un depresija ir cieši saistīta ar “pārmērīgu atmiņu” ⁽⁶²⁶⁾.

Kāda ievērojama teorija par traumatiskām atmiņām liecina, ka par traumatiskiem notikumiem mēs veidojam dažāda veida atmiņas. Normāla (autobiogrāfiska) atmiņa ir verbāls stāstījums ar skaidru pagātnes sajūtu. Tā ir brīvprātīga, jo mēs zināmā mērā varam izvēlēties, vai par to domāt vai ne, un tā ir atjaunojama, ja kļūst pieejama jauna informācija. Savukārt traumatiskas

⁽⁶²⁰⁾ Skat. Augstā tiesa (Īrija), *JG (Etiopija) pret Refugee Appeals Tribunal u. c.*, minēts iepriekš 215. zemsvītras piezīmē, 25. un 26. punkts.

⁽⁶²¹⁾ World Health Organisation, ICD-10, Version: 2016.

⁽⁶²²⁾ Skat. Stambulas protokola rokasgrāmata, minēts iepriekš 337. zemsvītras piezīmē, 239.–248. punkts.

⁽⁶²³⁾ O'Donnell, M. L., Creamer, M. and Pattison, P. (2004), ‘Post-traumatic Stress Disorder and Depression Following Trauma: Understanding Comorbidity’, *American Journal of Psychiatry*, p. 1390.

⁽⁶²⁴⁾ American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-5*, 5th edn, 2013.

⁽⁶²⁵⁾ Skatīt Wilson-Shaw, L., Pistrang, N. and Herlihy, J. (2012), ‘Non-Clinicians’ Judgments about Asylum Seekers’ Mental Health: How Do Legal Representatives of Asylum-Seekers Decide when to Request Medico-Legal Reports’, *European Journal of Psycho-Traumatology*.

⁽⁶²⁶⁾ Par pārmērīgu atmiņu uzskata situāciju, kad personai ir grūtības izgūt konkrētas atmiņas par konkrētiem notikumiem. Tāpēc atbildot uz lūgumu aprakstīt priecīgu notikumu, viņi varētu teikt “es reiz biju laimīgs, kad dzīvoju Krakovā”, tā vietā lai teiktu “es biju laimīgs pagājušajā sestdienā, pastaigājoties ar suni Finsberija parkā”. Skat. arī Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 67. un 68. lpp.

atmiņas ir spilgts maņu momentuzņēmums, kas tiek piedzīvots tā, it kā tas atkārtotos tagadnē un paliek fiksēts. Ekstremāls piemērs tam ir “disociatīvais uzplaisnījums”, kad kāds var zaudēt izpratni par pašreizējo mirkli un redzēt, dzirdēt vai pat fiziski reaģēt tā, it kā atrastos sākotnējā notikumā. Tas var notikt intervijā vai uzklaušīšanā, it īpaši (bet ne tikai), iztaujājot par pagātnes notikumiem.

Viens no ticamas liecības rādītājiem ir **iekšēja konsekvence**” (skat. iepriekš 4.5.1. sadaļu). Ja atmiņas ir par traumatisku notikumu, tas ir sarežģīti, jo atmiņas, par kurām vaicā lēmuma pieņemējs, var būt iepriekš aprakstītās fiksētās “traumatiskās atmiņas” vai arī normālās autobiogrāfiskās atmiņas par kādu citu notikuma daļu, kas laika gaitā var mainīties. Turklāt literatūrā par traumatiskām atmiņām ir nošķirtas notikuma “centrālās” un “perifērās” detaļas⁽⁶²⁷⁾. Kopumā tiek uzskatīts, ka dzīvībai bīstamas pieredzes laikā uzmanība tiek sašaurināta uz vissvarīgāko notikuma “būtību”, tostarp emocionāli centrālajiem elementiem. Vienmēr ir atšķirība starp notikumu un personas, kas to piedzīvo, personīgo pieredzi. Šīs ietekmes pētījums saistībā ar starptautiskās aizsardzības prasībām parādīja, ka, divas reizes aptaujājot cilvēkus par traumatisku notikumu, viņi nekoncevienti atcerējās visu veidu detaļas, bet jo īpaši tās, kuras viņi bija novērtējuši kā perifēras⁽⁶²⁸⁾.

27 pētījumu metaanalīze⁽⁶²⁹⁾ atklāja vieglus vai mērenus atmiņas traucējumus attiecībā uz vispārīgu informāciju cilvēkiem ar PTSS (salīdzinājumā ar citiem, kuri piedzīvojuši traumu, bet neatbilst PTSS diagnozei)⁽⁶³⁰⁾. No pieteikuma iesniedzēja, kurš intervijā vai uzklaušīšanā sniedz liecību par vajāšanu vai būtisku kaitējumu, bieži vien tiek prasīta verbālā atmiņa. Tas jāņem vērā, novērtējot atmiņu par parastiem notikumiem cilvēkiem, kuriem ir diagnosticēts PTSS⁽⁶³¹⁾.

6.3. Atklāšana

Pieteikuma iesniedzējiem ir jāsniedz liecība par savu apgalvoto pieredzi. Tā var būt biedējoša, mulsinoša vai apkaunojoša pieredze, kuru cilvēkiem var būt grūti atklāt. Ir virkne faktoru, kas jāņem vērā, kuri var ietekmēt personas spējas atklāt savu pieredzi un/vai kuru dēļ viņi to atklāj novēloti (skat. 5.7.1. sadaļu). Tie ir jāizprot, lai lēmuma pieņēmēji izpildītu savu pienākumu sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju pieteikuma iesniegšanā un izvērtēt pieteikumu, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personiskos apstākļus saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu.

Kauns. Lai izpildītu prasību, ka pieteikuma novērtēšana ir jāveic individuāli (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkts), lēmuma pieņēmējiem ir jābūt niansētai izpratnei par kauna jēdzienu. Tas ir ļoti būtiski, lai saprastu novēlotu atklāšanu un detalizētības trūkumu personiskā intervijā/mutiskā iztiesāšanā. Atšķirībā no vainas apziņas, kas ir sajūta, ka ir izdarīts kaut kas slikts, un to var vērst par labu, kauns ir spēcīga sajūta, ka cilvēks nerīkojas pareizi vai, ka cilvēks ir slikts, radot spēcīgu vēlmi slēpties. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma kontekstā tas var nozīmēt to, ka pieteikuma iesniedzējs neatklāj pieredzi, kas šķiet apkaunojoša, vai arī pieredzi atklāj neskaidri un bez detaļām.

⁽⁶²⁷⁾ Christianson, S.-A., ‘Emotional Stress and Eyewitness Memory: A critical review’, *Psychological Bulletin* (1992)284-309.

⁽⁶²⁸⁾ Herlihy, J., Scragg, P. and Turner, S. (2002), ‘Discrepancies in Autobiographical Memories – Implications for the Assessment of Asylum-Seekers: Repeated Interviews Study’, *British Medical Journal*, 324-327. lpp.

⁽⁶²⁹⁾ Izmantojot statistikas metodes, lai kombinētu konstatējumus no vairāk nekā viena pētījuma.

⁽⁶³⁰⁾ Brewin, C. R., Kleiner, J. S., Vasterling, J. J. and Field, A. P. (2007), ‘Memory for Emotionally Neutral Information in Posttraumatic Stress Disorder: A Meta-Analytic Investigation’, *Journal of Abnormal Psychology*, 448.-463. lpp.

⁽⁶³¹⁾ Pārskatu par atmiņas pētījumiem, kas piemēroti patvēruma procesam, skatīt Herlihy, J., Jobson, L. and Turner, S. (2012), ‘Just Tell Us What Happened to You: Autobiographical Memory and Seeking Asylum’, *Applied Cognitive Psychology*, 661.-676. lpp.

Izvairīšanās. Spilgtas satraucošas atmiņas var saprotami nozīmēt, ka daudzi cilvēki apzināti cenšas nerunāt par savu pagātņi pat situācijās, kad zina, ka vajadzētu, piemēram, procedūrās, kur tiek noteikts, vai viņi kvalificējas starptautiskajai aizsardzībai. Daži cilvēki ir pakļauti mazāk apzināti kontrolētiem mehānismiem, piemēram, disociācijai (izdzēšanai no pašreizējās apziņas) vai emocionālo reakciju uz notikumu notrulināšanai.

Piemēram, ir ticis norādīts, ka “personas, kuras traumai ir bijušas pakļautas jaunībā, izvairās no piekļuves noteiktām atmiņām (ne tikai par traumatisko notikumu), lai nepiedzīvotu turpmākas ciešanas”⁽⁶³²⁾. Tādēļ liecība var izrādīties neskaidra vai šķietami vispārīga.

Norobežošanās. Galējas emocijas var novest pie norobežošanās. Tas ir “pārrāvums parasti integrētajās apziņas, atmiņas, identitātes vai vides uztveres funkcijās”⁽⁶³³⁾. Šis apziņas traucējums ir ierastas sekas traumatiskai pagātnes pieredzei, it īpaši saistībā ar personas radītu traumu, piemēram, spīdzināšanu⁽⁶³⁴⁾. Tas var būt sākot no “telpas” izjūtas un dezorientācijas līdz pilnīgai traumatiskā notikuma atkārtotai piedzīvošanai, pilnībā zaudējot pašreizējā brīža apzināšanos. To ne vienmēr ir viegli identificēt – var gadīties, ka pieteikuma iesniedzējs šķiet apjucis vai viņam ir neparasti grūti sekot līdzi procesam.

Pētījums, kas īpaši izstrādāts, lai pārbaudītu intervēšanas procesu saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, atklāja, ka informācijas izpaušanas grūtības bija ļoti saistītas ar PTSS izvairīšanās simptomiem, kauna izjūtu un disociāciju⁽⁶³⁵⁾. Šajā pētījumā 25 no 27 dalībniekiem ziņoja par klīniski ievērojamiem disociācijas rādītājiem intervijas laikā.

Bailes. Savas pieredzes izcelsmes vai tranzīta valstī dēļ un/vai nevēloties apdraudēt savu radu, draugu vai sabiedroto dzīvību izcelsmes valstī, pieteikuma iesniedzējs var baidīties vai nepietiekami uzticēties atbildīgās iestādes personālam un/vai tulkim no savas izcelsmes valsts. Šādas bailes var izskaidrot attiecīgu būtisku faktu vai pierādījumu neatklāšanu. Turklāt pieteikuma iesniedzējs var baidīties no savas ģimenes, kopienas, kontrabandistu vai cilvēku tirgotāju represijām. Tas var izskaidrot viņa nevēlēšanos atklāt būtiskus faktus vai iesniegt noteiktus dokumentus vai citus pierādījumus.

6.4. Kultūras atšķirības

Tas, cik būtiski ir ņemt vērā kultūras atšķirības, skaidri ir atzīts PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunkta pieteikumu izskatīšanas prasības nosaka, ka dalībvalstij ir jānodrošina starptautiskās aizsardzības pieteikuma pienācīga izskatīšana, cita starpā, dodot “darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, (..) iespēj[u] vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, (..) kultūru (..)”. Saistībā ar prasību par personisko interviju, PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka, ka dalībvalstis “veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu”, tostarp “nodrošina, ka persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, **tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi (..)**”.

⁽⁶³²⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē, 70. lpp.

⁽⁶³³⁾ American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 1994.

⁽⁶³⁴⁾ Schauer, M. and Elbert, T. (2010), ‘Dissociation following Traumatic Stress Etiology and Treatment’, *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 109–127.

⁽⁶³⁵⁾ Bögnér et al., ‘*The Impact of Sexual Violence on Disclosure during Home Office Interviews*’, minēts iepriekš 102. zemsvītras piezīmē.

Ir svarīgi paturēt prātā, ka jebkurā “kultūrā” var būt dažādas kultūras. Turklāt kultūra laika gaitā attīstās un mainās. Tādēļ lēmuma pieņēmējiem ir jābūt piesardzīgiem, lai nepiemēroti stereotipiskus pieņēmumus par kultūru (skat. tālāk 6.8. sadaļu). Tāpat ir svarīgi apzināties, ka dažas kultūras atšķirības ir acīmredzamākas nekā citas. Apģērbs un valoda ir viegli konstatējamo atšķirību piemēri. Sociālās vērtības, normas un noteikumi, piemēram, ēšanas etiķete vai tas, kas ir uzskatāms par pieklājību/rupjību, var tikt izteikti vārdos vai paskaidrots. Tomēr ir arī neapzināti kultūras noteikumi un normas, kuras ir grūtāk izteikt vārdos, tomēr var noteikt to, ko mēs uzskatām par smieklīgu, pretīgu, apkaunojošu utt. Skat. arī 6.1. sadaļu par individuālistisko vai kolektīvo veidu, kā atcerēties personiskus notikumus.

Antropologi ir identificējuši šādas kultūru atšķirību kopīgās jomas (skat. 31. tabulu tālāk).

31. tabula. Kopējās atšķirību zonas starp kultūrām ⁽⁶³⁶⁾

Komunikācijas stili	Verbālā izteiksme var būt tiešāka vai netiešāka, ietvert vairāk vai mazāk emocionālu izteiksmi un izmantot vairāk vai mazāk vārdu, lai pateiktu vienu un to pašu. Tāpat kultūrās ir atšķirīga nozīme klusumam sarunas vai intervijas laikā.
Liela un neliela konteksta komunikācija	Tas attiecas uz to, cik liels konteksts ir nepieciešams, lai saprastu apgalvojumu, piem., atšķirību starp detalizētu rakstveida līgumu (neliels konteksts) un mutisku līgumu, kas noslēgts ar rokaspiedienu (plašs konteksts) ⁽⁶³⁷⁾ .
Neverbālā komunikācija	Ķermeņa valoda un uzvedība dažādās kultūrās ļoti atšķiras.
Fiziskā telpa	Kultūras atšķiras arī attiecībā uz komfortablas personiskās telpas izpratni. Parasti tas attiecas uz tuvību, bet telpas lielums atšķiras dažādās kultūrās, kā arī starp personām un starp dzimumiem. Personiskās telpas pārkāpšana var novest pie satraukuma, kauna un/vai diskomforta.
Attiecības ar varu	Dažādās kultūrās tiek piešķirta dažāda nozīme “varas atšķirībām”, kur lielas varas atšķirības prasa lielāku pakļaušanos varai un mazāku apšaubīšanu, nekā tas ir egalitārākā “zemas varas atšķirības” kultūrā.

Šī atšķirība lēmuma pieņēmējam jāpatur prātā, izvērtējot pieteikuma iesniedzēja paziņojumus un citus pierādījumus.

⁽⁶³⁶⁾ Ungārijas Helsinku komitejas Ticamības novērtēšanas mācību rokasgrāmatā ir teikts: “Visu dalībnieku interesēs ir tiekties uz starpkultūru līmeni, lai mijiedarbība būtu efektīvāka un jēgpilna visiem iesaistītajiem. Patvēruma sistēmā un, lai veiktu specifiskāku ticamības novērtēšanu, šis noteikums iespējams ir daudz noderīgāks, nekā jebkurā citā patvēruma procedūras jomā. Papildus, sadarbības starp patvēruma meklētāju un iestādi pienākums, kas noteikts Kvalifikācijas direktīvas 4. panta 1. punktā praksē prasīs arī to, lai abas ticamības novērtēšanas procesā iesaistītās puses pārvarētu kultūras barjeras un darbotos starpkultūru līmenī (Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, minēts iepriekš 27. zemspējas piezīmē, 119. lpp.). Lēmuma pieņēmējs ir minēts turpat VII nodaļā, kur šie jēdzieni ir izskaidroti pilnīgāk.

⁽⁶³⁷⁾ E. T. Hola agrīnajā darbā (Hall, E. T. and Edward, T. (1976), *Beyond Culture*, Anchor Books) ir teorētiski aprakstīts, ka nacionālās kultūras (t. i., valstis) atrodas kontinuumā no augsta uz zemu komunikācijas nozīmes konstruēšanas kontekstu. Šajā kategorizācijā Rietumeiropas kultūrām, ASV un Austrālijai ir neliels konteksts, bet tiek uzskatīts, ka Āzijas, Āfrikas, arābu un Latīņamerikas kultūrām tas ir plašs. 2007. gada pārskatā par empiriskiem pētījumiem teikts, ka šī ir nepārbaudīta pārmērīga vienkāršošana, jo īpaši, ja valstī ir vairākas kultūras (Kittler, M. G., Rygl, D. and Mackinnon, A. (2011), ‘Beyond Culture or Beyond Control? Reviewing the Use of Hall’s High-/Low-Context Concept’, 2011, *International Journal of Cross Cultural Management*, 63.–82. lpp.). Taču šie paši autori, kritizējot jēdziena piemērošanu veselām valstīm, tomēr atzīst jēdziena lietderību starpkultūru komunikācijas izpratnē. Tādējādi koncepcija par to, cik lielu “kontekstu” uzņemas runātājs/klausītājs, var piedāvāt pragmatisku pieeju, lai izprastu starpkultūru saziņu, kas nepieciešama starptautiskās aizsardzības lēmumu pieņemšanā. Piemēram, liecība par robežas šķērsošanu, kurā nav minēta pārsēšanās autobusos, varētu tikt uzskatīta par neticamu, jo tas liek domāt, ka pieteikuma iesniedzējs nav pieminējis šo informāciju, jo viņš nav veicis šādu braucienu. Tomēr lēmuma pieņēmējs var uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs izmanto “plaša konteksta” komunikāciju, un tādā gadījumā viņš varētu pieņemt, ka “visi zina”, ka uz robežas ir jāpārsēžas citā autobusā.

6.5. Dzimums

Attiecīgie juridiskie principi saistībā ar pienākumu, novērtējot pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus, ņemt vērā dzimumu ir izklāstīti 4.3.1. sadaļā.

EST spriedums lietā *P pret S un Cornwall County Council* ⁽⁶³⁸⁾, kas minēts 4.3.1. sadaļā parāda, ka dzimums ir jēdziens, kas pārsniedz bioloģisko noteikšanu (vīrietis/sieviete). Tas ir trāpīgi parādīts UNHCR publikācijā Vadlīnijas par *Guidelines on ecution*, kur ir uzsvērts, ka dzimumu lomas ir sociāli konstruētas ⁽⁶³⁹⁾. UNHCR publikācijā *Beyond proof* ir teikts:

Dzimums definē identitāti, statusu, lomas, atbildību un varas attiecības starp dalībniekiem un jebkuru sabiedrību vai kultūru. Dzimumu lomas ir sociāli konstruētas un tās nenosaka bioloģiskās atšķirības starp vīrieti un sievieti. Tās atšķiras gan starp kultūrām un sabiedrībām, gan to iekšienē, un ar laiku attīstās, lai reaģētu uz izmaiņām sociālajā, politiskajā un kultūras vidē. Tāpat tās atšķiras atkarībā no tādiem faktoriem, kā vecums, reliģija, etniskā un sociālā izcelsme. Dzimumu lomas ietekmē vīriešu un sieviešu attieksmi, uzvedību, lomas un aktivitātes ⁽⁶⁴⁰⁾.

Pienākums ņemt vērā dzimumu, izvērtējot pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus nozīmē to, ka cita starpā ir jāņem vērā dzimumu lomas un cerības, un dzimumu varas attiecības izcelsmes valstī. Ticamības novērtēšana ir īpaši izaicinoša gadījumos, kas saistīti ar vajāšanu dzimuma dēļ, jo ir būtiski izaicinājumi saistībā ar pierādījumiem. Ja trūkst dokumentāru pierādījumu, pieteikuma iesniedzējiem, kuru prasību pamatā ir vardarbība dzimuma dēļ, ir jāpaļaujas uz personisko liecību.

Dzimums jāņem vērā ne tikai saistībā ar vajāšanu dzimuma dēļ. Dzimums visos gadījumos potenciāli ietekmē piekļuvi dokumentāriem pierādījumiem un ticamības rādītāju piemērošanu ⁽⁶⁴¹⁾.

Kopumā, UNHCR ziņojumā *Beyond proof* ir teikts:

Pieteikuma iesniedzēja liecība ir jāizvērtē viņa dzimuma kontekstā, saistībā arī ar citiem faktoriem, piemēram, vecumu, kultūru, reliģiju, ģimeni un sociālekonomisko statusu izcelsmes valstī vai pastāvīgās uzturēšanās vietā. Intervētājiem un lēmuma pieņēmējiem ir jā saglabā objektīva un godīga pieeja, lai viņi neizdarītu secinājumus, pamatojoties uz stereotipiskiem, paviršiem, kļūdainiem un nepieņemamiem pieņēmumiem par dzimumu ⁽⁶⁴²⁾.

Ziņojums *Beyond proof* izskaidro to, cik būtiski pieteikuma iesniedzēja patvēruma pieteikumu pamatojošas informācijas atklāšanā ir ņemt vērā dzimumu.

Pieteikuma iesniedzēja dzimums, kultūras un izglītības fons var ietekmēt viņa spēju nodot savu stāstījumu intervētājam. Piemēram, sievietei var trūkt pieredzes un pārliecības,

⁽⁶³⁸⁾ EST, *P pret S*, minēts iepriekš 170. zemsvītras piezīmē.

⁽⁶³⁹⁾ UNHCR, *Guidelines on international protection No. 1*, minēts iepriekš 169. zemsvītras piezīmē, 3. punkts.

⁽⁶⁴⁰⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 69. lpp. Iekšējās atsauces, kas sākotnēji bija šajā fragmentā, atsaucas uz: UNHCR (2003. gada maijs), *Sexual and gender-based violence against refugees: returnees and internally displaced persons, guidelines for prevention and response*, 11. lpp.; UNHCR, *Guidelines No 1*, 3. punkts: "Dzimums (dzimte) (gender) attiecas uz sieviešu un vīriešu attiecībām uz sociāli vai kulturāli konstruētām un definētām identitātēm, statusiem, lomām un pienākumiem, kas ir piešķirti vienam vai otram dzimumam, savukārt dzimums (sex) ir bioloģiska determinācija"; UNHCR (2005. gada oktobris), *Ensuring gender sensitivity in the context of refugee status determination and resettlement*.

⁽⁶⁴¹⁾ Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 40. lpp.

⁽⁶⁴²⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 70. lpp. Oriģināli šajā fragmentā iekšējā atsaucē ir uz Spijkerboer, T. (2005), 'Stereotyping and acceleration: gender procedural acceleration and marginalised judicial review in the Dutch asylum system', Chapter 5 in Noll, G., *Proof, evidentiary assessment and credibility in asylum procedures*, Martinus Nijhoff.

komunicējot ar varas pārstāvjiem. Piemēram, sievietei var būt neierasti komunicēt ar svešiniekiem un/vai amatpersonām sociālās nošķirtības un/vai sociālo paradumu dēļ, kas nosaka, ka, piemēram, publiskās situācijās viņas vārdā runā radnieks vīrietis. Turklāt sievietes pieteikuma iesniedzējas izcelsmes valstī vai pastāvīgās dzīvesvietas vietā var būt parasta situācija būt godbijīgai. Pieteikuma iesniedzējiem vīriešiem var būt grūti apspriest savas pagātnes un pašreizējās pieredzes aspektus, kas var būt pretrunā ar paredzamajām dzimumu lomām viņu sabiedrībā. Šo faktoru dēļ atbildes var būt īsas, neskaideras vai šķietami nekonsekventas ⁽⁶⁴³⁾.

Ar dzimumu saistīta kaitējuma pieredze var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu kvalitāti to pilnīguma, saskaņotības un konsekvences ziņā. Jebkura piedzīvotā trauma var ietekmēt atmiņu; kauns, stigma un bailes var apgrūtināt atklāšanu (skat. iepriekš 6.2. un 6.3. sadaļu) ⁽⁶⁴⁴⁾. Turklāt ir jāpatur prātā, ka gan vīrietim, gan sievietei pieteikuma iesniedzējai var būt grūti atklāt informāciju ģimenes locekļu klātbūtnē. Šajā sakarā PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 1. punkts nosaka, ka “personiskā intervija parasti notiek bez ģimenes locekļu klātbūtnes, ja vien atbildīgā iestāde neuzskata, ka atbilstīgai izvērtēšanai ir nepieciešama citu ģimenes locekļu klātbūtne.”

Ja runa ir par **dzimumu un ārējo konsekvenci** ⁽⁶⁴⁵⁾, lēmuma pieņēmējam ir jāapzinās, ka sociālie ierobežojumi var ierobežot sievietes piekļuvi informācijai un/vai zināšanām par noteiktiem notikumiem, darbībām un organizācijām ⁽⁶⁴⁶⁾.

Citā UNHCR publikācijā, *The Heart of the Matter*, kas koncentrējas uz ticamības novērtēšanu bērnu starptautiskās aizsardzības prasību kontekstā, ir sniegts piemērs, kur šķietami netika ņemti vērā noteiktās kultūrās meitenēm noteiktie ierobežojumi:

Piemēram, tiesnesis pārmeta 17 gadus vecai meitenei to, ka viņa nebija vērsusies savas izcelsmes valsts varas iestādēs, lai saņemtu aizsardzību pret noziegumiem, kas saistīti ar godu. Šādā gadījumā lēmums būtu jāsaista ar analīzi gan par efektīvas aizsardzības pieejamību attiecīgajā valstī ar godu saistītu noziegumu upuriem (..), gan par iespēju meitenēm piekļūt aizsardzībai ⁽⁶⁴⁷⁾.

6.6. Seksuālā orientācija un dzimumidentitāte

PPD (pārstrādāta redakcija) 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts nosaka, ka intervētājiem ir jāņem vērā ne tikai pieteikuma iesniedzēja dzimums, bet arī viņa “seksuālā orientācija” un “dzimumidentitāte” ⁽⁶⁴⁸⁾.

⁽⁶⁴³⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 70. lpp. Iekšējās atsaucis, kas sākotnēji bija šajā fragmentā, atsaucas uz: Refugee, Asylum and International Operations Directorate (RAIO), United States Citizenship and Immigration Services (2012. gada oktobris), *Asylum officer basic training Module: Gender related claims*, 7.1.3. punkts; UNHCR (2008. gada janvāris), *Handbook for the Protection of Women and Girls*.

⁽⁶⁴⁴⁾ UNHCR, *Guidelines on international protection no 1*, minēts iepriekš 169. zemsvītras piezīmē, 36. punkts (viii) un (xi) apakšpunkts.

⁽⁶⁴⁵⁾ Par ārējo konsekvenci skat iepriekš 4.4.3.2. sadaļā

⁽⁶⁴⁶⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 69. un 70. lpp. Iekšējā atsaucis, kas sākotnēji bija šajā fragmentā, atsaucas uz: RAIO, *Asylum officer basic training module: Gender related claims*, minēts iepriekš 642. zemsvītras piezīmē, 7.1.1. punkts. “Interviju laikā pieteikuma iesniedzēja dzimums var ietekmēt to, kā jautājums tiek saprasts, kā tiek sniegta atbilde un kāda ir sniegtās atbildes būtība. Uzdodot jautājumus, kas koncentrējas uz zināšanām, kādas parasti ir vīriešiem vai darbībām, kuras parasti īsteno vīrieši, no pieteikuma iesniedzējas sievietes var nesagaidīt vēlamus faktus. Skat. UNHCR, Rietumeiropas Reģionālā pārstāvniecība, *Note du Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés relative à l'évaluation des demandes d'asile introduites par des femmes*, 2012. gada 14. decembris. Skat. arī UKBA, *Asylum Instructions, Gender Issues in the Asylum Claim*, 2010. gada septembris; RAIO, *Asylum officer basic training module: Gender related claims*, minēts iepriekš 642. zemsvītras piezīmē, 7.1.1. punkts.

⁽⁶⁴⁷⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, minēts iepriekš 272. zemsvītras piezīmē, 74. punkts. Iekšējā atsaucis, kas sākotnēji bija šajā fragmentā, atsaucas uz: 'D/122/RUS/F/17'.

⁽⁶⁴⁸⁾ Šajā sadaļā nav izmantota IARLJ-Europe terminoloģija, bet gan avotos minētā. Daļa šīs terminoloģijas var tikt uzskatīta par novecojušu, un šobrīd priekšroka varētu tikt dota citai terminoloģijai. Skat. Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 63.–66. lpp.

Šo terminu definīcijas, kas noteiktas Jogjakartas principos saistībā ar seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti, jau ir aplūkotas 4.3.1. sadaļā.

Ungārijas Helsinku komitejas publikācijas *Credibility assessment training manual 2.* sējumā ir noteikts:

Svarīgi, ka Jogjakartas definīcija parāda, ka **seksuālā orientācija nav tikai seksuāla izturēšanās vai uzvedība**. Šie termini saistīti ar darbībām, lai atrastu un piesaistītu partnerus fiziskai un emocionālai tuvībai un reālam seksuālam kontaktam. Seksuālā orientācija ir saistīta arī ar emocijām un pieķeršanos. **Seksuālā uzvedība ne vienmēr ir saistīta ar seksuālo orientāciju**. Piemēram, gejs vai lesbiete var iesaistīties heteroseksuālās attiecībās (piem., pirms savas reālās orientācijas/identitātes pieņemšanas), un arī heteroseksuālai personai var būt dzimumsakars ar sava dzimuma pārstāvi.

Turklāt geju un lesbiešu pazemošana vai vardarbība pret viņiem bieži vien nav saistīta vien ar viņu seksuālo uzvedību, bet arī (vai reizēm pat vairāk) ar viņu *identitāti* un/vai neatbilstību vispārpieņemtajām dzimumu lomām vai paredzamajai seksuālajai morālei. (..)

Vēl viens būtisks princips, kas uzsvērts Jogjakartas principos ir tas, ka **dzimuma identitātei, kas neatbilst dzimšanas brīdī piešķirtajam dzimumam, nav nepieciešama ķirurģiska iejaukšanās, lai tā būtu “patiesa”**, jo pēdējā minētā pilnībā ir attiecīgās personas izvēle. Ir **būtiska saikne starp seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti**. Tās abas ir saistītas ar dzimumu, kā arī neatbilstošu seksuālo uzvedību, izskatu vai identitāti. Piemēram “heteroseksuāla” transpersona joprojām var tikt uzskatīta par “homoseksuālu” arī pēc dzimuma maiņas operācijas, ja viņa/viņas “jaunais” dzimums netiek atzīts. Vēl viens piemērs ir tāds, ka gejs, kas tiek uzskatīts par sievišķīgu, var piedzīvot vardarbību, bet citādi “dzimuma lomai atbilstošs” gejs to varētu nepiedzīvot⁽⁶⁴⁹⁾.

Saistībā ar ticamības novērtēšanu, pieteikumi, kuri saistīti ar seksuālo orientāciju vai dzimumidentitāti var radīt īpašus izaicinājumus, jo pamatojums ir saistīts ar jutīgām un intīmām privātās dzīves jomām. Pieteikuma iesniedzējiem var būt attīstījušās stigmas, kauna un/vai sevis noliegšanas sajūtas; viņus var būt atstūmusi un/vai pret viņiem slikti izturējusies pašu ģimene un/vai sabiedrība. Šādi faktori pieteikuma iesniedzējiem var apgrūtināt būtisku faktu skaidru un saliedētu atklāšanu, un tādēļ var tikt uzskatīts, ka viņi pierādījumus atklājuši novēloti, tiem trūkst detalizētības un tie ir nekoncekventi⁽⁶⁵⁰⁾.

Viens no modeļiem, kas minēts literatūrā, “Atšķirība, stigma, kauns, kaitējums (*Difference, stigma, shame, harm*) (DSSH)” 2. modelis⁽⁶⁵¹⁾, balstās uz priekšstatu, ka ir dažas pamatīpašības vai elementi, kas, iespējams, ir kopīgi cilvēkiem, kuri atzīst dzimuma vai seksuālo identitāti, kas ir pretrunā heteronormatīvajām sabiedrībām, kurās viņi dzīvo (kur norma ir identificēties ar

⁽⁶⁴⁹⁾ Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 64. lpp (oriģināls izcēlums).

⁽⁶⁵⁰⁾ Turpat., 61. lpp. (oriģināls izcēlums; iekšējās atsauces nav minētas).

⁽⁶⁵¹⁾ DSSH 2. modeli 2011. gadā izveidoja Apvienotās Karalistes advokāts S. Čelveins [S. Chelvan]. Šo modeli UNHCR izmantoja publikācijā *Guidelines on international protection no 9* (minēts iepriekš 171. zemsvītras piezīmē, 62. punkts) un to ir atbalstījušas dažādas valdības visā pasaulē, ieskaitot Jaunzēlandi, Zviedriju un Somiju (skat. Adams, W. L., ‘Gay asylum seekers forced to ‘prove’ their sexuality’, *Newsweek Europe*, 2014. gada 25. septembris; ko apstiprinājis Neatkarīgais robežu un imigrācijas galvenais inspektors (Apvienotā Karaliste), *An Investigation into the Home Office’s Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation*, 2014. gada marts-jūnijs, 3.18.–3.20. punkts, un rekomendāciju pieņēma Iekšlietu ministrija dokumentā *The Home Office Response to the Independent Chief Inspector’s Report: ‘An Investigation into the Home Office’s Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation’*, 2014. gada marts-jūnijs, 7.1.–7.3. punkts. Turpmākajās publikācijās, piemēram, XI nodaļa *Credibility assessment training manual*, 2. sēj., minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija ir pilnībā pārskatījusi savu apmācību rokasgrāmatu, lai piemērotu DSSH kā līdzekli LGBT patvēruma pieprasījuma pozitīvai noteikšanai. DSSH slaidi tagad ir iekļauti gan UNHCR, gan Starptautiskās Migrācijas organizācijas globālajās apmācībās (skat. 2. moduli). DSSH modeli izmanto arī Šveices iestādes (“A Step Forward” for Asylum Decision-Making in Switzerland’, *No 5 Chambers*, 2016. gada 8. marts). DSSH modeli piemēro dažādas NVO visā pasaulē, tostarp Austrālija (Kaleidoscope) un EIRE (Irijas Bēgļu padome). EASO ir piemērojuši DSSH savos mācību materiālos kopš 2015. gada prasībām, kuru pamatā ir seksuālā orientācija un dzimumidentitāte.

savu bioloģisko dzimumu un būt heteroseksuālam). Modelis piedāvā strukturētu metodoloģiju prasību izskatīšanai, balstoties uz dzimuma un seksuālo identitāti, un tas ir skaidrots ar praktiskiem piemēriem Ungārijas Helsinku komitejas publikācijas *Credibility assessment training manual* 2. sējumā. Četri galvenie elementi īsumā ir aprakstīti tālāk 32. tabulā.

32. tabula. DSSH modeļa četri galvenie elementi

Atšķirība (Difference)	Pirmais elements ir tas, ka persona kādā brīdī ir apzinājusi, ka ir atšķirīga. Šī atklāsme var būt nākusi agrāk vai vēlāk dzīvē, tai var nebūt nekāda sakara ar dzimumdzīvi vai attiecībām, un tā var būt virknes atšķirību apzināšanās – reti kad ir tikai viens pagrieziena punkts.
Stigma (Stigma)	Stigma attiecas uz sociālās neapmierinātības atzīšanu un pieredzi, ko izraisa indivīda neatbilstība sabiedrības sociālajām, kultūras un/vai reliģiskajām normām.
Kauns (Shame)	Kauns šajā kontekstā var tikt uzskatīts par stigmatizāciju vai citu cilvēku nosodījumu. Tas noved pie sajūtas, ka kaut kas nav pareizi un ir jāmaina, vai jāslēpj, un var novest pie nepārprotamas homofobijas. Tas, visticamāk, radīs bailes ciest kaitējumu, tādējādi radot izvairīšanās stratēģijas, piemēram, identitātes slēpšanu, dubultās dzīves dzīvošanu (piemēram, precēšanos) un/vai “atbilstošu” dzimumu lomu pārmērīgu uzsvāru.
Kaitējums (Harm)	Bailes ciest nopietnu kaitējumu savas seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ ir tas, kas var mudināt personu pieteikties starptautiskajai aizsardzībai.

Kaitējuma jēdziens šajā modelī rada arī procesuālus apsvērumus personām, kuras, iespējams, nekad nevienam nav varējušas atklāti stāstīt par savu identitāti, kurām viņu identitāte ir bijusi stigmatizācijas iespējamā kaitējuma avots un kuras, iespējams, neapzinās savas tiesības saistībā ar viņu seksuālo orientāciju un/vai dzimumidentitāti patvēruma pieprasījuma ietvaros ⁽⁶⁵²⁾. Kā ir norādīts ziņojumā *Beyond proof*:

Nevajadzētu paļauties uz noteiktas stereotipiskas uzvedības vai izskata esamību vai neesamību, lai secinātu, ka pieteikuma iesniedzējam ir vai nav noteikta seksuālā orientācija un/vai dzimumidentitāte. Nav universālu īpašību vai pazīmju, kas raksturotu LGBTI [lesbietes, gejus, biseksuālus, transpersonas un interseksuālus], ne vairāk, kā tas attiecināms uz heteroseksuālām personām. Viņu dzīves pieredze var būtiski atšķirties arī tad, ja viņi ir no vienas valsts ⁽⁶⁵³⁾.

6.7. Neaizsargātība

Juridiskie standarti un īpašu procesuālo garantiju nepieciešamība neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem ir izklāstīta 4.3.1. sadaļā.

Papildus tur aprakstītajām kategorijām, jāņem vērā arī pieteikuma iesniedzēja vispārējā neaizsargātība, ko var radīt viņa situācija uzņemošajā valstī, kur, piemēram, izmitināšana vai finanšu resursi var būt slikti, tāpēc pieteikuma iesniedzējs dzīvo sliktos apstākļos ⁽⁶⁵⁴⁾. Tas vēl vairāk var

⁽⁶⁵²⁾ Skat. Ungārijas Helsinku komiteja, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, minēts iepriekš 27. zemsvītras piezīmē, 85. lpp.

⁽⁶⁵³⁾ UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 71. lpp. Iekšējās atsauces, kas sākotnēji bija šajā fragmentā, atsaucas uz: Šo jautājumu ir risinājušas daudzas Amerikas Savienoto Valstu tiesas: *Shahinaj* pret *Gonzales*, 481 F.3d 1027, 1029, (8th Cir. 2007); *Razkane* pret *Holder*, *Attorney General*, 562 F.3d 1283, 1288, (10th Cir. 2009); *Todorovic* pret *US Attorney General*, 621 F.3d 1318, 1325-1327, (11th Cir. 2010). Skat. arī Jansen, S. and Spikerboer, T., *Fleeing homophobia: Asylum claims related to sexual orientation and gender identity in Europe*, 2011. Apvienotās Karalistes politikas vadlīnijās ir norādīts: stereotipiski priekšstati par cilvēkiem, piemēram, geja “sievšķīga” izturēšanās vai lesbietes vīrišķīgs izskats (vai šo pazīmju neesamība) nedrīkst ietekmēt ticamības novērtēšanu.” UKBA Asylum Instructions, *Guidelines on sexual orientation issues in the asylum claim*, 2010. gada oktobris; UNHCR, *Guidelines on International protection no 9*, minēts iepriekš 171. zemsvītras piezīmē, 60. punkta ii) apakšpunkts.

⁽⁶⁵⁴⁾ ECT, *MSS* pret *Belģiju* un *Griekiju*, minēts iepriekš 50. zemsvītras piezīmē, 251. punkts, kur Tiesa atzīst, ka patvēruma meklētāji ir bijuši “īpaši nelabvēlīgas un neaizsargātas iedzīvotāju grupas locekļi, kam nepieciešama īpaša aizsardzība”. Par bērnu neaizsargātību skat. ECT, 2006. gada 12. oktobra spriedums, *Mubilanzila Mayeka un Kaniki Mitunga* pret *Belģiju*, pieteikums Nr. 13178/03.

ietekmēt viņa spēju labi parādīt sevi intervijā vai iztiesāšanā. Piemēram, ja pieteikuma iesniedzēji ir izmitināti pārpildītās telpās un/vai trokšņainos apstākļos, viņi var būt nepietiekami izglājušies, tāpēc viņiem var būt grūtāk koncentrēties vai atbildēt uz jautājumiem.

6.8. Stereotipi

Jautājums par stereotipisku priekšstatu lietošanu un risku, ka tas neļauj objektīvi novērtēt indivīda personiskos apstākļus, ir aplūkots 4.3.2. un 4.4. sadaļā.

Lēmuma pieņēmējiem ir jābūt piesardzīgiem, lai nodrošinātu, ka nekāda(-as) stereotipiska(-as) koncepcija(-as) neietekmē viņu pierādījumu un starptautiskās aizsardzības pieteikumu ticamības novērtējumu. Spēcīgs atklājums sociālajā psiholoģijā un citās atbilstošās disciplīnās ir tāds, ka cilvēkiem noteikti ir vizuāli stereotipi, piemēram, par tipisku grāmatvedi, psihoanalītiķi, “noziedznieku” vai nevainīgu upuri, un, ka daļu no tā veido pievilcība, kā arī dzimums, rase un citi aspekti. Cilvēkiem stereotipi ir vajadzīgi, lai klasificētu un izprastu pasauli. Šajā literatūrā ir uzskatīts, ka risinājums ir nevis noliegt stereotipus, bet gan tos apzināties, apšaubīt un tiekties ieviest daudznozaru mācīšanos un strukturētu pieeju vērtēšanai ⁽⁶⁵⁵⁾.

⁽⁶⁵⁵⁾ IARLJ, *Assessment of Credibility*, CREDO projekts, minēts iepriekš 2. zemsvītras piezīmē, II daļa; un UNHCR, *Beyond proof*, minēts iepriekš 14. zemsvītras piezīmē, 77. lpp. Slovēnijas Administratīvā tiesa patvēruma strīdos ir ieviesusi tā dēvēto “starpdisciplināro pieeju”, kura ņem vērā dažus no jautājumiem, kuri ir aplūkoti šīs juridiskās analīzes 6. daļā savā spriedumā / U 411/2015-57, minēts iepriekš 255. zemsvītras piezīmē, 98.–109. punkts.

A pielikums. Kontrolsaraksti

Šie kontrolsaraksti ir paredzēti tikai, lai atspoguļotu juridiskās analīzes saturu, ko izmantot atbalstam. Tiesu locekļi var arī nespēt atrisināt visus aprakstītos jautājumus un soļus. Praksē tiesas loceklim būs jāizskata tikai tie jautājumi, par kuriem pusēm ir strīds. Piemēram, viņam nebūs jānovērtē konkrēta dokumenta autentiskums un ticamība, ja tā autentiskums un ticamība jau ir konstatēta.

A. PIETEIKUMA PAMATOŠANA UN PIERĀDĪJUMU IEGŪŠANA

Pieteikuma iesniedzēja pienākumi:

Pienākums	☒	Skaidrojums	Darbība	☒	Sastāvdaļas [elementi]	☒
Vai visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu pieteikumu, ir iesniegtas cik ātri vien iespējams? (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts).	☒	Pieteikuma iesniedzējam tik ātri, cik praktiski tas ir iespējams, jānodrošina paziņojumi un visi dokumentārie pierādījumi vai citi pierādījumi, attiecībā uz kuriem ir saprātīgi sagaidīt, ka viņš tos var iegūt, lai pamatotu savu pieteikumu.	<ul style="list-style-type: none"> Sniegt paziņojumus. Iesniegt ģimenes locekļu, ekspertu, un liecinieku paziņojumus, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā. Iesniegt visus dokumentāros pierādījumus, ieskaitot, piemēram, pasi, dzimšanas apliecību, medicīnisko karti, ceļošanas dokumentus, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā. 	☒	<ul style="list-style-type: none"> Vecums Vispārīga informācija Saistītie radinieki Identitāte Valstspiederība(-as) Iepriekšējās dzīvesvietas valsts(-is) un vieta(-as) Iepriekšējie patvēruma pieteikumi Ceļojuma maršruti Ceļošanas dokumenti Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas iemesli 	☒
Vai pieteikuma iesniedzējs ir pielicis patiesas pūles, lai sniegtu paziņojumus un iesniegtu visu dokumentāciju, kas ir viņa rīcībā? KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta a) apakšpunkts kopsakarā ar 4. panta 2. punktu.	☒	Saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 13. pantu pieteikuma iesniedzējam ir pienākums sadarboties ar kompetentajām iestādēm, lai tās varētu noskaidrot viņu identitāti un citus elementus, kas minēti KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 2. punktā. <i>(Pierādījumi var ietvert jebko, kas apgalvo, apstiprina, atbalsta vai pamato attiecīgos faktus).</i>	<ul style="list-style-type: none"> Iesniegt citus pierādījumus, kas ir viņa rīcībā un ir saistīti ar būtiskiem faktiem, ieskaitot priekšmetus, fotoattēlus, audio ierakstus, digitālus datus vai fizikālus elementus, tostarp, ķermeņa rētas. Sniegt pienācīgu skaidrojumu par jebkuru citu būtisku sastāvdaļu trūkumu. 	☒		☒
Vai pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis pietiekamu skaidrojumu par būtisku pierādījumu trūkumu? (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta b) apakšpunkts.	☒					

Atbildīgās iestādes pienākumi:

Pienākums	Skaidrojums	Darbība	Sastāvdaļas [elementi]
Vai atbildīgā iestāde ir informējusi pieteikuma iesniedzēju par viņa pienākumiem saistībā ar pamatošanu? (PPD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts).	Atbildīgajai iestādei ir jānodrošina: lai pieteikuma iesniedzēji būtu informēti par savu pienākumu pamatot pieteikumu, par viņu rīcībā esošajiem līdzekļiem un termiņu, kādā šis pienākums jāizpilda; lai pieteikuma iesniedzējiem būtu iespēja savu pieteikumu pamatot personiskajā intervijā; un jāsadarbības ar pieteikuma iesniedzēju, nosakot atbilstīgās pieteikuma sastāvdaļas.	<ul style="list-style-type: none"> Lai valodā, kuru viņš saprot, vai ir saprātīgi sagaidīt, ka saprot, informētu pieteikuma iesniedzēju par viņa pienākumu pamatot pieteikumu. Veikt personisko interviju ar pieteikuma iesniedzēju un nodrošināt, lai pieteikuma iesniedzējam būtu dota pienācīga iespēja pēc iespējas pilnīgāk pamatot pieteikumu. Aktīvi sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju, lai savāktu visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu pieteikumu. (<i>Nevar pieņemt, ka pieteikuma iesniedzējs zinās, kādi fakti un pierādījumi ir būtiski, tāpēc dalībvalstij jāsniedz pienācīgi norādījumi un jāizmanto atbilstīga iztaujāšana, lai noskaidrotu visas attiecīgās sastāvdaļas.</i>) Nodrošināt, lai no dažādiem avotiem tiktu iegūta precīza un aktuāla informācija par vispārējo situāciju, kāda valda izcelsmes un tranzīta valstī. Atbilstīgā gadījumā, informēt pieteikuma iesniedzēju par iespēju iziet medicīnisko pārbaudi un vienoties par šādas pārbaudes organizēšanu, kur tas nepieciešams. 	<ul style="list-style-type: none"> Ziņojums par personisko interviju, tās stenogramma un/vai audio vai audiovizuāls ieraksts. Jebkuri ekspertu pierādījumi par konkrētiem jautājumiem, piemēram, medicīnas, kultūras, reliģijas, saistībā ar bērniem vai dzimumu. Izcelsmes valsts informācija. Informācija par tranzīta valsti(-īm) un ceļojuma maršrutiem. Jebkuri dokumenti, kurus atbildīgajai iestādei ir vieglāk iegūt.
Vai atbildīgā iestāde ir devusi pieteikuma iesniedzējam iespēju sniegt paskaidrojumu par trūkstošajām sastāvdaļām un/vai neatbilstībām vai pretrunām pieteikuma iesniedzēja liecībās? (PPD (pārstrādāta redakcija) 16. pants un ES tiesību uz aizsardzību, tostarp tiesību būt uz klausītam, princips	(<i>Dalībvalsts var atrasties labākā situācijā, runājot par piekļuvi noteiktiem dokumentiem.</i>)		
Vai atbildīgā iestāde saņēma attiecīgo izcelsmes valsts un valsts informāciju? (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkta a) apakšpunkts).			
Vai atbildīgā iestāde vajadzības gadījumā vērsās pēc padoma pie ekspertiem konkrētos jautājumos? (PPD (pārstrādāta redakcija) 10. panta 3. punkta d) apakšpunkts).			
Vai atbildīgā iestāde pienācīgi risināja kādas īpašas procedūras vajadzības? (PPD (pārstrādāta redakcija) 24. pants).			
Vai pieteikuma iesniedzējs ir izpildījis savu pienākumu pamatot pieteikumu? KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. punkts			
Vai ir pienācīgi izpildīts atbildīgās iestādes izmeklēšanas pienākums?			

Ja daļībvalstis uzskata, ka tas ir pieteikuma iesniedzēja pienākums pamatot pieteikumu, ja viņu paziņojumos norādītie aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums, ja ir izpildīti šādi nosacījumi saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punktu:

Nosacījumi	Skaidrojums
☒ <p>Vai pieteikuma iesniedzējs ir pielicis patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta a) apakšpunkts)?</p>	<p>Ja pieteikuma iesniedzēja apgalvojumi nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums, ja ir izpildīti KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta nosacījumi.</p>
<p>Vai pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis visas būtiskās sastāvdaļas, kas ir viņa rīcībā, un sniedzis apmierinošu skaidrojumu par to, kādēļ trūkst citu būtisku sastāvdaļu (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta b) apakšpunkts)?</p>	<p>Nav vispārīgu prasību, ka visiem pieteikuma iesniedzēja paziņojumu aspektiem jābūt pamatotiem ar dokumentāliem vai citiem pierādījumiem.</p>
<p>Vai pieteikuma iesniedzēja paziņojumi ir uzskatīti par konsekventiem un ticamiem un nav pretrunā specifiskai un vispārējai informācijai, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta c) apakšpunkts)?</p>	
<p>Vai pieteikuma iesniedzējs iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu pie pirmās iespējas, vai ir norādījis pamatojumu, kāpēc tas nav izdarīts (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta d) apakšpunkts)?</p>	
<p>Vai ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties (KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 5. punkta e) apakšpunkts)?</p>	
<p>Ja paziņojumu aspekti nav apliecināti ar dokumentāriem vai citiem pierādījumiem, vai jums nepieciešams apliecinājums?</p>	

B. PIERĀDĪJUMU UN TICAMĪBAS NOVĒRTĒŠANA

Soļi, kas jāveic, novērtējot pierādījumus un ticamību:

Soļi	☒	Darbība	☒	Principi/standarti/faktori, kas jāņem vērā	☒
Noteikt būtiskos faktus.	☒			Vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtēšana ir veikta individuāli? KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 3. punkts	
Apzināt paziņojumus, dokumentus un citus pierādījumus, kas saistīti ar katru būtisko faktu.				Vai ir ņemts vērā pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, ieskaitot izcelsmi, dzimumu (ieskaitot dzimumidentitāti un seksuālo orientāciju), vecumu, veselības problēmas un neaizsargātību?	
Novērtēt dokumentāro pierādījumu autentiskumu/ticamību.		<ul style="list-style-type: none"> Piemērot kritērijus, kas piemērojami dokumentāriem pierādījumiem: Būtiskums Eksistence Forma Saturs Veids Autors 		Vai lēmuma pieņemējs ir veicis pienācīgu pārbaudi un nodrošinājis, lai lēmums tiktu pieņemts individuāli, objektīvi un godīgi? (PPD (pārstrādāta redakcija) 46. pants)	
Novērtēt ekspertu liecību ticamību.		<ul style="list-style-type: none"> Piemērot kritērijus, kas piemērojami eksperta pienākumiem: Konstatēt akreditācijas datus (ieskaitot kvalifikāciju, izglītību un apmācību, daļību profesionālajā organizācijās un pieredzi) Neatkarība Objektivitāte Bez aizspriedumiem Plaši pārzina pašreizējo praksi/viedokļu 		Vai lēmuma pieņemējs ir veicis stingru starptautiskās aizsardzības pieteikuma pārbaudi? (PPD (pārstrādāta redakcija) 34. apsvērums)	

Soļi	Darbība	Principi/standarti/faktori, kas jāņem vērā	
<p>Novērtēt IVI pierādījumu ticamību.</p>	<p>☒</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piemērot kritērijus, kas piemērojami dalībvalsts pienākumiem: • Jāņem vērā visi būtiskie fakti, kas saistīti ar izcelsmes valsti • Jāiegūst precīza un aktuāla informācija no atbilstīgiem avotiem, piemēram, <i>UNHCR</i> un <i>EASO</i>, un atbilstīgām starptautiskām cilvēktiesību organizācijām • Jāņem vērā vispārējie apstākļi, kas valda izcelsmes valstī • Avota neatkarība • Avota ticamība • Avota objektivitāte • Autora reputācija • Apkopošanas metodoloģija • Secinājumu konsekvence • Apstiprinājums citos avotos 	<p>☒</p>	<p>☒</p>
<p>Novērtēt katra būtiskā fakta ticamību, piemērojot ticamības indikatorus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Iekšējā konsekvence • Ārējā konsekvence • Pietiekama detalizētība • Ticamība <p>(Sīkāku informāciju skatīt tālāk tabulā).</p>		
<p>Pārskatīt pierādījumus kopumā un novērtēt ticamību, ņemot vērā visus pierādījumus.</p>	<p>Jāņem vērā visi būtiskie jautājumi, lai nodrošinātu labu administrēšanu, efektīvu tiesību aizsardzību, un individuālu, objektīvu un godīgu novērtēšanu.</p>		
<p>Pieņemt/noraidīt katru būtisko faktu.</p>	<p>Novērtēt pieteikuma iesniedzēja paziņojumus, balstoties uz faktiem, kas ir būtiski prasības pamatā.</p>		

Ticamības rādītāji:

Ticamības rādītāji	☒	Skaidrojums	Darbība	☒	Standarti/faktori, kas jāņem vērā	☒
Iekšējā konsekvence	☒	Iekšējā konsekvence attiecas uz konstatējumiem par konsekvenci, jebkuru nekonsekvenci, neatbilstībām vai izlaidumiem apgalvojumos un citos pierādījumos, kurus iesniedzis pieteikuma iesniedzējs.	Jānovērtē jebkādu pretrunu vai izlaidumu ietekme uz pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu ticamību attiecībā uz būtiskiem faktiem.	☒	<ul style="list-style-type: none"> • Konsekvence ne vienmēr ir ticamības rādītājs. • Īpaša vērība jāpievērš situācijām, kurās daži pieteikuma iesniedzēji var pielāgot savas prasības, lai tās atbilstu attiecīgajai IVI, kas viņuprāt varētu palīdzēt viņu prasībai. • Pieteikuma iesniedzējam raksturīgie faktori, ieskaitot atmiņu, traumas ietekmi, bailes, kaunu, dzimumu, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti, kultūru un neaizsargātību. • Praktiskas grūtības, piemēram, ierobežota vieta pieteikuma veidlapā. • Personiskās intervijas kvalitāte un atmosfēra. • Konstatējumam par ticamības trūkumu nevajadzētu balstīties uz minējumiem vai spekulācijām. • Jāņem vērā kumulatīva ietekme. • Palaujoties uz ticamību, jāievēro piesardzība. 	☒
Ārējā konsekvence		Ārējā konsekvence ir saistīta ar konsekvenci starp pieteikuma iesniedzēja liecību un citiem pierādījumiem, kurus ir ieguvusi kompetentā iestāde, ieskaitot IVI.	Pārbaudīt, vai pieteikuma iesniedzēja liecība saskan ar IVI, jebkuru iegūto eksperta liecību vai citu ģimenes locekļu vai liecinieku liecībām.			
Pietiekama detalizētība		Ir saprātīgi sagaidīt, ka starptautiskās aizsardzības prasībai ir jābūt pamatoti iesniegtai un pietiekami detalizētai.	Jāveic līdzsvarots un objektīvs novērtējums, vai pieteikuma iesniedzēja sniegtā liecība atspoguļo to, kas sagaidāms no kāda, kurš atrodas šādos apstākļos.			
Ticamība		Ticamība attiecas uz faktu, ka tas ir iespējams, kā arī šķiet saprātīgs, iespējams vai varbūtējs. Tas zināmā mērā pārklājas ar to, ka tas nav pretrunā ar pieejamo specifisko un vispārīgo informāciju.	Jānovērtē izvirzīto būtisko faktu ticamība izcelsmes valstī valdošo apstākļu un pieteikuma iesniedzēja izcelsmes, tostarp dzimuma, vecuma, izglītības un kultūras kontekstā.			

Daudzdisciplināra pieeja pierādījumu un ticamības novērtēšanai:

Standarti/faktori, kas jāņem vērā	☒	Skaidrojums	Darbība	☒
Jāņem vērā cilvēka atmiņas robežas un variācijas.	☒	Tā, kas tiek sagaidīts, pamatā ir pieņēmumi par cilvēka atmiņu; tomēr atmiņa ir ļoti personiska un tā katram pieteikuma iesniedzējam ir atšķirīga. Atmiņa dabiski pasliktinās, detaļas tiek aizmirstas vai atkārtotot var mainīties. Vienmēr ir veidi, kādos, caur diskusiju, atmiņas laika gaitā tiek atgūtas. Atmiņā ir iespējams ieviest izmaiņas un jaunas detaļas.	<ul style="list-style-type: none"> Gaidām par to, kas pieteikuma iesniedzējam būtu jāzina un jāatceras, jābūt reālistiskām. Jāņem vērā traumatisku notikumu ietekme. Jāņem vērā, piemēram, pieteikuma iesniedzēja dzimums, vecums, dzimumidentitāte un neaizsargātība. 	
Jāņem vērā iespējamais kauns, izvairīšanās, disociācija vai bailes, kas var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja spēju atklāt savu pieredzi.		Pieteikuma iesniedzējam var būt grūti atklāt pieredzi, kas ir bijusi apkaunojoša; vai var būt apzināti centieni izvairīties no konkrētām atmiņām; vai var būt bailes un neuzticēšanās kompetentajām iestādēm, ņemot vērā iepriekšējo pieredzi.	<ul style="list-style-type: none"> Jāapzinās kauna, izvairīšanās disociācijas un baiļu ietekme uz informācijas atklāšanu. 	
Jānodrošina, ka nekāda(-as) stereotipiska(-as) koncepcija(-as) neietekmē pierādījumu un starptautiskās aizsardzības pieteikuma ticamības novērtējumu.		Daži pieteikuma iesniedzēji būs vairāk tendēti mainīt savas atbildes, lai pielāgotu tam, ko viņuprāt no viņiem sagaida. Ja atkārtotās līdzīgi notikumi, atcerēties tikai detaļas, kuras izceļas.	<ul style="list-style-type: none"> Jāņem vērā kultūras atšķirības. 	

B pielikums. Primārie avoti

1. Eiropas Savienības tiesību akti

1.1. ES primārie tiesību akti

Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija ar grozījumiem saskaņā ar Lisabonas līgumu (stājās spēkā: 2009. gada 1. decembrī)) [2012] OV C 326/47.

Līgums par Eiropas Savienību (konsolidētā versija ar grozījumiem saskaņā ar Lisabonas līgumu (stājās spēkā: 2009. gada 1. decembrī)) [2012] OV C 326/13).

2000. gada 18. decembra Eiropas Savienības Pamattiesību harta [2012] OV C 326/391 (stājās spēkā: 2009. gada 1. decembrī).

1.2. Sekundārie ES tiesību akti

1.2.1. Regulas

Padomes Regula (EK) Nr. 343/2003 (2003. gada 18. februāris) ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm [2003] OV L 50/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 767/2008 (2008. gada 9. jūlijs) par Vīzu informācijas sistēmu (VIS) un datu apmaiņu starp dalībvalstīm saistībā ar īstermiņa vīzām (VIS regula) [2008] OV L 218/60.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (2010. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju [2010] OV L 132/11.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 182/2011 (2011. gada 16. februāris), ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kontroles mehānismiem, kuri attiecas uz Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu [2011] OV L 55/13.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 603/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (pārstrādāta versija), OV L 180/1, 2013. gada 29. jūnijs.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija), [2013], OV L 180/31.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula), OV L 119/1, 2016. gada 4. maijs.

Komisijas Regula (ES) Nr. 118/2014 (2014. gada 30. janvāris), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm [2014] OV L 39/1.

1.2.2. Direktīvas

Padomes Direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai [2003] OV L 31/18.

Padomes Direktīva 2003/86/EC (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu [2003] OV L 251/12.

Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu [2004] OV L 304/12.

Eiropas Padomes direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu [2005] OV L 326/13.

Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2011/51/ES (2011. gada 11. maijs) ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK, iekļaujot tās darbības jomā starptautiskās aizsardzības saņēmējus [2011] OV L 132/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) [2011] OV L 337/9.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija) [2013] OV L 180/60.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2013. gada 26. jūnijs) 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai [2013] OV L 180/96.

2. Pasaules un reģionāla mēroga starptautiski līgumi

2.1. Apvienoto Nāciju Organizācija

Konvencija par bēgļa statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (stājās spēkā: 1954. gada 22. aprīlī).

Protokols par bēgļa statusu, 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (stājās spēkā: 1967. gada 4. oktobrī).

Bērnu tiesību konvencija, 1577 UNTS 3, 1989. gada 20. novembris (stājās spēkā: 1990. gada 2. septembrī).

2.2. Eiropas Padome

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS No 005, 1950. gada 4. novembris (stājās spēkā: 1953. gada 3. septembrī).

3. Judikatūra

3.1. Eiropas Savienības Tiesa

3.1.1. Spriedumi

1977. gada 27. oktobra spriedums lietā 30/77, *Regina pret Pierre Bouchereau*, EU:C:1977:172.

1982. gada 6. oktobra spriedums lietā 283/81, *Srl CILFIT un Lanificio di Gavardo SpA pret Veseļības ministriju*, EU:C:1982:335.

1996. gada 30. aprīļa spriedums, lieta C-13/94, *P pret S un Cornwall County Council*, EU:C:1996:170.

2006. gada 27. jūnija spriedums, Virspalāta, lieta C-540/03, *Eiropas Parlaments pret Eiropas Savienības Padomi*, EU:C:2006:429.

2006. gada 13. jūlija spriedums, apvienotās lietas C-297/04, C-296/04, C-297/04 un C-298/04, *Vincenzo Manfredi pret Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA, Antonio Cannito pret Fondiaria Sai SpA un Nicolò Tricarico un Pasqualina Murgolo pret Assitalia SpA*, EU:C:2006:461.

2008. gada 18. decembra spriedums, lieta C-349/07, *Sopropé – Organizações de Calçado Lda pret FazendaPública*, EU:C:2008:746.

2009. gada 29. janvāra spriedums, lieta C-19/08, *Migrationsverket pret Petrosian*, EU:C:2009:4.

2009. gada 17. februāra spriedums, lieta C-465/07, *Meki Elgafaji un Noor Elgafaji pret Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2009:94.

2009. gada 29. oktobra spriedums, lieta C-63/08, *Virginie Pontin pret T-Comalux SA*, EU:C:2009:666.

2010. gada 2. marta spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla un citi pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2010:105.

2010. gada 2. marta spriedums, Virspalāta, lieta C-135/08, *Janko Rottmann pret Freistaat of Bayern*, EU:C:2010:104.

2010. gada 9. novembra spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland pret B un D*, EU:C:2010:661.

2011. gada 28. jūlija spriedums, lieta C-69/10, *Brahim Samba Diouf pret Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, EU:C:2011:524.

2011. gada 21. decembra spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-411/10 un C-493/10, *NS pret Secretary of State for the Home Department un ME un citi pret Refugee Applications Commissioner, Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865.

2012. gada 5. septembra spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-71/11 un C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland pret Y un Z*, EU:C:2012:518.

2012. gada 22. novembra spriedums, lieta C-277/11, *MM pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, EU:C:2012:744.

2013. gada 4. jūnija spriedums, Virspalāta, lieta C-300/11, *ZZ pret Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2013:363.

2013. gada 6. jūnija spriedums, lieta C-648/11, *MA, BT un DA pret Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2013:367.

2013. gada 10. decembra spriedums, Virspalāta, lieta C-394/12, *Shamso Abdullahi pret Bundesasylamt*, EU:C:2013:813.

2014. gada 8. maija spriedums, lieta C-604/12, *HN pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, EU:C:2014:302.

2014. gada 13. maija spriedums, Virspalāta, lieta C-131/12, *Google Spain SL un Google Inc. pret Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) un Mario Costeja González*, EU:C:2014:317.

2014. gada 17. jūlija spriedums, apvienotās lietas C-141/12 un C-372/12, *YS pret Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, un Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel pret M un S*, EU:C:2014:2081.

2014. gada 2. decembra spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-148/13, C-149/13 un C-150/13, *A, B un C pret Staatssecretaris van Veiligheids Justitie*, EU:C:2014:2406.

2015. gada 26. februāra spriedums, lieta C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2015:117.

2016. gada 5. aprīļa spriedums, Virspalāta, apvienotās lietas C-404/15 un C-695/15 PPU, *Pál Aranyosi un Robert Căldăraru*, EU:C:2016:198.

2016. gada 7. jūnija spriedums, Virspalāta, lieta C-63/15, *Mehrdad Ghezelbash pret Staatssecretaris van Veiligheids Justitie*, EU:C:2016:409.

2016. gada 7. jūnija spriedums, Virspalāta, lieta C-155/15, *George Karim pret Migrationsverket*, EU:C:2016:410.

EST, 2017. gada 31. janvāra spriedums, Virspalāta, lieta C-573/14, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides pret Mostafa Lounani*, ECLI:EU:C:2017:71, 79. punkts

EST, 2017. gada 16. februāra spriedums, lieta C-578/16 PPU, *C.K. un citi pret Republika Slovenija*, EU:C:2017:127.

3.1.2. Ģenerālvokātu secinājumi

Ģenerālvokāta Maduru [Maduro] 2008. gada 9. septembra secinājumi, lieta C-465/07, *Meki Elgafaji un Noor Elgafaji pret Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2008:479.

Ģenerālvokāta J. Mazaka [J. Mazák] 2009. gada 15. septembra secinājumi, apvienotās lietas C-175/08-C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla un citi pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2009:551.

Ģenerālvokāta P. Mengoci [P. Mengozzi] 2010. gada 1. jūnija secinājumi, apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09, Vācijas Federatīvā Republika pret *B un D*, EU:C:2010:302.

Ģenerālvokāta P. Krusa Viljalona [P. Cruz Villalón] 2011. gada 1. marta secinājumi, lieta C-69/10, *Brahim Samba Diouf pret Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, EU:C:2011:102.

Ģenerālvokātes V. Trstenjakas [V. Trstjenjak] 2011. gada 22. septembra secinājumi, lieta C-411/10, *NS pret Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2011:611.

Ģenerālvokāta Ī. Bota [Y. Bot] 2012. gada 19. aprīļa secinājumi, apvienotās lietas C-71/11 un C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland pret Y un Z*, EU:C:2012:224.

Ģenerālvokāta Ī. Bota [Y. Bot] 2012. gada 26. aprīļa secinājumi, lieta C-277/11, *MM pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, EU:C:2012:253.

Ģenerālvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] 2013. gada 11. jūlija secinājumi, apvienotās lietas C-199/12 līdz C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel pret X un Y, un Z pret Minister voor Immigratie en Asiel*, EU:C:2013:474.

Ģenerālvokāta Ī. Bota [Y. Bot] 2013. gada 7. novembra secinājumi, lieta C-604/12, *HN pret Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2013:714.

Ģenerālvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] 2013. gada 12. decembra secinājumi, apvienotās lietas C-141/12 un C-372/12, *YS pret Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel un Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel pret M un S*, EU:C:2013:838.

Ģenerālvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] of 2014. gada 17. jūlija secinājumi, apvienotās lietas C-148/13, C-149/13 un C-150/13, *A, B un C pret Staatssecretaris van Veiligheids Justitie*, EU:C:2014:2111.

Ģenerālvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] 2014. gada 11. novembra secinājumi, lieta C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2014:2360.

Ģenerālvokāta P. Mengoci [P. Mengozzi] 2016. gada 3. maija secinājumi, lieta C-560/14, *M pret Minister of Justice and Equality Ireland*, EU:C:2016:320.

Ģenerālvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] 2016. gada 17. marta secinājumi, lieta C-63/15, *Mehrdad Ghezelbash pret Staatssecretaris van Veiligheids Justitie*, EU:C:2016:186.

3.1.3. Gaidāmas EST atsauces

Administratīven sad Sofia-grad (Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas iesniegts 2016. gada 18. decembrī – *Serin Alheto pret Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite* (Case C-585/16) (2017/C 046/17)

3.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesa

3.2.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumi par pieņemamību

2002. gada 1. oktobra lēmums par pieņemamību, *Tekdemir pret Nīderlandi*, pieteikumi Nr. 46860/99 un 49823/99.

2004. gada 26. oktobra lēmums par pieņemamību, *B* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 16578/03.

2006. gada 17. janvāra lēmums par pieņemamību, *Bello* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 32213/04.

2013. gada 27. augusta lēmums par pieņemamību, *VT* pret Franciju, pieteikums Nr. 3551/10.

2016. gada 19. aprīļa lēmums par pieņemamību, *DS* pret Franciju, pieteikums Nr. 18805/13.

2016. gada 19. aprīļa lēmums par pieņemamību, *AN* pret Franciju, pieteikums Nr. 12956/15.

2016. gada 5. jūlija lēmums par pieņemamību, *JG* pret Nīderlandi, pieteikums Nr. 70602/14.

3.2.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi

1989. gada 7. jūlija spriedums, *Soering* pret Apvienoto Karalisti, pieteikums Nr. 14038/88.

1991. gada 20. marta spriedums, *Cruz Varas* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 15576/89.

1991. gada 30. oktobra spriedums, *Vilvarajah* un citi pret Apvienoto Karalisti, pieteikumi Nr. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 un 13448/87.

1996. gada 15. novembra spriedums, Virspalāta, *Chahal* pret Apvienoto Karalisti, pieteikums Nr. 22414/93.

2000. gada 5. oktobra spriedums, Virspalāta, *Maaouia* pret Franciju, pieteikums Nr. 39652/98.

2000. gada 11. jūlija spriedums, *Jabari* pret Turciju, pieteikums Nr. 40035/98.

2001. gada 6. marta spriedums, *Hilal* pret Apvienoto Karalisti, pieteikums Nr. 45276/99.

2004. gada 3. jūnija spriedums, *Bati* un citi pret Turciju, pieteikumi Nr. 33097/96 un 57834/00.

2005. gada 4. februāra spriedums, Virspalāta, *Mamatkulov* un *Askarov* pret Turciju, pieteikumi Nr. 46827/99 and 46951/99.

2005. gada 12. aprīļa spriedums, *Shamayev* un citi pret Gruziju un Krieviju, pieteikums Nr. 36378/02.

2005. gada 5. jūlija spriedums, *Said* pret Nīderlandi, pieteikums Nr. 2345/02.

2005. gada 26. jūlija spriedums, *N* pret Somiju, pieteikums Nr. 38885/02.

2006. gada 12. oktobra spriedums, *Mubilanzila Mayeka* un *Kaniki Mitunga* pret Beļģiju, pieteikums Nr. 13178/03.

2007. gada 11. janvāra spriedums, *Salah Sheekh* pret Nīderlandi, pieteikums Nr. 1948/04.

2008. gada 28. februāra spriedums, Virspalāta, *Saadi* pret Itāliju, pieteikums Nr. 37201/06.

2008. gada 17. jūlija spriedums, *NA* pret Apvienoto Karalisti, pieteikums Nr. 25904/07.

2009. gada 20. janvāra spriedums, *FH* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 32621/06.

2009. gada 19. februāra spriedums, Virspalāta, *A* un citi pret Apvienoto Karalisti, pieteikums Nr. 3455/05.

2010. gada 19. janvāra spriedums, *Muskhadzhieva* un citi pret Beļģiju, pieteikums Nr. 41442/07.

2010. gada 9. marta spriedums, *RC* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 41827/07.

2010. gada 20. jūlija spriedums, *N* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 23505/09.
2011. gada 21. janvāra spriedums, *MSS* pret Beļģiju un Grieķiju, pieteikums Nr. 30696/09.
2011. gada 5. aprīļa spriedums, *Rahimi* pret Grieķiju, pieteikums Nr. 8687/08.
2011. gada 28. jūnija spriedums, *Sufi* un *Elmi* pret Apvienoto Karalisti, pieteikumi Nr. 8319/07 un 11449/07.
2012. gada 23. februāra spriedums, *Hirsi Jamaa* un citi pret Itāliju, pieteikums Nr. 27765/09.
2012. gada 15. maija spriedums, *SF* un citi pret Zviedriju, pieteikums Nr. 52077/10.
2012. gada 2. oktobra spriedums, *Singh* un citi pret Beļģiju, pieteikums Nr. 33210/11.
2012. gada 18. decembra spriedums, *FN* un citi pret Zviedriju, pieteikums Nr. 28774/09.
2013. gada 6. jūnija spriedums, *Mohammed* pret Austriju, pieteikums Nr. 2283/12.
2013. gada 5. septembra spriedums, *I* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 61204/09.
2013. gada 19. septembra spriedums, *RJ* pret Franciju, pieteikums Nr. 10466/11.
2014. gada 7. janvāra spriedums, *AA* pret Šveici, pieteikums Nr. 58802/12.
2014. gada 26. jūnija spriedums, *ME* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 71398/12.
2014. gada 18. novembra spriedums, *MA* pret Šveici, pieteikums Nr. 52589/13.
2015. gada 10. septembra spriedums, *RH* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 4601/14.
2016. gada 19. janvāra spriedums, *MD* un *MA* pret Beļģiju, pieteikums Nr. 58689/12.
2016. gada 23. marta spriedums, *Virspalāta, FG* pret Zviedriju, pieteikums Nr. 43611/11.
2016. gada 16. jūnija spriedums, *RD* pret Franciju, pieteikums Nr. 34648/14.
2016. gada 23. augusta spriedums, *Virspalāta, JK* un citi pret Zviedriju, pieteikums Nr. 59166/12.

3.3. Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai

2001. gada 22. februāra spriedums, Tiesas palāta, *Prokurors pret Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac un Zoran Vukovic*, lietas IT-96-23-T un IT-96-23/1-T.

3.4. ES dalībvalstu tiesas

3.4.1. Austrija

Patvēruma tiesa (Asylgerichtshof), 2011. gada 10. marta spriedums, *A5 417.766-1/2011* (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Konstitucionālā tiesa (Verfassungsgerichtshof), 2012. gada 27. jūnija spriedums, *U98/12* (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstā administratīvā tiesa (Verwaltungsgerichtshof), 2003. gada 15. maija spriedums, *VWGH 2001/01/0499*.

Augstā administratīvā tiesa, 2003. gada 9. septembra spriedums, *VwGH 2002/01/0497*.

Augstā administratīvā tiesa, 2007. gada 17. aprīļa spriedums, *VwGH 2006/19/0675* (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.2. Beļģija

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen/Conseil du contentieux des étrangers), 2010. gada 24. jūnija lēmums, Nr. 45.396 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2011. gada 23. februāra lēmums, Nr. 56.584 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2011. gada 18. marta lēmums, Nr. 58.073 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Ārvalstnieku tiesvedības padome, 2011. gada 29. aprīļa lēmums, nr. 60.622 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2011. gada 30. jūnija lēmums, Nr. 64.233.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2012. gada 19. jūnija spriedums, Nr. 83281.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2012. gada 21. septembra lēmums, Nr. 87.989 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2012. gada 17. oktobra lēmums, Nr. 89927 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2013. gada 26. februāra lēmums, Nr. 97865.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2013. gada 18. jūnija lēmums, Nr. 105239.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2013. gada 2. jūlija lēmums, Nr. 106216.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2015. gada 5. janvāra spriedums, Nr. 183047.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2015. gada 6. februāra lēmums, Nr. 138035.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2015. gada 13. jūlija lēmums, Nr. 149555.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2017. gada 23. janvāra spriedums, Nr. 181122.

Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, 2017. gada 14. februāra lēmums, Nr. 182265.

Valsts padome (Raad van State/Conseil d'État), 2013. gada 21. marta lēmums, Nr. 99380 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome, 2013. gada 5. jūlija lēmums, Nr. 224276 (skat. EDAL kops).

3.4.3. Bulgārija

Augstā administratīvā tiesa, *Jasvineta pret Bēgļu valsts aģentūru*, lieta Nr. 5226/15.

3.4.4. Čehijas Republika

Augstākā administratīvā tiesa, 2004. gada 24. februāra spriedums, *YA pret Iekšlietu ministriju*, 6 Azs 50/2003-89 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2007. gada 20. jūnija spriedums, *RK pret Iekšlietu ministriju*, 6 Azs 142/2006-58.

Augstākā administratīvā tiesa, 2008. gada 6. februāra spriedums, *ES pret Iekšlietu ministriju*, 1 Azs 18/2007-55.

Augstākā administratīvā tiesa, 2008. gada 30. septembra spriedums, *SN pret Iekšlietu ministriju*, 5 Azs 66/2008-70 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2009. gada 4. februāra spriedums, *ÖS* pret Iekšlietu ministriju, 1 Azs 105/2008-81 (EDAL kopsavilkums angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2009. gada 28. jūlija spriedums, *LO* pret Iekšlietu ministriju, 5 Azs 40/2009 (skat. EDAL kopsavilkumu čehu valodā un EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2010. gada 30. jūnija spriedums, *AN* pret Iekšlietu ministriju, 9 Azs 17/2010-182.

Augstākā administratīvā tiesa, 2012. gada 6. marta spriedums, *JJ* pret Iekšlietu ministriju, 3 Azs 6/2011-96 (EDAL kopsavilkums angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2013. gada 30. septembra spriedums, *IJ* pret Iekšlietu ministru, 4 Azs 24/2013-34 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2015. gada 25. jūnija spriedums, *AR* pret Iekšlietu ministriju, 4 Azs 71/2015-54.

Augstākā administratīvā tiesa, 2015. gada 29. jūlija spriedums, *KB* pret Iekšlietu ministriju, 4 Azs 114/2015-27.

3.4.5. Somija

Augstā administratīvā tiesa, 2011. gada 18. marta spriedums, *KHO: 2011:25* (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstā administratīvā tiesa, 2013. gada 4. februāra spriedums, *KHO: 2013: 23* (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstā administratīvā tiesa, 2014. gada 18. februāra spriedums, *KHO:2014:35* (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.6. Francija

Valsts padome (*Conseil d'État*), 1984. gada 2. marta lēmums, *M MG*, pieteikums Nr. 42961 C.

Valsts padome, 1989. gada 13. janvāra lēmums, pieteikums Nr. 78055.

Valsts padome, 1991. gada 11. oktobra lēmums, *M X*, pieteikums Nr. 96492 C.

Valsts padome, 1992. gada 31. jūlija lēmums, *M. Duvalier*, pieteikums Nr. 81963 B.

Valsts padome, 1994. gada 2. decembra lēmums, *Mrs X*, pieteikums Nr. 112842 A.

Valsts padome, 1999. gada 31. marta lēmums, *M. X*, pieteikums Nr. 177013 B.

Valsts padome, 1999. gada 20. oktobra lēmums, *MA*, pieteikums Nr. 187530.

Valsts padome, 2000. gada 28. aprīļa lēmums, *M T*, pieteikums Nr. 192701.

Valsts padome, 2006. gada 18. janvāra lēmums, *OFPRA* pret *Mr T*, pieteikums Nr. 255091 B.

Valsts padome, 2006. gada 8. februāra lēmums, *A*, pieteikums Nr. 277258 A, krājumā *Contentieux des réfugiés*, *Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Commission des recours des réfugiés*, Année 2006, 2007, 132.-134. lpp.

Valsts padome, 2008. gada 18. decembra lēmums, *OFPRA* pret *Mme A*, pieteikums Nr. 283245 B, krājumā *Contentieux des réfugiés*, *Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile*, Année 2008, 2009, 73. un 74. lpp.

Valsts padome, 2010. gada 24. novembra lēmums, *Mme M*, pieteikums Nr. 333913, ECLI:FR:CESJS:2010:333913.20101124.

Valsts padome, 2011. gada 17. janvāra lēmums, *M. A*, pieteikums Nr. 316678 C, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012, 141.* lpp.

Valsts padome, 2011. gada 4. maija lēmums, *OFPRA* pret *M H*, pieteikums Nr. 320910 B, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012, 137.* lpp.

Valsts padome, 2010. gada 14. jūnija lēmums, *Mr K*, pieteikums Nr. 320630 A, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2010, 2011, 134. un 135.* lpp.

Valsts padome, 2011. gada 24. marta lēmums, *M A*, pieteikums Nr. 329909 A, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012, 160. un 161.* lpp.

Valsts padome, 2012. gada 7. maija lēmums, *OFPRA* pret *MM*, pieteikums Nr. 336378 C, krājumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2012, 2013, 108.* lpp.

Valsts padome, 2012. gada 22. oktobra lēmums, *M. C*, pieteikums Nr. 328265, ECLI:FR:CESSR:2012:328265.20121022.

Valsts padome, 2012. gada 6. novembra lēmums, *lekšlietu ministrs* pret *Mme A*, pieteikums Nr. 363511, ECLI:FR:CEORD:2012:363511.20121106.

Valsts padome, 2014. gada 10. oktobra lēmums, pieteikumi Nr. 375474 un 375920 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome, 2015. gada 11. februāra lēmums, pieteikums Nr. 374167 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome, 2015. gada 4. marta lēmums, *M D*, pieteikums Nr. 388180 A.

Valsts padome, 2015. gada 10. aprīļa lēmums, *M B*, pieteikums Nr. 372864 B.

Valsts padome, 2015. gada 24. jūnija lēmums, *OFPRA* pret *M CK*, pieteikums Nr. 370417 C.

Valsts padome, 2015. gada 2. decembra lēmums, *OFPRA* pret *M O*, pieteikums Nr. 387162 C.

Valsts padome, 2016. gada 10. februāra lēmums, *M A*, pieteikums Nr. 373529 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome, 2016. gada 11. maija lēmums, *M. FE, Mme BC & Mme AD*, Nr. 390351, ECLI:FR:CECHR:2016:390351.20160511

Valsts padome, 2016. gada 28. novembra lēmums, *OFPRA* pret *M B*, pieteikums Nr. 389733 B.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*Cour nationale du droit d'asile*), 2008. gada 27. jūnija spriedums, *M M*, pieteikums Nr. 611731 R, in *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2008, 2009, 87.-89.* lpp.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2009. gada 8. oktobra spriedums, *T*, pieteikums Nr. 701681/09007100.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2013. gada 7. maija spriedums, *OFPRA* pret *A A*, pieteikums Nr. 12021083.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2013. gada 24. jūlija spriedums, *Miss L M*, pieteikums Nr. 12002308 C+, *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2013, 2014, 121. un 122.* lpp.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2014. gada 15. jūlija spriedums, *M S*, pieteikums Nr. 11016153 C+, *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2014*, 2015, 91.-94. lpp. un 140.-143. lpp.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2015. gada 27. februāra spriedums, *M. B*, pieteikums Nr. 14017954 C+.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2015. gada 27. februāra spriedums, *M. BA*, Nr. 11015942.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2015. gada 5. oktobra spriedums, *M. Z*, pieteikums Nr. 14033523 C+.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2016. gada 7. janvāra spriedums, *M & Ms M*, pieteikumi Nr. 15025487 un 15025488 R.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2016. gada 6. maija spriedums, *M. P alias T*, Nr. 09014084 C.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2016. gada 27. jūlija spriedums, *M. D*, Nr. 16011925 C.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2016. gada 27. septembra spriedums, *M. AB*, Nr. 11022527.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2017. gada 25. janvāra spriedums, *M. T*, Nr. 15037987.

Bēgļu jautājumu apelācijas padome (*Commission des recours des réfugiés*), 1999. gada 18. oktobra lēmums, *M. MC.*, pieteikums Nr. 336763:

3.4.7. Vācija

Gīsenes administratīvā tiesa (*Verwaltungsgericht Gießen*), 2014. gada 25. februāra spriedums, Nr. 1 K 2449/11.GI.A.

Federālā administratīvā tiesa (Bundesverwaltungsgericht), 1985. gada 16. aprīļa spriedums, BVerwG 9 C 109.84, BVerwGE 71, 180.

Federālā administratīvā tiesa, 1991. gada 2. decembra spriedums, BVerwG 9 C 126.90.

Federālā administratīvā tiesa, 1994. gada 10. maija spriedums, BVerwG 9 C 434.93, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 1994, 1123.

Federālā administratīvā tiesa, 1999. gada 30. marta spriedums, BVerwG 9 C 31.98.

Federālā administratīvā tiesa, 1999. gada 26. jūnija spriedums, BVerwG 9 C 36.98.

Federālā administratīvā tiesa, 2000. gada 16. novembra spriedums, BVerwG 9 C 6/00.

Federālā administratīvā tiesa, 2007. gada 11. septembra spriedums, BVerwG 10 C 8.07, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 2008, 142.

Federālā administratīvā tiesa, 2008. gada 7. februāra spriedums, BVerwG 10 C 33.07, BVerwG:2008:070208B10C33.07.0, pieejams angļu valodā www.bverwg.de.

Federālā administratīvā tiesa, 2008. gada 29. maija spriedums, BVerwG 10 C 11.07, BVerwG:2008:290508U10C11.07.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2009. gada 19. janvāra spriedums, BVerwG 10 C 52.07, BVerwG:2009:190109U10C52.07.0, pieejams angļu valodā: www.bverwg.de.

Federālā administratīvā tiesa, 2009. gada 26. februāra spriedums, BVerwG 10 C 50.07, BVerwG:2009:260209U10C50.07.0, pieejams angļu valodā: www.bverwg.de.

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 1. jūnija spriedums, BVerwG 10 C 25.10, BVerwG:2011:010611U10C25.10.0, pieejams angļu valodā www.bverwg.de.

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 7. jūlija spriedums, BVerwG 10 C 26.10, BVerwG:2011:070711U10C26.10.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 14. jūlija spriedums, BVerwG 10 B 7.10, BVerwG:2010:140710B10B7.10.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2012. gada 22. maija spriedums, BVerwG 1 C 8.11, BVerwG:2012:220512U1C8.11.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2012. gada 19. jūlija spriedums, BVerwG 10 C 2.12, *Neue Juristische Wochenschrift* 2012, 3461.

Federālā administratīvā tiesa, 2013. gada 13. februāra spriedums, BVerwG 10 C 6.13, BVerwG:2014:130214U10C6.13.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2013. gada 5. septembra spriedums, BVerwG 10 C 1.13, BVerwG:2013:050913U10C1.13.0, angļu valodā pieejams www.bverwg.de.

Federālā administratīvā tiesa, 2014. gada 17. jūnija spriedums, BVerwG 10 C 7.13, BVerwG:2014:170614U10C7.13.0, angļu valodā pieejams www.bverwg.de.

Federālā konstitucionālā tiesa (Bundesverfassungsgericht), 1996. gada 14. maija spriedums, 2 BvR 1516/93, BVerfGE 94, 166 (Nr. 138).

Bādenes Virtsbergas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg*), 2017. gada 24. februāra lēmums, A 11 S 368/17.

3.4.8. Grieķija

Valsts padome (Συμβούλιο της Επικρατείας), 2011. gada 29. augusta lēmums, pieteikums Nr. 2512/2011 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome, 2011. gada 25. oktobra lēmums, pieteikums Nr. 3328/2011 (skat. EDAL kopsavilkums angļu valodā).

Valsts padome, 2017. gada 15. februāra spriedumi, Nr. 445/15.2.2017 un 446/15.2.2017 (Turcija – drošas trešās valsts jēdziens).

3.4.9. Ungārija

Budapeštas Administratīvā un darba lietu tiesa, 2012. gada 4. jūlija spriedums, SN pret Imigrācijas un pilsonības biroju, 3.K.31192/2012/6 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Gijoras [Győr] Administratīvā un darba lietu tiesa, 2016. gada 1. jūnija spriedums, 13.K.27.101/2016/7 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Gijoras Administratīvā un darba lietu tiesa, 2016. gada 24. jūnija spriedums, 17.K.27.132/2016/6 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Galvaspilsētas tiesa, 2011. gada 4. februāra spriedums, SMR pret Imigrācijas un pilsonības biroju, 17.K.30.302/2010/18-II (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Segedas [Szeged] Administratīvā un darba lietu tiesa (Ungārija), 2014. gada 27. maija spriedums, 7.K.27.145/2014/9 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.10. Īrija

Apelācijas tiesa, 2016. gada 14. jūlija spriedums, NM (DRC) pret The Minister for Justice, Equality and Law Reform [2016] IECA 217.

Apelācijas tiesa, 2017. gada 27. februāra spriedums, AO pret Refugee Appeals Tribunal & ors, [2017] IECA 51.

Augstā tiesa, 2009. gada 17. jūnija spriedums, OA pret The Refugee Appeals Tribunal and the Minister for Justice, Equality and Law Reform [2009] IEHC 269.

Augstā tiesa, 2009. gada 24. jūlija spriedums, IR pret Minister for Justice, Equality and Law Reform [2009] IEHC 353.

Augstā tiesa, 2009. gada 4. decembra spriedums, MST un JT pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, [2009] IEHC 529.

Augstā tiesa, 2010. gada 28. septembra spriedums, RMK pret Refugee Appeals Tribunal and the Minister for Justice, Equality and Law Reform [2010] IEHC 367.

Augstā tiesa, 2010. gada 1. decembra spriedums, Gashi pret Minister for Justice, Equality and Law Reform [2010] IEHC 436.

Augstā tiesa, 2011. gada 8. aprīļa spriedums, MAMA pret Refugee Appeals Tribunal & Ors [2011] IEHC 147.

Augstā tiesa, 2011. gada 15. aprīļa spriedums, HR pret Refugee Appeals Tribunal un the Minister for Justice, Equality and Law Reform [2011] IEHC 151.

Augstā tiesa, 2011. gada 10. novembra spriedums, AB (Afganistāna) pret Refugee Appeals Tribunal & Ors [2011] IEHC 412.

Augstā tiesa, 2012. gada 11. septembra spriedums, Barua pret Minister for Justice and Equality [2012] IEHC 456.

Augstā tiesa, 2012. gada 20. novembra spriedums, JNA pret Refugee Appeals Tribunal un the Minister for Justice, Equality and Law Reform [2012] IEHC 480.

Augstā tiesa, 2013. gada 16. septembra spriedums, NM (Togo) pret Refugee Appeals Tribunal & anor [2013] IEHC 436.

Augstā tiesa, 2013. gada 1. novembra spriedums, KD (Nigērija) pret Refugee Appeals Tribunal & ors, [2013] IEHC 481.

Augstā tiesa, 2015. gada 2. aprīļa spriedums, JG (Etiopija) pret Refugee Appeals Tribunal & Ors [2015] IEHC 49.

Augstā tiesa, 2014. gada 21. marta spriedums, ME pret Refugee Appeals Tribunal & ors

Augstā tiesa, 2015. gada 17. aprīļa spriedums, AO pret Refugee Applications Commissioner and Others [2015] IEHC 253.

Augstā tiesa, 2015. gada 17. septembra spriedums, GH (nepilngadīgais) pret Refugee Appeals Tribunal [2015] IEHC 583.

Augstā tiesa, 2015. gada 16. jūnija spriedums, AO pret Refugee Appeals Tribunal [2015] IEHC 382.

Augstā tiesa, 2015. gada 22. septembra spriedums, IFO pret Refugee Appeals Tribunal & ors [2015] IEHC 586.

Augstā tiesa, 2015. gada 3. oktobra spriedums, MM pret Refugee Appeals Tribunal & Anor [2015] IEHC 158.

Augstā tiesa, 2016. gada 12. janvāra spriedums, IH (Afganistāna) pret Refugee Appeals Tribunal & Anor [2016] IEHC 14.

Augstā tiesa (Īrija), 2016. gada 15. augusta spriedums, HRA pret Minister for Justice Equality & Law Reform & anor [2016] IEHC 528.

Augstā tiesa, 2016. gada 24. novembra spriedums, OO pret Refugee Appeals Tribunal & ors, [2016] IEHC 734.

Augstā tiesa, 2016. gada 1. decembra spriedums, MA (Nigērija) pret Refugee Appeals Tribunal & Ors [2016] IEHC 16.

Augstā tiesa, 2017. gada 17. janvāra spriedums, ON pret Refugee Appeals Tribunal & ors [2017] IEHC 13.

Augstā tiesa, 2017. gada 27. janvāra spriedums, BA & ors pret International Protection Appeals Tribunal, [2017] IEHC 36.

Augstākā tiesa, 2002. gada 1. marta spriedums, Z pret Minister for Justice Equality and Law Reform & ors [2002] IESC 14, 2002, 2002. gada 1. marts.

3.4.11. Itālija

Kasācijas tiesa, 2014. gada 2. decembra spriedums, Nr. 7333 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Kasācijas tiesa, VI civillietu palāta, 2015. gada 5. marta spriedums, Nr. 4522 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Turīnas [Turin] Apelācijas tiesa, 2011. gada 30. maija spriedums, RG 717/2011 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.12. Nīderlande

Valsts padome (Raad van State), 2012. gada 29. maija lēmums, ABR pret S, 201108872/1/V1 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome (Nīderlande), 2016. gada 13. aprīļa lēmums, 201506502/1/V2 (skat. neoficiālu kopsavilkumu angļu valodā).

Hāgas Tiesa, 2016. gada 7. aprīļa spriedums, NL16.6, ECLI:NL:RBDHA:2016:3710 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Hāgas Tiesa, 2016. gada 13. jūnija spriedums, AWB 16/10406 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Valsts padome, 2016. gada 21. septembra spriedums, ECLI:NL:RVS:2016:2589.

3.4.13. Norvēģija

Borgartingas [Borgarting] Apelācijas tiesa, 2011. gada 23. septembra spriedums, *Abid Hassan Jama* pret *Utlendingsnemnda*, 10-142363ASD-BORG/01 (skat. UNHCR lietas tulkojumu).

Augstākā tiesa, 2012. gada 21. decembra spriedums, A, B, C, D un Norvēģijas Patvēruma meklētāju organizācijas pret Imigrācijas jautājumu apelācijas padomi, HR-2012-02399-P, lieta Nr. 2012/1042 (neoficiāls kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.14. Polija

Reģionālā administratīvā tiesa, 2012. gada 13. jūnija spriedums, *SB pret Rady do Spraw Uchodźców*, V SA/Wa 2332/11 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa, 2012. gada 28. jūnija spriedums, V SA/Wa 2460/11 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Bēgļu padome, 2013. gada 29. augusta lēmums, RdU-246-1/S/13 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Bēgļu padome, 2015. gada 14. augusta lēmums, RdU-326-1/S/2015 (EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā administratīvā tiesa, 2011. gada 20. aprīļa spriedums, II OSK 903/10.

Augstākā administratīvā tiesa, 2014. gada 20. aprīļa spriedums, II OSK 1067/13.

Augstākā administratīvā tiesa, 2015. gada 25. novembra spriedums, II OSK 769/14.

3.4.15. Slovākija

Augstākā tiesa, 2011. gada 13. septembra spriedums, SH pret Slovākijas Republikas Iekšlietu ministriju, 1Sža/38/2011 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.16. Slovēnija

Administratīvās tiesas 2009. gada 19. augusta spriedums, I U 979/2009-9.

Administratīvā tiesa, 2012. gada 29. augusta spriedums, I U 787/2012-4.

Administratīvā tiesa, 2015. gada 24. aprīļa spriedums, I U 411/2015.

Konstitucionālā tiesa, 2013. gada 18. decembra spriedums, U-I-155/11 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā tiesa, 2009. gada 16. decembra spriedums, I Up 63/2011, skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā.

Augstākā tiesa, 2012. gada 3. aprīļa spriedums, I Up 163/2012 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā tiesa, 2012. gada 18. oktobra spriedums, I UP 471/2012 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.17. Spānija

Augstākā tiesa, 2012. gada 24. februāra spriedums, apelācijas sūdzība Nr. 2476/2011, STS 1197/2012, 8. lpp. (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā tiesa, 2015. gada 23. februāra spriedums, apelācijas sūdzība Nr. 2944/2014 (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā tiesa, 2015. gada 9. decembra spriedums, apelācija Nr. 1699/2015, ECLI:ES:TS:2015:5211, 9. lpp. (skat. EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Augstākā tiesa (Tribunal Supremo), 2015. gada 23. februāra kasācijas sūdzība, apelācija Nr. 2944/2014.

3.4.18. Zviedrija

Migrācijas lietu apelācijas tiesa, 2009. gada 14. janvāra spriedums, MIG 2009:4, UM 4118-07 (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā).

Migrācijas lietu apelācijas tiesa, 2010. gada 2. decembra spriedums, UM 10296-10 (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā).

Migrācijas lietu apelācijas tiesa, 2011. gada 13. jūnija spriedums, UM 5495-10 (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā).

Migrācijas lietu apelācijas tiesa, 2011. gada 10. novembra spriedums, UM 1796 (skat. *EDAL* kopsavilkumu angļu valodā).

3.4.19. Apvienotā Karaliste

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2004. gada 16. decembra spriedums, *Gheisari pret Secretary of State for the Home Department* [2004] EWCA Civ 1854.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2005. gada 17. marta spriedums, *François Mibanga pret Secretary of State for the Home Department* [2005] EWCA Civ 367.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2006. gada 20. jūlija spriedums, *HK pret Secretary of State for the Home Department* [2006] EWCA Civ 1037.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2006. gada 26. jūlija spriedums, *Y pret Secretary of State for the Home Department* [2006] EWCA Civ 1223.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2006. gada 10. oktobra spriedums, *SA (Somālija) pret Secretary of State for the Home Department* [2006] EWCA Civ 1032.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2007. gada 17. jūlija spriedums, *GM (Eritreja), YT (Eritreja) un MY (Eritreja) pret Secretary of State for the Home Department* [2008] EWCA Civ 833.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2007. gada 31. jūlija spriedums, *EB (Etiopija) pret Secretary of State for the Home Department* [2007] EWCA Civ 809.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2008. gada 22. maija spriedums, *AA (Uganda) pret Secretary of State for the Home Department* [2008] EWCA Civ 579.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2009. gada 2. aprīļa spriedums, *MA (Etiopija) pret Secretary of State for the Home Department* [2009] EWCA Civ 289.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2011. gada 17. februāra spriedums, *R par MD piemērošanu (Gambija) pret Secretary of State for the Home Department* [2011] EWCA Civ 121.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2012. gada 26. aprīļa spriedums, *AM pret Secretary of State for the Home Department* [2013] EWCA Civ 521.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2012. gada 25. jūlija spriedums, *KA (Afganistāna) u. c. pret Secretary of State for the Home Department* [2012] EWCA Civ 1014.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2013. gada 30. jūlija spriedums, *CM (Zimbabve) v Secretary of State for the Home Department* [2013] EWCA Civ 1303.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2014. gada 9. aprīļa spriedums, *JA (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department* [2014] EWCA Civ 450.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2014. gada 2. jūlija spriedums, *MF (Albānija) pret Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWCA Civ 902.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2014. gada 18. jūlija spriedums, *PJ* (Šrilanka) pret *Secretary of State for the Home Department* [2014] EWCA Civ 1011.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2014. gada 16. decembra spriedums, *MA* (Eritreja) [2014] EWCA Civ 1608.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2016. gada 22. marta spriedums, *MA* (Bangladeša) pret *Secretary of State for the Home Department* [2016] EWCA Civ 173.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2016. gada 16. jūnija spriedums, *S1, T1, U1 & V1* pret *Secretary of State for the Home Department* [2016] EWCA 560.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2016. gada 12. jūlija spriedums, *Secretary of State for the Home Department* pret *MSM* (Somālija) u. c. [2016] EWCA Civ 715.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 2017. gada 7. marta spriedums, *KV* (Šrilanka) pret *Secretary of State for the Home Department* [2017] EWCA Civ 119.

Lordu palāta, 1987. gada 16. decembra spriedums, *R* pret *Secretary of State for the Home Department, Ex parte Sivakumaran* [1988] AC 958.

Lordu palāta, 2005. gada 10. marta spriedums, *In re B, Regina* pret *Special Adjudicator, ex parte Hoxha* [2005] UKHL 19.

Lordu palāta, 2005. gada 26. maija spriedums, *R* pret *Secretary of State ex parte Bagdanavicius* [2005] UKHL 38.

Lordu palāta, 2008. gada 11. jūnija spriedums, *In Re B* (Bērni) (FC) [2008] UKHL 35.

Lordu palāta, 2009. gada 18. februāra spriedums, *RB* (Alžīrija) un cits pret *Secretary of State for the Home Department un OO* (Jordānija) pret *Secretary of State for the Home Department* [2009] UKHL 10.

Imigrācijas lietu apelācijas tiesa, 2000. gada 9. jūnija spriedums, *Smith* pret *Secretary of State for the Home Department* (Libērija) [2000] OOTH02130.

Imigrācijas lietu apelācijas tiesa, 2001. gada 17. janvāra spriedums, *Kacaj* (3. pants – Pierādījumu apjoms – Nevalstiskie dalībnieki) Albānija [2001] UKIAT 00018.

Imigrācijas lietu apelācijas tiesa, 2002. gada 19. februāra spriedums, *Tanveer Ahmed* pret *Secretary of State for the Home Department* [2002] UKIAT 00439.

Imigrācijas lietu apelācijas tiesa, 2003. gada 12. jūnija spriedums, *JB* (Kongo Demokrātiskā Republika) [2003] UKIAT 00012.

Imigrācijas lietu apelācijas tiesa, 2005. gada 27. janvāra spriedums, *MM* (KDR – ticamība) Kongo Demokrātiskā Republika [2005] UKIAT 00019.

Patvēruma un imigrācijas tiesa, 2005. gada 5. jūlija spriedums, *SM* (8. sadaļa: Tiesneša process) Irāna [2005] UKAIT 00116.

Patvēruma un imigrācijas tiesa, 2007. gada 28. jūnija spriedums, *RD* (Izbeigšana – pierādīšanas pienākums – procedūra) Alžīrija, [2007] UKAIT 66.

Patvēruma un imigrācijas tiesa, 2008. gada 17. aprīļa spriedums, *MA* (Apstrīdēta valstspiederība) Etiopija [2008] UKAIT 32.

Skotijas augstā tiesa, Apelācijas palāta, 2001. gada 11. decembra spriedums, *Asif* pret *Secretary of State for the Home Department* [2001] Scot CS 283.

Skotijas augstā tiesa, Apelācijas palāta, 2013. gada 12. jūlija spriedums, *MABN* un *KASY* pret *Advocate General for Scotland* [2013] CSIH 68.

Skotijas augstā tiesa, Pirmās instances palāta, 2005. gada 8. jūnija spriedums, *Joyce Wani, Anna Awala en Kefa Awala pret Secretary of State for the Home Department* [2005] CSOH 73.

Skotijas augstā tiesa, Pirmās instances palāta, 2007. gada 12. jūnija spriedums, *SD pret Secretary of State for the Home Department*, [2007] CSOH 97.

Skotijas augstā tiesa, Pirmās instances palāta, 2010. gada 13. maija spriedums, *RY pret Secretary of State for the Home Department*, [2010] CSOH 65.

Augstākā tiesa, 2010. gada 17. marta spriedums, *JS (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department* [2010] UKSC 15.

Augstākā tiesa, 2010. gada 7. jūlija spriedums, *HJ (Irāna) un HT (Kamerūna) pret Secretary of State for the Home Department* [2010] UKSC 31.

Augstākā tiesa, 2010. gada 24. novembra spriedums, *MA (Somālija) pret Secretary of State for the Home Department* [2010] UKSC 49.

Augstākā tiesa, 2012. gada 21. novembra spriedums, *Al-Sirri pret Secretary of State for the Home Department* [2012] UKSC 54.

Augstākā tiesa, 2014. gada 21. maija spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret MN un KY* [2014] UKSC 30.

Augstākā tiesa, 2015. gada 4. marta spriedums, *R (par Jamar Brown (Jamaika) pieteikumu pret Secretary of State for the Home Department* [2015] UKSC 8.

Augstākā tiesa, 2015. gada 25. marta spriedums, *Pham pret Secretary of State for the Home Department* [2015] UKSC 19.

Augstākā tiesa, 2015. gada 24. jūnija spriedums, *TA un MA (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department un AA (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department* [2015] UKSC 40.

Augstākā tiesa, 2016. gada 16. novembra spriedums, *Makhlof pret Secretary of State for the Home Department (Ziemeļīrija)* [2016] UKSC 59.

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2010. gada 5. janvāra spriedums, *RR (Bēglis – Droša trešā valsts) Sīrija* [2010] UKUT 442 (IAC).

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2010. gada 18. maija spriedums, *AM un BM (Sievietes, kas cietušas no cilvēku tirdzniecības) Albānija, Valsts vadlīnijas* [2010] UKUT 80 (IAC).

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2011. gada 24. janvāra spriedums, *AW (aizsardzības pietiekamība) Pakistāna* [2011] UKUT 31 (IAC).

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2011. gada 21. februāra spriedums, *KK un citi (Valstspiederība: Ziemeļkoreja) Koreja, Valsts vadlīnijas*[2011] UKUT 92 (IAC).

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2011. gada 25. novembra spriedums, *AMM un citi (konflikts; humanitārā krīze; izraidāmās personas; FGM) Somālija, Valsts vadlīnijas* [2011] UKUT 00445 (IAC).

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2012. gada 6. janvāra spriedums, *AA (bērni bez pavadoņa) Afganistāna, Valsts vadlīnijas*[2012] UKUT 00016 (IAC).

Administratīvā virstiesā, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2012. gada 18. maija spriedums, *AK (15. panta c) apakšpunkts) Afganistāna, Valsts vadlīnijas* [2012] UKUT 00163 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2013. gada 28. janvāra spriedums, *JL* (medicīniskie ziņojumi – ticamība) [2013] UKUT 145 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2013. gada 31. janvāra spriedums, *CM* (EM valsts vadlīnijas; atklāšana) Zimbabve, Valsts vadlīnijas [2013] UKUT 00059 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2013. gada 26. aprīļa spriedums, *MJ* (*Singh* pret Beļģiju: *Tanveer Ahmed* neietekmēts) Afganistāna [2013] UKUT 00253 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2013. gada 31. maija spriedums, *ST* (Bērni patvēruma meklētāji) Šrilanka [2013] UKUT 00292 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2013. gada 29. augusta spriedums, *JS* (Bijušais bērns bez pavadības – Ilglaicīgs risinājums) Afganistāna [2013] UKUT 00568 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2013. gada 31. oktobra spriedums, *NA* (UT noteikums 45: *Singh* pret Beļģiju) Irāna [2014] UKUT 00205 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2014. gada 23. aprīļa spriedums, *KV* (Rētas – medicīniskie pierādījumi) Šrilanka [2014] UKUT 230 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2014. gada 3. oktobra spriedums, *MOJ* un citi (atgriešanās Mogadišā) Somālija, Valsts vadlīnijas [2014] UKUT 442 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2014. gada 10. decembra spriedums, *KS* (šaubu gadījumā par labu personai) [2014] UKUT 552 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2015. gada 2. jūnija spriedums, *BM* un citi (izraidāmās personas – noziedznieki un personas, kas nav noziedznieki) KDR Valsts vadlīnijas [2015] UKUT 293 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, *MSM* (žurnālisti; politiskais viedoklis; risks) [2015] UKUT 413 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2015. gada 1. oktobra spriedums, *AA* (15. panta c) apakšpunkts) Irāka, Valsts vadlīnijas [2015] UKUT 00544 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2015. gada 5. novembra spriedums, *AAW* (ekspertu pierādījumi – svars) Somālija [2015] UKUT 00673 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2016. gada 4. februāra spriedums, *OO* (homoseksuāls vīrietis) Alžīrija, Valsts vadlīnijas [2016] UKUT 00065 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2016. gada 3. oktobra spriedums, *MW* (Valstspiederība; KD 4. pants; pienākums pamatot) [2016] UKUT 453 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2016. gada 11. oktobra spriedums, *MST* un citi (valsts pakalpojumu riska kategorijas) Eritreja, Valsts vadlīnijas [2016] UKUT 443 (IAC).

Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, 2016. gada 24. novembra spriedums, *JA* (bērns un vajāšanas risks) Nigērija [2016] UKUT 560 (IAC).

3.5. Valstu, kuras nav ES dalībvalstis, tiesas

Federālā tiesa (Kanāda), 2007. gada 22. februāra spriedums, *Lozano Pulido* pret Kanādu [2007] FC 209.

Amerikas valstu cilvēktiesību komisija [*Inter-American Commission on Human Rights*], 2001. gada 5. marta spriedums, lieta 11.015, *Hugo Juárez Cruzat un citi pret Peru*, ziņojums Nr. 43/01.

Āfrikas Cilvēktiesību komisija [*African Commission on Human and Peoples' Rights*], 2012. gada 2. maija spriedums, *Gabriel Shumba pret Zimbabves Republiku*, paziņojums Nr. 288/2004.

C pielikums. Metodoloģija

Lai gan cenšoties pēc iespējas vairāk strādāt *EASO* metodoloģijas ietvaros attiecībā uz profesionālās pilnveides sēriju kopumā, šīs analīzes, kā vienas no četrām tēmām, kas tiek aplūkotas saskaņā ar līgumu starp *IARLJ-Europe* un *EASO*, lai izveidotu galvenos tiesnešu mācību materiālus, izstrādei bija nepieciešama modificēta pieeja. Tas jau iepriekš ir minēts sadaļā par līdzstrādniekiem, ka projekta izstrādes procesam bija divas būtiskākās daļas: projekta izstrāde, kuru veica ekspertu grupa; šīs komandas izstrādāta projekta pārbaude un vispārēja uzraudzība, kuru veica redaktoru komanda, ko veidoja tikai tiesneši.

Sagatavošanas posms

Sagatavošanas posmā projekta izstrādes komanda kopā ar redaktoru komandu (RK) izskatīja analīzes apjomu, struktūru un saturu, un sagatavoja:

1. provizorisku par tēmu pieejamo resursu un materiālu bibliogrāfiju;
2. attiecīgās judikatūras pagaidu apkopojumu par šo tēmu;
3. darba progresu paraugu;
4. pamatziņojuma sagatavi, kurā bija ietverta analīzes pagaidu struktūra un ziņojums par progresu.

Šie materiāli tika nodoti RK, kas projekta sagatavošanas komandai sniedza gan vispārējos norādījumus, gan konkrētāku atgriezenisko saikni norādījumu veidā par turpmāko analīzes izstrādi un judikatūras kompilēšanu.

Projekta sagatavošanas posms

Projekta sagatavošanas komanda izstrādāja analīzes projektu un judikatūras kompilāciju atbilstoši *EASO* stila vadlīnijām, izmantojot esošo datu dokumentāro izpēti un tiesību aktu, judikatūras, mācību materiālu un citas būtiskās literatūras, piemēram, grāmatu, ziņojumu, komentāru, vadlīniju un rakstu no ticamiem avotiem analīzi. Komandas locekļiem tika iedalītas analīzes un judikatūras kompilācijas sadaļas projektu izstrādei. Pēc tam šos sākotnējos projektus izskatīja citi grupas locekļi, pilnvērtīgi apmainoties viedokļiem, kam sekoja projekta pārstrāde, ņemot vērā šīs diskusijas.

Pirmais projekts, kuru sagatavošanas komanda bija pabeigusi, tika nodots RK, kuras uzdevums bija pārbaudīt projektu, lai palīdzētu projekta izstrādes grupai uzlabot kvalitāti. Attiecīgi, RK sniedza projekta izstrādes komandai turpmākus norādījumus par struktūru, formātu un saturu. Atbilstoši šiem norādījumiem projekta izstrādes grupa veica turpmākus labojumus un iesniedza RK otro projektu. Iepriekš minētais process tika atkārtots tik ilgi, līdz bija sagatavots teksts ārējai apspriešanai. Katrā posmā projekts tika kopīgots ar *EASO*.

Ārējā apspriešana

Juridiskās analīzes un judikatūras kompilācijas projektu *EASO* kopīgoja ar *EASO* tiesu locekļu tīklu, *UNHCR* un *EASO* Konsultatīvā foruma locekļiem, kuri tika aicināti pārskatīt materiālu un sniegt atgriezenisko saiti, lai palīdzētu RK vēl vairāk uzlabot kvalitāti.

RK ņēma vērā saņemto atgriezenisko saikni un vienojās par izmaiņām, kas vēl ir veicamas atbilstoši tai. Galīgo redakciju sagatavoja RK.

D pielikums. Bibliogrāfija

1. Oficiālie dokumenti

1.1. Eiropas Savienība

ES izcelsmes valstu informācijas (IVI) apstrādes kopējās vadlīnijas, 2008. gada aprīlis

ES (kopīgo) faktu noskaidrošanas misiju kopējās vadlīnijas, 2010. gada novembris.

EASO, Vecuma novērtēšanas prakse Eiropā, 2013. gada decembris.

EASO, Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts: Juridiskā analīze, 2014. gada decembris.

EASO, Praktiskā rokasgrāmata: pierādījumu novērtēšana, 2015. gada marts, EASO praktisko norādījumu sērija.

EASO, Kvalifikācijas direktīvas 15. panta c) punkta ieviešana ES dalībvalstīs, (2015. gada jūlijs).

EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12., un 17. pants – Juridiskā analīze, 2016. gada janvāris.

EASO, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem – Juridiskā analīze, 2016. gada augusts.

EASO, Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants – Juridiskā analīze, 2016. gada decembris.

EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES – Juridiskā analīze, 2016. gada decembris.

EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips – Juridiskā analīze, 2018. gads.

Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par pašreizējo situāciju saistībā ar Eiropas programmā migrācijas jomā izvirzīto prioritāro darbību īstenošanu, 2016. gada 10. februāris, COM(2016) 85 galīgā redakcija.

Eiropas Komisija, Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu, un ar ko veic grozījumus Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīvā 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, 2016. gada 13. jūlijs, COM(2016) 466 galīgā redakcija.

Eiropas Komisija, Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, 2016. gada 13. jūlijs, COM(2016) 465.

Eiropas Komisija, Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko izveido kopīgu procedūru starptautiskajai aizsardzībai Savienībā un atceļ Direktīvu 2013/32/ES, 2016. gada 13. jūlijs, COM(2016) 467.

Eiropas Komisija, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai

bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija), 2016. gada 4. maijs, COM(2016) 270.

Eiropadome, Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā, 2009. gada 2. decembris, [2010] OV C 115/1

1.2. Apvienoto Nāciju Organizācija

Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskās konferences par bēgļu un bezvalstnieku statusu nobeiguma akts, 1951. gada 25. jūlijs, A/CONF.2/108/Rev.1.

Bērnu tiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 14 par bērnu tiesībām uz to, lai primārais apsvērums būtu viņu intereses (3. panta 1. punkts), *UN Doc CRC/C/GC/14*, 2013. gada 29. maijs.

Ģenerālā asambleja, Universālā Cilvēktiesību deklarācija, 1948. gada 10. decembris, Ģenerālās asamblejas Rezolūcija 217 A.

Ģenerālā asambleja, Spīdzināšana un citi nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidi, 2001. gada 22. februāris, UN Doc A/RES/55/89.

ANO Augstākā komisāra Cilvēktiesību jautājumos pārvalde, Stambulas protokols, Rokasgrāmata par spīdzināšanas un citu nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidu efektīvu izmeklēšanu, 2004, Profesionālās apmācības sērija Nr. 8/Rev. 1.

1.3. Eiropas Padome

Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Opinion No 1 on Standards Concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges, 2001.

Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Opinion No 3 on the Principles and Rules Governing Judges' Professional Conduct, in Particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality, 2002.

Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Opinion No 6 on Fair Trial within a Reasonable Time and Judges' Role in Trials Taking into Account Alternative Means of Dispute Settlement, 2004.

Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Opinion No 11 on the Quality of Judicial Decisions, 2008.

Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Opinion No 15 on the Specialisation of Judges, 2012.

2. Publikācijas

2.1. Atsauces materiāli

Goodwin-Gill, G. S. and McAdam, J. *The Refugee in International Law*, 2007. gada, 3. izdevums, OUP.

Hailbronner, K. and Thym, D. (eds.), *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary*, 2016. gads, 2. izdevums, Beck, C. H.

Hathaway, J. C., *The rights of refugees under international law*, 2005. gads, CUP.

Hathaway, J. C. and Foster, M., *The law of refugee status*, 2014. gads, 2. izdevums, CUP.

Zimmermann, A. *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees – A commentary*, 2011, OUP.

2.2. UNHCR publikācijas

UNHCR, *Guidelines on policies and procedures in dealing with unaccompanied children seeking asylum*, 1997. gada februāris.

UNHCR, *Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims*, 1998. gada 1. decembris.

UNHCR, *Guidelines on international protection no 1: Gender-related persecution within the context of Article 1(A) 2 of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 2002. gada 7. maijs, UN Doc HCR/GIP/02/01.

UNHCR, *Guidelines on international protection no 3: cessation of refugee status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the status of refugees (the 'ceased circumstances' clauses)*, 2003. gada 10. februāris, UN Doc HCR/GIP/03/03.

UNHCR, *Guidelines on international protection: 'Internal flight or relocation alternative' within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 2003. gada 23. jūlijs, UN Doc HCR/GIP/03/04.

UNHCR, *Guidelines on international protection 5: Application of the exclusion clauses: Article 1F of the 1951 Convention relating to the status of refugees*, 2003. gada 4. septembris, UN Doc HCR/GIP/03/05.

UNHCR, *Background Note on the Application of the Exclusion Clauses: Article 1F of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees*, 2003. gada 4. septembris.

UNHCR, *Provisional comments on the proposal for a Council directive on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status (Council Document 14203/04, Asile 64, of 9 November 2004)*, 2005. gada 10. februāris

UNHCR, *Advisory Opinion on the Rules of Confidentiality Regarding Asylum Information*, 2005. gada 31. marts.

UNHCR, *Guidelines on international protection no 8: Child asylum claims under Articles 1A(2) and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 2009. gada 22. decembris, UN Doc HCR/GIP/09/08.

UNHCR, *Improving asylum procedures: comparative analysis and recommendations for law and practice – Key findings and recommendations*, 2010. gada marts.

UNHCR, *Guidelines on the sharing of information on individual cases*, 2011. gada augusts.

UNHCR, *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 1979. gads, atkārtoti izdots 2011. gada decembrī.

UNHCR, *Guidelines on international protection no 9: Claims to refugee status based on sexual orientation and/or gender identity within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 2012. gada 23. oktobris, UN Doc HCR/GIP/12/09.

UNHCR, *Beyond proof, Credibility assessment in EU asylum systems*, 2013. gada maijs.

UNHCR, *The Heart of the Matter: Assessing Credibility when Children Apply for Asylum in the European Union*, 2014. gada decembris, CREDO report.

UNHCR, *Guidelines on International protection no 12: claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under article 1a(2) of the 1951 convention and/or 1967 protocol relating to the status of refugees and the regional refugee definitions*, 2016. gada 2. decembris, HCR/GIP/16/12.

2.3. IARLJ publikācijas

Baragwanath, D., 'Can the Judiciary Maintain its Independence? A Comment on the Address of Sir Stephen Sedley', 2002, in IARLJ, *Stemming the Tide or Keeping the Balance – The Role of the Judiciary* (5. konference, IARLJ) 341-345.

IARLJ, *Judicial criteria for assessing country of origin information (COI): A Checklist*, 2006, (7th Biennial IARLJ World Conference).

IARLJ, *A manual for refugee law judges relating to the European Council Qualification Directive 2004/84/EC and European Council Procedures Directive 2005/85/EC*, 2007.

IARLJ, *Guidelines on the judicial approach to expert medical evidence*, 2010. gada jūnijs.

IARLJ, *Informal Meeting of Experts on Refugee Claims relating to Sexual Orientation and Gender Identity*, 2011. gada 10. septembris Bledā, Slovēnijā.

IARLJ, *Assessment of Credibility in Refugee and Subsidiary Protection Claims under the EU Qualification Directive: Judicial Criteria and Standards*, 2013, CREDO project.

IARLJ, *Due process standards for the use of country of origin information (COI) in administrative and judicial procedures*, 2014, 10. Pasaules konference.

IARLJ, *A structured approach to the decision making process in refugee and other international protection claims including: a flowchart using established judicial criteria and guidance*, 2016. gada jūnijs, *The IARLJ international judicial guidance for the assessment of credibility*, The IARLJ, Judicial Checklist for COI.

Macklin, A., 'Truth and Consequences: Credibility Determination in the Refugee Context', in IARLJ, *The Realities of Refugee Determination on the Eve of a New Millennium: The Role of the Judiciary*, 1998, 3. konference, IARLJ, 134-140.

Reinhardt, S., 'Judicial Independence and Asylum Law', in IARLJ, *Stemming the Tide or Keeping the Balance – The Role of the Judiciary*, 2002, 5. konference, IARLJ, 327-340.

Schmidt, P. W. and Clark, M. K., 'Credibility of Asylum Applicants – The Approach of the Board of Immigration Appeals', in IARLJ, *The Realities of Refugee Determination on the Eve of a New Millennium: The Role of the Judiciary*, 1998, 3. konference, IARLJ, 126-133.

Sedley, S., 'Asylum: Can the Judiciary Maintain its Independence?', in IARLJ, *Stemming the Tide or Keeping the Balance – The Role of the Judiciary*, 2002, 5. konference, IARLJ, 319-326.

Storey, H. and Mackey, A., *In search of judicial criteria for assessing country of origin information*, 2006.

Zalar, B., 'Remarks on the Judgment of the CJEU in the Case of A B C (C-148/13 to C-150/13, 2.12.2014', prepared for IARLJ Expert Roundtable on 'Credibility Assessment in Asylum Procedures, Budapešta, 2015. gada 14.-15. janvāris.

2.4. Citas publikācijas

American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 1994.

American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-5*, 2013, 5. izdevums.

Austrian Red Cross, Austrian Centre for Country of Origin & Asylum Research and Documentation, 2013, *Researching country of origin information – Training manual*.

Asylum Access, *Disclosure of evidence in UNHCR'S refugee status determination procedures, critique and recommendations for reform*, 2008. gada 20. jūnijs.

Asylum Advocacy Group and All Party Parliamentary Group for International Freedom of Religion or Believe, *Fleeing Persecution: Asylum Claims in the United Kingdom and Religious Freedom Grounds*, 2016.

Asylum Information Database (AIDA), 'Safe Countries of Origin': A Safe Concept?, 2015. gada septembris, AIDA 3. juridiskais saiets.

AIDA, *Detriment of the Doubt: Age Assessment of Unaccompanied Asylum-Seeking Children*, 2015. gada decembris, AIDA 5. juridiskais saiets.

Centre for the Study of Emotion and Law (CSEL), *Evidence in Practice: CSEL Research Dissemination Project for Women Toolkit*, 2012. gada septembris.

European Council on Refugees and Exiles, *The Impact of the EU Qualification Directive on International Protection*, 2008. gada oktobris.

European Council on Refugees and Exiles, Asylum Aid, Fluchtelingen Werk Nederland and Hungarian Helsinki Committee, *Actors of Protection and the Application of the Internal Protection Alternative*, 2014.

Hungarian Helsinki Committee, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual*, 2013, 1. sējums.

Hungarian Helsinki Committee, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual*, 2015, 2. sējums.

Hungarian Helsinki Committee, *Country Information in asylum procedures – Quality as a legal requirement in the EU*, 2011. gada atjauninātā redakcija, Gábor Gyulai.

Independent Chief Inspector of Borders and Immigration, *An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation*, 2014. gada marts-jūnijs.

United Kingdom Home Office, *The Home Office Response to the Independent Chief Inspector's Report: 'An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation'*, 2014. gada marts-jūnijs.

United Kingdom Home Office, *Asylum policy instruction: assessing credibility and refugee status*, 2015. gada 6. janvāris

United Kingdom Home Office, *Children's asylum claims*, 2016. gada 12. jūlijs.

United Kingdom Tribunals Judiciary, *Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010: Child, Vulnerable Adult and Sensitive Appellant Guidance*, 2010.

Visas and Immigration, *Nationality: Doubtful, Disputed and Other Cases*, 2013. gada 26. oktobris.

Unicef, *Age Assessment: A Technical Note*, 2013. gada janvāris.

Unicef & UNHCR report, *Safe & Sound: What States Can Do to Ensure Respect for the Best Interests of Unaccompanied and Separated Children in Europe*, 2014. gada oktobris.

World Health Organisation, *ICD-10, Redakcija: 2016. gads*, 2016.

2.5. Akadēmiskā literatūra

Bailiot, H., Cowan, S. and Munro, V. E., “‘Hearing the Right Gaps’: Enabling and Responding to Disclosures of Sexual Violence within the United Kingdom Asylum Process’, 2012, *Social and Legal Studies*, 269-296. Ipp.

Bhabha, J. and Young, W., ‘Not adults in miniature: Unaccompanied child asylum seekers and the new US guidelines’, 1999, *IJRL*, 84-125. Ipp.

Baldinger, D., *Rigorous scrutiny versus marginal review, standards on judicial scrutiny and evidence in international and european asylum law*, 2013, Wolf Legal Publishers.

Baxter, J. S., Boon, J. C. W. and Marley, C., ‘Interrogative pressure and responses to minimally leading questions’, 2006, *Personality and Individual Differences*, 87-98. Ipp.

Bender, R., Nack A. and Treuer, W.-D., *Tatsachenfeststellung vor Gericht: Glaubhaftigkeits- und Beweislehre Vernehmungslehre*, Beck, 2014, 4. izdevums.

Berlit, U., Dörig, H. and Storey, H., ‘Credibility assessment in claims based on persecution for reasons of religious conversion and homosexuality: A practitioners approach’, 2015, *IJRL*, 649-666. Ipp.

Bögner, D., Brewin, C. and Herlihy, J., ‘Refugees’ experiences of home office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information’, 2009, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1-17. Ipp.

Bögner, D., Herlihy, J. and Brewin, C., ‘The Impact of Sexual Violence on Disclosure during Home Office Interviews’, 2007, *British Journal of Psychiatry*, 75-81. Ipp.

Braun, K. A., Ellis, R. and Loftus, E. F., ‘Make my Memory: How Advertising Can Change our Memories of the Past’, 2002, *Psychology and Marketing*, 1-23. Ipp.

Brewer, W. and Treyens, J., ‘Role of Schemata in Memory for Places’, 1981, *Cognitive Psychology*, 207-230. Ipp.

Brewin, C., ‘A Cognitive Neuroscience Account of Posttraumatic Stress Disorder and its Treatment’, 2001, *Behaviour, Research and Therapy*, 373-393. Ipp.

Brewin, C., Dalgleish, T. and Joseph, S., ‘A Dual Representation Theory of Posttraumatic Stress Disorder’, 1996, *Psychological Review*, 670-686. Ipp.

Brewin, C., Gregory, J. D., Lipton, M. and Burgess, N., ‘Intrusive Images in Psychological Disorders: Characteristics, Neural Mechanisms and Treatment Implications’, 2010, *Psychological Review*, 210-232. Ipp.

Brewin, C. R., Kleiner, J. S., Vasterling, J. J. and Field, A. P., ‘Memory for Emotionally Neutral Information in Posttraumatic Stress Disorder: A Meta-Analytic Investigation’, 2007, *Journal of Abnormal Psychology*, 448-463. Ipp.

Bryant, R. A., O’Donnell, M. L., Creamer, M., McFarlane, A. C., Clark, C. R. and Silove, D., ‘The Psychiatric Sequelae of Traumatic Injury’, 2010, *American Journal of Psychiatry*, 312-320. Ipp.

Cameron, H., ‘Refugee status determinations and the limits of memory’, 2010, *IJRL*, 469-511. Ipp.

Christianson, S.-A., ‘Emotional stress and eyewitness memory: A critical review’, 1992, *Psychological Bulletin*, 284-309. Ipp.

Ciorciari, J. D. and Heindel, A., ‘Trauma in the courtroom’, in van Schaak, B., Reicherter, D. and Youk, C. (eds.), *Cambodia’s Hidden Scars: Trauma Psychology in the Wake of the Khmer Rouge*, 2011, Documentation Center of Cambodia.

- Colin, J. and Mottis, R., *Interpreters and the Legal Process*, 1996, Waterside Press.
- Conway, M.A. and Holmes, E.A., 'Guidelines on memory and the law: Recommendations from the scientific study of human memory', 2008, Report from the Research Board, The British Psychological Society.
- Conway, M. A. and Pleydell-Pearce, C. W., 'The construction of autobiographical memories in the self-memory system', 2000, *Psychological Review*, 261-288. lpp.
- Deffenbacher, K. A., Bornstein, B. H., Penrod, S. D. and McGorty, K., 'A Meta-Analytic Review of the Effects of High Stress on Eyewitness Memory', 2004, *Law and Human Behavior*, 687-706. lpp.
- Dörig, H., 'Asylum Qualification Directive 2011/95/EU (Articles 1-10)', in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds.), *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary*, 2016, 2. izdevums, C.H. Beck, 1106. lpp.
- Eastmond, M., 'Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research', 2007, *Journal of Refugee Studies*, 248-264. lpp.
- Figley, C. R. (ed.), *Compassion Fatigue: Coping with Secondary Traumatic Stress Disorder in Those who Treat the Traumatized*, 1995, Brunner-Routledge.
- Fivush, R., 'Learning about School: The Development of Kindergartner's School Scripts', 1984, *Child Development*, 1697-1709. lpp.
- Gärditz, K. F., *Deutsches Verwaltungsblatt*, 2015, 167. lpp.
- Glynn, A. N. and Sen, M., 'Identifying Judicial Empathy: Does Having Daughters Cause Judges to Rule for Women's Issues?', 2015, *American Journal of Political Science*, 37-54. lpp.
- Granhag, P. A., and Strömwall, L. A., 'Deception Detection Based on Repeated Interrogations', 2001, *Legal and Criminological Psychology*, 85-101. lpp.
- Granhag, P. A., Strömwall, L. A. and Jonsson, A.-C., 'Partners in Crime: How Liars in Collusion Betray Themselves', 2003, *Journal of Applied Social Psychology*, 848-868. lpp.
- Grütters, C., Guild, E. and de Groot, S. (eds.), *Assessment of Credibility by Judges in Asylum Cases in the EU*, 2013, Wolf Legal Publishers.
- Guadagno, B. L. and Powell, M. B., 'A Qualitative Examination of Police Officers' Questioning of Children about Repeated Events', 2009, *Police Practice and Research: An International Journal*, 61-73. lpp.
- Hall, E. T. and Edward, T., *Beyond Culture*, 1976, Anchor Books.
- Harris, L. M., 'Expert Evidence in gender-based asylum cases: cultural translation for the court', 2012, *Benders Immigration Bulletin*, 1811-1826. lpp.
- Herlihy, J., 'Psychological barriers to fair refugee status determination related to our understanding and expression of gender', 2014, in Arbel, E., Dauvergne, C. and Millbank, J. (eds.), *Gender in Refugee Law: From the Margins to the Centre*, Routledge, 116-137. lpp.
- Herlihy, J., Gleeson, K. and Turner, S., 'What Assumptions about Human Behaviour Underlie Asylum Judgments', 2010, *IJRL*, 351-366. lpp.
- Herlihy, H., Jobson, L. and Turner, S., 'Just Tell Us What Happened to You: Autobiographical Memory and Seeking Asylum', 2012, *Applied Cognitive Psychology*, 661-676. lpp.

- Herlihy, J., Scragg, P. and Turner, S., 'Discrepancies in Autobiographical Memories-Implications for the Assessment of Asylum-Seekers: Repeated Interviews Study', 2002, *British Medical Journal*, 324-327. lpp.
- Herlihy, J. and Turner, S., 'The Psychology of Seeking Protection', 2009, *IJRL*, 171-192. lpp.
- Jaffe, P., 'Vicarious Trauma in Judges: The Personal Challenge of Dispensing Justice', 2003, *Juvenile and Family Court Journal*, 1-9. lpp.
- Jarvis, C., 'The Judge as Juror Revisited', 2003, *Immigration Law Digest*, 7-23. lpp.
- Kagan, M., 'Is truth in the eye of the beholder? Objective credibility assessment in refugee status determination', 2003, *Georgetown Immigration Law Review*, 367-415. lpp.
- Kahneman, D., *Thinking, Fast and Slow*, 2011, Penguin Books Ltd.
- Kaufmann, G., Drevland, G. C. B., Wessel, E., Overskeid, G. and Magnussen, S., 'The Importance of being earnest: Displayed emotions and witness credibility', 2003, *Applied Cognitive Psychology*, 21-34. lpp.
- Kittler, M. G., Rygl, D. and Mackinnon, A., 'Beyond Culture or Beyond Control? Reviewing the Use of Hall's High-/Low-Context Concept', 2011, *International Journal of Cross Cultural Management*, 63-82. lpp.
- Kjærum, A., 'Combating Torture With Medical Evidence: The Use of Medical Evidence and Expert Opinions in International and Regional Human Rights Tribunals', 2010, *Torture Journal*, 119-186. lpp.
- Lee, L. C. and Zane, N. W. S., *Handbook of Asian American Psychology*, 1998, Sage.
- Levrincova, P., 'Did It Really Happen? Testimonies before the International Criminal Tribunals and refugee status determination', 2010, dissertation, Charles University.
- Loftus, E. F., Banaji, M. R., Schooler, J. W. and Foster, R. A., 'Who remembers what?: gender differences in memory', 1987, *Michigan Quarterly Review*, 64-85. lpp.
- MacFarland, W. L. and Morris, S. J., 'Are dysphoric individuals more suggestible or less suggestible than nondysphoric individuals?', 1998, *Journal of Counselling Psychology*, 225-229. lpp.
- Macklin, A., 'The truth about credibility', Publikācija prezentēta IASFM 10. konferencē, Toronto, Kanādā 2006. gada 21.-24. jūnijā.
- Markus, H. R. and Kitayama, S., 'Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation', 1991, *Psychological Review*, 224-253. lpp.
- Markus, H. R. and Kitayama, S., 'A collective fear of the collective: Implications for selves and theories of selves', 1994, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 568-579. lpp.
- Maroney, T., 'Emotional regulation and judicial behavior', 2011, *California Law Review*, 1481-1551. lpp.
- Marx, R., *Handbuch zur Qualifikationsrichtlinie: Flüchtlingsanerkennung and subsidärer Schutzstatus*, 2009, Luchterhand.
- McCann, L. and Pearlman, L. A., 'Vicarious traumatization: A framework for understanding psychological effects of working with victims', 1990, *Journal of Traumatic Stress*, 131-149. lpp.
- Memon, A., Meissner, C. A. and Fraser, J., 'The cognitive interview: A meta-analytic review and study space analysis of the past 25 years', 2010, *Psychology, Public Policy, & Law*, 340-372. lpp.
- Neisser, U., *Cognitive psychology* (Classic Edition: Psychology Press & Routledge Classic Editions), 2014.

- Noll, G., 'Evidentiary assessment and the EU Qualification Directive', 2005, UNHCR New Issues in Refugee Research, Research Paper, No 117.
- O'Donnell, M. L., Creamer, M. and Pattison, P., 'Posttraumatic stress disorder and depression following trauma: Understanding comorbidity', 2004, *American Journal of Psychiatry*, 1390-1396. lpp.
- Payne, D. G., 'Hypermnesia and reminiscence in recall: A Historical and Empirical Review', 1987, *Psychological Bulletin*, 5-27. lpp.
- Reneman, M., *EU Asylum Procedures and the Right to an Effective Remedy* (Hart Publishing), 2014.
- Roberts, K. P., Powell, M. B. and Guadagno, B. L., 'Particularisation of Child Abuse Offences: Common Problems when Interviewing Child Witnesses', 2007, *Current Issues in Criminal Justice*, 64-74. lpp.
- Rousseau, C., Crépeau, F., Foxen, P. and Houle, F., 'The Complexity of Determining Refugee-hood: A Multidisciplinary analysis of the Decision-making Process of the Canadian Immigration and Refugee Board', 2002, *JRS*, 43-70. lpp.
- Saakvitne, K. W. and Pearlman, L. A., *Transforming the Pain: A Workbook on Vicarious Traumatization*, 1996, WW Norton.
- Schauer, M. and Elbert, T., 'Dissociation following Traumatic Stress Etiology and Treatment', 2010, *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 109-127. lpp.
- Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V. and Steel, Z., 'Anxiety, Depression and PTSD in Asylum-Seekers: Associations with Pre-Migration Trauma and Post-Migration Stressors', 1997, *British Journal of Psychiatry*, 351-357. lpp.
- Simitis, S., *Bundesdatenschutzgesetz*, 2014, 8. izdevums, Nomos.
- Stanek, H., 'Die Informations- und Dokumentationsstelle für Asyl- und Ausländerverfahren und ihre Datenbank asylfact', 2014. gada 20. novembris, Akademie der Diözese Rottenburg-Stuttgart.
- Steel, Z., Frommer, N. and Silove, D., 'Part I – The Mental Health Impacts of Migration: The Law and its Effects Failing to Understand: Refugee Determination and the Traumatized Applicant', 2004, *International Journal of Law and Psychiatry*, 511-528. lpp.
- Sutherland, R. and Hayne, H., 'Age-Related Changes in the Misinformation Effect', 2001, *Journal of Experimental Child Psychology*, 388-404. lpp.
- Thomas, R., *Administrative Justice and Asylum Appeals: A Study of Tribunal Adjudication*, 2011, Hart Publishing.
- Tiedmann, P., *Flüchtlingsrecht: Die materiellen und verfahrensrechtlichen Grundlagen*, 2014 Springer.
- Turner, S. W., Bowie, C., Shapo, L. and Yule, W., 'Mental Health of Kosovan Albanian Refugees in the United Kingdom', 2003, *British Journal of Psychiatry*, 444-448. lpp.
- Valentine, T. and Mesout, J., 'Eyewitness Identification under Stress in the London Dungeon', 2009, *Applied Cognitive Psychology*, 151-161. lpp.
- Vrklevski, L. P. and Franklin, J., 'Vicarious Trauma: The Impact on Solicitors of Exposure to Traumatic Material', 2008, *Traumatology*, 106-118. lpp.
- Wagenaar, W. A. and Dalderop, A., *Remembering the Zoo: A Comparison of True and False Stories Told by Pairs of Witnesses*, 1994, Leiden University.

Wang, Q., 'Emotion Knowledge and Autobiographical Memory across the Preschool Years: A Cross-Cultural Longitudinal Investigation', 2008, *Cognition*, 117-135. lpp.

Wang, Q. and Conway, M. A., 'The stories we keep: Autobiographical memory in American and Chinese middle-aged adults', 2004, *Journal of Personality and Social Psychology*, 911-938. lpp.

Wang, Q., Leichtman, M. D. and Davies, K. I., 'Sharing Memories and Telling Stories: American and Chinese Mothers and their 3-Year-Olds', 2000, *Memory*, 159-178. lpp.

Westaby, C., "'Feeling like a Sponge": The Emotional Labour Produced by Solicitors in their Interactions with Clients Seeking Asylum', 2010, *International Journal of the Legal Profession*, 153-174. lpp.

Wilson-Shaw, L., Pistrang, N. and Herlihy, J., 'Non-Clinicians' Judgments about Asylum Seekers' Mental Health: How Do Legal Representatives of Asylum-Seekers Decide when to Request Medico-Legal Reports', 2012, *European Journal of Psycho-Traumatology*.

Kā sazināties ar ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* informācijas centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tiešsaistē (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

Pa tālruni vai rakstveidā

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu);
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696;
- izmantojot saziņas veidlapu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_lv.

Kā atrast informāciju par ES

Tiešsaistē

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa* (european-union.europa.eu).

ES publikācijas

ES publikācijas varat apskatīt vai pasūtīt vietnē op.europa.eu/lv/publications. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko dokumentācijas centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1951. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex* (eur-lex.europa.eu).

ES atvērtie dati

Portālā data.europa.eu ir piekļuve atvērtām datu kopām no ES iestādēm, struktūrām un aģentūrām. Datus var bez maksas lejupielādēt un izmantot tiklab komerciāliem, kā nekomerciāliem mērķiem. Portālā ir arī bagātīga piekļuve datu kopām, kas nākušas no Eiropas valstīm.

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs